**Комисия за разкриване на документите
и за обявяване на принадлежност на български граждани
към Държавна сигурност
и разузнавателните служби на Българската народна армия
(КРДОПБГДСРСБНА)**

ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ – СМЯНАТА НА ИМЕНАТА – ВЪЗРОДИТЕЛНИЯТ ПРОЦЕС (1986 – 1990 г.)

ТОМ II

Архивите на ДС

Из архивите на ДС

The Committee for Disclosing the Documents
and Announcing Affiliation of Bulgarian Citizens
to the State Security and the Intelligence Services
of the Bulgarian National Armed Forces
(CDDAABCSSIBNAF)

State Security – Change of Names – Revival Process (1986-1990)

Documentary Volume

**Комисия за разкриване на документите
и за обявяване на принадлежност на български граждани
към Държавна сигурност
и разузнавателните служби на Българската народна армия
(КРДОПБГДСРСБНА)**

Из архивите на ДС

Държавна сигурност –

СМЯНАТА НА ИМЕНАТА – ВЪЗРОДИТЕЛНИЯТ ПРОЦЕС (1986-1990 г.)

Документален сборник

ТОМ II

София, 2013

© Комисия за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност
на български граждани към Държавна сигурност
и разузнавателните служби на Българската народна армия, 2013 г.

ISBN 978-954-2986-21-8

СЪДЪРЖАНИЕ

I . Въведение 6
II. Списък на документите с анотация *(на български и на английски)* 19
III. Факсимилета на документите 54
IV. Справочен апарат 511
1. Списък на използваните архивни фондове 512
2. Терминологичен речник 513
3. Хроника на събитията 515
4. Списък на съкращенията 519

TABLE OF CONTENTS

I. Introduction 13
II. List of the documents with annotation *(in Bulgarian and English)* 37
III. Facsimile of the documents 54
IV. Reference Apparatus 511
1. List of Archival Sources 512
2. List of Terms 513
3. Chronicle of Events 517
4. List of Abbreviations 519

ВЪВЕДЕНИЕ

Сборникът „Държавна сигурност – Смяната на имената – Възродителният процес (1945–1990 г.)“ е част от поредицата „Из архивите на ДС“, документални издания на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия. Предвид на богатия и почти изцяло съхранен документален материал по темата, както и поради широките хронологични граници на изследвания период, сборникът излиза в два тома. Първият том обхваща времевия отрязък от 1945 до 1985 г., а вторият – от 1986 до началото на 1990 г.

Задачата при подбора на документите се оказа трудна, защото до момента по темата, свързана с опитите за асимилация на мюсюлманското население в България, има издадена значителна по обем документална и научна литература. В двутомника „Възродителният процес“[1] от поредицата „Архивите говорят“ на Държавна агенция „Архиви“, наред с преобладаващия брой документи от архивния масив Б (бивш архив на БКП), могат да се срещнат и немалко документи, създадени от ДС и съхранявани в архива на МВР до предаването му в централизирания архив на Комисията. Повечето от тези документи обаче са публикувани с големи съкращения. Впечатляващи по обем са и документалните издания на Веселин Ангелов от поредицата „Лично! Строго секретно“ – „Държавна сигурност срещу неформалните организации в България (1987–1989 г.)“[2]. В изследванията на Михаил Иванов, Михаил Груев, Алексей Кальонски, Антонина Желязкова и др. също са цитирани голям брой документи от архива на ДС, анализиращи темата.

Стремежът на съставителите на двутомника „Държавна сигурност – Смяната на имената – Възродителният процес (1945–1985 г.)“ бе включените в сборника документи да не са публикувани в други издания досега. Старателно прегледахме огромен по обем архивен материал в издирването на неизвестни архивни единици, които да хвърлят допълнителна светлина върху процеса по насилствената смяна на имената на мюсюлманското население в Народна република България. Процес, дълъг и мъчителен, който като червена нишка преминава през целия период на съществуване на Държавна сигурност. Опасенията ни, че повечето от събитията са добре известни и широко изследвани, се оказаха неоснователни. В проблем за реализацията на документалния сборник се превърна не оскъдният брой останали непубликувани документи, а изключително големият по обем материал в архива на Комисията. Работата се усложни и поради често препокриващата се информация в различни архивни единици. Този факт е поредното доказателство за силната ангажираност на тайните

[1] Архивите говорят, т. 55 – „Възродителният процес“. Българската държава и българските турци (средата на 30-те – началото на 90-те години на XX век), т. 1, С., 2009; Архивите говорят, т. 61 – „Възродителният процес“. Международни измерения (1984 – 1989), т. 2, С., 2009.

[2] Ангелов, В. Секретно! Протестните акции на турците в България (януари – май 1989 г.). Документи, С., 2009; Ангелов, В. Лично! Строго секретно! Държавна сигурност срещу неформалните организации в България (1987 – 1989), С., 2012.

служби в НРБ при провеждане на партийните решения в процеса по асимилиране на мюсюлманското население.

Хронологичното разделение на двата тома не е случайно. В първия том проследяваме многобройните опити за изкуствено побългаряване на тези хора чрез смяната на имената им, докато във втория вече по-отчетливо се очертава масовата съпротива, довела до т.нар. Възродителен процес – опитите за неговото насилствено провеждане, силната обществена и международна реакция и значението му за краха на социалистическата система в България.

В интерес на обективната историческа истина обаче не можем да рамкираме процеса по асимилация на мюсюлманското население само в годините на комунистическото управление. Всекидневието, числеността и нравите му привличат интереса на ръководителите на новата българска държава още непосредствено след нейното Освобождение. Опитите за тяхното приобщаване към българската нация започват в хода на Балканските и на Първата световна война, но тогава все още няма стройна политика по отношение поданиците на българската монархия, изповядващи ислям. При все това те се ползват с религиозни свободи, право на изявяване на културната и малцинствената си идентичност чрез наличието на специализирани училища и печатни издания на турски език. С проникването на кемализма сред българските турци през 30-те години на XX в. започват и гоненията на мюсюлманите от България.

След Втората световна война просветните и религиозните свободи като начало са гарантирани от правителството на Отечествения фронт, но от 1945 г. темата за влиянието на турския национализъм сред населението, изповядващо ислям, се очертава като проблемна за политиката на тогавашния управляващ елит. Мюсюлманското население в България е превърнато в обект на службите за сигурност, които стриктно съблюдават числеността, народопсихологията и неговите изселнически чувства. Мюсюлманската религия се възприема като белег за малцинствена принадлежност. Според вижданията на ръководните кадри от партийните среди този факт може да способства за капсулирането на последователите на Аллах и изолирането им от общата тенденция за строеж на нов социалистически строй. Това налага консолидиране силите на ръководството на БКП с тези на Държавна сигурност при провеждане на поредица от мероприятия, свързани с новата паспортизация на населението (1953 г.), със смяната на мюсюлманските имена с български, стремеж към осъществяването на т. нар. „културна революция“ в бита и облеклото им през 60-те, 70-те и 80-те години на XX век.

В периода 1944–1989 г. действията от страна на партийното ръководство спрямо мюсюлманите в България преминават през различни фази – на активизиране или на краткотрайно затихване. Предоставянето на редица привилегии на това население в страната не винаги довеждат до желаните резултати, след което обикновено се прибягва към пореден опит за насилствено решаване на проблема. Мюсюлманите периодично се оказват без право на избор при спазване на традиционните за тях обичаи при сватбени тържества, извършване на сюннет и погребалните ритуали. Когато проявяват несъгласие с мерките на партията, биват нападани, малтретирани и обиждани. Не са пощадени дори партийните членове и ръководните кадри сред тях, обявили се в защита на традицията, които често биват изключвани от редиците на БКП. През това време Държавна сигурност се явява като наблюдателен орган, който отчита резултатите от провежданите мероприятия. Рапортите на оперативните ра-

ботници на ДС често завършват със заключение за незадоволително изпълнение на заложената програма.

Важен документ за включването на органите на сигурността в реализирането на партийните решения е **Заповед № I – 224 на министъра на вътрешните работи от 19 юни 1962 г. за повишаване на политическото съзнание, културата и трудовата активност на някои категории цигани, татари и българи с мюсюлманско вероизповедание и за вземане мерки против турчеенето им** *(вж. Документ № 34 (том I)*. Както самото заглавие подсказва, пред ДС стои задача за провеждане на агентурно-оперативни мерки спрямо изповядващите ислям етно-конфесионални групи, като преобладаването на тюркските черти в бита на това население се приема от властта като белег за разпространение на чужд културен и етнически модел, обозначен под термина „турчеене“.

Във връзка с изпълнение на последвалите инструкции по ограничаване на тази тенденция в Секретариата на МВР постъпват и други **интересни сведения от окръжните управления, според които на територията на съответните окръзи няма данни за пропагандиране на турска или мюсюлманска култура, както и на слухове за изселване в Турция, въпреки наличието на циганско население, изповядващо ислям**. Такова е съдържанието на писмото на началника на ОУ – МВР, Стара Загора *(вж. Документ № 43 (том I)*.

Несъмнено всяка репресия поражда съпротива. Ограничаването на всекидневните обреди, белязани като чуждопоклонничество и прокарване на вражеска политика, среща противодействие сред вярващото мюсюлманско население. Борбата на мюсюлманите за защита на вяра и традиция се изразява по официален и нелегален път. Официално чрез делегации на хората от различни населени места на България, които пращат подписки до ЦК на БКП или търсят защитата на турското дипломатическо тяло в София. Нелегалният път се изразява с участие в конспиративни групи с цел противопоставяне на властта посредством нетрадиционни методи. В началото на 70-те години по-известни са последователите на „Асоциацията за култура и солидарност с родопските турци“, създадена през 1970 г. в Истанбул от български изселници и оказала силно влияние върху поведението на мюсюлманското население. Явното противопоставяне на властта с тази общност в българската история бележи кървави страници като Корнишките събития от началото на 1973 г., разправата с миньорите от с. Барутин през 1972 г., метежа в с. Рибново в ранната пролет на 1964 г. Общото между трите случая е организираната съпротива на населението на тези села, потушена с насилствените способи на репресивната машина на Държавна сигурност. Хората излизат на улицата, защитавайки се единствено с подръчни материали, а срещу тях откриват огън. Стига се и до жертви. По-късно подбудителите и организаторите на метежите са подведени под наказателна отговорност. Сред по-интересните документи, отразяващи споменатите случаи, са:

Документ № 45 (том I) – **Специално съобщение относно станалия метеж в с. Рибново, Благоевградски окръг от 1 април 1964 г.**, където се описва подробно враждебното посрещане на Партийния комитет и комисията, упълномощени за провеждане на партийните повели по смяната на имената.

Документи № 46 и 47 (том I) – **Планове за провеждане на агентурно-оперативни мероприятия за изясняване на обстановката в с. Рибново и уточняване на участниците в метежа на 29 март 1964 г.** Тези документи са изготвени с

цел да се изяснят конкретните подбудители на метежа, участието на мюсюлманското духовенство и влиянието му сред населението по поддържане на отрицателното отношение към партийните мерки. Всъщност основната задача на Държавна сигурност е да открие виновниците за създалото се положение, които да бъдат наказани за назидание на всички, които не искат да се подчинят на ръководството на БКП.

Документ № 57 (том I) – **Информация до първия секретар на БКП и председател на Държавния съвет на НРБ за инциденти, станали в селата Касъка, Доспат, Барутин и Чавдар, Смолянски окръг, по повод възстановяването на българските имена**. Документът ни запознава с обстановката в с. Барутин, където жителите му се открояват със своята непримиримост при смяната на имената през пролетта на 1972 г.

Документ № 66 (том I) – **Заключително постановление по следствено дело № 84/ 1973 година по описа на ДС, София, 29 май 1973 г.** Отразяват се причините, довели до образуване на следствено дело на водачите на бунта в с. Корница срещу партийните решения за смяната на имената и полученото тежко наказание.

В средата на 80-те години на XX век съпротивата на българите с мюсюлманско вероизповедание срещу насилствената смяна на имената им придобива особено ожесточен характер, довел до най-тежките и кървави атентати в модерната българска летопис.Това са взривовете в градовете Пловдив и Варна (30 август 1984 г.), атентатът на гара Буново (9 март 1985 г.), отвличането на двете момчета Дарин Христов и Николай Петров (7 юли 1987 г.). Освен невинни жертви тези случаи нанасят и нелечима травма в съзнанието на съвременниците си.

Във втория том на сборника сме включили интересни документи, които разказват за ролята на Държавна сигурност в опитите й да пречупи състезателя по вдигане на тежести Наим Сюлейманоглу. В края на 1986 г. той бяга в Турция, където приема турско гражданство и открито се обявява срещу Възродителния процес. **В предложението относно откриване на ДОР на Наум Шаламанов от 8 май 1987 г.** *(вж. Документ № 21 (том II)* се търсят начини как спортистът да бъде принуден да се завърне в България. При евентуален неуспех при използване на първоначалните замисли се предвиждат мерки за оказване на психологически натиск върху Сюлейманоглу, в резултат на които той да загуби спортната си форма, да отстъпи от постигнатия напредък като шампион.

Важни за обективния прочит на историята по темата са документите, които осветяват как е била използвана българската наука в защита на Възродителния процес. Такива документи могат да се открият и в двата тома на сборника. Например в средата на 80-те години на миналия век е създаден Научно-координационен съвет към БАН и към Софийския университет „Св. Климент Охридски“ с основна задача да подпомага изследванията при издирване и коригиране на постановките в българската и турската историография за съдбата на християнското население в земите на Османската империя през XV – XVIII в. Внимание заслужават следните документи:

Документ № 14 (том II) – **Агентурно сведение относно дейността на Научно-координационния съвет (НКС) по Възродителния процес от 24 декември 1986 г.** В него са представени и членовете на съвета, чиято основна задача в онези години е научното обезпечаване оправданието за Възродителния процес.

Документ № 15 (том II) – **Протокол от заседание на НКС по Възродителния процес за обсъждане на информация за извършената дейност през 1986 г.** В до-

кумента се маркират задачите, свързани с намирането на нови документи и факти, които биха доказали произхода на мюсюлманите в българските земи.

На фона на тези очаквания за работата на учените за оборване на турската историопис и официалната пропаганда за българските мюсюлмани не може да не откроим и поместената в първи том на настоящото издание **докладна записка от акад. Николай Тодоров и проф. Страшимир Димитров относно осъществени контакти с учени от Турция по време на XVI световен конгрес на историците в Щутгарт от есента на 1985 г. –** *Документ № 95 (том I)* – По време на събитието българските учени имат възможност да общуват с учени от Турция. Документът е показателен за неоснователните съмнения на българските участници, че ще бъдат посрещнати враждебно и с нападки от страна на турските сътрудници. Тонът е колегиален, стремежите и на двете страни са за поддържане на научните контакти и сътрудничество, без да позволява политиката на която и да е държава да влияе при написването на обективния разказ за миналото на двете съседни нации.

Подбраните във втория том документи разкриват още и отношението на българското общество към проблемите на мюсюлманското население у нас, по-специално дейността на неформалните структури и организации в защита правата на човека. И тук Държавна сигурност се опитва да спре и да повлияе на тенденцията българските мюсюлмани да се включват в работата на тези нови формирования, но усилията й са в голяма степен безуспешни. В началото на 1989 г. започват масови протестни действия на част от мюсюлманското население срещу насилственото преименуване.

При публикуването на документите на бившата Държавна сигурност сме длъжни да отбележим, че при тях се наблюдава изобилие от силно идеологизирани оценки, пречупени през субективния поглед на агентите, оперативните работници и на повисшестоящите служители на тайните служби. Много често при срещи с очевидци на събитията се сблъскваме с тяхната оценка, че тези документи са силно манипулативни и в голяма степен не отговарят на истината. Ето защо при цялостното изследване на историческите процеси е задължително сверяването на информацията и с други източници. В същото време документите на комунистическите тайни служби представляват ценен изворов материал, защото доразкриват непознати страни от историята на българската държава в периода на нейното авторитарно управление – 1944–1989 г.

* * *

В първия том на книжното издание на документалния сборник „Държавна сигурност – Смяната на имената – Възродителният процес (1945-1985 г.)“ сме подбрали сто и един документа, а във втория сме представили седемдесет и четири. Първоначалното ни намерение бе да използваме едновременно тематичния и хронологичния подход при систематизиране на документите, но поради разликата в значимостта и в мащаба на провежданите мероприятия *(използваме термин от лексиката на ДС документите*), за да избегнем евентуален дисбаланс при представянето на документите, обособени в раздели и подраздели, избрахме чисто хронологичния принцип. Както и при останалите сборници от поредицата „Из архивите на ДС“ документите се публикуват фототипно.

При датирането се позоваваме на най-ранната дата, отбелязана върху документа като предполагаема на неговото създаване. При отсъствието на датировка върху документа сме търсили индиректни връзки със съседни документи от архивната еди-

ница или сверяване с други исторически събития. Датираните от съставителите документи са поставени в квадратни скоби.

Заглавията в приложения списък са оригинални. При малък брой документи сме разширили заглавието, когато става дума за справки, информации, рапорти и т.н., които не носят податки за съдържанието. Под заглавието на всеки документ сме поместили индекс на фондообразувателя, следван от номера на архивния фонд, описа и архивната единица. Изходните данни на документите са последвани от кратка анотация на тяхното съдържание.

Към справочния апарат на документалния сборник сме включили речник на термините, тъй като в документите често се срещат понятия от ислямската традиция и религия, а също и кратка хроника на по-важните събития.

Както споменахме по-горе, досега публикуваните документи по темата в поголямата си част са силно съкратени. Желанието ни в този сборник те да бъдат публикувани в тяхната цялост също се оказа трудна задача поради ограничения брой страници на книжното тяло. Съкращения са правени в случаите: при които темата е част от обширен документ, засягащ и други проблеми (например документи с информаця за други малцинствени групи сред българското население); при документи, чието съдържание разкрива вече срещани факти и коментари от предходящи ги справки; подбор на част от изказванята от стенограмите на съвещанията на Колегиума на МВР, които често са в обем над 100 страници. Там, където документът е съкратен, задължително е положен електронен знак (квадратни скоби и многоточие). В пълен обем съкратените документи ще могат да бъдат прочетени в разширените електронни варианти към двата тома на сборника.

Основните видове документи в сборника са характерните за МВР информации, справки, доклади и донесения на агенти до началниците на окръжните управления на МВР и до министъра на вътрешните работи. В това отношение най-много документи се откриват в големите масиви на фонд № 1, фонд № 2, фонд № 3 и фонд № 13 на МВР. В сборника са включени и материали от личните и работните дела на вече обявени агенти на Държавна сигурност, както и групови оперативни разработки на лица, пряко свързани със съпротивата срещу преименуването или представляващи интерес за службите като представители на мюсюлманското население в България. Интересен изворов материал представляват също и служебните бюлетини на Държавна сигурност. В тях се обобщава ролята на репресивния апарат при провеждането на държавната и партийната политика през разглеждания исторически период.

Във втория том на сборника доминират документи от фонд № 1, опис 11а – ЦИОУ*(Централно информационно организационно управление)*. Това са предимно информации, месечни и седмични оценки, сводки и справки за обстановката в страната, отразяващи най-драматичните моменти от съдбата на турското население в България в края на миналия век. Изготвени са съгласно изискванията в специална **Заповед на министъра на вътрешните работи № I – 16 от 2 февруари 1987 г. за утвърждаване на българското народностно самосъзнание у лицата, възстановили своите имена** *(вж. Документ № 16 и Документ № 17 (том II)*. Конкретните документи разкриват наложената схема на службите, която се изисква в работата им по пълноценното следене и отразяване на случващото се.

Предвид на историческото време, когато са създавани документите, преобладават текстовете, печатани на пишеща машина или на циклостил. Срещат се текстове,

писани на ръка. Стремежът ни е бил да издирим оригиналните документи, но там където не сме открили автентичния документ, публикуваме копия или негови преписи.

В изпълнение изискванията на Закона за достъп и разкриване на документите и обявяване на принадлежност на български граждани към ДС и РС на БНА и на Закона за защита на личните данни в някои от документите са заличени данните за третите лица.

В заключение благодарим на всички, които съдействаха при подготовката на двутомния документален сборник „Държавна сигурност – Смяната на имената – Възродителният процес (1945–1990 г.)“.

ОТ СЪСТАВИТЕЛИТЕ

INTRODUCTION

The documentary collection "State Security – Change of Names – Revival Process (1945–1990)" is part of the series "The Archives of the State Security", documentary editions of the Committee for Disclosing the Documents and Announcing Affiliation of Bulgarian Citizens to the State Security and the Intelligence Services of the Bulgarian National Armed Forces.

Given the rich and almost entirely preserved documentary materials on the subject, as well as the broad chronological limits of the specified period, the documentary collection comes in two volumes. The first volume covers the period from 1944 to 1985, while the second one covers the period from 1986 to early 1990.

The selection of documents has proved difficult because to date on the topic related to the attempted assimilation of Muslim population in Bulgaria has been published a considerable volume of documentary and scientific literature. In the two-volume documentary collection "The Revival Process"[1] from the series "Archives are Speaking" of the Archives State Agency along with the overwhelming number of documents from the archive array B (formerly archive of the Bulgarian Communist Party) can also see many documents produced by SS and stored in the archive of the Ministry of Interior to its transfer to the centralized archive of the Committee. Most of these documents have been published, however, with large abridgements. The documentary editions of Veselin Angelov from the series "Private! Top Secret – State Security against Informal Organizations in Bulgaria (1987–1989)"[2] are also impressive in terms of number of documents. The studies of Mihail Ivanov, Mihail Gruev, Alexey Kalionski , Antonina Zhelyazkova and others also contain a large number of documents from the archives of the State Security analyzing the topic.

The idea of the compilers of the two-volume documentary collection "State Security – Change of Names – Revival Process (1945–1985) was that the documents included in the documentary collection should not have been published in any other editions. We thoroughly reviewed the huge archive material in the search for unknown archival units to shed additional light on the process of forcible renaming of the Muslim population in the People's Republic of Bulgaria. Long and arduous process that runs like a red thread throughout the existence of the State Security. Our concerns that most of the events are well known and widely studied proved unfounded. Not the low number of other unpublished documents, but the very large volume of material in the archives of the Committee turned to be a problem for the realization of the documentary collection. The work also became more complicated due to the overlapping information in different archival units. This fact is just another proof of the strong commitment of the secret services in the People's Republic of Bulgaria in the conduct of party decisions in the process of assimilation of the Muslim population.

---

[1] "Archives are Speaking", item 55 - "Revival Process". The Bulgarian state and the Bulgarian Turks (mid 30s - early 90s of XX century), item 1, Sofia, 2009; "Archives are Speaking", item 61 – "Revival Process". International dimension (1984 - 1989), item 2, Sofia, 2009.

[2] Angelov, V. Private! Top Secret! Protests actions of the Turks in Bulgaria (January - May 1989). Documents, S. 2009, Angelov, V. Private!Top Secret! State Security against Informal Organizations in Bulgaria (1987 - 1989), Sofia, 2012.

The chronological separation of the two volumes is not accidental. In the first volume we follow the numerous attempts to artificial Bulgarisation of these people by changing their names, while the second underlines more clearly the mass resistance, which led to the so-called Revival process – the attempts for its forced implementation, strong public and international reaction and its implications for the collapse of the socialist system in Bulgaria.

As a matter of objective historical truth, however, we cannot frame the process of assimilation of the Muslim population only in the years of communist rule. Its commonplace, strengths and manners attract the interest of the leaders of the new Bulgarian state immediately after its liberation. The attempts to integrate them into the Bulgarian nation began during the Balkan War and the First World War, but then there was no coherent policy in relation to the citizens of the Bulgarian monarchy professing Islam. However, they enjoyed religious freedom, the right of expression of cultural and minority identity by the presence of special schools and newspapers in Turkish. The expulsions of Muslims from Bulgaria have begun with the penetration of Kemalism among Bulgarian Turks in the 30s of the twentieth century.

After World War II, educational and religious freedoms were mainly guaranteed by the government of the Fatherland Front, but since 1945 the topic about the impact of Turkish nationalism among the population professing Islam seems to be problematic for the policy of the then ruling elite. The Muslim population in Bulgaria has been turned into an object of the security services who strictly observe the number, national psychology and its emigration feelings. The Muslim religion was seen as a sign of belonging to minorities. According to the views of senior leaders within the party circles this fact may help to encapsulate the followers of Allah and their isolation from the general trend for the construction of a new socialist order. This requires consolidation of the powers of the BCP leadership with those of State Security in running a series of events related to the new passportization of the population (1953), the change of Muslim names to Bulgarian ones, a striving for the realization of the so-called "cultural revolution" in their lifestyle and clothing in the 60s, 70s and 80s of the twentieth century.

In the period 1944-1989, the actions of the party leadership against the Muslims in Bulgaria went through different phases – activation or transient attenuation. Providing a number of benefits to this population in the country did not always lead to the desired results, then typically resorting to another attempt to forcibly resolve the problem. The Muslims regularly seemed to have no right to choice in respecting their traditional customs at weddings, circumcision ceremony and funeral rites. When showing disagreement with the measures of the party, they were attacked, abused and insulted. Even the party members and leaders among them were not spared when announcing in defense of a tradition and they have often been excluded from the ranks of the Bulgarian Communist Party. During this time, State Security acted as an observatory that reported the results of its activities. The reports of the operative workers of the State Security often ended with a finding of unsatisfactory performance of the program set.

Order № I - 224 of the Minister of Interior from 19 June 1962 to raise political awareness, culture and employment of certain categories of Gypsies, Tatars and Bulgarians with Muslim religion and taking measures against their striving ("turcheene") (See Document № 34 (Volume I) is an important document about the inclusion of the security forces in the implementation of the party's decisions. As the title suggests, State Security was tasked to carry out intelligence and operational measures against Muslim ethnic-confessional groups, as the prevalence of Turkic features in the lifestyle of this population was considered by the leadership as a sign of distribution of a foreign cultural and ethnic model indicated by the term "striving/turcheene".

In connection with the implementation of the subsequent instructions to curtail this trend, the Secretariat of the Ministry of Interior also received other interesting information from the District Directorates, according to which on the territory of the districts there were no evidence for advocating Turkish or Muslim culture, and rumors of deportation to Turkey, despite the presence of Gypsy population professing Islam. This is the letter of the Head of the Stara Zagora Regional Directorate – Ministry of Interior. (See Document № 43 (Volume I).

Undoubtedly any repression creates a resistance. Limiting daily rituals marked as xenomania and enactment of hostile policy is met with opposition among the Muslim population. The fight of the Muslims to protect their religion and tradition is reflected in official and illegal ways. The official way was by delegations of people from different localities of Bulgaria who send subscriptions to the Central Committee of the Bulgarian Communist Party or by seeking the protection of the Turkish diplomatic corps in Sofia. The illegal way is expressed in the participation of conspiracy groups in order to combat the leadership through unconventional methods. The followers of the "Association for Culture and Solidarity with the Rhodope Turks" established in 1970 in Istanbul by Bulgarian emigrants were better known in the early 70s and had a strong influence on the behavior of the Muslim population. The apparent opposition to the leadership of this community in the Bulgarian history marked the bloody pages such as the events in Kornitsa in early 1973, the crackdown of the miners from the village of Barutin in 1972, the riot in Ribnovo in the early spring of 1964. The common thing between the three was the organized resistance of the inhabitants of these villages, suppressed by violent means of the repressive machinery of State Security. The people went out on the streets protecting themselves only with materials at hand, and the security forces opened fire on them. There were victims. Later, the instigators and organizers of the riots were prosecuted. Some interesting documents reflecting those cases:

Document № 45 (Volume I) – **Special message about the riot in the village of Ribnovo, Blagoevgrad District – 1 April 1964, which describes in details the hostile welcoming of the Party Committee and the Commission authorized to conduct the party will in relation to the change of names.**

Documents № 46 and № 47 (Volume I) – **Plans to conduct intelligence and operational activities to clarify the situation in the village of Ribnovo and identifying the participants in the riot on 29 March 1964**. These documents have been prepared in order to clarify the specific instigators of the riot, involving Muslim clerics and its influence among the population by maintaining a negative attitude towards the party measures. In fact, the main task of the State Security was to find those responsible for the situation, to be punished as an example to all who do not want to obey to the leadership of the Bulgarian Communist Party.

Document № 57 (Volume I) **- Information to the First Secretary of the Bulgarian Communist Party and Chairman of the State Council of People's Republic of Bulgarian on incidents occurring in the villages of Kasaka, Dospat, Barutin and Chavdar, Smolyan District in relation to the restoration of the Bulgarian names.** The document introduces us to the situation in the village of Barutin where the inhabitants stand out with their intransigence when changing their names in the spring of 1972.

Document № 66 (Volume I) – Final decree on investigation case № 84/1973 on the inventory of State Security, Sofia, 29 May 1973. It provides the grounds for initiating the investigation case in relation to the leaders of the rebellion in the village of Kornitsa against the party decisions about the names change and the severe punishment imposed.

In the mid-80s of the twentieth century the resistance of the Bulgarian Muslims against the forcible renaming turned especially bitter, which led to the most severe and bloody

attacks in the modern Bulgarian history. Those were blasts in Plovdiv and Varna (30 August 1984), the attack at the Bunovo Station (9 March 1985), the kidnapping of the two boys named Darin Hristov and Nikolay Petrov (7 July 1987). Besides the innocent victims, those cases caused an incurable trauma in the minds of our contemporaries.

The second volume of the documentary collection includes interesting documents about the role of the State Security in its efforts to crush the weightlifter Naim Suleymanoglu. In late 1986 he escaped in Turkey where he accepted Turkish citizenship and stood openly against the Revival rocess. The proposal for opening a case for operative development against Naum Shalamanov of 8 May 1987 (see Document № 21 (Volume II) looks for different ways on how to force the athlete to return to Bulgaria. Upon failure in using the original ideas were conducted measures to exert psychological pressure on Syuleymangolu as a result of which the athlete will lose his sports shape, to step back from the progress made as a champion.

The documents that illuminate how the Bulgarian science was used to protect the Revival process are important for the objective read of the history on the subject. Such documents can be found in the two volumes of the documentary collection. For example, in the mid-80s of the last century was created the Scientific Coordination Council to the Bulgarian Academy of Sciences and the Sofia University "St. Kliment Ohridski", whose main task was to support the research in tracing and correcting performances in Bulgarian and Turkish historiography about the fate of Christians in the lands of the Ottoman Empire in the fifteenth - eighteenth century. We should pay attention to the following documents:

Document № 14 (Volume II) – **Agent's evidence about the activities of the Scientific Coordination Council (SCC) in relation to the Revival process of 24 December 1986.** It contains information about the board members whose main task in those years was to provide a scientific justification for the Revival process.

Document № 15 (Volume II) – **Minutes of a meeting of the SCC in relation to the Revival process to discuss the details of the work done in 1986.** The document outlines the tasks associated with the finding of new documents and facts that would prove the origin of the Muslims in the Bulgarian lands.

In the light of the expectations on the work of scientists to rebut the official Turkish historiography and official propaganda about the Bulgarian Muslims, we cannot afford to miss to mention the **memorandum of Academician Nikolay Todorov and Professor Strashimir Dimitrov on the contacts established with scientists from Turkey during the XVI World Congress of Historians in Stuttgart held in the autumn of 1985** – *Document № 95 (Volume I)* – During the event the Bulgarian scientists had the opportunity to interact with scientists from Turkey. The document indicates the unfounded suspicions of the Bulgarian participants that they would be welcomed with hostility and attacks by the Turkish associates. The tone was collegial; the ambitions of the both sides were to maintain scientific contacts and cooperation, without allowing politics of any country to influence the re-writing of the objective past of the two neighboring nations.

The documents contained in the second volume also reveal the attitude of the Bulgarian society to the problems of the Muslim population in the country, in particular the activities of the informal structures and organizations in defense of the human rights. State Security again tried to stop and influence the trend for the Bulgarian Muslims to engage in the work of these new formations, but its efforts were largely unsuccessful. The mass protest actions of part of the Muslim population against the forcible renaming begun in early 1989.

By publishing the documents of the former State Security, we must note that there was an abundance of highly ideological evaluations, refracted through the subjective view of agents, operatives and senior officers of the secret services. Very often during meetings with eyewitnesses of the events, we faced with their assessment that these documents are

highly manipulative and largely do no correspond with the truth. Therefore, in the overall study of the historical processes verification of the information with other sources is a must. At the same time, the documents of the communist secret services are a valuable source material because they reveal unknown aspects of the history of the Bulgarian state in the period of its authoritarian government – 1944–1989.

* * *

In the first volume of the book edition of the documentary collection "State Security – Change of Names – Revival Process (1945-1985)" we have selected one hundred and one documents and in the second one we have presented seventy-four documents.

Our initial intention was to use both the thematic and chronological approach for the systematization of the documents, but due to the difference in the significance and magnitude of the events carried out *(we use a term from the lexicon of the SS documents),* in order to avoid any imbalances in the presentation of the documents, divided into sections and subsections, we chose the purely chronological principle. As with all the other collections from the series "The Archives of the State Security", the documents are published as phototypes.

In terms of the dates we reference to the earliest date stated on the document as alleged date for its creation. In the absence of dating on the document, we sought indirect links with neighboring documents from the archival unit or comparison with other historical events. The documents dated by the compilers are placed in square brackets.

The titles in the list attached are original. In a small number of documents we have expanded the title, when it comes to references, information, reports, etc., which do not have submissions about the content. Under the title of each document, we provide an index for the founder of the fund, followed by the number of the archival fund, the inventory and the archival unit. Output of the document is followed by a short abstract of its contents.

We have included a glossary of terms, as in the documents can often be seen concepts from the Islamic tradition and religion, and also a chronicle of major events.

As we mentioned above, the documents published on that subject are highly redundant. Our intention in this collection to publish the documents in their entirety also proved difficult due to the limited number of pages of the paper body. Reduction in information was made in the following cases: where the topic is part of a comprehensive paper covering other problems (for example, documents with information about other minority groups among the Bulgarian population); in documents which content reveals facts and comments from prior reports; selection of part of the statements of the meetings' transcripts of the Collegium of the Ministry of Interior, which are often in volume over 100 pages. Where the document is reduced, an electronic sign is placed (square brackets and ellipsis). The redundant documents can be found in full in the expanded electronic versions to the two volumes of the documentary collection.

The main types of documents in the documentary collection are characteristic for the Ministry of Interior - information, references, reports and evidence provided by agents to the heads of the District Directorates of the Ministry of Interior and to the Minister of Interior. In this respect, the largest amount of documents is found in large arrays of fund № 1, № 2, № 3 and № 13 of the Ministry of Interior. The documentary collection also includes materials from personal and working cases of already announced agents of State Security, as well as group operational developments of persons directly associated with the resistance against the renaming or members of the Muslim population in Bulgaria of interest for the services. The official bulletins of State Security are also an interesting

source material. They summarize the role of the repressive apparatus in the conduct of state and party policy during the historical period in question.

The second volume of the documentary collection is dominated by documents from fund № 1, inventory 11a – Central Information Organizational Directorate. This is mainly information, monthly and weekly assessments, summaries and reports on the situation in the country, reflecting the most dramatic moments of the fate of the Turkish population in Bulgaria at the end of the last century. They have been prepared in accordance with the special **Order of the Minister of Interior № I – 16 of 2 February 1987 on the establishment of the Bulgarian national consciousness in people who restored their names (see Document № 16 and № 17 (Volume II).** The specific documents reveal the scheme of the services, which requires more complete monitoring and full coverage of what was happening.

Given the historical time of preparation of the documents, texts typed on a typewriter or mimeographs prevail. There are also handwritten texts. Our goal was to seek out the original documents, but in cases where we did not find the original document, we published a copy or its transcripts.

Data for third parties was deleted in some of the documents in pursuance of the Law for Access and Disclosure of the Documents and Announcement of Affiliation of Bulgarian Citizens to the State Security and the Intelligence Services of the Bulgarian National Army and the Protection of Personal Data Act.

Finally, we would like to thank all who have helped for the preparation of the two-volume documentary collection "State Security – Change of Names – Revival Process (1945–1990)".

BY THE COMPILERS

СПИСЪК НА ДОКУМЕНТИТЕ С АНОТАЦИЯ

1. **Информация относно коментари във връзка с официалното посещение на Тодор Живков на 13. 01. 1986 г. в Разградски окръг, София, *5 февруари 1986 г.***

   АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 762, л. 112-121

   Отразява настроенията сред населението във връзка с посещението на държавния глава в Разградски окръг в началото на 1986 г. Оживено се коментират отношенията между НР България с Република Турция. Съдържа оценка, че политиката по Възродителния процес би довела до изселване на мюсюлманите и възвръщане на старите им имена.

2. **Телеграма НР 89/1268 – Окръжно управление – Габрово относно оперативната обстановка в окръга за края на януари 1986 г., Габрово, *7 февруари 1986 г.***

   АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 46, л. 5

   Съдържа сведения за тайно кръщаване на дете с турско-арабско име, както и за нагнетяване на настроенията сред преименуваните.

3. **Сигнална записка относно нова книга против България, отпечатана в Турция, София, *10 март 1986 г.***

   АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 96-99

   Преглед на книгата на турския учен Билял Шимшир „Българските турци“. Предадено е съдържанието на всяка една от петте глави на труда на Шимшир. Акцентът е върху неговата гледна точка относно изселването в Турция като единствено възможен изход за турското население в България.

4. **Статия „Някои актуални въпроси в развитието на Възродителния процес и произтичащите задачи за органите на Министерството на вътрешните работи“ – из „Син бюлетин на ДС“ за 1986 г., София, *4 юни 1986 г.***

   АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 773, л. 45-59

   Обобщава изследване на преподавател във Висшата школа на МВР „Георги Димитров“ за развитието и утвърждаването на Възродителния процес като историческо явление в новата история на България. Посочени са основните причини, върху които се гради процесът, а именно промяна в психологията и съзнанието за етно-генетическа принадлежност на населението със сменени имена. Главната цел е да се формира у тях самочувствие за „българска родова принадлежност“.

5. **Информация относно получените на 4 юни 1986 г. по-характерни данни във връзка с Възродителния процес, София, *5 юни 1986 г.***

   АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 44, л. 126-129

   Според информацията обстановката сред населението с възстановени имена е спокойна. Забелязва се повишен интерес към турските радио- и телевизионни предавания. В отделни окръзи обаче се наблюдава отстъпление от проведените мерки по Възродителния процес, изявяващи се в общуване на турски език и възвръщане към традиционните за мюсюлманите облекло и религиозни практики.

6. **Сведение относно впечатления от Втория международен конгрес по българистика, проведен в София от 25 до 31 май 1986 г., София, *6 юни 1986 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 6997, л. 102-105

Относно интереса на западногерманските учени към изследването на историята на българския национален въпрос. В хода на разискванията проф. Стефан Трьобст от ФРГ открито повдига темата за Възродителния процес и правата на турското малцинство в България.

7. **Информация относно опит за извършване на терористичен акт на плажа в туристическия комплекс „Дружба“, предприет от неизвестни лица на 31 юли 1986 г., София, *4 август 1986 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 765, л. 21-23

Информацията показва един от неуспелите опити за извършване на терористичен акт чрез поставяне на саморъчно изготвено взривно устройство на плажа на курортен комплекс „Дружба“ (дн. „Св. Св. Константин и Елена“). Описани са основните показатели на самоделната бомба и е започнала издирвателна дейност по случая.

8. **Информация относно посещението на сирийския главен мюфтия Ахмед Кафтару у нас, София, *6 август 1986 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 765, л. 61-63

По покана на Главното мюфтийство на България пристига сирийският духовен водач в дните между 20 до 25 юли с. г. В официалните разговори се повдига въпросът за смяната на имената на българските мюсюлмани, което според Кафтару е грешка от страна на българската власт, въпреки убеждението, че в България мюсюлманите се ползват с пълни религиозни права и свободи.

9. **Информация относно получените на 21. VIII1 1986 г. по-характерни данни във връзка с Възродителния процес, София, *22 август 1986 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 45, л. 190-194

Според информацията преименуваното население постепенно свиква с българските си имена и възприема гражданските ритуали при извършване на семейни празници. Отразени са впечатленията на българския учен Страшимир Димитров от протичането на Четвъртия конгрес по турска стопанска и социална история в Мюнхен от 3 до 8 август с. г. Турски учени водят антибългарска пропаганда и дискутират възстановяването на имената на българските турци пред западните тюрколози. Според документа присъствалите на конгреса български учени – акад. Николай Тодоров и Мария Тодорова, се намесват в защита на Възродителния процес.

10. **Съображения относно усъвършенстването на агентурно-оперативната работа на органите на ДС по проблемите на Възродителния процес и по делата на оперативния отчет, *2 септември 1986 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 52, л. 71-77

Акцент в документа се поставя върху агентурно-оперативната дейност на ДС сред гражданите с възстановени имена. Набелязват се цели да се привличат агенти из средите на тези граждани, за да може да се следи отблизо техният живот във всяка една от сферите на обществената дейност. Необходимостта от работата с агентура от средите на населението с възстановени имена се обуславя от очакваната тенденция за напрежение сред тези хора и с оглед пресичане на подривна дейност.

11. **Рапорт относно проведена среща с агент „Добромир“, София, *15 септември 1986 г.***

    АКРДОПБГДСРСБНА – М, І Р - 18121, л. 137-139

    Агентът споделя за разговорите си с лица с възстановени имена от Разградски и Търговищки окръг във връзка с подготовката на материал за в. „Нова светлина“ в рубриката „Аз съм българче“. Повечето от тях изразяват положително отношение към Възродителния процес, но въпреки това се въздържат да дават интервюта и изказвания за вестника.

12. **Отчет за работата на отдел 14, ПГУ – ДС през 1986 г., София, *1 декември 1986 г.*** *(със съкращения)*

    АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 9, оп. 4, а. е. 1116, л. 103-119

    Според документа обстановката с културно-историческото разузнаване по Възродителния процес бележи тенденция към изостряне. Причините са в засилването на дейността на турската страна по интерпретиране на известни документи и факти в подкрепа на тезата, че българските мюсюлмани са обвързани с турската нация и държава чрез духовни и исторически връзки. Пред отдела стоят задачите да се издирят и привлекат лица, подходящи за работа в подкрепа на българската научна теза по Възродителния процес, с цел изследване на архивите и осъществяване на научни контакти с учени от Турция, Австрия, европейски и азиатски страни, богати на документални архивохранилища, с оглед да се попълни колекцията от исторически важни документи за миналото на българските земи.

13. **Агентурно сведение относно дейността на Научно-координационния съвет по Възродителния процес, София, *24 декември 1986 г.***

    АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 7-17

    Равносметка на едногодишната работа на Научно-координационния съвет по Възродителния процес към Президиума на БАН и Академичния съвет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, основан през февруари 1986 г. Посочени са целите и задачите на Съвета, сред които насърчаване и утвърждаване на изследователската работа на институтите и университетските катедри, привлечени за разработка на Възродителния процес. Разгледани са важни въпроси за финансовата страна по обезпечаването на работата на Съвета, сравнени със средствата, които Турция отпуска на своите учени, лошата материална база и обучението на български специалисти по Османистика. Предаден е списък на състава на бюрото и членовете на Научно-координационния съвет по Възродителния процес.

14. **Протокол от заседание на Научно-координационния съвет по Възродителния процес за обсъждане на информация за извършената дейност на НКС през 1986 г., София, *16 януари 1987 г.***

    АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 28-41

    Заседание на НКС от 15 януари 1987 г., по време на което се очертават основните цели на българската наука: да установява нови факти и процеси, свързани с Възродителния процес, и да се коригират неточните постановки в българската и турската историография за националното самосъзнание на българските мюсюлмани. Препоръчва се да се пресече възможността на турските учени да разпространяват версията на тамошния национализъм относно българските турци.

15. **Заповед № І - 16 от 2 февруари 1987 г. за утвърждаване на българското наро-**

дностно самосъзнание у лицата, възстановили своите имена, София, *23 януари 1987 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11, а. е. 359, л. 112-122

Документ във връзка с по-нататъшното развитие на Възродителния процес. Изискването е да се работи по придобиването на ежедневни оперативно интересни информации и оценки за обстановката и настроенията в районите, населени с мюсюлмани. Предвижда се навременно уведомяване на висшето партийно и държавно ръководство, както и органите на реда и сигурността за съществените явления и факти, случващи се на територията на страната с оглед на подобряване качеството и организацията на аналитичната дейност по Възродителния процес.

16. **Приложение № 1 към заповед № I – 16 от 2 февруари 1987 г., София, *23 януари 1987 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11, а. е. 359, л. 123-127

В приложението са очертани примери и изисквания за тематичните проблеми, свързани с Възродителния процес, по които се съставя, оценява и предава оперативна информация, месечни оценки и сводки за основните явления и тенденции сред населението със сменени имена.

17. **План относно работата с ОРОН „РАДКОВ“ през 1987 г., София, *13 февруари 1987 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 52-53

В плана залягат задачите по издирване, разчитане, транскрибиране и превод на османотурски документи, отнасящи се до ислямизационните процеси по българските земи, анотиране на книги и издирване на статии и други материали в турския печат относно българската действителност, участия в научния живот на страната и отразяване на дейността на НКС по Възродителния процес.

18. **Сведение относно концентриране на преименувани да живеят и работят на територията на град София, МВР - Софийски затвор, *27 февруари 1987 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп 11а, а. е. 273, л. 9-9а

Информира за поведението на работници с мюсюлманско вероизповедание, които идват от провинцията и се установяват в столицата. Прихванатите данни са получени от разговори в местата за излежаване на присъди.

19. **Изказване на министъра на вътрешните работи ген.-полковник Димитър Стоянов на съвещанието с партийния, държавния и обществения актив по проблемите на Възродителния процес, проведено на 4 март 1987 г. в ЦК на БКП, София, *25 март 1987 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп 11а, а. е. 275 Д, л. 1-15

Словото е изготвено във връзка с доклад на Чудомир Александров[1] относно анализа на състоянието на Възродителния процес и главните насоки на бъдещата работа, изнесен на същото съвещание. Според министъра Турция подготвя кипърски вариант за България, използвайки турското население. Смяната на имената лишава съседната страна от правни основания за претенции над мюсюлманите в България. Подчертава се т. нар. антибългаризъм като течение в турската наука като част от опитите на тамошната пропаганда

[1] Вж. Доклад за състоянието, някои проблеми и задачи за по-нататъшното развитие на „Възродителния процес“ – Във: Архивите говорят, № 55 – „Възродителният процес“, българската държава и българските турци (средата на 30-те – началото на 90-те години на XX век)“, т. I, С., 2009, с. 333-341.

за въздействие по отношение на Възродителния процес. От особена важност при оказването на противодействие на чуждата пропаганда е затвърждаване на убеждението за необратимостта на процеса сред населението с възстановени имена.

20. **Предложение относно откриване на ДОР на Наум Шаламанов, София, *8 май 1987 г.***

    АКРДОПБГДСРСБНА – М, IV - К, а. е. 11673, л. 6-8

    Според текста на документа установяването на Н. Шаламанов (Наим Сюлейманоглу) в Турция нанася вреда в развитието на Възродителния процес и води след себе си неблагоприятни политически последствия. С откриването на ДОР се цели разколебаването на спортиста от поетия път и създаване на мотиви у него за завръщане в България. При невъзможност да се изпълнят горните две поръчения се предвиждат мерки за оказване на психологически натиск върху Сюлейманоглу с цел да му се попречи да постига високи резултати в спортната си кариера.

21. **Агентурно сведение относно Международната научна конференция във Велико Търново, София, *7 юли 1987 г.***

    АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, л. 82-88

    Отчет за организирането и протичането на Международна научна конференция във Велико Търново (в текста липсва цялостното наименование на конференцията). Сред основните недостатъци е слабото участие на чуждестранни гости поради обвързаността на тематиката с Възродителния процес. Авторът на текста предлага в бъдеще мероприятието да се доближава тематично повече до османистиката, но с възможности за широки хронологически граници, за да намират място за участие учени и от други сходни исторически дисциплини.

22. **Справка относно действията на органите на МВР по ликвидиране на терористичната група и освобождаването на взетите като заложници деца, София, *27 юли 1987 г.***

    АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 803, л. 65-79

    Разглежда се терористичният акт пред хотел „Интернационал“ в курорта „Златни пясъци“ от 8 юли 1987 г. В справката случаят е оценен като събитие от първостепенно значение за националната сигурност на страната и пропуските в работата на органите на реда по предотвратяване на подобни инциденти.

23. **Информация за някои негативни тенденции сред населението, възстановило имената си в резултат на широката груба антибългарска пропаганда от страна на Турция и нейните съюзници, Търговище, *30 юли 1987 г.***

    АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 276, л. 45-46

    Отразява настроението на преименуваните в Търговищки окръг. Изтъква се слабата работа на партийните кадри и стопанските дейци по утвърждаването на българския език и новите имена във всекидневието на хората, което допринася за свободното говорене на турски език помежду им. Оценката по развитието на Възродителния процес е, че темповете на неговото развитие не отговарят на исторически необходимите.

24. **Информация за получените в Трето управление - ДС данни по Възродителния процес към 28 август 1987 г., София, *28 август 1987 г.***

    АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 274, л. 177-180

Съдържа обобщени сигнали за изказвания на военнослужещите с мюсюлманско вероизповедание по Възродителния процес и настроенията им за изселване в Турция.

25. **Телеграма относно продължаването на тенденцията на отстъпление от завоюваните позиции в развитието на Възродителния процес в Търговищки окръг, Търговище, *24 септември 1987 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 277, л. 40-45

В телеграмата се съобщава за усещане сред населението за настъпил обрат във Възродителния процес. Това се дължи на поведението на обекти на Държавна сигурност, които търсят по-остри начини за отпор, в унисон със затихващата дейност на изградените на окръжно ниво щабове и комисии по Възродителния процес. Препоръчва се засилване на мерките в национален мащаб за ускоряване на изпълнението на поетата линия.

26. **Информация № 106 относно агентурно-оперативната обстановка сред лицата от граничната зона, възстановили българските си имена, София, *5 октомври 1987 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 275, л. 193

Документът е коментар на негативното отношение на преименуваните от Хасковска област към Възродителния процес и съобщава за отделни тенденции за закани срещу онези от тях, които говорят на български език. Констатира се засилване на изселническите настроения.

27. **Стенограма от Националното съвещание на МВР, проведено на 5 октомври 1987 г. в салона на ОТУ - МВР, София, *13 октомври 1987 г.*** *(със съкращения)*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 815, л. 11-33; 48-62

На съвещанието основно внимание се отделя на докладите на служители на МВР по проблемите на тероризма, контраразузнавателното осигуряване на Възродителния процес и икономиката. Според изказвания на присъстващи условията по Възродителния процес в Кърджалийски и Шуменски окръг са най-определящи за оперативната обстановка като цяло. Забелязва се негативна тенденция в отношението на населението, проявена с общуване на турски език и даване на двойни имена на новородените. Смята се, че има отстъпление по работата и връщане назад към 1984 г. По мнението на министъра, думата „турци“ не бива да се употребява повече за българските мюсюлмани, враждебни на Възродителния процес.

28. **Доклад на Христо Силянов „Състояние, проблеми и задачи на контраразузнавателното обезпечаване на Възродителния процес на настоящия етап“, София, *8 октомври 1987 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 815, л. 64-88

В началото на документа се изтъква, че Възродителният процес е неделима част от строителството на социализма в НР България и въпрос от национално значение. Пред органите на МВР стои важната задача да противостоят на дейността на чуждия противник. Антибългаризъм се среща в научните трудове на турските историци и журналисти, в програмите на турските радия и телевизии, както и чрез дейността на различни изселнически и емигрантски дружества. Оттук произлизат и препоръките за засилване на агентурата и приобщаването на нови сътрудници с оглед да се покаже на националистите от средите на турското население в България, че няма да се допусне преустрой-

ството в страната да се използва за „антикомунистическа и антибългарска дейност, да пречат и спъват утвърждаването на Възродителния процес“.

29. **Предложение на началника на ПГУ – ДС относно утвърждаване на средства по Възродителния процес, София, *14 октомври 1987 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 137-138

Предлага се изплащането на хонорар на двама български специалисти по повод извършена проучвателна, преводна и редакторска работа на 320 оригинални османотурски документи, разкриващи ислямизационните процеси по българските земи с оглед тяхното използване за целите на Възродителния процес.

30. **Информация относно разкриване авторите на терористичните актове, извършени през последните три години в НР България, *14 октомври 1987 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 815, л. 110-120

Обзор на поредицата терористични актове в градовете Варна, Пловдив и Сливен и във влака Бургас – София на гара Буново от 1984 и 1985 г., както и на пресечения опит за атентат на плажа на туристическия комплекс „Дружба“ през 1986 г. Обяснени са мотивите на извършителите като ръководени от верски фанатизъм и протурски националистически убеждения при извършването на терористичните действия.

31. **Стенограма от Съвещанието с отговорниците за окръзите по предстоящи задачи, състояло се на 5 октомври 1987 г., проведено на 14 октомври 1987 г., *16 октомври 1987 г.*** *(със съкращения)*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 816, л. 1-2; л. 9-18; 22-26

Съвещанието е за оценка на обстановката в поделенията и окръжните управления на МВР във връзка с Възродителния процес. Анализира резултатите на извършеното М „Проверка“ в окръзите за потенциално враждебно настроени лица. Направен е извод, че работата по оперативно-агентурната дейност силно изостава. Обръща се внимание да се следи как се чете в. „Нова светлина“. Предлага се във всяка редакция в централния печат поне по двама души да се занимават с въпросите на Възродителния процес. Внимание се отделя по заглушаването на турските радиопредаватели и телевизионни емисии, по проблемите на тероризма и работата по контрола и ограничаването на транзита по направление „Т“.

32. **Оценка на оперативната обстановка от началото на Възродителния процес до този момент в град Шумен и окръга, Шумен, *28 октомври 1987 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 277, л. 82-83

Оперативен работник предоставя впечатленията си за промените в Шуменски окръг след началото на Възродителния процес. Според наблюденията му промяна в съзнанието на преименуваните не е настъпила, независимо от изнасяните исторически беседи за националната им принадлежност. Подобни мерки оказват отрицателно въздействие и отблъскват хората.

33. **Информация относно оперативната обстановка по Възродителния процес в Плевенски окръг, Плевен, *6 януари 1988 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 514, л. 41-45

Според документа голяма част от българските цигани, изповядващи ислям и повечето от преименуваните в окръга, продължават да изпитват сдържаност в отношението си към Възродителния процес и съхраняват турски националистически настроения, като продължават да възпроизвеждат много от традиционните ритуали на исляма. Макар и да не са забелязани остри форми

на подривна дейност, в окръга се срещат случаи, в които отделни лица отправят закани за разправа и терор. Продължава и даването на турско-арабски имена на новородените деца.

34. Седмична информация относно развитието и промените в оперативната обстановка по линия на Възродителния процес в ОУ на МВР - Разград за периода от 8 до 15 януари 1988 г., Разград, *15 януари 1988 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 514, л. 201-209

В информацията е отразена държавната политика за въздействие върху съзнанието на преименуваните чрез прилагане на обучителни способи. Сред тях са прожектирането на документални филми, които биха доказали българския корен на населението, изнасяне на беседи и разговори по особеностите на българската езикова среда. Използвани са филми, в които се показват християнски гробове в близост до мюсюлманските гробища в региона. Въпреки това у хората преобладава негативно отношение и надежда за изселване в Турция или за обрат във Възродителния процес. Като цяло смяната на имената не допринася за премахване на разграниченията между преименуваното население и останалите българи. Много от учителите продължават да преподават на турски и да показват отрицателно си отношение към партийната линия.

35. Информация относно състоянието на оперативната обстановка по линия на Възродителния процес на територията на Софийска област за периода от 15 до 22 януари 1988 г., София, *22 януари 1988 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 515, л. 6-14

В Софийска област се забелязва отстъпление от заложените във Възродителния процес програми за приобщаване на преименуваното население към единната социалистическа нация. Населението с нови имена поддържа старата традиция. Във връзка с предстоящите местни избори по-голямата част от лицата открито обявяват несъгласие със смяната на имената и възнамеряват да гласуват за кандидати, които изразяват пасивно отношение по проблемите на Възродителния процес. Повишени надежди за разрешаване на проблемите на мюсюлманското население в България се забелязват по повод предстоящото посещение на Тургут Йозал в СССР, което би дало възможност за нормализиране на отношенията между българската и турската дипломация. Сътрудник на Института по балканистика при БАН изтъква тезата, че турците имат числено превъзходство в сравнение с българите и имат право на автономна република или на официално признаване на турския език, свободен достъп до емисиите на турските радия и телевизии.

36. Изложение от проф. Страшимир Димитров, председател на Научно-координационния съвет по Възродителния процес към БАН, до Милко Балев, член на ПБ и секретар на ЦК на БКП, относно подписано през м. октоври 1987 г. споразумение с проф. Андреас Титце – австрийски тюрколог-османист, за съвместна работа по издаване на османски архивни материали, съхранявани във Виенските архиви, София, *25 януари 1988 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 176-177

Споразумението между български и австрийски учени е направено във връзка с подготовка на съвместно документално издание на османски документи от архива на Австрийската национална библиотека, като най-съществена част от съвместната работа е да се издаде османски регистър от 1549 г., в който се съдържат данни за ислямизиране на християнското население в земите на Югоизточна Европа, сред които е имало и много българи. Сборникът се приема

като научен успех при изпълнението на задачите, които Възродителният процес поставя пред българските учени. Проф. Димитров уточнява, че в началото на 1988 г. Комитетът за наука престава да съществува, но комисиите, които финансират научните програми, все още работят. В тази връзка отправя молба към члена на Политбюро за съдействие при финансирането на съвместния българо-австрийски проект за публикация на оригинални османски извори.

37. **Предложение относно командировка на ОРОН „Радков“ във Виена, Австрия, във връзка с научното подсигуряване и утвърждаването на Възродителния процес, София, *28 януари 1988 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 178-180

Една от задачите пред отдел 14, ПГУ - ДС е съдействие по придобиване на османо-турски документи, които биха доказали асимилаторската политика на тогавашната Османска империя към подвластното християнско население. Приема се, че изворите ще докажат пред международната общност несъстоятелността на турските тези за етническия произход на българите с мюсюлманско вероизповедание. Осигурява се шестмесечна командировка на ОРОН „Радков“ във Виена с цел да издири и подбере такива документи.

38. **Информация относно получените на 31 март 1988 г. по-характерни данни във връзка с обстановката сред лицата, възстановили имената си, София, *1 април 1988 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 520, л. 1-4

Според документа мюсюлманското население в страната силно се вълнува от предстоящата среща през м. май между комисиите на България и Турция по повод обсъждане на предстоящо изселване. Нов момент се забелязва в настроенията им след прожектирането на филма „Време разделно“. В някои региони филмът се приема като картина на величието на Османската империя, но не са редки и случаите, когато лица с възстановени имена изразяват мнението, че по този начин българите могат още повече да възненавидят турското население.

39. **Информация относно получените на 6 април 1988 г. по-характерни данни във връзка с обстановката сред лицата, възстановили имената си, София, *7 април 1988 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 520, л. 13-15

Документът отчита отсъствието на промяна в поведението и очакванията на мюсюлманите в България по повод преговорите през м. май 1988 г. между България и Турция. В повечето окръзи с компактно турско население се наблюдава твърда позиция за изселване. Във връзка с филма „Време разделно“ се говори, че е обикновена пропаганда на българската държава, при която се изнасят неверни факти, а историческите събития в по-голямата си част са фалшифицирани.

40. **Отчет за командировката на ОРОН „Радков“ в Австрия, осъществена от 24 февруари до 3 април 1988 г., София, *11 април 1988 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 185-193

Отразява извършената работа по подбора и подготовката на османски извори, съхранявани в Австрийската национална библиотека по съвместна българо-австрийска програма. В отношението на австрийските сътрудници личи желанието да се направи класическо издание, отговарящо на всички археографски изисквания за публикуване на текстове. В отчета са отразени осъществените

научни контакти и старанието на сътрудника да допринесе за трайно утвърждаване на връзките със западните учени. Според него са открити голямо количество ценни османски регистри и фетви, които утвърждават тезата на Възродителния процес по отношение на ислямизационните процеси в Османската империя и доказващи разширяването на географията на този проблем, тъй като насилственото приемане на исляма не се извършва единствено в българските земи.

41. Доклад за църковната конференция „Християнските балкански народи през османския период“[2], София, *23 май 1988 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 196-199

Повече се акцентира върху несполуките в мероприятието. Според сътрудника това са поставянето на преден план на ислямизацията в българските земи като основно тематично ядро в конференцията, с оглед да бъде в защита на Възродителния процес. Това не убягва от погледа на някои западни учени, според които мероприятието добива и политически привкус. Изказвания на български учени, заредени с расизъм и негативизъм по отношение на исляма като религиозна система, също допринасят за засенчването на иначе успешната конференция. Слабост в организацията е и несполучливо замислената изложба „Геноцид“, която се тълкува повече като „агитация и пропаганда“.

42. Справка относно дейността на Турция срещу Възродителния процес в НРБ за периода 3 - 9. VI. 1988 г., София, *9 юни 1988 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 526, л. 20-22

Дава синтезирана информация за по-важните теми в турските средства за масово осведомяване във връзка с Възродителния процес в България. Централно място заема срещата между българския външен министър Петър Младенов с турския министър-председател Торгут Йозал в Ню Йорк по време на специалната сесия на ООН по разоръжаването. Това се приема като стъпка в решаването на хуманитарните проблеми между двете страни. Повечето вестници се спират по проблемите на държавната политика по премахване на мюсюлманските традиционни ритуали във всекидневието на населението, изповядващо ислям. Според текстовете им въпреки всички усилия турското население успява да съхрани религиозните си ценности.

43. Справка относно дейността на Турция срещу Възродителния процес за периода 1. VII - 7. VII. 1988 г., София, *7 юли 1988 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 526, л. 28-31

Основна тема на турския печат са „насилията върху турското малцинство“ в България. Коментират се забраните за обрязването на момчетата - мюсюлмани, заглушаването на турските радиопредаватели и телевизии, както и други ограничения, наложени от властта по отношение на българските турци.

44. Справка относно антибългарски публикации в Турция за периода 28. VII. - 4. VIII. 1988 г., София, *4 август 1988 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 526, л. 38-40

В справката се съобщава за отзивите в турския печат относно доклада на организацията „Ислямска конференция“ за ограниченията на турците в България. Групата призовава ислямските страни за подкрепа на българските тур-

[2] Става въпрос за Международната църковно-историческа конференция, проведена в София на 14–15 април 1988 г. с тематично заглавие „Християнските балкански народи през османския период“.

ци и прекратяване на погазването на културните им ценности. Коментира се контрабандата на цигари през България за Турция, както и предстоящото излъчване на четирисерийния филм „Белене“, създаден по спомени и разкази на очевидци.

45. **Информация на началника на направление ОТУ – ДС относно обстановката в страната, отразена в кореспонденцията по турска линия за периода 1-30. XI. 1988 г., София, *6 декември 1988 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 517, 158-164

Според документа броят на изходящите писма по турска линия се увеличава. Повишава се числеността и броят на писмата, в които се говори за предстоящо изселване в Турция. Дават се отделни откъси от текстове, в които прозира силното желание непременно да заминат и да се устроят на новото място. Като пример се сочи Наум Шаламанов. Към информацията е приложен списък на селищата, в които се слушат и гледат турски радио и телевизионни програми.

46. **Информация на началника на отдел „Затвори“ – МВР относно получени по-характерни сигнали по линия на Държавна сигурност в отдел „Затвори“ – МВР за времето от 01. до 30. 11. 1988 г., София, *8 декември 1988 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 527, л. 156-157

Лишени от свобода из средите на преименуваните, изтърпяващи присъди в затворите Пазарджик, Пловдив и Стара Загора, отправят критики към социалистическия строй и издигат глас за спазване правата на човека. Според тях преустройството и демократизацията в България не се случват и се стои на едно място.

47. **Предложение на отдел 14, ПГУ - ДС относно командировка на ОР Цв. Начев и ОРОН „Радков“ в гр. Шумен, София, *7 февруари 1989 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 237-237а

При ремонт на джамията в Шумен са открити оригинални документални масиви от османския период, които се нуждаят от обработка, анотация и преценка на пригодността им за целите на Възродителния процес. Предлага се двамата сътрудници да бъдат командировани в Шумен с цел организиране пренасянето и съхраняването на документите, тяхното преглеждане и подреждане.

48. **Информация на ВГУ – ДС относно изпълнение на мероприятията, залегнали в Целевата програма за усъвършенстване борбата на органите на ДС срещу разузнавателните органи на Турция през 1988 г. и някои нови моменти в подривната дейност на противника против НР България, София, *23 февруари 1989 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 761, л. 1-20

Задачата е да обедини агентурно-оперативната работа на централните и териториалните поделения на МВР по турска линия с цел провеждане на единна контраразузнавателна дейност срещу турските специални служби, действащи в страната. Подчертава се засилената дейност на турските дипломатически представителства в страната и зачестилите официални посещения на американски и западни дипломати, изявили интерес към проблемите на Възродителния процес. В документа се изтъква, че всички по-значими връзки на турските дипломатически служби, резидентурите на МИТ и връзките им с българските мюсюлмани са под наблюдение на ПГУ, ВГУ – ДС и РУМНО – ГЩ. Една от важните страни в работата на специалните служби е стремежът към спе-

челване на представителите на художествено-творческата интелигенция от българите-мюсюлмани за сътрудничество на ДС. Засилени са контролът на международните телефонни връзки и каналът за кореспонденция между България и Турция. Предложени са конкретни мерки за подобряване нивото на разузнавателната дейност по турска линия, сред които пресичане на шпионажа, засилването на М-„50“ и М-„100“, набиране на агенти из средите на преименуваните, повишено наблюдение на бивши затворници и репресирани.

49. Справка на началника на IV отдел - ДС относно характера на прихванатите емисии на турските радиостанции и агенции по протичащия в нашата страна Възродителен процес през периода от 22 до 28 февруари 1989 г., София, *2 март 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 751, л. 217-219

Анализира се активността на радио „Гласът на Турция“ и Анадолската агенция и изготвените емисии по проблемите на Възродителния процес в България. По „Гласът на Турция“ на български език прозвучава призив за незабавно прекратяване нарушаването на човешките права на българските турци, изготвен от „Амнести Интернешънъл“. Избягалите в Турция Зейнеп Ибрахимова и Юсуф Хюсеинов разполагат с широка трибуна за изява в търсене на международна подкрепа за прекратяване на българската политика на насилие спрямо мюсюлманите.

50. Телеграма на началника на Областното управление на МВР - Хасково относно проведен разговор с д-р К. Тренчев в кабинета на началника на ОУ – МВР, Стара Загора, във връзка с включването на лица с възстановени имена в щафетната гладна стачка, Стара Загора, *19 април 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 752, л. 159-160

Константин Тренчев обяснява, че в последните дни представители на преименуваните лица имат желание да се включат в Независимото дружество за защита правата на човека (НДЗПЧ) и в Комитета за защита на религиозните права в гр. В. Търново. По време на разговора се съгласява да не се избързва с включването им в тези организации, да съдейства за дистанцирането на НДЗПЧ от тях, поради вероятни вредни последици за страната.

51. Информация на ръководителя на Щаба за работа по враждебните „независими“ структури относно опити на ръководителите на НПС „Подкрепа“ и „Комитета за религиозни права“ да използват лица с възстановени имена за провеждане на масови остри прояви, *19 април 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 761, л. 27-29

Според документа ръководството на НПС „Подкрепа“ възнамерява да действа за поддържане на постоянно напрежение в страната с цел да включи в редиците си повече хора. Информира за проведени срещи между Бисер Рунтов и К. Тренчев и обсъждането на включването на българи-мюсюлмани в координирана гладна стачка за защита интересите на изповядващите исляма в България. Обособява се формиране на своеобразен „стачен комитет“ под наименованието „мохамеданска (ислямска) инициативна група“ за защита правата на човека.

52. Докладна записка до началника на отдел 14, ПГУ – ДС относно проведени срещи с ОРОН „Радков“ в периода 10. 04. 1989 г. - 08. 05. 1989 г., София, *8 май 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 234-236

В посочения период са осъществени пет срещи с ОРОН „Радков“ във връзка с работата му по Възродителния процес. По време на тези срещи се отчитат резултатите от проведена командировка в Гърция, подготовка за предстоящото посещение на холандския учен Майкъл Кил в България и работата по решение на ЦК на БКП във връзка с Възродителния процес. Във връзка с партийното решение предстои създаването на Национален център по Възродителния процес на мястото на предходния Научно-координационен съвет.

53. Информация относно обстановката сред лицата, възстановили българските си имена, отразена в материалите, постъпили в ЦИОУ за периода от 5 до 12 май 1989 г., София, *15 май 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 753, л. 153-159

Значителен интерес има към дейността на независимите структури в България. Все повече мюсюлмани искат да се включат в тяхната работа - легално или нелегално. Активизират се пътуванията на турските дипломати в страната и контактите им с български турци. Средствата за масова информация на Турция разпространяват позицията на турското правителство за защита на каузата на турското малцинство в България.

54. Справка на началника на Главно следствено управление към МВР относно проведени следствени действия във връзка с масови вълнения из средите на лица с възстановени имена, София, *22 май 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 761, л. 44-46

Във връзка с организираните стачни действия се води следствие на лица с възстановени имена от селата Пристое, Климент и Тодор Икономово на 20 и 21 май с. г., които са проявили агресивно поведение. Подобни протести са организирани в гр. Дулово, с. Ябланово, Бургаска област, и гр. Джебел, Хасковска област, където се издигат и политически лозунги с искания за признаването им като етническо малцинство и възстановяване на старите им имена.

55. Сведение до отдел „Затвори“ – сектор „Оперативен“ – ДС относно въпроси и коментари по хода на Възродителния процес в Разградска област, София, *25 май 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 764, л. 3-3 гръб

Агентът съобщава събраните впечатления от пребиваването си в Разградска област. При разговор помежду си преименуваните използват старите си турски имена, като дори християните не се обръщат към тях с новите им имена. Настроението е изселническо, тюркизмът е силен като платформа.

56. Информация № 130 на командващия Гранични войски относно публикация в турския ежедневник „Хюррийет“ за положението на мюсюлманското малцинство в България, София, *25 май 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 755, л. 126-127

Анализира се положението на мюсюлманското турско малцинство в България и отношението на турското правителство към този проблем. Дава се информация за посещението на Торгут Йозал в Тунис и коментара му относно убийство на 25 български граждани с възстановени имена. В Тунис се отнасят сдържано на обвиненията, които турският външен министър отправя към българската страна.

57. Информация № 131 по Турция на командващия Гранични войски относно излъчено съобщение по вечерната информационна емисия „Новини“ на

турската телевизия за обстановката в България и мерките на турското правителство, София, *25 май 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 755, л. 128-129

Говорителят на турското външно министерство се обръща с призив към турското правителство да вземе отношение спрямо насилията над турското малцинство в България. В съобщението се подчертават продължаващите гладни стачки на мюсюлманското население в България и саморазправата на властта с тях.

58. **Експресна информация № 3 относно получени данни за оперативната обстановка към 08.00 ч. на 28 май 1989 г., София, *28 май 1989 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 753, л. 167-173

В информацията се предава в разгърнат вид обстановката сред мюсюлманското население в страната по области. В Разградска и Варненска област се отбелязват масови раздвижвания на значителни групи от хора, които отправят искания за възвръщане на старите им имена. В Хасковска и Пловдивска област се отчита спокойна атмосфера, макар да се срещат отделни случаи на съпротива.

59. **Информация на началника на Шесто управление – ДС относно дейността на активисти на „Клуба“ във връзка с материала по повод на ексцесиите в средите на лицата, възстановили имената си, и мерките по тях, София, *28 май 1989 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 755, л. 139-144

Съобщава се за обсъждането на два варианта на материали, съставени на 25 май 1989 г. по повод на събитията в районите с компактни маси от български турци и мюсюлмани. Съществуват разногласия по въпроса кой от двата материала да се използва за събирането на подписи, като везните се накланят в полза на умерения вариант. Единият от документите е разработен от Жельо Желев, получил подкрепа и от други известни личности.

60. **Информация № 161 относно коментари във връзка с изявлението на председателя на Държавния съвет на НР България, София, *31 май 1989 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 755, л. 148-149

Документът е съставен по повод изявление на Тодор Живков от 29 май с. г. относно ислямизираното население в България. Според чужди дипломати казаното от държавния глава почива на старата теза, че това население няма турски произход. В самото изявление не се споменава нищо за жертвите на безредиците при масовите вълнения на мюсюлманите през последните дни, нито за допуснатите грешки при смяната на имената.

61. **Информация № 165 относно становище на чужди дипломати по отношение на т. нар. „турски проблем“ в НРБ, София, *1 юни 1989 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 755, л. 167-170

Коментира се позицията на първите секретари при посолствата на Великобритания, Франция и Испания по повод спазването на правата на човека в България. Интерес за тези страни представляват целите, които българските граждани, изповядващи ислям, си поставят. Според тях турското малцинство не желае изселване, а свобода на изповядване на религията и гарантиране на културната му самостоятелност. За чуждата дипломация заемането на позиция в подкрепа на исканията на турското малцинство би поставило под заплаха нормалното протичане на демократизацията и преустройството в България.

„Турският проблем“ се разглежда само като част от въпроса за правата на човека, но не и като цялостен проблем за вътрешното положение на страната през последните години.

62. Експресна информация № 26 относно получени данни за оперативната обстановка към 08.00 часа на 20 юни 1989 г., София, *20 юни 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 754, л. 114-123

Продължава изпълнението на указанията да се ограничи и намали работата по приемане на документи за пътувания в чужбина и изготвяне на задгранични паспорти. Подадени са цифри за нарастването броя на изготвените задгранични паспорти във всички области на страната. Особено е напрегната обстановката в Хасковска област, където мнозинството от хората се поддават на настроенията за заминаване за Турция. Изселническа психоза се отчита в Бургаска и Разградска област. В информацията са предадени данни за отношението на бивш научен сътрудник от турски произход от Института по балканистика при БАН като лице, което иска да обедини турската интелигенция в България. Към документа има приложена статистическа справка за получените и издадени задгранични паспорти на 19 юни 1989 г.

63. Информация относно обстановката в страната, отразена в кореспонденцията по турска линия за периода 07. 07. – 13. 07. 1989 г., София, *14 юли 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 761, л. 125-132

В началото на документа се отчита тенденция към намаляване на количеството на изходящи писма за Турция от месец юни насетне. В повечето от писмата доминира изселническата тема. Увеличава се броят на молбите за освобождаване на войници от служба, с цел да се изселят. Отразено е отношението на т. нар. „традиционни българи“ спрямо заминаващите - на съчувствие и съпричастност, но са уловени и подозрения за нови терористични актове. Увеличава се потокът на входящата кореспонденция, в която се споделят първите впечатления от устройването на турска земя, отношението на властите към новодошлите, разпитите в полицията и отразяването на изселническата вълна в турския печат. В информацията се твърди, че се среща немалък брой писма с подстрекателско съдържание, но има и писма, в които се отправя предупреждение за бъдещи разочарования от новата родина и призиви да си останат в България. Преселниците не бързат да унищожават старите си български паспорти.

64. Информация № 256 на заместник-министъра на вътрешните работи и началник на ВГУ – ДС относно коментари по повод пътуванията на българи-мюсюлмани за Турция, София, *31 юли 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 761, л. 158-162

Отразява отношението на дипломацията на съседните ни страни във връзка с проблема за мюсюлманското население в България. Доминира позицията за многостранно сътрудничество и разбирателство на Балканите, разрешаване на спора между Турция и България по мирен път и в доброжелателен тон. Албанският посланик оценява смяната на имената като грешка и човешка трагедия. Обикновените турски граждани не се вълнували особено от проблемите на българските мюсюлмани, дори се усещало отрицателно настроение към пристигащите.

65. Справка на началника на 04 отдел към Шесто управление на ДС относно оперативната обстановка в страната сред българите-мюсюлмани към 18. 08. 1989 г., София, *19 август 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 762, л. 46-50

Според документа преобладаваща е изселническата психоза сред българските мюсюлмани. Нараства социалното напрежение, особено в Хасковска област. Увеличават се масовите демонстрации в различните населени места с мюсюлманско население. Разраства ролята на неформалните граждански организации, които дават рамо на мюсюлманите и пропагандират за връщането на старите турско-арабски имена. По отношение дейността на Турция се изтъква, че успява да обработи останалите страни от арабския и мюсюлманския свят срещу България за проблемите на „турското малцинство". В справката са предложени мерки за засилване на българските позиции по въпроса, като се изтъква за необходимо преценката на целесъобразността за по-нататъшната употреба на понятието „българи-мюсюлмани". Според текста на документа то е неточно, защото разделя обществото по религиозен признак и се посреща с негодувание от лоялно настроените лица от тези среди.

66. Информация относно интерес на дипломати от посолството на Великобритания към членове на неформалните групи в България, София, *21 август 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 762, л. 51-53

Английски дипломати проявяват интерес към работата на независимите структури в България. Представителите на Независимото дружество за правата на човека получават покана за среща с английския посланик в посолството на Великобритания в София. На срещата са коментирани предстоящият процес срещу групата на К. Тренчев, позицията на дружеството по „турския въпрос" у нас и ролята на структурите за промяна и демократично развитие на България.

67. Справка относно поведението и настроението на лицата с възстановени имена, завърнали се от Турция, Варна, *26 септември 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 764, л. 172-176

В документа се разкриват проблемите на завърнали се в България изселници. Повечето от тях се опитват да се настанят на старите си работни места, но срещат сдържаност и студенина. Това кара мюсюлманите да се пренасочат към работа в строителството и селското стопанство или на обща, неквалифицирана работа в промишлените предприятия. Друг проблем е жилищният – за тези, които са продали имотите си. Въпреки преживените неуспехи в Турция те все още продължават да изпитват турски националистични чувства, поддържат общуването на турски език помежду си и изселническата психоза не изчезва напълно. Усилията на ДС се насочват към завърналите се мюсюлмани с оперативно интересни връзки с цел да се намали конфронтацията на етнически и религиозен признак сред българското общество.

68. Основни насоки за контраразузнавателната работа на Второ главно управление – ДС, произтичащи от Становището на Политбюро на ЦК на БКП от 04. 09. 1989 г. по Възродителния процес, София, *29 септември 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 765, л. 59-67

Подчертават се последствията от решенията на турската страна за едностранното затваряне на границата и въвеждането на визови ограничения спрямо българските граждани, желаещи да се изселят, като по този начин те биват задържани в пределите на българската страна. Турция поема курс за прехвърляне основната вина за създалата се ситуация върху НРБ. Друг важен момент е нарастване броя на завръщащите се от Турция изселници. С оглед

на това ДС усеща заплаха от страна на увеличаващата се роля на турските служби за сигурност, действащи на българска територия. Второ управление на ДС излиза с програма за подпомагане на външнополитическата позиция на партийното ръководство, за засилване на мерките срещу специалните служби на противника, като най-вече се активизира работата по създаване и разкриване на нови неформални структури в страната, изградени на турска националистическа основа.

69. **Информация на началника на Шесто управление - ДС относно някои проблеми в организацията по пренасочването, трайното устрояване и контраразузнавателното обезпечаване на потомци на ислямизираните в миналото българи, София, *29 октомври 1989 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 765, л. 76-82
Отразява изпълнението на Постановление № 44 на МС от 11 септември 1989 г. за пренасочване на мюсюлманите в различни области на България – от Разградския регион към Северозападна България, Ловешка и Софийска област. Нерядко тази мярка се определя като нехуманна и незаконна. Основни проблеми са лошата администрация и недостигът на жилища за настаняване. Обща оценка на административните органи е, че не са с необходимата подготовка за оптимално решаване на миграцията на българите, изповядващи ислям. Изоставане се отчита и в оперативната работа сред разселените български мюсюлмани.

70. **Информация № 421 на началника на ВГУ – ДС относно коментари на турски дипломати по актуални политически проблеми, София, *16 ноември 1989 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 764, л. 211-212
Във връзка с извършените смени в държавния и партийния връх турските дипломати изразяват надежда за благоприятно развитие в двустранните българо-турски отношения в близкото бъдеще. Доволни са от рязкото намаляване на публикациите с негативни сведения за Турция в българския печат.

71. **Справка за получени данни за коментари сред лицата с възстановени имена във връзка с извършените промени в страната, София, *21 ноември 1989 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 763, л. 62-63
По данни на областните управления на МВР в страната лицата с възстановени имена оживено обсъждат промените във висшия ешелон на властта. Мюсюлманите очакват промяна на новите управляващи към тях, връщане на старите имена, завръщане на намиращите се в Турция български граждани у дома. Отчита се засилване на кореспонденцията с Турция, като в повечето писма се срещат призиви да се завърнат в България.

72. **Информация № 420 на заместник-командващия по разузнаването - Гранични войски относно данни за проведения на 23. 12. 1989 г. митинг в град Гоце Делчев, София, *25 декември 1989 г.***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 764, л. 260-261
В следобедните часове на 23 декември се провежда митинг на площада в гр. Гоце Делчев. Част от издигнатите искания са за възстановяване на турско-арабските имена на мюсюлманското население, възвръщане на традиционните права и свободи при изпълняване на обредите, ритуалите и облеклото на изповядващите ислям.

73. Справка на началника на Софийско градско управление относно направен опит за кръщаване на новородено с турско-арабско име, София, *28 декември 1989 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 764, л. 282-283

Документът се базира на съобщение от 26 декември с. г. по радио „Дойче Веле“ за предстоящо кръщаване на новородено дете от средите на българските мюсюлмани с турско-арабско име в ритуалната зала на бул. „Витоша“ № 15. На следващия ден пред залата на Благоевградския общински народен съвет се събират активисти на Комитета за национално помирение, които, заедно с бащата на детето, влизат и изявяват намеренията си. От страна на администрацията срещат трудности и тогава активисти на Клуба за гласност и преустройство и други известни общественици заплашват, че ще останат в залата, докато искането на бащата не бъде изпълнено.

74. Стенограма от среща на министъра на вътрешните работи с членове на ръководството и Колегиума на МВР, началниците на централните поделения и секретари на РК на БКП при МВР, проведена на 29. 12. 1989 г. в заседателната зала на министерството, София, *2 януари 1990 г.*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 933, л. 1-8

Встъпително обръщение на министъра на МВР към колегите си в навечерието на новогодишните празници. Подчертава се, че обстановката в страната е усложнена и предстоят нови условия за работа в бъдеще с оглед на промените в политическата система в държавата. Извеждат се изводите от доклада на Александър Лилов по повод отклоненията и грешките на партията по Възродителния процес[3]. Придържа се към мнението му, че отговорността носят Тодор Живков и неговото обкръжение. Кадрите по места не бива да се товарят с отговорност за извършеното по време на процеса, макар и вече да има тенденция от потърпевшите да търсят сметка на онези, които са провеждали партийната линия.

[3] Изказване на Александър Лилов пред националното съвещание на МВР, проведено на 6 януари и свикано в изпълнение на решението на Държавния съвет и Министерския съвет на НРБ от 29 декември 1989 г. – Във: Из архивите на ДС, т. 8 - Държавна сигурност и краят на тоталитаризма. Документален сборник, С., 2011, документ № 27, с. 255-275.

LIST OF THE DOCUMENTS WITH ANNOTATION

1. **Information about comments in relation to the official visit of Todor Zhivkov on 13 January 1986 in the Razgrad District, Sofia,** ***5 February 1986***
   АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 762, л. 112-121
   Reflects the mood among the population in connection with the visit of the head of state in Razgrad District in early 1986. The relationship between People's Republic of Bulgaria with Turkey were lively discussed. It contains an assessment that the policy on the Revival process would lead to emigration of the Muslims and restoring their old names.
2. **Telegram № НР 89/1268 – Gabrovo District Directorate on the operational situation in the district by the end of January 1986, Gabrovo,** ***7 February 1986***
   АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 46, л. 5
   Contains information about a secret christening of a child with Turkish-Arab name, and pumping the moods after among the renamed.
3. **Warning note on the new book against Bulgaria printed in Turkey, Sofia,** ***10 March 1986***
   АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6508, т. 2, л. 96-99
   Review of the book of the Turkish scholar Bilyal Shimshir - "The Bulgarian Turks". It interprets the content of each of the five chapters of Shimshir's work. The focus is on his perspective on emigration to Turkey as the only possible outcome for the Turkish population in Bulgaria.
4. **Article "Some current issues in the development of the Revival process and the resulting tasks for the Ministry of Interior" - from the "Blue Newsletter of SS" for 1986, Sofia,** ***4 June 1986***
   АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 773, л. 45-59
   Summarizes a research of a professor from the Georgi Dimitrov Senior Academy to the Ministry of Interior on the development and affirmation of the Revival process as a historic event in the recent history of Bulgaria. The main reasons on which the process is based were mentioned, namely the change in the psychology and consciousness of ethno-genetic identity of the population with changed names. The main objective is to raise their self-esteem for "Bulgarian generic identity".
5. **Information on the specific data received on 4 June 1986 in relation to the Revival process, Sofia,** ***5 June 1986***
   АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 44, л. 126-129
   According to the information, the situation among the population with recovered names is calm. There is an increased interest in Turkish radio and television broadcasts. In some counties, however, there is a retreat from the measures provided by the Revival process, expressed in the communication in Turkish and return to the traditional Muslim clothing and religious practices.

6. **Information about the experiences of the Second International Congress on Bulgarian Studies held in Sofia from 25 to 31 May 1986, Sofia, *6 June 1986***

   АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 6997, л. 102-105

   Information about the interest of the West German scientists to the study of the history of the Bulgarian national issue. During the discussions, Prof. Stephan Troebst of FRG openly raised the issue of the Revival process and the rights of the Turkish minority in Bulgaria.

7. **Information on an attempt to commit a terrorist act on the beach in the tourist complex "Druzhba" undertaken by unknown persons on 31 July 1986, Sofia, *4 August 1986***

   АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 765, л. 21-23

   Information about one of the failed attempts to commit a terrorist act by placing a homemade explosive device on the beach of resort complex "Druzhba" (today's "St. St. Constantine and Helena"). Describes the main indicators of the homemade bomb and started investigation activity on the case.

8. **Information on the visit of the Syrian Chief Mufti Ahmed Kaftaru in Bulgaria, Sofia, *6 August 1986***

   АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 765, л. 61-63

   The Syrian spiritual leader arrives in the days between 20 to 25 July after an invitation by the Chief Mufti of Bulgaria. The question about renaming of Bulgarian Muslims was raised during the official talks, which, according to Kaftaru, is a mistake by the Bulgarian government, although the belief that Bulgaria Muslims have full religious rights and freedoms.

9. **Information on the specific data received on 21.VIII1 1986 about the Revival process , Sofia, *2 August 1986***

   АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 45, л. 190-194

   According to the information, the renamed population gradually gets used to Bulgarian names and perceives civic rituals during family holidays. It reflects the impressions of the Bulgarian scientist Strashimir Dimitrov in relation to the Fourth Congress of the Turkish Economic and Social History in Munich from 3 to 8 August the same year. Turkish scientists lead anti-Bulgarian propaganda and discuss the restoration of names of Bulgarian Turks before the Western Turkologists. According to the document, the two Bulgarian scientists - Academician Nikolay Todorov and Maria Todorova, who attended the congress, intervened in defense of the Revival process.

10. **Considerations on improving the operational agents' work of State Security on issues of the Revival process and in the cases of the operative reports, *2 September 1986***

    АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а е. 52, л. 71-77

    Emphasis in the paper is placed on the operational agents' activities of SS among people with restored names. It identifies aims to attract agents from the circles of those citizens in order to closely monitor their lives in every sphere of public activity. The need of agents among the population with restored names was determined by the expected trend for tension among the people and in order to curb the subversive activity.

11. **Report on meeting held with agent "Dobromir", Sofia, *15 September 1986***

    АКРДОПБГДСРСБНА – М, IP – 18121, л. 137-139

    The agent provides information about conversations with persons with restored names from Razgrad and Targovishte districts in connection with the preparation of a material

for the New Light newspaper in the rubric "I am a Bulgarian". Most of them expressed a positive attitude towards the Revival process, but were reluctant to give interviews and statements to the newspaper.

12. **Report on the work of the Department 14, First General Directorate - SS in 1986, Sofia, *1 December 1986*** *(with abridgements)*

    АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 9, оп. 4, а. е. 1116, л. 103-119

    According to the report, the situation with the cultural and historical intelligence in relation to the Revival process tends to sharpen. The reasons are strengthening the activities of the Turkish side on the interpretation of certain documents and evidence to support the thesis that the Bulgarian Muslims are bound to the Turkish nation and state through spiritual and historical connections.

    The department was tasked to find and attract persons suitable to work in support of the Bulgarian scientific thesis on the Revival process in order to examine the records and establishing scientific contacts with scientists from Turkey, Austria, European and Asian countries, rich in documentary repositories in order to complete the collection of important historical documents about the past of the Bulgarian lands.

13. **Agent's evidence about the activities of the Scientific Coordination Council on the Revival process, Sofia, *24 December 1986***

    АКРДОПБГДСРСБНА – М, Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 7-17

    One-year assessment of the work of the Scientific Coordination Council on the Revival process to the Presidium of the Academy of Sciences and the Academic Council of Sofia University "St. Kliment Ohridski", founded in February 1986. It indicates the goals and objectives of the Council, including the promotion and strengthening of research activities of the institutes and university departments involved in the development of the Revival process. It addresses important questions about the financial side in securing the Council's work compared with the funds that Turkey grants to its scientists, the poor facilities and training of Bulgarian specialists in Ottoman studies. It is presented a list of the bureau members and the members of the Scientific Coordination Council on the Revival process.

14. **Minutes of the meeting of the Scientific Coordination Council on the Revival process about the discussion of the work of the SCC in 1986, Sofia, *16 January 1987***

    АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 28-41

    SCC meeting of 15 January 1987, during which the main objectives of the Bulgarian science were outlined: to establish new facts and processes associated with the Revival process and to correct inaccurate productions in Bulgarian and Turkish historiography on the national identity of the Bulgarian Muslims. It is recommended to curb the possibility of Turkish scholars to distribute the version of the local nationalism in relation to the Bulgarian Turks.

15. **Order № I - 16 of 2 February 1987 on the establishment of the Bulgarian national consciousness in people with restored names, Sofia, *23 January 1987***

    АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11 а, а. е. 359, л. 112-122

    Document relating to the further development of the Revival process. The requirement is to work on the acquisition of daily operational interesting information and assessments of the situation and the mood in the areas populated by Muslims. Provides timely notification to the higher party and state leadership, as well as to the law enforcement and security bodies on the the essential facts and events taking place throughout the country in order to improve the quality and organization of the analytical activity on the Revival process.

16. Enclosure № 1 to Order № I - 16 of 2 February 1987, Sofia, *23 January 1987*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 359, л. 123-127

The enclosure outlines examples and requirements for thematic issues related to the Revival process, on which is drawn, evaluated and transmitted the operational information, monthly assessments and summaries of major events and trends among the population with changed names.

17. Plan on the work with operative worker on public basis "RADKOV" in 1987, Sofia, *13 February 1987*

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 52-53

The plan provides the tasks on searching, reading, transcription and translation of Ottoman documents relating to the islamization process in the Bulgarian lands, annotation of books and search for articles and other materials in the Turkish press on the Bulgarian reality, participation in the scientific life of the country and reflecting the activities of the SCC in relation to the Revival process.

18. Information on renamed people who are concentrated to live and work in the city of Sofia, Ministry of Interior – Sofia City Prison, *27 February 1987*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 273, л. 9 -9а

Informs about the behavior of Muslim workers who come from the countryside and settle in the capital. Intercepted data were obtained from conversations held in the prisons.

19. Statement by the Minister of Interior Col. Gen. Dimitar Stoyanov during a meeting with the party, government and public echelon on Revival process issues, held on 4 March 1987 within the Central Committee of the Bulgarian Communist Party, Sofia, *25 March 1987*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а.е . 275 Д, л. 1-15

The speech is prepared in connection with the report of Chudomir Alexandrov[1] on the analysis of the state of the Revival process and the guidelines for further work, presented at the same meeting.

According to the minister, Turkey prepares a Cypriot option for Bulgaria using the Turkish population. Changing the names deprives the neighboring country of legal bases for claims over Muslims in Bulgaria. It is outlined the so-called "anti-Bulgarism" as a trend in the Turkish science as part of efforts of the local propaganda to influence the Revival process. Essential for countering the foreign propaganda was reinforcing the belief of the irreversibility of the process among the population with restored names.

20. Proposal for initiating case for operative development of Naum Shalamanov, Sofia, *8 May 1987*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, IV – К, а. е. 11673, л. 6-8

According to the text of the document, the movement of N. Shalamanov (Naim Suleymanoglu) to Turkey is detrimental to the development of the Revival process and entails adverse political consequences. Initiating a case for operative development aims hesitation of the athlete from the way he chose and establishment of motives in him to return to Bulgaria. Failing to meet the above two assignments, measures were envisaged to provide psychological pressure on Suleymanoglu in order to prevent him from achieving excellence in his sports career.

---

[1] See. Status report, some problems and tasks for the further development of the Revival process "- In: Archives are Speaking, № 55 - Revival Process", the Bulgarian state and the Bulgarian Turks (mid 30's - early 90's of twentieth century)",v. I, S., 2009, pages 333-341.

21. Agent's evidence on the International Scientific Conference held in Veliko Tarnovo, Sofia, *7 July 1987*

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, л. 82-88

Report on the organization and conduct of the International Scientific Conference in Veliko Tarnovo (full name of the conference is missing in the text). The low participation of foreign visitors is among the main disadvantages, due to the commitment to the themes with the Revival process. The author of the text suggests that in future the event shall be thematically closer to the Ottoman studies, but with possibilities for wide chronological boundaries, so scientists from other similar historical disciplines could take part in it.

22. Reference on the activities of the Ministry of Interior in relation to the liquidation of the terrorist group and the release of children taken as hostages, Sofia, *27 July 1987*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 803, л. 65-79

Considers the terrorist act in front of the International Hotel in the Golden Sands resort executed on 8 July 1987. In the reference the case is assessed as an event of utmost importance for the national security and the omissions in the work of the law enforcement authorities in preventing such incidents.

23. Information on certain negative trends among the population, which recovered its names as a result of general rough anti-Bulgarian propaganda by Turkey and its allies, Targovishte, *30 July 1987*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 276, л. 45-46

It reflects the moods among the renamed people in the Targovishte District. Highlights the poor performance of the party executives and economic leaders in the affirming the Bulgarian language and the new names in lifestyle of the people, which helps for the free speech in Turkish between them. The assessment of the development of the Revival process is that the rate of its development does not meet the necessary historical one.

24. Information on the data received in Third Directorate of State Security in relation to the Revival process as of 28 August 1987, Sofia, *28 August 1987*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 274, л. 177-180

Contains a summary of alerts on statements of Muslim servicemen in relation to the Revival process and their attitudes to emigration to Turkey.

25. Telegram on the continuation of the trend of retreat from the positions gained in the development of the Revival process in the Targovishte District, Targovishte, *24* September 1987

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1,оп. 11а, а. е. 277, л. 40-45

The telegram contains information about the feeling among the population for a turning point in the Revival process. This is due to the behavior of some objects of State Security, who are looking for more severe resistance methods in line with the declining activity of the headquarters and committees built at district level. It is recommended to strengthen the measures in the whole country in order to accelerate the implementation of the activities already undertaken.

26. Information № 106 on operational agents' situation among the people with restored names from the border area, Sofia, *5 October 1987*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 275, л. 193

The document represents a comment on the negative attitude of the renamed people

from Haskovo District to the Revival process and reports some trends about threats against those who speak Bulgarian. It establishes enhanced emigration desires.

27. **Shorthand report from the national meeting of the Ministry of Interior, held on 5 October 1987 in the hall of the Organizational and Technical Directorate to the Ministry of Interior, Sofia, *13 October 1987** (with abridgements)*

    АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 815, л. 11-33; л. 48-62

    Main attention during the meeting was paid to the reports prepared by Ministry of the Interior officials on issues of terrorism, counter-intelligence of the Revival process and the economy. According to the statements of the present people, the conditions of the Revival process in Kardzhali and Shumen districts are the most crucial for the operational situation as a whole. There is a negative trend in the population's attitude manifested by communicating in Turkish and giving double names of newborns. It is believed that there has been backsliding on the work and returning to the 1984. In the opinion of the Minister, the word "Turks" should not be used anymore to define the Bulgarian Muslims who are hostile to the Revival process.

28. **Report by Hristo Silyanov "Status, problems and tasks of the counter-intelligence security of the Revival process at this stage", Sofia, *8 October 1987***

    АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 815, л. 64-88

    At the beginning of the document is pointed out that the Revival process is an integral part of the construction of the socialism in People's Republic of Bulgaria and it is a matter of national importance. Ministry of Interior has the important task to counter the activities of the foreign enemy. Anti-Bulgarism can be found in the scientific works of Turkish historians and journalists, in the programs of the Turkish radio and television, as well as through the work of various emigration associations. From there came the recommendations for strengthening the agents and the integration of new collaborators in order to show the nationalists among the Turkish population in Bulgaria that there will not be allowed the reconstruction of the country to be used for "anti-communist and anti-Bulgarian activities, to interfere and hinder the consolidation of the Revival process".

29. **Proposal of the Head of the First Main Directorate to the State Security on the approval of funds for the Revival process, Sofia, *14 October 1987***

    АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 137-138

    It is proposes the payment of a fee to two Bulgarian professionals in relation to research, translation and editing work of 320 original Ottoman Turkish documents revealing islamization processes in the Bulgarian lands with a view to their use for the Revival process.

30. **Information on establishing the perpetrators of the terrorist acts committed in the past three years on the territory of People's Republic of Bulgaria, *14 October 1987***

    АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 815, л. 110-120

    Overview of the series terrorist acts in Varna, Plovdiv and Sliven and the train from Burgas to Sofia on the Bunovo Train Station in 1984 and 1985, and the foiled attempt for attack on the beach of the tourist complex "Druzhba" in 1986. The motives of the perpetrators were explained as guided by religious fanaticism and pro-Turkish nationalist beliefs in committing for terrorist acts.

31. **Shorthand report from the meeting with districts heads on the upcoming tasks, held on 5 October 1987, 14 October 1987, *16 October 1987** (with abridgements)*

    АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 12, а. е. 816, л. 1-2; л. 9-18; л. 22-26

Meeting was held to assess the situation in the divisions and district directorates of the Ministry in Interior in relation to the Revival process. Analyzes the results of the "Check" carrier out in the districts in relation to potentially hostile individuals. It is concluded that the work on the operational activity of the agents is strongly lagging behind. Attention is paid to how the New Light newspaper is reviewed. It is proposed at least two people to engage with the issues of the Revival process when the newspaper is edited in the central editorial house. Attention is paid to blacking out of the Turkish radio and television broadcasts, the issues of terrorism and work on the control and organization of the transit under the "T" line.

32. **Assessment of the operational situation from the beginning of the Revival process to this point in the city of Shumen and the district, Shumen, *28 October 1987***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 277, л. 82-83

Operative worker presents his impressions on the changes in the Shumen District after the beginning of the Revival process. According to his observations, there has been no change in the consciousness of the renamed people, regardless of the held historical discourses on their nationality. Such measures have a negative effect and repulse the people.

33. **Information on the operational situation in relation to the Revival process in the district of Pleven, Pleven, *6 January 1988***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 514, л. 41-45

The documents states that the majority of Bulgarian Gypsies, professing Islam, and most of the renamed people from the district continue to have discretion in relation to the Revival process and have Turkish nationalist sentiment by continuing to reproduce many of the traditional rituals of Islam. Although there were not seen any acute forms of subversion, there are some cases in the district when individuals make threats of reprisals and terror. The granting of Turkish - Arabic names of newborns continues.

34. **Weekly information on the development and changes in the operational situation in relation to the Revival process in the Razgrad District Directorate of the Ministry of Interior for the period from 8 to 15 January 1988, Razgrad, *15 January 1988***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 514, л. 201-209

The information reflects the government policy on the influence of the minds of the renamed people by applying educational techniques. These include screenings of documentary films that would prove the Bulgarian root of the population, delivering lectures and discussions on the characteristics of the Bulgarian language environment. There were used movies that show Christian graves near the Muslim cemetery in the region. However, in humans prevail negative attitude and hope for emigration to Turkey or turning point in the Revival process. Generally, the change of names does not contribute to the elimination of distinctions between the renamed people and the other Bulgarians. Many teachers continue to teach in Turkish and to demonstrate their negative attitude to the party.

35. **Information on the state of the operational situation in relation to the Revival process on the territory of Sofia District for the period from 15 to 22 January 1988, Sofia, *22 January 1988***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 515, л. 6-14

In Sofia District is seen a retreat from the programs provided in the Revival process for integration of the renamed people to the single socialist nation. Population with new names keeps the old tradition. In connection with the forthcoming local elections, the majority of people openly disagreed with the change of their names and intended to vote for candidates who express passive attitude on the issues of the Revival process.

The upcoming visit of Turgut Ozal in the USSR raised the hopes of solving the problems of the Muslim population in Bulgaria, which would allow for the normalization of relations between the Bulgarian and Turkish diplomacy. A collaborator of the Institute for Balkan Studies to the Bulgarian Academy of Science considered the argument that the Turks are outnumbered compared to the Bulgarians and are entitled to an autonomous republic or a formal recognition of the Turkish language, free access to the broadcasts of the Turkish radio and television.

36. **Statement by Strashimir Dimitrov, Chairman of the Scientific Coordination Committee on the Revival process (BAS) to Milko Balev, a member of the Political bureau and Secretary of the Central Committee of the Bulgarian Communist Party in relation to an agreement signed in October 1987 with Prof. Andreas Titse - Austrian Turkic – Ottomanist for joint work on the issue of Ottoman archival material stored in the archives of Vienna, Sofia, *25 January 1988***

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 176-177

Agreement between the Bulgarian and Austrian scientists was made in connection with the preparation of a joint documentary edition of Ottoman documents from the archives of the Austrian National Library, as the most important part of the collaboration is to grant an Ottoman register of 1549, which contains data for the Islamisation of the Christian population in the lands of Southeastern Europe, among which there were many Bulgarians. The collection is considered as a scientific success in the tasks which the Revival process set to the Bulgarian scientists. Prof. Dimitrov stated that in early 1988 the Committee on Science ceases to exist, but the commissions that fund the scientific programs were still working. In this regard, he requests the members of the Politburo to assist in the financing of the joint Bulgarian - Austrian project for the publication of original Ottoman sources.

37. **Proposal on secondment of operative worker on public basis "Radkov" to Vienna, Austria, in connection with scientific backup, and affirmation of the Revival process, Sofia, *28 January 1988***

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 178-180

One of the tasks to Department 14, First Head Directorate – State Security was in assist acquiring the Ottoman - Turkish documents that would prove the assimilation policy of the former Ottoman Empire to subordinate Christian population. It is assumed that the sources will prove to the international community that the inconsistency of the Turkish thesis for the ethnicity of the Bulgarian Muslims. Operative worker "Radkov" was sent to Vienna for six months in order to search for and select such documents.

38. **Information on some specific data received on 31 March 1988 in relation to the situation among the people with restored names, Sofia, *1 April 1988***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 520, л. 1-4

According to the document, the Muslim population in the country is extremely excited about the upcoming meeting in May between the committees of Bulgaria and Turkey on the occasion of discussing the impending emigration. A new element was seen in their mood after the screening of the movie "Time of Violence". In some regions, the movie is considered as a picture of the grandeur of the Ottoman Empire, but there were cases when person with restored names expressed the opinion that this way the Bulgarians could hate the Turkish population even more.

39. **Information on some specific data received on 6 April 1988 in relation to the situation among the people with restored names, Sofia, *7 April 1988***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 520, л. 13-15

The document reports no change in the behavior and expectations of Muslims in Bulgaria in connection with negotiations in May 1988 between Bulgaria and Turkey. In most districts with compact Turkish population was seen a hard position in relation to the emigration. There were some talks In connection with the movie "Time of Violence" that it is just a simple propaganda of the Bulgarian state, which shows incorrect facts, while most of the historical events were forged.

40. Report on the secondment of operative worker "Radkov" in Austria, carried out on 24 February to 3 April 1988, Sofia, *11 April 1988*

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 185-193

It assesses the work on the selection and preparation of Ottoman sources stored in the Austrian National Library in relation to the joint Bulgarian - Austrian program. From the Austrian collaborators' behavior is evident their desire to create a classic edition in line with the all archaeographic requirements all for publication of texts. The report reflects the implemented research contacts and the diligence of the collaborator to contribute to long-lasting relations with the Western scientists. According to him, a lot of valuable records and Ottoman fatwas which confirm the theory of the Revival process in terms of the Islamization process in the Ottoman Empire and proving the expansion of the geography of this problem as the forced conversion to Islam did not only take place in the Bulgarian lands.

41. Report on the church conference "Christian Balkan peoples in the Ottoman period"[2], *Sofia, 23 May, 1988*

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 196-199

It focuses on the failures in the event. According to the collaborator, those were putting the Islamization of the Bulgarian lands as a major thematic core of the conference foreground in order to be in defense of the Revival process. That was noticed by some Western scholars, according to which the event acquired a political taste. Statements of Bulgarian scientists filled with racism and negativity towards Islam as a religious system also contributed to the shading of the otherwise successful conference. Another weakness in the organization was the unsuccessful exhibition entitled "Genocide", which was interpreted more as "agitation and propaganda".

42. Report on the activities of Turkey against the Revival process in the People's Republic of Bulgaria for the period 3-9 June 1988, Sofia, *9 June 1988*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 526, л. 20-22

It provides information about the most important topics in the Turkish media in relation to the Revival process in Bulgaria. The centerpiece is the meeting between the Bulgarian Foreign Minister Petar Mladenov with the Turkish Prime Minister Torgut Ozal in New York during the UN Special Session on Disarmament. That was considered as a step in solving humanitarian problems between the two countries. Most newspapers focused on the issues of state policy on the abolition of the traditional Muslim rituals in the everyday life of the Muslim population. According to their texts, despite all efforts, the Turkish people managed to preserve their religious values.

43. Report on the activities of Turkey against the Revival process for the period 1 July – 7 July 1988 Sofia, *7 July 1988*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11 а, а. е. 526, л. 28-31

The main topic of the Turkish press was "the violence on the Turkish minority in Bulgaria". It contains comments on the prohibition of the circumcision of boys -

[2] It's about the International Church Historical Conference held in Sofia on 14 to 15 April 1988 with the thematic title "Christian Balkan peoples in the Ottoman period".

Muslims, blackout of Turkish radio and television, and other restrictions imposed by the authorities in respect of the Bulgarian Turks.

44. **Reference on the anti-Bulgarian publications in Turkey for the period 28 July – 4 August 1988 Sofia, *4 August 1988***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 526, л. 38-40

The reference reports on the feedbacks in the Turkish press in relation to the report on the organization "Islamic Conference" for restrictions of Turks in Bulgaria. The group urges the Islamic countries to support the Bulgarian Turks and to help terminate the violation of their cultural values. It provides some comments on the cigarette smuggling through Bulgaria to Turkey, as well as the upcoming four-episode movie "Belene", created on memory of eyewitnesses.

45. **Information from the Head of the Organizational and Technical Directorate to the State Security on the situation in the country, as reflected in the correspondence in relation to the Turkish issues for the period from 1 to 30 November 1988 Sofia, *6 December 1988***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 517, л. 158-164

According to the document, number of outgoing letters in the relation to the Turkish issue has increased. It was also increased the number of letters, which speak of impending emigration to Turkey. It provides separate excerpts from texts clearly showing a strong desire to go and settle in the new location. The case of Naum Shalamanov is presented as an example. There is a list of villages in which Turkish radio and television programs were listened and watched.

46. **Information from Head of Prisons Department – Ministry of Interior on received specific signals in relation to State Security in Prisons Department – Ministry of Interior for the period 1 – 3 November 1988, Sofia, *8 December 1988***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а.е. 527, л. 156-157

Renamed people serving sentences in the prisons of Pazardzhik, Plovdiv and Stara Zagora, criticized the socialist system and raise a voice for protection of the human rights. In their opinion, the reconstruction and democratization in Bulgaria are not happening, but staying on the same place.

47. **Proposal by Department 14, First Main Directorate – State Security on the secondment of operative worker Ts. Nachev and operative worker on public basis "Radkov" to Shumen, Sofia, *7 February 1989***

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 237 – 237а

During reconstruction works of the mosque in Shumen were found original documentary sets from the Ottoman period, which need to be processed, annotated and have suitability assessed for the purposes of the Revival process. It is proposed for the both collaborators to be seconded in Shumen to organize the transfer and storage of the documents, their viewing and ordering.

48. **Information from Second Head Directorate – State Security on the implementation the measures set out in the target program to improve the fight of State Security against the intelligence authorities of Turkey in 1988 and some new points of subversion of the opponent against People's Republic of Bulgaria, Sofia, *23 February 1989***

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 761, л. 1-20

The task is to integrate the operational agents' work of the central and district divisions of the Ministry of Interior on the Turkish issue in order carry out a single counter-

intelligence operation against the Turkish Special Forces operating in the country. Emphasizes the increased activity of the Turkish diplomatic missions in the country and frequent official visits of American and Western diplomats, who expressed their interest in the problems of the Revival process. The document points out that most of the major links of the Turkish diplomatic offices, the residency and their relations with the Bulgarian Muslims are under the surveillance of First Main Directorate, Second Main Directorate – State Security and the Intelligence Directorate of the Ministry of Defence – Headquarters. One of the important sides of the work of the special services is the desire to attract the representatives of the artistic intelligentsia of Bulgarian Muslims to cooperate with State Security. The control over the international telephone connections and channel correspondence between Bulgaria and Turkey was strengthened. It proposes concrete measures to improve the level of intelligence on the Turkish issue, including the intersection of espionage, enhanced M -"50" and M-"100", recruiting agents among the renamed people, increased monitoring of former prisoners and repressed persons.

49. Reference of the Head of Department IV – State Security on the nature of the intercepted broadcasts of the Turkish radio stations and agencies on the current Revival process from 22 to 28 February 1989, Sofia, *2 March 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 751, л. 217-219

It analyzes the activity of the Voice of Turkey radio and Anatolian Agency and the preparation of broadcasts on the problems of the Revival process in Bulgaria. There was a call on the Voice of Turkey radio in Bulgarian language to immediately end the violation of the human rights of Bulgarian Turks, prepared by "Amnesty International". Zeynep Ibrahimova and Yusuf Huseynov, who escaped to Turkey, have a wide platform for expression in search of international support to end the Bulgarian policy of violence against Muslims.

50. Telegram of the Head of the Haskovo District Directorate of the Ministry of Interior on a conversation with Dr. K. Trentchev in the office of the Head of Stara Zagora District Directorate of the Ministry of Interior in relation to the inclusion of persons with names restored in a relay hunger strike, Stara Zagora, *19 April 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 752, л. 159-160

Konstantin Trenchev explains that in the last few days, representatives of the renamed persons were willing to participate in the Independent Society for Protection of Human Right and the Committee for the Protection of Religious Rights in the city of Veliko Tarnovo. During the conversation was reached an agreement not to rush to join these organizations and to contribute to the distancing from the Independent Society for Protection of Human Rights, due to possible adverse effects for the country.

51. Information from the Head of the Staff for work on the hostile "independent" structures in relation to the experience of the leaders of the National Trade Union "Podkrepa" and the Committee for Religious Rights to use people with restored names for holding mass acute manifestations, *19 April 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 761, л. 27-29

According to the document, the leaders of the National Trade Union "Podkrepa" intends to act to maintain a constant tension in the country in order to attract more people in its ranks. It provides information about some meetings held between Biser Runtov and K. Trentchev and discussion of the inclusion of Bulgarian Muslims in coordinated hunger strike to protect the interests of people professing Islam. It is established the formation

of a "strike committee" under the name "Mohammedan" (Islamic) action group" to protect human rights.

52. Memorandum to the Head of Department 14, First Main Directorate - SS on the meetings with operative worker on public basis "Radkov" in the period 10 April 1989 – 8 May 1989, Sofia, *8 May 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 1, а. е. 6805, т. 2, л. 234-236

In this period five meetings were held with the operative worker on public basis "Radkov" in connection with his work on the Revival process. During these meetings the results of a mission carried out in Greece were reported - a preparation for the upcoming visit of the Dutch scientist Michael Kiel in Bulgaria and the work on the decision of the Central Committee of the Bulgarian Communist Party in connection with the Revival process. In relation to the party decision, it is expected the creation of a National Center for the needs of the Revival process replacing the previous Scientific Coordination Council.

53. Information about the situation among people with restored Bulgarian names, reflected in the materials submitted to the Central Information Organizational directorate for the period from 5 to 12 May 1989, Sofia, *15 May 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 753, л. 153-159

There is a considerable interest to the independent structures in Bulgaria. More and more Muslims want to get involved in their work - legally or illegally. The number of travels of Turkish diplomats in the country and their contacts with the Bulgarian Turks was increased. Turkish media spread the position of the Turkish government to protect the cause of the Turkish minority in Bulgaria.

54. Reference by the Head of the Main Investigation Directorate to the Ministry of Interior on investigations conducted in conjunction with the mass riots among the people with restored names, Sofia, *22 May 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 761, л. 44-46

In connection with the organized strikes, investigations were initiated against people with restored names from the villages of Pristoe, Kliment and Todor Ikonomovo on 20 and 21 May, who expressed an aggressive behavior. Similar protests were organized in the town of Dulovo, village of Yablanovo, Burgas District and the town of Dzhebel, Haskovo District, where political slogans demanding recognition as an ethnic minority and restoration of their old names were raised.

55. Information to Prisons Department - Operations Sector – State Security on the issues and comments in the course of the Revival process in the Razgrad District, Sofia, *25 May 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 764, л. 3-3 гръб

The agent reports on the impressions during his stay in the Razgrad District. In conversations between each other, the renamed people use their old Turkish names, and even Christians do not call them by their new names. The mood is emigration; the Turkism is strong as a platform.

56. Information № 130 of the commander of Border Troops on an article in the Turkish newspaper "Hyurriyet" on the situation of the Muslim minority in Bulgaria, Sofia, *25 May 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 755, л. 126-127

It analyzes the situation of the Muslim Turkish minority in Bulgaria and the attitude of the Turkish government to this issue. Provides information on the visit of Ozal Torgut in Tunisia and comments regarding the murder of 25 Bulgarian citizens with restored

names. Tunisia considered distantly the issue with the allegations of the Turkish foreign minister in relation to Bulgaria.

57. Information № 131 in relation to Turkey of the commander of the Border Troops in relation to a message broadcasted on the evening news of the Turkish television about the situation in Bulgaria and the measures of the Turkish government, Sofia, *25 May 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 755, л. 128-129

The spokesman of the Turkish Foreign Ministry turned with an appeal to the Turkish government to respond to the violence against the Turkish minority in Bulgaria. The communication highlights the ongoing hunger strike of the Muslim population in Bulgaria and the Bulgarian assault against them.

58. Express information № 3 on the evidence of the operational situation as of 08:00 on 28 May 1989, Sofia, *28 May 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 753, л. 167-173

The information widely describes the situation among the Muslim population in the country by districts. Mass movement of the major groups of people who make requests to restore their old names is seen in the Razgrad and Varna districts. In Haskovo and Plovdiv districts is reported a calm atmosphere, despite the fact that there have been some cases of resistance.

59. Information of the Head of Sixth Directorate – State Security on the activities of activists from the "Club" in connection with the material in the context of excesses among the people with restored names and measures against them, Sofia, *28 May 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 755, л. 139-144

It provides information about the discussion of two types of materials composed on 25 May 1989 on the occasion of events in areas with compact groups of Bulgarian Turks and Muslims. There are some disagreements as to which of the two materials to be used for the collection of signatures, as the scales are tipped in favor of the moderate version. One of the documents was prepared by Zhelyu Zhelev and received support from other famous people.

60. Information № 161 on comments in relation to the announcement of the State Council of the Public's Republic of Bulgaria, Sofia, *31 May 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 755, л. 148-149

The document is drawn up on the occasion of Todor Zhivkov's statement of 29 May the same year on the islamicized population in Bulgaria. According to some foreign diplomats, the statement of the state leader is based on the old assumption that this population has no Turkish origin. The statement did not contain any information about the victims of the riots of the Muslims in the last days or about the mistakes made in changing their names.

61. Information № 165 on the opinion of foreign diplomats with regard to the so-called "Turkish problem" in the People's Republic of Bulgaria, Sofia, *1 June 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 755, л. 167-170

It provides comments on the positions of the First Secretaries of the Embassy of Great Britain, France and Spain on the occasion of the observance of human rights in Bulgaria. These countries are interested in the goals set by the Bulgarian Muslims. According to them, the Turkish minority is unwilling to emigrate, but wishes freedom for its religion and to ensure its cultural independence. For the foreign diplomacy

taking a stand in support of the Turkish minority would pose a threat to the normal course of democratization and reconstruction in Bulgaria. The "Turkish problem" is only seen as part of the issue of human rights, but not as an overall problem for the internal situation of the country in the recent years.

62. Express Information № 26 on data in relation to the operational situation at 08:00 on 20 June 1989, Sofia, *20 June 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 754, л. 114-123

It continues the implementation of the guidelines to limit and reduce the work for acceptance of documents for trips abroad and issuance of passports. Figures about the increasing the number of passports issued in all district of the country were submitted. The situation in Haskovo District is extremely tensed, where the majority of people succumb to the mood of departure to Turkey. The emigration psychosis is also reported for the Burgas and Razgrad districts. The information provides data about the attitude of a former research associate of Turkish origin from the Institute of Balkan Studies to the Bulgarian Academy of Sciences as a person who wants to unite the Turkish intelligentsia in Bulgaria. A statistical summary of the data received and passports issued on June 19, 1989 is also enclosed to the document.

63. Information on the situation in the country reflected in the correspondence in relation to the Turkish issue for the period 07 July – 13 July 1989, Sofia, *14 July 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 761, л. 125-132

At the beginning of the document was specified the trend to reduce the amount of outgoing letter to Turkey as of June onwards. The emigration issue dominates in most of the letters. It is increased the number of applications for releasing soldiers from service in order to emigrate. It is reflected the attitude of the so-called "traditional Bulgarian" towards the departure - compassion and empathy, but there were suspicious of new terrorist acts. Increases the flow of incoming correspondence, which shares the first impressions of the relocation on Turkish land, the attitude of the authorities towards newcomers, police questioning and who the Turkish press reflects the wave of emigration. There is significant number of letters with subversive content, but there are letters with warnings about future disappointments of the new country and appeals to stay in Bulgaria. Migrants are reluctant to destroy their old Bulgarian passports.

64. Information № 256 of the Deputy Minister of Interior and Head of the Second Head Directorate – State Security on comments in relation to trips of Bulgarian Muslims to Turkey, Sofia, *31 July 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 761, л. 158-162

Reflects the attitude of the neighboring countries' diplomacy in connection with the problem with the Muslim population in Bulgaria. The position for multilateral cooperation and understanding in the Balkans, settling the dispute between Turkey and Bulgaria peacefully and in sympathetic tone are dominant. Albanian Ambassador evaluates the change of names a mistake and human tragedy. Ordinary Turkish citizens do not care much of the problems of the Bulgarian Muslims, there is even negative sentiment towards the arriving people.

65. Reference of the head of Department 04 to the Sixth Directorate of State Security on the operational situation in the country among the Bulgarian Muslims as of 18 August 1989, Sofia, *19 August 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 762, л. 46-50

According to the document, the emigration psychosis is predominant among the

Bulgarian Muslims. Social tensions increase, especially in the Haskovo District. The number of mass demonstrations increases in different places with Muslim population. The role of informal civic organizations, which help Muslims and advocate for the return of the old Turkish - Arabic names is growing. In relation to Turkey, it is considered that it managed to handle the rest of the Arab and Muslim world against Bulgaria in relation to the problems of the "Turkish minority". The report suggests measures to strengthen the Bulgarian position on the issue as it is necessary to assess the advisability of further use of the term "Bulgarian Muslims". According to the text of the document it is inaccurate, because it divides the population by religious lines and is welcomed with resentment by the loyal people of these circles.

66. Information concerning the interests of diplomats from the British Embassy in members of the informal groups in Bulgaria, Sofia, *21 August 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 762, л. 51-53

English diplomats are interested in the work of the independent bodies in Bulgaria. Representatives of the Independent Society of Human Rights receive an invitation for a meeting with the British Ambassador to the British Embassy in Sofia. During the meeting was discussed the upcoming trial against the group of K. Trentchev, the position of the Society on the "Turkish issue" in the country and the role of the structural change and democratic development of Bulgaria.

67. Reference on the behavior and mood of people with restored names, who returned from Turkey, Bulgaria, *26 September 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 764, л. 172-176

The document reveals the problems of emigrants who returned to Bulgaria. Most of them are trying to settle on their old jobs, but found restraint and coldness. That made Muslims to shift to work in construction and agriculture, or general, unskilled jobs in the factories. Another problem is the housing - for those who have sold their properties. Despite the setbacks experienced in Turkey, they still continue to have Turkish nationalist feelings, keep communicating in Turkish and the emigration psychosis has not disappeared completely. The efforts of State Security turned to the Muslims who returned with operational interesting links in order to reduce the confrontation on ethnic and religious lines in the Bulgarian society.

68. Main guidelines on the counterintelligence work of Second Head Directorate to the State Security arising from the statement of the Politburo of the Bulgarian Communist Party from 4 September 1989 in relation to the Revival process, Sofia, *29 September 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 765, л. 59-67

It highlights the consequences of the decisions of the Turkish side of the unilateral closure of the border and the introduction of visa restrictions on Bulgarian nationals willing to emigrate, thus they were held within the Bulgarian side. Turkey embarked on a course to transfer the blame for the situation on the People's Republic of Bulgaria. Another important point is the increase in the number of returning emigrants from Turkey. In view of this, State Security felt threatened by the increasing role of the Turkish security forces, acting on the Bulgarian territory. Second Directorate to State Security comes with a program to support the foreign policy position of the party leadership to strengthen the measures against the special services of the enemy, and especially intensify the work on creation and development of new informal structures in the country, built on a Turkish nationalist basis.

69. Information from the Head of Sixth Directorate of State Security on some problems in the organization of the redirection, permanent structuring and securing the counterintelligence of the descendants of the Bulgarian Muslims, Sofia, *29 October 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 765, л. 76-82

It reflects the implementation of Decree № 44 of the Council of Ministers of 11 September 1989 for redirection of Muslims in different regions of Bulgaria - from the Razgrad District to northwestern Bulgaria, Lovech and Sofia. Often this measure is defined as inhumane and illegal. Key issues were the poor administration and lack of accommodation. The overall assessment of the administrative bodies is that they do not have the necessary preparations to reach optimal solution for the migration of Bulgarians who profess Islam. It is reported a delay in the operational work among the relocated Bulgarian Muslims.

70. Information № 421 from the Head of the Second Main Directorate of State Security about comments by Turkish diplomats on current political issues, Sofia, *16 November 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 764, л. 211-212

In relation to the changes in the government and the party's elite, the Turkish diplomats expressed hope for positive developments in the bilateral Bulgarian-Turkish relations in the near future. They are satisfied by the sharp decrease in the number of publications with negative information about Turkey in the Bulgarian press.

71. Information for evidence of comments among people with restored names in connection with the changes in the country, Sofia, *21 November 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 763, л. 62-63

According to data of the district directorates of the Ministry of Interior in the country, people with restored names animatedly discussing changes in the upper echelons of the government. Muslims expect the new government to change their attitude towards them, returning the old names, return of those from Turkey to Bulgaria. It reports increased correspondence with Turkey, as most of the letters contain demands to return to Bulgaria.

72. Information № 420 from the Deputy Commander of the Intelligence - Border Troops on a meeting held on 23 December 1989 in the town of Gotse Delchev, Sofia, *25 December 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 764, л. 260-261

In the afternoon hours of 23 December, there was a meeting held on the square in the town of Gotse Delchev. Part of the demands were for restoration of the Turkish - Arab names of the Muslim population, recovering the traditional rights and freedoms in implementation of rites and rituals and Muslim clothing.

73. Reference by the Head of the Sofia City Directorate on an attempt to Christening of a newborn with Turkish - Arabic name, Sofia, *28 December 1989*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 764, л. 282-283

The document is based on a message of 26 December the same year on the Deutsche Welle radio for an upcoming christening of a newborn child among the Bulgarian Muslims with Turkish-Arab name in the ritual hall located on 15 Vitosha Blvd. On the next day, in front of the Blagoevgrad Municipal People's Council there was a meeting of activists of the Committee for National Reconciliation, which, together with the father of the child, came and expressed their intentions. They faced some difficulties on

behalf of the administration and then activists of the Club for Glasnost and Perestroika and other prominent public figures threatened that they will remain in the room until the father's request is not met.

74. Shorthand report from a meeting between the Minister of Interior and members of the leadership of the Collegium of the Ministry of Interior, heads of central directorates and secretaries of the Bulgarian Communist Party, held on 29 December 1989 in the boardroom of the ministry, Sofia, *2 January 1990*

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11а, а. е. 933, л. 1-8

Inaugural address by the Minister of Interior to his colleagues on the eve of New Year holidays. It is underlined that the situation in the country is complicated and there are new requirements for future work in order to change the political system in the country. It brings the findings of the report compiled by Alexander Lilov regarding the deviations and mistakes of the party in relation to the Revival process[3]. He adheres to his view that the responsibility is beard by Todor Zhivkov and his entourage. The personnel located in the regions and districts should not bear the responsibility for what has been done during the process, even there is already a tendency for the victims to hold responsible those who have conducted the party policy.

[3] Statement of Alexander Lilov during the national meeting of the Ministry of Interior on 6 January convened in pursuance of the decision of the State Council and Council of Ministers of People's Republic of Bulgaria on 29 December 1989. From the Archives of State Security, volume 8 - State Security and the End of Totalitarianism. Documentary Collection, S., 2011, document № 27, pages 255-275.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО! 112

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

№ 112 Екз. № 3
6.2. 1986 г.

ДО
ГЕНЕРАЛНИЯ СЕКРЕТАР НА ЦК НА БКП
И ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ДЪРЖАВНИЯ СЪВЕТ
ДРУГАРЯ ТОДОР ЖИВКОВ

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Коментари във връзка с официалното посещение на другаря Тодор Живков на 13.01.1986 г. в Разградски окръг

Посещението на 13.01.1986 г. в Разградски окръг, срещата с партийния, държавния, стопанския и обществения актив, пребиваването в НПК за антибиотици в Разград и други обекти, бяха посрещнати с голямо задоволство от разградската общественост и населението на целия окръг.

Особен интерес предизвикаха дадените оценки и постановки във връзка с възродителния процес и недвусмисленото разкриване на отношенията между НР България и Република Турция във връзка с него.

В общите коментари на лоялно настроените среди външната политика на НРБ, водена спрямо Турция се оценява като положителна. Изтъква се, че хората още веднъж се убеждавали, че Турция никога не е имала за цел да прибере "турското" население, живеещо в България, а само да подхранва националистически и изселнически чувства и настроения, с цел да го държи постоянно в напрежение. Посочва се, че на Турция било много добре известно, че в България още през 50-те години били затворени турските училища, а от 70-те години насам в училищата не се изучава турски език и е започнало преименуване на помаците и циганите. Ако Турция е искала да се застъпи за това население, още тогава е щяла да вземе някакви мерки. Сегашните приказки и обещания са само фрази. Връщане назад вече няма да има, възродителният процес ще върви все по-напред.

В този смисъл категоричното изявление, че изселване в Турция повече няма да има, а дори страната ни може да г приеме изселници от там, да ги устрои с работа и жилища се посреща положително и със задоволство от обикновените трудови хора. Така работнички от завод "Орел" в Разград, коментирали, че готовността на България да приеме един милион хора от Турция е свидетелство, че сме силна страна.

Жени с възстановени имена от с. Бисерци, Разградски окръг, изказали мнение, че "загрижеността" на Турция за преименуваното население било демагогия. Считали, че приемането на изселници от Турция би било възможност да се съберат разделените семейства.

Архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

Жители на с. Глоджево, Разградски окръг, споделили, че окончателно се слага край на изселването, защото населението с възстановени имена не е разменна монета.

Работници с възстановени имена от фабрика "Комсомолец" в гр. Исперих също одобрявали категоричното изявление, че изселване повече няма да има.

Лицата с възстановени имена и - сервитьори в ресторант "Разград" - изразили голямото си удовлетворение, че им било гласувано доверие да сервират на гостите по време на пребиваването на др. Т. Живков в окръга. Заявили също; че след възстановяването на имената имали по-голямо самочувствие и не се смятали за малоценни както преди. Сега разбрали, че към тях действително се отнасят с доверие и са готови и те да отговорят по този начин.

- в гр. Кубрат, с възстановено име - казал в изказването си пред общинската партийна конференция в град Кубрат: "Нас ни изпълват с вдъхновение и отговорност дълбокият интерес и компетентност, голямата лична ангажираност, отзивчивост и подкрепа на нашия пръв партиен и държавен ръководител другаря Тодор Живков за всестранния, социалистически разцвет на нашия край, за неговото утвърждаване като опора на партията и крепост на българщината и социализма."

Постъпващите по агентурно-оперативен път, както и чрез други източници информация и данни в министерството показват, че някои лица от активния враждебно-националистически контингент също сравнително трезво и обективно

КВДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

коментират посещението на др. Т. Живков в окръга и постановките му по възродителния процес, правят изводи и оценки за себе си и за своето поведение.

, включен във вражеския контингент, комбайнер в АПК – Завет, заявил: "Явно, че ние в тази държава сме се родили, в нея ще орем, в нея ще сеем и тука ще жънем; затова трябва да се захващаме здраво за работа и да не се поддаваме на разни слухове и коментарии, които се правят по изселническия въпрос."

Обект на оперативна разработка от гр. Разград споделил, че според него изявлението на др. Т. Живков, че изселване няма да има, означавало, че нещата веднъж завинаги са решени.

Подобни коментари са засечени и в други селища на окръга и от лица, работещи в обектите на икономиката.

В по-ограничена степен се коментира, че посещението на др. Живков в Разград било свързано с предстоящи кадрови промени в ръководството на окръга.

Наред с положителните и по-лоялните оценки чрез агентурния апарат са деловени и изказвания с относителна или явна негативна насоченост.

В националистически и изселнически настроените среди се говори, че посещението на др. Т. Живков в Разград било неочаквано и изненадващо, но благодарение на него щели да настъпят "положителни" изменения в положението на населението с възстановени имена, защото той искал да придобие лични впечатления за настроенията и живота в окръга и само той можел да разреши изселване или възвръщане на имената.

Архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г. Секретар :

Лице от средите с възстановени имена с много близки роднински връзки в Турция коментирало, че трябва да се работи, "като че ли 200 години ще живеем в тази страна, но това не трябва да ни пречи да смятаме, че е предстоящо ново изселване. Политиката е политика, защото бива много променлива".

Националистически настроени лица от с. Самуил, Разградски окръг, след като се информирали за изказването на др. Т. Живков, реагирали отрицателно и считали, че не бивало пред такава аудитория да се правят оценки на турски ръководни дейци и да се разобличават по такъв начин.

Особено характерни са изказванията и оценките, направени от отделни интелигенти.

, 60-годишен, с възстановено име, учител в с. Самуил, Разградски окръг, обект на оперативна разработка, изразил недоволството си, че във вестник "Ново Лудогорие" е отразено бегло изказването на др. Т. Живков при срещата му с актива на окръга. Очаквал това с подробности да стане достояние на комунистите и сдружените земеделци на специални закрити събрания. Казал, че след предишното идване на др. Т. Живков в окръга започнало мероприятието по възстановяването на имената, а след сегашното му идване не била изключена възможността да бъдат проведени други мероприятия. По-конкретно имал предвид евентуално връщане на старите имена.

, 30-годишен, с възстановено име, лекар в районната болница в гр. Исперих, националистически настроен, коментирал, че посещението на

Из архивите на ЦК

I

Архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

др. Т. Живков в окръга било свързано с годишнината от преименуването. Дошъл да се убеди лично как стоят нещата, защото бил критикуван по този въпрос от др. М. Горбачов.

очаквал на предстоящия партиен конгрес промени както в кадрово отношение, така и по отношение на политиката спрямо малцинствата, т.е. разрешаване на изселване или възвръщане на турските имена и други.

от гр. Исперих, 36-годишен, с възстановено име, на работа в АПК, коментирал, че посещението на др. Т. Живков в окръга било направено демонстративно, за да покаже пред световната общественост колко нормално е положението в такъв район с преобладаващо население с възстановени имена и че тук нищо не може да се случи.

Сред отявлени националисти се изказвало съжаление, че по време на посещението на др. Т. Живков в окръга поради силната охрана нямало възможност някои луди глави да направят нещо, с което да покажат, че обстановката не е така спокойна, както изглежда, а съществува недоволство от смяната на имената.

Група националисти, водени на оперативни дела, признавали правотата на казаното от др. Т. Живков, но считали, че хората трябва да го смятат за лъжа, защото не за пръв път това население било лъгано.

Националистически настроен член на БКП от с. Самуил, Разградски окръг, споделил, че след това изказване на др. Т. Живков, когато четял вестник "Работническо дело" или "Ново Лудогорие", първата му работа била да скъса сни-

Из архивите на ДС

Отделни враждебно-националистически настроени лица, оценявайки посещението и изявленията на др. Т. Живков считат, че засега това ще е последното му идване в окръга, тъй като на предстоящия XIII конгрес на партията се очаквали сериозни промени в партийния и държавния апарат в НРБ, след които щяло да се решава дали да има изселване или възвръщане на старите имена.

Характерно за оперативната обстановка в окръга за момента е, че под въздействие на турската и западната пропаганда, на слуховете за очаквана намеса отвън с оглед възвръщането на старите имена и за изселване до голяма степен се затруднява развитието на възродителния процес. От друга страна, разпространяваните под влияние на враждебните радиостанции и "прогнози" за евентуални кадрови промени в партийния и държавния апарат след XIII конгрес на БКП създават нездрави настроения сред част от населението с възстановени имена.

За преодоляване на тази обстановка под ръководството на Окръжния комитет на БКП органите на Министерството на вътрешните работи провеждат активни агентурно-оперативни мероприятия за своевременно долавяне и пресичане на враждебно-престъпни прояви, негативни коментарии и оценки.

Посещението на генералния секретар на ЦК на БКП и председател на Държавния съвет на НР България другаря Тодор Живков в Разградски окръг, неговата среща с актива и постановките му във връзка с възродителния процес оказ-

I

ват определено положително влияние върху обстановката сред населението с възстановени имена от окръга и особено върху настроенията на колебаещата се част от него.

Отп. в 3 екз.
№ 1 - Т. Живков
№ 2 - памет
№ 3 - к.д.
Размножена в 1 екм.
№ 4 - М. Балев
Изп.: Пр.Тодорова,М.Радичков
Нап.: Д.Христова-258
05.02.1986 г.

МИНИСТЪР:
/Д. Стоянов/

Архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

М

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

5

Т Е Л Е Г Р А М А НР.89/1268 С Е К Р Е Т Н А !

:==========:

ЗА ПОД.72000 МВР
КОПИЯ: 72200,72400,72800
ОТ ОУ МВР- Г А Б Р О В О
200 07 02 17.45

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
Вх. №

ПРЕЗ ИЗТЕКЛАТА СЕДМИЦА ОПЕРАТИВНАТА ОБСТАНОВКА В ОКРЪГА СЕ ЗАПАЗИ ОТНОСИТЕЛНО СПОКОЙНА.

ПРИ ДОБЪР ОБЩЕСТВЕН РЕД И ВИСОКА ПОЛИТИЧЕСКА АКТИВНОСТ СЕ ПРОВЕДОХА ОТЧЕТНО- ИЗБОРНИТЕ КОНФЕРЕНЦИИ НА ОБЩИНСКИТЕ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦИИ.

ПО ДАННИ НА НАШ АГЕНТ НА 19.01.1986 Г. В ГР. ДРЯНОВО В ДОМА НА , НА 40 ГОДИНИ, БЪЛГАРСКА ГРАЖДАНКА С ВЪЗСТАНОВЕНО ИМЕ БИЛО ИЗВЪРШЕНО КРЪЩАВАНЕ НА ДЕТЕ С ТУРСКО- АРАВСКО ИМЕ.ЗА РАЗШИРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА ПО СЛУЧАЯ СА ПОСТАВЕНИ ЗАДАЧИ НА ДРУГИ АГЕНТИ, СЛЕД КОЕТО ЩЕ СЕ ВЗЕМЕ ОТНОШЕНИЕ.

В РЕЗУЛТАТ НА ПРОВЕДЕНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ СЕ ПОТВЪРДИХА ДАННИТЕ ЧЕ ЛИЦЕТО НА 24 ГОД. ОТ С. ЯБЪЛКОВЕЦ, КЪРДЖАЛИЙСКИ ОКРЪГ, СЕКЦИОНЕН МАЙСТОР ВЪВ 'ВТК''Г. ГЕНЕВ'' ГР. ГАБРОВО ОТПРАВЯЛ ЗАПЛАХИ И ЗАКАНИ ЗА САМОРАЗПРАВА С ОКАЧЕСТВИТЕЛКАТА , КЪДЕТО РАБОТИЛ, ЗА КОЕТО ВИ УВЕДОМИХМЕ С ТЛГ. НР.1042/31.01.1986Г. ПРОЯВИТЕ НА СА ДОКУМЕНТИРАНИ И СПРЯМО НЕГО ЩЕ БЪДЕ ВЗЕТО ОТНОШЕНИЕ.

ПО М ''ВИХРЕН'' Е ПРИХВАНАТО ПИСМО ДО ДИРЕКТОРА НА ДЕТСКА ГРАДИНА '' Г. ПАЛАУЗОВА''- ГАБРОВО СЪС СЛЕДНОТО СЪДЪРЖАНИЕ:

ДИРЕКТОРКА СЛАВОВА

НАШИ САВЕТ ЕТЕ ОСАДИ НА СМЪРТ. АКО ЗА СРОК 3 ДЕНА НЕ ДАВАШ МОЛБА И ДА ПУШАШ ТОС ГРАДИНА ТИ ЩЕ БЪДЕ УБИТ.

ТИ МРАСЕН БЪЛГАРКО , МИСЛИ СИ ДОБРЕ ИЛИ ГРАДИНА ДИ СМАРТТА.

ЩЕ БИДИШ КАКВО ЗНАЕ НОВИ БЪЛГАРИ.

ААХ, НАЙМИ,КАЗИМ, ЮСМИН, ХАЙРАДИН

ЧАКАМЕ 3 ДЕН.

ПО ПОВОД НА ТОВА ПИСМО Е ЗАВЕДЕНА АНОНИМНА ПРЕПИСКА И СЕ ПРОВЕЖДАТ МЕРОПРИЯТИЯ ЗА ИЗДИРВАНЕ АВТОРА НА ПИСМОТО.

ПРИХВАНАТО Е И ПИСМО , ПУСНАТО В ГР. ГАБРОВО , АДРЕСИРАНО ДО РЕДАКЦИЯТА НА В. '' РАБОТНИЧЕСКО ДЕЛО'', С ВРАЖЕСКО СЪДЪРЖАНИЕ. ОСВЕН ТОВА Е ЗАСЕЧЕНО ДРУГО ПИСМО АДРЕСИРАНО ДО ПОСОЛСТВОТО НА СССР В СОФИЯ СЪС СЪЩИЯ ПОЧЕРК.

ПРОВЕЖДАТ СЕ МЕРОПРИЯТИЯ ЗА РАЗКРИВАНЕ АНОНИМНИЯ АВТОР.

М ПО ЛИНИЯ НА НМ СА ПОЛУЧЕНИ ДВА СИГНАЛА ЗА НЕЗАКОННО ПРИТЕЖАВАНЕ НА ОРЪЖИЕ И ВЗРИВНИ ВЕЩЕСТВА.:

- ЗА ЛИЦЕТО - НА 23 ГОД. ОТ ГР. ГАБРОВО, РАБОТНИК В ХЛЕБОЗАВОДА, ЧЕ ПРИТЕЖАВА ЧНЕЗАКОННО АРТИЛЕРИЙСКИ ГРЪМ И.КАПСУЛ ДЕТОНАТОРИ.

- И ЗА ЛИЦЕТО , НА 24 ГОД. ОТ ГРАД ГАБРОВО, СЕРВИТЬОР, ЧЕ ПРИТЕЖАВА 840 БРОЯ 7,62ММ ПАТРОНИ КОИТО БИЛ ОТКРАДНАЛ ПО ВРЕМЕ НА ВОЙНИШКАТА СИ СЛУЖБА В ГР. ЕЛХОВО.

ПРОВЕЖДАТ СЕ МЕРОПРИЯТИЯ ЗА ИЗЯСНЯВАНЕ НА СИГНАЛИТЕ И ИЗЗЕМВАНЕ НА ВЗРИВНИТЕ ВЕЩЕСТВЕ И БОЕПРИПАСИТЕ. ПРОВЕРЯВА СА АЛИБИТО И ЕВЕНТУАЛНАТА УМ СЪПРИЧАСТНОСТ КЪМ ДИВЕРСИОННО- ТЕРОРИСТИЧНИТЕ АКТОВЕ.

ПРЕЗ СЕДМИЦАТА НОВИ ВЕРБОВКИ ПО ЛИНИЯ НА БОРБАТА С ТЕРОРА И ПРОТУРСКИЯ НАЦИОНАЛИЗЪМ НЕ СА ПРАВЕНИ.

НАЧАЛНИК ОУ МВР-ГАБРОВО

ПРЕДАЛ: ДИМИТРОВ ПОДПОЛКОВНИК:/ Ц. ТОТЕВ/

ПРИЕЛИ: СТТЕС .А

96

СИГНАЛНА ЗАПИСКА

относно: Нова книга против България, отпечатана в Турция

Тия дни в Турция беше пусната в продажба книгата на Билял Шимшир "Българските турци". Билял Шимшир е изселник от България, един от активните националисти, автор на няколко книги, между които голямото двутомно издание за изселванията от България в Турция. От няколко години е професор. В момента е посланик на Република Турция в Албания.

В последната си книга "Българските турци" /403 стр./ Шимшир разглежда положението на наши сънародници от 1878 до 1985 г. Използувал е много статистически данни; позовава се на архивни документи, решения, постановления; приложил е и илюстративен снимков материал.

Книгата се състои от пет глави и заключение.

ГЛАВА I "Общ поглед върху турците в България". Тук нами правят впечатление следните твърдения по линията на териториалните претенции: "През XIX в. българските турци са населявали Дунавския и Одринския вилаети от територията на Турция... В следствие на Руско-турската война и Берлинския договор, върху територията на Софийския, Видинския, Русенския, Търновския и Варненския санджаци от Дунавския вилает, е сформирано Княжество България".

"През 1912-1913 г., в края на Балканската война, България прибавя към територията си следните 9 турски околии: Кърджали, Егридере /Ардино/, Кушукавак /Крумовград/, Даръдере/Златоград/, Мъстанлъ /Момчилград/, Ортакьой /Ивайловград/, Дьовлен /Девин/, Пашмаклъ /Смолян/ и Неврокоп /Гоце Делчев/. Населението на тези области беше 90 % турци". /с. 17/

По-нататък авторът твърди, че

До 9.IX. 1944 г. социално-икономическият и политическият живот на турците в България е затворен и успява да запази своята относителна самостоятелност. От 1944 г. нататък новият "комунистически режим" си поставя за цел ликвидирането на "традиционната турска култура в България". Според новите икономически отношения властта започва да иззема имотите на турците.

ГЛАВА II- "Образователната система на турците в България по време на Княжеството - 1878 - 1908 г." Тук Б. Шимшир акцентува върху следните няколко момента: 1. Полагане основите на турското образование в Княжество България; 2. Състояние на турските училища и преподавателски състав; 3. Турските училища и българските власти - цитирани са законодателни текстове, които регулират правовата основа на турските училища в Княжеството; 4. Турско образование в Княжество България и местното "турско" население. На тези страници Шимшир обяснява, че "тукашните турци" се считали за поданици на турската държава и държали тяхното образование да запази турския си характер.

3
Архивите на ДС
65

стр. 98

ГЛАВА III - "Турското малцинство и неговите учреждения в Царство България. 1908-1944 г." В тази глава Шимшир изрежда всички културно-просветни и обществени организации на "турците" в България от 1908 до 1944 г. Подготвя се, за Някои от организациите носят отявлено националистически характер и бяха са били ръководени от кемалистка Турция. Например: Съюз на турските учители, Спортна организация "Туран ". Отделен параграф е отделен на Националния конгрес /националистическо сборище, организирано от горните две организации през 1929 г./, цитирани са неговите решения. Шимшир поднася сведения за организацията на религиозното образование по онова време - рющдийета, духовно училище "Нювваб", шериатски съдилища, висши училищни настоятелства и пр. Засегната е също така и т.нар. Революция в писмеността, т.е. приемането разпространението на латинската азбука сред мюсюлманското турското население в България. В тази глава турският автор се стреми да представи културно-просветния и обществения живот на "турците" в България като неделима част от културните процеси и идейни тенденции в кемалистка Турция.

"Турското малцинство в България по време на Народната република" Дух на съвременността

ГЛАВА IV - Засяга промените, които настъпват в живота на "турците", след смяната на "политическия режим в България". Тези Въпросните промени се развиват последователно в следния ред: 1. Превръщане на турските училища в държавни; 2. Изготвяне на нови учебници и поставяне на "турското образование на социалистически релси"; 3.Обединяване на турските училища с българските.

В тази глава Шимшир с много цифров мателиал се спира на изселническия въпрос, привежда данни от преброяванията в България, посочвайки броя на "турците" през различните години.

Два параграфа са отделени на културния и обществения живот на турците в "комунистическа България" : "Местна турска литература и изкуство в България" и "Турският печат в България".

Изложението в тази глава (както в цялата книга) е конструирано върху принципа: "От

(до 1944 г.)

тежкото, но търпимо положение, към непосилния натиск и ~~[illegible]~~ пря ко~~то~~ насилие при полуфашистическия режим". Глава IV завършва с параграфа: "Последният удар на българите: насилствена смяна на турските имена".

ГЛАВА V. ~~В ноя целта~~ В тази глава целта на Шимшир е да докаже посредством текстове от двустранни и международни договори и спогодби гарантирания малцинствен статут на "турците в България". Авторът цитира текстове от: Берлинския договор/1878 г./, Истанбулския протокол /1909г Мирния договор мужду България и Османската империя от 1913 г., Ньойския договор /1919 г./, Договора за приятелство между България и Турция от 1925 г., Турско-българския договор за пребиваване /1925 г./, Мирния договор с България /1947 г./, Документи за правата на човека, подписани от България в периода 1945-1975 г. Накрая са цитирани извадки от Спогодбата за изселване /1968г./

Положението на българските турци с оглед на международното право и международните договори".

В Заключението Шимшир прави преглед на българската политика спрямо "турците в България" и отсъжда, че "единственият изход за тях е да се приберат в родното гнездо, ~~[illegible]~~ под крилото на майката Родина". Турското правителство предложило изселване, но до сега София не дава на положителен отговор, ~~пише Шимшир.~~ „Може би, ~~продължава авторът,~~ българските управници смятат, че са решили въпроса за турците в България веднъж за винаги. Но това е голяма историческа грешка и заблуждение за България", заключава Шимшир.

10.03.1986 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Секретно!

45

ш. 1294
Хубавенски

Някои въпроси в развитието
АКТУАЛНИ ПРОБЛЕМИ НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС И
ПРОИЗТИЧАЩИТЕ ЗАДАЧИ ЗА ОРГАНИТЕ НА ДЪРЖАВНА
Министерството
на вътрешните работи
СИГУРНОСТ

Полк. Хинко Хинчев, к.ф.н.
Ст.преподавател във ВСШ "Г.Димитров"-
МВР

Изучаването на същността и закономерностите в развитието на възродителния процес сред населението, възстановило си българските си имена, е актуално и от особено значение в периода на практическата реализация на мероприятията за националното осъзнаване на тези наши граждани.

Като исторически процес, когато повсеместно се утвърждават "обективни промени в начина наживот, културата и политическият светоглед на тези наши сънародници" и се създават условия"за още по-активното им включване в социалистическото строителство"[1], възродителният процес изисква постоянен критичен анализ и задълбочено научно преосмисляне на всички тенденции, факти и явления, които неизбежно се проявяват при неговото развитие, както в позитивен, така и в негативен аспект. В този смисъл вече е недопустимо само да се обяснява явлението. Нужно е в плано съответствие с партийната постановка да се формира и последователно да се прилага от всички звена на наша-

1. Вж. Отчет на Централния комитет на Българската комунистическа партия пред Тринадесетия партиен конгрес С., Партиздат с. 161.

Из архивите на ДС

46

та политическа система научно-обоснован подход за решаване както на тактическите, така и на стратагическите задачи, които съпровождат неговото осъществяване, тъй като единствено на основата на добро познаване на неговите закономерности е възможна ефективна реализация на етно-консолидационните процеси.

Необходимостта от обобщаване и научно-теоретическо разработване на натрупания положителен опит в развитието и утвърждаването на възродителния процес може да бъде обоснована с няколко съображения.

а. Потребностите на оперативната дейност, която изисква разработката на нов подход за участието на органите на Държавна сигурност в практическото осъществяване на възродителния процес;

б. С изострящата се идеологическа борба в съвременните условия, когато класовите противници преднамерено и целенасочено пускат в ход добре синхронизирана система за противодействие на процеса, както и за сриване международния авторитет на Народна република България;

в. С [illegible] да охарактеризират възродителния процес като израз на "развихрилият се велико-български национализъм и шовинизъм".[1]

г. С липсата на цялостни, задълбочени теоретични разработки и обобщения за възродителния процес, поради което се допуска едностранчивост и опростенчество, недооценка и сериозни пропуски, както в оперативната дейност на органите на ДС, така и в идейно-политическата и възпитателната работа за национално-

1. В-к "Джумхуриет" 1985 от 25.05.

то осъзнаване на населението по места.

Под ръководството на партийните комитети и с активното участие на държавните органи и масово-политическите организации, включително и органите на МВР, се провежда богатосъдържателна организаторска, политико-възпитателна и културно-масова работа, която засилва утвърждаването на положителните тенденции в развитието и задълбочаването на възродителния процес. В резултат оперативната обстановка сред населението с възстановени имена като цяло е спокойна. Засилва се поляризацията, нараства абсолютно и относително групата на онези, които възприемат необратимостта на процеса и полагат усилия за психологическо адаптиране към новите условия. Особено това е характерно за подрастващото поколение и някои отряди на работническата класа и кооперираните селско-стопански труженици.

Основната част от населението с възстановени имена постепенно се освобождава от психологическото напрежение и смущение, създадено под влияние на масираната турска антибългарска кампания[1], убеждава се в невъзможността на Турция да се намеси във вътрешните работи на Народна република България, и постоянно губи вяра в нейната подстрекателска подривна дейност.

Успешно се развива процесът на „търсене" и осъзнаване на българския етногенетичен произход и родова принадлежност, укрепване на самосъзнанието, че НР България е тяхното отечество, с което е неразривно свързано бъдещето им. Сред по-младите поколения значително по-ускорено нараства самочувствието, оптимизмът

1. Вж. Изказване на кн. чл. на ПБ на ЦК на БКП и Министър на вътрешните работи ген.-полк. Д.Стоянов пред XXX отчетно-изборна конференция на РК на БКП при МВР, състояла се на 28.01.1986 с.14

4
69
Архивите на ДС

Из архивите на ДС

за бъдещето, убедеността в правотата и активната подкрепа на политиката на партията за националното осъзнаване на това население.

В резултат на всичко това, възродителният процес успешно навлезе в нова фаза на своето развитие, която с особена острота налага по-нататъшното укрепване на завоюваните позиции, и усъвършенстване на съдържанието и средствата, на формите и критериите на работа за утвърждаване на новата народопсихология и българското социалистическо национално самосъзнание.

Успешното развитие и утвърждаване на възродителния процес все повече озлобява турските държавни, разузнавателни и пропагандни органи и протурски настроените елементи в страната.

Не намалява злостнатата антибългарска пропаганда, дипломатическата и друга активност на турската страна да бъде оклеветена и дискредитирана НР България на международната арена, а вътре в страната да бъде инспирирана активно проявяваща се политическа опозиция от лица с възстановени имена.

Това налага постоянно да се активизира и обогатява работата на цялата общественост, тъй като възродителният процес е общодържавен проблем, който засяга коренните интереси на нацията като цяло.

С осъществяването на възродителния процес в българското социалистическо общество обективно ще се изявят нови отношения, които имат не само икономически, политически, правен, но и дълбокосъдържателен етно-психически аспект, отношенията на хората, които доброволно възстановиха имената си и като граждани с нов етно-психологически статус влизат във взаимоотношения помежду си и с останалата част от българския народ.

4
Архивите на ДС
71

Сега у възстановилите имената си граждани се формират качества не само от позициите на конституционно равноправие, а и въз основа на изграждащото се у тях съзнание за българска родова принадлежност. Затова от особено значение е дали ще бъдат съхранени и в каква степен, или изцяло и окончателно ще бъдат ликвидирани старите предубеждения и традиционните психологически стериотипи.

Трябва да се оцени, че този процес ще протича с различна степен на интензивност сред конкретните възрастови и професионални категории от населението с възстановени имена, в зависимост от създаването на необходимите обективни и субективни условия, както и под въздействието на различните социални и политически фактори, които могат да ускорят или забавят неговата реализация в нашата страна или в отедлни райони.

Животът и практиката неизбежно ще поставят и редица въпроси свързани с въздействието на динамиката на протичащите социално-етнически консолидационни процеси, върху формирането на ново етническо самосъзнание у това население, което би довело до формиране на монолитна общност на българската социалистическа нация, без което е невъзможно ускорено развитие на социалната система в етапа на развитото социалистическо общество.[1]

Във възродителния процес намират израз обединителните вътрешно-етнически проявления на осъществяващата се етническа консолидация, които изискват решаване на редица взаимосвързани проблеми. За това наред с възстановяването на имената е необходимо своевременно и комплексно да се решават и други въпроси:

---

1. Вж. Меликова Н. Социально етническая интеграция в обществе развитого социализма Баку 1985, с.37

Из архивите на ЦК

- усвояване на говоримия и писмения български език, който да се възприеме като основно средство не само за официално, но и за неофициално междуличностно общуване;

- осъзнато възприемане на българската материална и духовна култура като основа за идейно-политическо, интелектуално и нравствено оформяне на съвременната личност;

- възприемане и утвърждаване на единните граждански социалистически обряди, обичаи, традиции, ритуали, които окончателно да изменят и отстранят чуждите мюсолмански народностни и религиозно-битови обреди и обичаи;

- засилване на идейно-политическото единство на основната част от българския народ;

- формиране и утвърждаване на българската народопсихология

- възприемане на биологическото смесване като естествен и неотменна обективна последица, към която да се подхожда осъзнато и с високо чувство на отговорност от цялото българско население. Безспорно, че семейството се явява изходна социална среда, в която се осъществява етнокосолидацията на личността и едновременно с това единствената социална единица, влияеща за непосредственото количествено възпроизводство на всеки етнос. В този смисъл семейството обективно носи в себе си всички качествени характеристики на етническата общност. Не са случайни сравненията, че именно в семейството, като в капка вода, се отразяват многообразните страни на социално-етническия процес. Специфичната сфера на семейно-битовите отношения включва в себе си и етно-интеграционните моменти, доколкото те са изключително важни за проявлението на обществения прогрес и са най-прогресивния акт в човешката история.[1]

---

1. Чебоскаров Н.Н. Народи, раси, култура С., 1982, с.64

4
Архивите на ДС
73

- ~~формиране~~ утвърждаване на българско социалистическо национално самосъзнание - чувство на принадлежност и неотделимост от българската социалистическа нация и държава, а от друга страна, възприемане на Турция като неотечествена, чужда класово ~~буржоазна~~ капиталистическа държава.

В практико-приложен аспект, ~~формирането на такова~~ това самосъзнание означава:

- гордост от революционното историческо минало, високо самочувствие от социалистическото настояще и бъдеще, което съгражда българският народ, и активна съпричастност към тази дейност;

- окончателно изживяване на натрупаните от миналото /под влияние на исляма и протурският национализъм/ чувства на съобщност с турския народ и неговата буржоазна държава;

- ~~ф~~формиране, особено у подрастващите млади генерации, чувства на гордост от своя народ, от неговата борба за утвърждаването на най-прогресивните човешки идеали - комунистическите.

В о~~ф~~форменото българско социалистическо национално самосъзнание ще намира израз, органическа~~я~~ връзка и еднопосочност със стремежите на българския народ цялата система от възгледи и идеи, изразяващи систематизираната теоретична ~~ф~~форма на обществено съзнание и служаща за закрепването, развитието и усъвършенстването на социалистическите обществени отношения.

С утвърждаването на българското национално ~~чувство~~ съзнание сред лицата с възстановени имена все по-определено ще се ~~утвърждават~~ самочувствието за качествата на неразделна част от българската социалистическа нация, и обединени в единен социален организъм, плод на трайна етноконсолидация, те все по-категорично ще чувстват и осъзнават своята принадлежност към социалистическа България.

Из архивите на ЦК

Възродителният процес трябва да се разглежда като взаимно обусловени и намиращи се в диалектическа връзка елементи на социална, идейна, морално-политическа и етно-психологическа консолидация, основата на която е общата съдба в единното социалистическо отечество.

Несъмнено трябва да се очаква, че успешното осъществяване на възродителният процес ще допринесе за засилване на единството на българската нация, което означава осъществяване на политическо, социално и духовно единство на цялата социална структура на обществото и главно съвпадение на интересите на съставляващите го групи.

Духовната консолидация намира израз в идейното, мирогледното, естетическото, нравственото, социално-психологическото, културното и обрядното единение с основната част от народа.

Морално-класовото единство е единство на класовите идеали и интереси, еднопосочност на социалната активност в борбата за изграждане на новото общество, единство на революционните традиции, на класово-патриотичното и интернационалното възпитание.

Очевидно е, че възродителният процес внася нови етно-психологически измерения на протичащата консолидация на българската социалистическа нация. Това е така, защото при новите условия става дума за очертаване контурите на нов феномен-родствено-психологическа близост, нова еднотипна социалистическа душевност и народопсихология за всички трудящи се граждани на Народна република България.

От позициите именно на такава характеристика на възродителния процес е необходимо да се оцени, че неговата същност е с изключително съдбовно значение за настоящото и бъдещето на българската социалстическа нация.

4
Архивите на ДС
75

В съответствие с класово-партийния подход, историзма и детерминираността, възродителния процес трябва да разглеждаме като явление, което се развива в един по-дълъг период, и следователно при различни исторически условия. Детерминираността му произтича от обстоятелството, че е свързан с реално битие и е закономерност на обществено-политическото развитие на българската нация. Именно поради това възродителният процес е необратим.

Наред с това обаче не бива да се омаловажават неизбежните трудности, които го съпровождат. Би било неправилно да се очаква, че той ще протича навсякъде и винаги еднакво интензивно, само в идеална и съвършенна форма. Обратно! Той ще протича диалектически противоречиво. Но само в посока напред, защото, както учи В.И. Ленин, всички прогресивни обществени порядки, сменящи се една с друга в хода на историята, представляват от само себе си само преходна степен на безконечното развитие на човешкото общество от по-низша, към по-висша степен.

В този смисъл може определено да се каже, че вземайки от миналото онова, което е озарявало движението напред, обогатявайки го в новите условия, възродителният процес ще ускори придвижването на социалистическата ни нация към комунизма.

От сложните комплексни процеси, съставляващи в широк аспект съдържанието на възродителния процес, произтичат отговорни задачи за цялата политическа система на нашето общество, в това число и пред органите на Министерството на вътрешните работи.

В съответствие с партийната постановка за ролята и задачите на нашите органи, особеностите на оперативната обстановка и натрупания положителен опит, необходимо е непрекъснато да се

Из архивите на ДС

полагат грижи за усъвършенствуване[1] и повишаване ефективността от работата на всички звена на министерството, непосредствено ангажирани в реализирането на това високоотговорно партийно дело.

При решаването на оперативни задачи, свързани с възродителния процес, трябва да се има предвид, че става дума за участие в управлението на сложно, мащабно явление, процес, в който особено активно се изявяват както позитивни, така и негативни тенденции. Ето защо участието на МВР в решаването на този проблем има характер на продължително присъствие навсякъде и във всичко, свързано със задачите на партията за успешна реализация на възродителните мероприятия.

За да бъде успешно участието на органите на ДС в този процес е необходимо всички техни звена да се съобразяват в дейността си с научните постановки за социалното управление на обществото и с изискванията на класово-политическия подход при решаването на етно-социалните проблеми.

В районите с компактно население, възстановило имената си, с конкретни задачи по възродителния процес трябва да бъде ангажиран целият агентурен апарат на ДС и на НМ, с добри агентурни позиции.

Необходима е по-тясна координация и взаимодействие не само вътре в системата на Министерството, но и с всички държавни и обществени органи и организации по места.

Както многократно подчертава другаря министър, мащабността и историческия характер на решаваните задачи сега налагат постоянно да се засилват грижите за повишаване боеспособно-

---

1. Вж. Изказване на кн.чл. на ПБ на ЦК на БКП и Министър на вътрешните работи ген.-полк. Д.Стоянов пред XXX отчетно-изборна конференция на РК на БКП при МВР, състояла се на 28.01.1986 г. с.15

Архивите на ДС

77

стта на основното средство на органите на ДС - агентурата.

В условията на възродителния процес агентурно-оперативната работа на органите придобива още по-подчертан политически характер, тя се превръща в съставна част на партийната дейност, поради което неизбежно й се отрежда значителна роля за утвърждаването на новия политико-психологически статус на възстановилите имената си наши граждани, освен това, тъй като агентурно-оперативната работа в известна степен излиза от "традиционните" си рамки, обективно се налага използването на нови подходи и нови решения в теоретико-приложния аспект на проблемите на възродителния процес и особено във връзка с ръководството и възпитанието на агентурата.

Целта е агентурно-оперативната работа още по-непосредствено да обхване живота на това население, за да се превърне в още по-ефективно и динамично звено на онази верига от социално-политически и идеологически фактори, които партията използва за осъществяването на възродителния процес.

С преустройството на агентурната работа е тясно свързан и проблемът за качеството на информацията за възродителния процес. Оперативната информация "за деня" и за най-делнични прояви е слабо ефективна. Съществено значение сега трябва да се отдава на информацията, която засяга в дълбочина сложните позитивни и негативни вътрешно-етнически процеси и явления, техните причини и форми на изява, пътищата за тяхното овладяване.

Особено значима е изпреварващата информация.

Необходимо е да се долавя и оценява отзвукът от провежданите партийни и административни мероприятия, както и от превантивно-профилактичните и репресивно-респектиращите мерки на

Из архивите на С

56

органите на МВР, прокуратурата и съда, за да се реагира своевременно и по най-подходящ начин на всички негативни изменения на политическата и на оперативната обстановка в страната.

От особена важност са личните оценки и препоръки на всеки агент свързани с пътищата, средствата и методите за неутрализиране влиянието на националистите и преодоляване на негативните тенденции.

От безпристрастен приносител на информация нашият агент трябва да се превърне в борец с ярко изразена гражданска позиция, в активен субект за осъществяване на възродителния процес.

От потенциална нашата агентура следва да се превърне в реална сила, годна непосредствено да участва в борбата за усъвършенствуването на новата социална среда.

От особено, съществено значение е задължението, агентурата още по-активно да стимулира "прехвърлянето на критичния момент" в развитието на възродителния процес, т.е. на оня момент, от който нататък лицата с възстановени имена ясно и определено, твърдо и безвъзвратно заемат позицията на граждани с българско социалистическо национално самосъзнание.

Сложната оперативна обстановка след възстановяването на имената на потомците на ислямизираните в миналото българи наложи увеличаването на агентурата от средите на това население. Създадоха се условия не само за осъществяването на по-ефективен кантрол върху развитието на оперативната обстановка, но и за по-ефективно решаване на сложни оперативни задачи.

Резултатите от оперативната практика показват, че повече успех и постижака онези поделения, които подходиха в това отношение творчески, съобразно с изискванията на оперативната обстановка, наложена от характера и особеностите на възродителния процес.

4

Из архивите на ДС

79

Завишените критерии към мястото и ролята на агентите, които уч-ствуват в реализацията на възродителния процес, предявяват по-високи изисквания и към техния подбор и ръководство. При новите условия не може да се разчита само на тенденцията. Необходимо е агентите непрекъснато да бъдат насочвани към особеностите на възродителния процес и на верен усет към новото, към онова, което се заражда и развива в дълбочина, което разкрива и утвърждава същността на този процес.

На сегашния етап трябва да бъдат завишени критериите за определяне ценността на агентурата. Сега тя трябва да се измерва не само според набраната информация, а в зависимост преди всичко от нейния ръководен принос за развитието и утвърждаването на възродителния процес.

В този смисъл сега изключително много нараства ролята на агентите за политическо влияние. Добре инструктирани и обучени, правилно насочени към определени категории от населението, те влизат в „открит" и откровен диалог, спорят, аргументирано и обосновано доказват о отстояват политическата далновидност на партийна линия, за утвърждаване на историческата правда за българския родов корен на възстановилите иманата си гриждани, както и за укрепването на убедеността им, че тяхното щастие е свързано единствено със социализма и с Народна република България.

От съществено значение в това отношение е добрата организация на оперативната работа по местоживеене. Този проблем придобива особена актуалност, тъй като, по обективни причини, възможностите за ефективно влияние по време на работа върху населението с възстановени имена са в известна степен по-ограничени. Често пъти зад масовия характер на провежданата политическа работа се пропуска конкретният човек с неговата личностна специфика,

58

При новите условия, особено отговорна е задачата за правилно насочване към лицата от така наречената ПЕРЕСПЕКТИВНА АГЕНТУРА, кръгът от онези представители на младото поколение, които трябва да се подберат и подготвят за да решават успешно проблемите, които евентуално ще възникнат в развитието на възродителния процес в перспектива.

Особено ефективно положително е да се премине към по-масово ангажиране на жени с възстановени имена в агентурно-оперативна работа с конкретни задачи по възродителния процес. Практиката показа, че техните възможности за влияние в положителна насока са по-големи.

Поставените високоотговорни задачи пред агентурата по проблемите на възродителния процес могат да се изпълнят само при условие, че тя заживее със самочувствие за пълна равностойност и еднаква отговорност в редиците на "предния фронт", където се решава съдбата на този исторически процес.

Именно тази национална историческа задача изисква "със силите, средствата и възможностите на органите на МВР да се оказва по-широка и всестранна помощ на партийните органи и организации, на държавните и стопанските ръководства и трудовите колективи за по-нататашното сплотяване около политиката на партията на гражданите възстановили българските си имена, за по-бързото им приобщаване към единната българска социалистическа нация и активното им участие в изграждането на развитото социалистическо общество".[1]

---

1. Вж. Изказване на кн. чл. на ПБ на ЦК на БКП и Министър на вътрешните работи ген.-полк. Д.Стоянов пред XXX отчетно-изборна конференция на РК на БКП при МВР, състояла се на 28.01.1986 год с. 15

Из архивите на ДС

Архивите на ДС

Отп. в 1 екз.
Изп.-Хубавенски
Нап.-Е.Николова-1176
04.06.1986 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СЕКРЕТНО!

126

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
Централно информационно-организационно управление

==========

№ I-2540 Екз.№ 14
06.06. 1986 г.

ИНФОРМАЦИЯ

ОТНОСНО: Получените на 4.VI.1986 г. по-характерни данни във връзка с възродителния процес

Оперативната обстановка сред лицата, възстановили българските си имена, запазва относително спокойния си характер. Не са получени данни за остри враждебно-престъпни прояви на протурска националистическа основа. В постъпилата през денонощието информация няма сведения за задържани или профилактирани за негативно отношение към възродителния процес.

Преобладават съобщенията с обобщаващ характер, сред които най-характерно е неотслабващия интерес към предаванията на турските радиостанции. Последица от редовното им слушане са продължаващите коментарии около смъртта на Османов, бягството на лица с възстановени имена през граница, предстоящи срещи на турски държавници с други правителствени ръководители, на които ще "се разглежда и техният въпрос" и пр.

КРДОПБГДСРСБНА
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 25.10.2013г. Съдействар:

Архивите на ДС

През последните дни най-оживено се коментират съобщенията за поредните антибългарски демонстрации в Анкара, Истанбул и Одрин (Кърджали, Хасково, Бургас, Шумен и др.). В коментариите сред жителите на Хасковски окръг се отделяло специално внимание на факта, че в деня на демонстрациите били ангажирани и много военни части. В окръга в различни варианти се обсъждат съобщенията на турското радио за избягали лица с възстановени имена в Гърция и Югославия.

Интерес представлява сведение на ОУ на МВР - Бургас за търсени от лица с възстановени имена всевъзможни средства и начини за гледане предаванията на турската телевизия. Тракторист от с.Страцин споделил пред източника, че група механизатори отивали вечер на един връх край селото и чрез портативен телевизор, който прикачвали към акумулатора на трактора, успявали да приемат програмите на турската телевизия.

Продължават да пристигат данни, че официалната пропаганда и контрапропаганда в тези среди се посреща с недоверие. На съобщенията за бягството на турския гражданин ( ) се гледа като на пропаганден трик /Хасково/, филмът "Стадото" бил "заблуда", "тенденциозно излъчен", "дори и да имало нещо подобно, то отразявало живота на циганите".

Придобита е информация за отстъпления в провежданите мероприятия по възродителния процес. По сведение на районния инспектор в селищна система Руен, Бургаски окръг, в селата Бресово, Рупча, Листец, Скалак, Зайчар и др. жените редовно излизали на работа в полето с шалвари. В отделни случаи се носели шалвари и на обществени места. Местните ръководители в селата Череша, Зайчар и Скалак общували с населението предимно на турски език. В района се популяризирал

128

религиозният обряд "авшам", към който се присъединявали предимно млади мъже - носели такета, събирали по 1 лв., за да даряват ходжата или онова лице от селото, което най-силно изповядва исляма. Ще бъде уведомен ОК на БКП.

През денонощието е отбелязана една анонимна проява на националистически настроения. В ОУ на МВР - Русе е прехванато анонимно писмо, адресирано до Българска телевизия - София. Анонимният автор отправя упреци към ръководството на телевизията по повод предаванията за трагичната смърт на Османов. В писмото са цитирани "данни за неговата предателска дейност като служител в турското консулство в Бургас". Като "маша в ръцете на българското правителство" Османов бил получил заслужено възмездие. Авторът на писмото отправя предизвикателни въпроси и закани, че "... ще дойде този ден, когато всички вие ще получите своето възмездие!". Провеждат се мероприятия за установяването му.

Служителят от турското консулство в Пловдив посъветвал източника да разяснява сред лица с възстановени имена, че Турция няма да остави "въпроса им" неразрешен. Уверявал го, че ислямските страни бойкотирали България и ще продължат дейността си за възстановяване на турско-арабските имена и турските училища в страната ни. Подчертал, че редовно наблюдавал отстрани посещенията в джамията.

* * *

В емисия от 3 май радио "Гласът на Турция" излъчило съобщението: "Англия предупреди и поиска България да сложи

Архивите на ДС

129

край на натиска, който се прилага над турското население, живущо в тази страна". Според Анадолската агенция предупреждението е било направено по време на посещението в София на Тимоти Рентън - държавен министър на Англия, упълномощен по въпросите на външните работи. Пред членовете на българското правителство Рентън бил изтъкнал, че продължаването на "натиска" щяло да повлияе отрицателно върху връзките на България със Запада. Рентън заявил, че неговото правителство ще продължава отблизо да следи събитията, свързани с положението на "турците в България".

ЗАМ.-НАЧАЛНИК НА ЦИОУ - МВР:
Подполковник
/Р. Радев/

Отп. в 1 екз.
Изп.: Цв.Силянова
Нап.:СА-1196
05.06.1986 г.
Размнож. в 52 екз

Сведение

ВПЕЧАТЛЕНИЯ ОТ II МЕЖДУНАРОДЕН КОНГРЕС ПО БЪЛГАРИСТИКА, ПРОВЕДЕН В СОФИЯ ОТ 25 ДО 31 МАЙ 1986 Г.

В хода на конгреса пролича нарастващия интерес на западните историци /имам преки наблюдения за западногерманските/ към историята и съвременността на българския национален въпрос. Най-показателно бе 6-то заседание на подсекция "България след Освобождението /1878 г./", състояло се на 28 май сутринта. Тук д-р Стефан Трьобст от Западен Берлин прочете научното съобщения "България, Македонският въпрос и великите сили /1927-1930/", в което спомена за "македонско националноосвободително движение" и за "българи и македонци". В последвалото разискване проф. д-р Добрин Мичев призова Трьобст да се придържа към фактите в името на историческата истина и съобщи, че в наскоро излязла от печат статия Трьобст писал за "асимилация на македонци и турци" в България. Трьобст отговори, че бил писал не за "асимилация на македонци", а за асимилация на турци".

След заседанието разговарях с Трьобст, който бе засегнат, че го критикували за неща извън обхвата на изнесеното съобщение, имало "разчистване на лични сметки" заради книгата му "Българо-югославският спор 1968-1981", където критикувал проф. Мичев. Това не попречи на Трьобст да изтича да чуе доклада на проф. Мичев "Пиринският край във взаимоотношенията между НРБ и СФРЮ /1944-1948/". Трьобст изказа мнението си, че в Пиринска Македония можело да няма македонци, но във Вардарска Македония се извършвал процес на формиране на македонска нация, въпреки нежеланието на България да признае това. Възразих му, че дори и да е убеден в подобен процес, като научен работник не бива да приспособява процеси от след Втората световна война към периода на 20-те години, когато българите във Вардарска Македония водеха упорита борба против опитите за тяхното сърбизиране, заменени днес с проявите на македонизма.

На моите доводи за възродителния процес у нас, Трьобст отговори, че е запознат с тях от нашия печат, но те били неубедителни за

Архивите на ДС

183
2.11

него. Той определи този процес като "бърза административна акция на едно силно правителство". Застрахова се, че бил "неутрален", при което аз му припомних, че ФРГ и Турция членуват в НАТО. Разделихме се без да се убедим взаимно. Трябва да отбележа, че бе пропусната възможността да се разпространи сред гостите съществуващата литература на чужди езици.

В предизвикалата спора статия, която проф. Мичев ми представи на следния ден, Трьобст е подбрал от периодичния печат изказвания за правата на турското малцинство в България преди 1984 г., като ги е противопоставил на материали за възродителния процес през 1984-1985 г. като ги е коментирал във враждебен на НРБ дух. Той заблуди аудиторията че не бил писал за "асимилация на македонци", а в същност си е позволил да твърди за "асимилация на македонци, помаци и турци". Почувствувал се изолиран и нежелан, Трьобст отпътува със съпругата си два дена преди закриването на конгреса.

На 26 май, преди горепосочения инцидент, бях поканен от Трьобст да придружа западногерманската делегация на приема даден от посолството на ФРГ по случай деня на Конституцията. Тук имах възможността да разговарям с Трьобст по въпроса за българската емиграция в Северна Америка, където той е пребивавал. Той подчерта, че югославската пропаганда води упорита борба за влияние сред икономическите емигранти от Македония, и според него тя имала успехи в тяхното "македонизиране", нанасяйки силни удари на т. нар. "михайловисти". Българското правителство твърде късно се сетило да съдействува за защитата на силните някога позиции в Македонската политическа организация. От казаното пролича, че Трьобст прави точно това, в което често се обвиняват историците-марксисти, той политизира изводите на своите изследвания въпреки историческата истина, като клони повече към "неутрална и необвързана" Югославия.

Друг интересен събеседник бе доцент Волф Ошлис, който е пошколуван и обигран от Трьобст. В своето научно съобщение "Отражението на борбите за българското освобождение

на борбите за българското освобождение в немската военна литература от XIX век" той съумя да спечели слушателите, като изкъпна храбростта на българина в Руско-турската война 1877-1878, Сръбско-българската 1885 и Първата балканска война 1912-1913, предпазливо спирайки пред Втората балканска /Междусъюзническа/ война и Първата световна война. Ошлис е добре осведомен не само относно излязлата от печат историческа литература, но и за очакваната. Така той ме запита кога "най-после" ще се появи дневника на Богдан Филов и ловко прехвърли разговора за неговия издател проф. д-р Илчо Димитров, интересувайки се от неговата бърза обществено-политическа кариера. Във връзка с това Ошлис гадае за успеха на образователната реформа. Той побърза да напусне приема, защото искаше да чуе доклада на проф. д-р Анастас Тотев "Демографско-исторически очерк на България". Трьобст също прояви голям интерес към доклада на проф. д-р Петър Петров "Възродителният процес в НР България и видимо се ядоса, когато видя, че в програмата е нанесена промяна и докладът е изтеглен на сутрешното заседание.

На 30 май западногерманската делегация и български научни работници бяха поканени писмено от посланика на ФРГ в посолството, за да им се представи и връчи том 6 от поредицата "Българска сбирка", посветен на конгреса по българистика и съдържащ главно докладите на западногерманските участници в него. Това е единствена по рода си поредица издавана в капиталистическа държава. Отпечатването е осигурено от Дружеството за Югоизточна Европа в Мюнхен. Томът бе представен и по телевизията от д-р Кирил Хараламиев, един от неговите издатели, който помага усърдно за развитието на българистиката във ФРГ. Общо взето поредицата има научен характер и съдържа съществени научни приноси.

Тържественият прием в резиденция "Бояна" поласка с вниманието си гостите от чужбина, а на някои от тях даде и търсения отговор. Трьобст например ме попита дали др. Тодор Живков ще открие лично конгреса, както е направил през 1981 г., а после се интересуваше защо не го е открил, какво е здравословното му състояние. Личната среща на държавния глава с гостите опроверга по най-достоверния начин някои

Архивите на ДС

105
47

злонамерени слухове разпространявани на запад.

Като непосредствен извод от конгреса е мнението ми, че не трябва да се увличаме да увеличаваме броя на гостите от чужбина, защото качеството е необходимо да надделява над количеството. За повечето от гостите се знаеше предварително какво ще кажат и как ще се държат, което можеше да позволи известен предварителен подбор. Не бе необходимо например да се канят такива екцентрични личности като проф. Теодор Цочев от Кил, вече пенсионер, който си е позволил в подсекция "Икономика" на секция "Съвременна България" да преобърне кошчето за боклук на катедра, защото бил свикнал да говори само от катедра.

6 юни 1986 г. Роман

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО! 21

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

№.684.Екз.№.3...
...4-8....1986 г.

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Опит за извършване на терористичен акт на плажа в туристически комплекс "Дружба", предприет от неизвестни лица на 31.07.1986 г.

Около 17,00 часа на 31.07.1986 г. гражданин е уведомил спасител на плажа, че върху бяла покривка стои забравена саморъчно плетена найлонова пазарска мрежа, в която били поставени малка диня, няколко праскови, домати, цигари "Феникс" и обемист цилиндричен пакет,поставен в непрозрачен найлонов плик. При проверката на багажа служителите на плажа се усъмнили в съдържанието му и уведомили районното управление на МВР.

Пристигналата на място група констатирала, че се касае за невзривено заредено взривно устройство, монтирано в петлитров метален гюм. Същият е бил грижливо увит с плътна амбалажна хартия и поставен в полиетиленов опаковъчен плик с надпис "Ботуши гумени, автоклавни, производство на ДКЗ "Васил Коларов" – гр. Плевен".

Гюмът е бил запълнен с прахообразно вещество, в което е поставен електродетонатор. Краищата на електродетонатора са съединени с часовник марка "Слава" и пристегната към него с изолирбанд електрическа батерия от 4,5 волта, със свалена фабрична опаковка и етикет. Контактното устройство е създадено като е пробито стъклото на часовника и в него е закрепен оголен проводник, който осъществява контакт и затваря веригата при допир с часовата стрелка.

За да се осигури по-голям интервал от време от зареждането до взривяването е отстранена минутната стрелка на часовника. В момента на откриването на взривното устройство, часовата стрелка е била на цифрата 5, а контактното устройство е било заложено към цифрата 10, което показва, че от зареждането до взривяването е осигурено време от около 5 часа.

Взривното устройство не е задействувало поради спирането на часовника, вследствие на плътното пристягане на батерията към него. След освобождаването на часовника от пристягащия го изолирбанд, същият е заработил.

На местопроизшествието неаабавно е изпратена оперативно-следствена група от София. Иззетите веществени доказателства са предадени за необходимите експертни изследвания. В резултат на проведените на място издирвателни мероприятия

Из архивите на ДС

Из архивите на ДС

са установени няколко граждани-очевидци, които дават описание на евентуалните извършители.

Първоначалният анализ на веществените доказателства показва, че часовникът "Слава" е закупен от търговската мрежа след 09.03.1985 г., когато бе дадено разпореждане часовници да се закупуват само след представяне на личен паспорт.

Гюмът, в който е монтирано взривното устройство, е произведен в ТПК "Металик" - гр. Бургас. В момента същият се изследва за микроследи, които да удостоверят дали е бил ползуван преди това за пренасяне и съхраняване на други материали.

Анализът на насипаното в гюма вещество показа, че на дъното му има около 1,5 кг селитра, която е трябвало да детонира и да усили силата на взрива. В селитрата е поставена кръгла двестаграмова шашка от миньорски взрив - "Скаленит", който се използува главно в каменовъглените мини. Отгоре, върху така насипаната взривна смес е направена своеобразна тапа от необработена хума.

Установено е, че покривката, на която е била поставена на плажа мрежата със зареденото устройство е с втъкани букви РСВ /Ресторанти и спални вагони/.

В резултат на проведените мероприятия са създадени субективни портрети на предполагаемите извършители на опита за терористичен акт.

Разработен е подробен план за разкриването им. В издирвателната дейност са включени силите на централните поделения на министерството и на всички окръжни управления на МВР.

Работата по случая продължава.

Отп. в 3 екз.

№ 1-др. Т.Живков
№ 2-памет
№ 3- КД
изпъл.:Радичков - 1654

МИНИСТЪР:

61

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

№ 702 Екз. № 3
8-8 1986 г.

ИНФОРМАЦИЯ

ОТНОСНО: Посещението на сирийския главен мюфтия Ахмед Кафтару у нас

По покана на Главното мюфтийство от 20 до 25 юли т.г. у нас гостува Ахмед Кафтару, главен мюфтия и председател на Висшия ислямски съвет в Сирия, придружаван от сина си Махмуд Кафтару - декан на Богословския факултет при университета в Дамаск.

Гостите са били приети от др. Пенчо Кубадински, член на Политбюро на ЦК на БКП и Председател на НС на ОФ и от др. Любомир Попов, зам.-министър на външните работи и председател на Комитета по въпросите на Българската православна църква и религиозните култове. С тях е проведена среща и в Главното мюфтийство, на която са присъствали главният и районните мюфтии от Смолян и Кърджали.

Из архивите на ДС

По време на престоя в страната ни вниманието на А. Кафтару е било насочено към чисто практически религиозни проблеми.

В София Ахмед Кафтару е изнесъл лекция на тема "Ислямът и мирът", организирана от БАН, след което е имал среща с наши журналисти. Посетил и градовете Пловдив и Пазарджик, където му била предоставена възможност да ръководи молитви в местни джамии.

В официалните и неофициалните разговори Кафтару застъпил идеята за създаване на единен фронт между християнството и исляма - на първо време в социалистическите страни - в полза на мира и за борба срещу империализма, ционизма и реакцията. Изказал твърдо убеждение, че у нас мюсюлманите се ползват с пълни религиозни свободи, но деликатно намекнал, че със смяната на имената е допусната грешка. Този факт дал коз в ръцете на противниците и затруднявал Сирия да излиза в наша защита на международни форуми. В подкрепа на тези мисли посочил яростната антибългарска пропаганда на Турция, провеждана в мюсюлманския свят и изтъкнал, че сега основното било "да се борим за доказване на истината относно съществуващата свобода на ислямската религия в България". В тази връзка пожелал да му бъдат предоставени официални документи, които щял да използва в наша защита пред мюсюлманските организации.

По повод предстоящия ислямски конгрес, който ще се проведе на 14 септември т.г. в Либия, сирийският мюфтия предложил да издейства покана за нашия главен мюфтия.

Според нашите източници посещението на Кафтару в НРБ има положителен ефект, особено във външнополитически аспект. Пре-

Из архивите на ДС

63

доставената му възможност да се запознае с мюсюлманското вероизповедание у нас затвърдило неговото убеждение за свободите на исляма в страната и навярно той ще защитава тази истина на международната арена. В същото време нескритата резервираност към възстановяването на имената показвала, че Кафтару няма да излезе публично в защита на възродителния процес.

/Информацията е изпратена и на другаря /

МИНИСТЪР: (п) Гр. Шопов

Отп. в 3 екз.
№ 1 - М.Балев
№ 2 - Памет
№ 3 - КД
Размн. в 2 екз.
№ 4 - П.Младенов
№ 5 - Ст.Михайлов
Изп.: Силянова
Нап.: М.Савова-1637
06.08.1986 г.
По м-ли на VI у-ние - ДС
Размн. в 1 екз.
№ 6 - П.Кубадински

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СЕКРЕТНО! 190

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
Централно информационно-организационно управление

№ I-3800 Екз.№ 19
22.08 1986 г.

ИНФОРМАЦИЯ

ОТНОСНО: Получените на 21.VIII.1986 г. по-характерни данни във връзка с възродителния процес

През изминалото денонощие в ЦИОУ - МВР не са получени данни за остри прояви, груби нарушения на обществения ред и масови негативни настроения на протурска основа сред лицата с възстановени имена.

За положителни моменти в развитието на възродителния процес съобщава ОУ на МВР в Силистра. В квартал "Гагарин" на Силистра децата се назовавали с българските имена. Родителите им възприемали това спокойно и го считали за нормално. По мнение на сътрудник в това отношение особено положителна роля играят целодневните детски градини. Сватбените тържества в квартала се провеждали по новите граждански ритуали с българска народна музика.

Във връзка с празнуването на курбан-байрама и през този ден не са получени данни за отрицателни прояви. В Раз-

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

Архивите на ДС

градски окръг са констатирани само единични случаи на без-причинни отсъствия от работа в някои предприятия. На провинилите се са наложени административни наказания.

В Сливенски окръг е доловено разпространяването на слухове за предстоящо разселване на лица с възстановени имена в други окръзи; в Пловдивски окръг се коментира, че общинските съвети и окръжните управления на МВР изготвяли списъци на децата на всички избягали в Турция, за да им се разреши да заминат при родителите си.

Сътрудник на ОУ на МВР в Бургас донася, че много от пребиваващите в гр.Банкя лица с възстановени имена от различни окръзи на страната ежедневно се събирали на групи и от протурски позиции разменяли информация за хода на възродителния процес в родните си места и предаванията на турските радиостанции.

В ОУ на МВР – Стара Загора е приключен сигнал във връзка с националистическата дейност на –
, студент във ВИВЗМ – Стара Загора, член на БКП, сформирал група от петима студенти, които редовно слушали и записвали предавания на турските радиостанции. Мартинов полагал усилия за разкриване на лица, които сътрудничат на органите на МВР, и търсел съдействието на арабски студенти за предаване на клеветническа информация за възродителния процес на негови близки и познати в Турция. При обиска в дома му са иззети 30 касети с турска музика, турски учебници и речници, молитвеник и бележник с турски песни. Членовете на групата са профилактирани. ще бъде подведен под наказателна отговорност.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

Задържани са обявените за общодържавно издирване , роден през 1951 г. в с.Стамболово, Русенски окръг, и , роден през 1948 г. в с.Веселина, Разградски окръг. Двамата са водени на сигнал в ОУ на МВР - Видин за това, че търсили лице, което да им окаже помощ за нелегално преминаване на границата със СФРЮ. При задържането в са намерени удостоверение за раждане и свидетелство за завършено образование с турски имена, както и снимки от въдворяването му в Белене през 1974 и 1978 г. При първоначалните разпити са направили самопризнание за намеренията си да избягат от страната. Шесто управление - ДС, съвместно с ГСУ - МВР, провежда мероприятия по задържаните и техните близки за пълното изясняване на престъпната им дейност,както и дали имат отношение към случая от 31 юли т.г. в курорта "Дружба" - Варна.

От румънските гранични органи е предаден , роден през 1963 г. в с.Тодор Икономово, Шуменски окръг, който преминал нелегално в Румъния на 17 август т.г. ОУ на МВР - Толбухин е уведомило ГСУ и ВГУ за хода на следствието и престъпните връзки на с турски и арабски граждани.

От 3 до 8 август т.г. в Мюнхен се е състоял Четвъртият конгрес по турска стопанска и социална история, организиран от Института за история и култура на Близкия изток и за тюркология при Мюнхенския университет. На него е присъствал проф. Страшимир Димитров, който е споделил впечатленията си за работата му пред наш оперативен работник.

9

Архивите на ДС

99

193

В конгреса участвували около 200 историци, като най-много са били представителите на ФРГ - 82, от Турция - 36, а също така и 16 турски учени, които работят в европейски университети. Съветски учени не са присъствували. Тематиката на конгреса е била разнообразна. Не е забелязано тя да е манипулирана с оглед дискредитиране на България във връзка с възродителния процес.

Някои от турските представители на конгреса предимно млади хора, "гравитиращи" около Осман Окяр и Кемал Карпат водели антибългарска пропаганда в кулоарите и настойчиво желаели да направят предмет на специални дискусии проблемите на възстановяване на имената и възродителния процес в България. Опитът им да наложат такава дискусия по повод доклада на акад. Н.Тодоров и доц. М.Тодорова бил успешно париран.

Провежданата досега антибългарска кампания в Турция и в западните средства за масова информация е дала резултати, което създало трудна обстановка за българските участници в конгреса. На западните тюрколози не било ясно защо се е пристъпило към възстановяване на имената, не са им дадени солидни аргументи за нашите научни основания за промяната на имената, не приемат обясненията, че това е станало доброволно, спонтанно и без никаква принуда. Лесно се възприемат всякакви инсинуации по адрес на нашата страна. Оказало се, че извън конгреса са събирани подписи от видни учени за публикуване на протест срещу разрушаването на джамия в Кюстендил от първата четвърт на XV век. Вследствие енергичната намеса на българската делегация е предотвратено отпечатването на протеста.

5 194

Сериозни неприятности създал докладът на американския представител Джъстин Маккарти на тема "Мюсюлманските бежанци от войната 1877-1878 г.", който бил изцяло изграден върху книгата на Билял Шимшир "Турските бежанци от Румелия", известна с умело подбраните в нея антируски и антибългарски материали.

НАЧАЛНИК НА ЦИОУ-МВР:
Генерал-лейтенант
/В.Георгиев/

Отп. в 1 екз.
Изп.: Н.Пенков
Нап.:СА-1718
22.08.1986 г.
Размнож. в 52 екз

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

МВР
ВС ШКОЛА „Г. ДИМИТРОВ"
Рег. № Ш 4326 Екз. № 1
2.09. 1986 год.
СОФИЯ

С Ъ О Б Р А Ж Е Н И Я

ОТНОСНО: Усъвършенстването на агентурно-оперативната работа на органите на ДС по проблемите на възродителния процес и по делата на оперативния отчет.

Използваните източници на информация дават известна, но непълна представа за фактическото състояние на изследваните проблеми, поради което не позволяват да се направи един по-задълбоче и комплексен анализ на съдържащата се в тях информация, да се направят налагащи се препоръки и изводи. По тези причини нашите съображения не могат да бъдат напълно обективни и обосновани.

I. СЪОБРАЖЕНИЯ ПО УСЪВЪРШЕНСТВУВАНЕТО НА АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНАТА ДЕЙНОСТ НА ДС СРЕД ГРАЖДАНИТЕ С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА

По оценката и анализа на оперативната обстановка. В момента и в по-далечна перспектива очевидно тя ще се характеризира с най-различни и противоречиви тенденции. Доминираща ще бъде тенденцията на усложнения и относително високо напрежение. За да се оценява реално нейното фактическо състояние и възможните й изменения в положителна насока много важно е да се определят временните и постоянните фактори, които влияят върху нейното състояние. Изучаването на тези фактори, тяхното точно определяне, наблюдение и контролиране е една от основните задачи на органите на ДС.

Архивите на ДС

Из архивите на ДС

Паралелно с това е необходимо да се определят и обективните критерии и показатели, по които следва да се оценява оперативната обстановка. Използваните по настоящем критерии не са достатъчно стабилни и надеждни.

По агентурната дейност на ДС сред българските граждани с възстановени имена. Основно и решаващо средство за работа сред гражданите с възстановени имена е и ще бъде и в бъдеще агентурата на ДС, вербувана из тази категория граждани. Тук се решават или стоят за решаване най-сложни задачи по вербовката и използването на достатъчен в количествено и качествено отношение агентурен апарат. За успешното решаване на тази задача е необходимо да се разработят общонационална и регионални комплексни програми и планове за тяхното решаване. Задължителни за едни такива програми могат да бъдат следните по-важни моменти:

- правилно определяне на текущите и перспективните задачи по придобиването, ръководството, възпитанието, обучението и използването на агентурния апарат;

- изграждане на научнообоснован модел на агентурен апарат и неговото формиране в съответствие с модела.

При изграждането на модела следва да се вземат под внимание следните по-важни изисквания: изграждане на агентурни позиции, осигуряващи постоянно и ефективно наблюдение на големи групи български граждани с възстановени имена във всички сфери на обществения живот. Особено внимание следва да се обърне върху изграждането на такива позиции сред интелигенцията и учащата се младеж, специалистите, сред трудовите колективи в промишлеността и селското стопанство, сред представителите на религиозният култ. С агентурния апарат е необходимо да се осигурява наблюдение и разработване на вражеските лица, както по месторабота и местожи-

Архивите на ДС
103

веене така на други обществени места. На сегашният етап този апарат следва да осигурява своевременна информация за проявите и поведението на максимално възможен брой лица с възстановени имена.

- за каличественото формиране на агентурния апарат е необходимо да се използват възможностите, които ни дава балансовия метод, т.е. да се определят правилни съотношения (пропорции) между реалните потребности от агенти и тяхното фактическо количество, съобразено с комплексното изпълнение на стоящите пред органите на ДС задачи по тази категория граждани.

По придобиването и използването на нова агентура. Количеството и качеството на агентурната дейност ще се определя в значителна степен от правилното и сполучливо подбиране и вербуване на нови агенти особено в местата в които по настоящем органите на ДС нямат агентурни позиций. Оперативната обстановка предопределя в основни линий обектите, трудовите колективи и категориите лица сред които следва да се вербуват нови агенти. При придобиването на нови агенти е необходимо да се акцентира на реалните възможности на кандидатите да работят по най-активно проявяващите се лица, да произтичат от тези среди и в същото време да общуват с по-широк кръг от хора.

По настоящем вербовката на агенти следва да се извършва из числото на въдворените в ТВО, сред осъдените за престъпна дейност, във формалните и неформални групи, в трудовите колективи с компактна маса от лица с възстановени имена. Освен това следва да се вземат предвид и местата, които се посещават масово от лица с възстановени имена. С една дума агентурния апарат по настоящем трябва да се разстанови в максимално възможен брой селища, трудови колективи и различните социални групи.

Колкото се отнася до използването на агентурния апарат то в случая възможностите за момента са големи и многопосочни за всеки агент. Необходимо е да се взисква привеждането в известност на връзките на всеки агент по месторабота и местоживеене, а така също и в други населени места. Особено внимание да се отделя на връзките и взаимоотношенията на агентите с лицата от вражеския контингент.

Рационалното използване на агентурния апарат ни задължават да разкриваме и използваме маршрутните възможности на всеки агент. В използваните документи по този въпрос нищо не се споменава. На сегашният етап маршрутирането на агенти в други райони и селища може да се окаже много ценно за разкриването на различни прояви, намерения и действия на част от населението с възстановени имена.

Проблеми на проверката на честността и предаността на действащите и нововербуваните агенти. Това е въпрос на въпросите на агентурната работа в разглежданото направление. Очевидно без да се реши предварително този въпрос (с проверката) е рискувано да се възлагат за решаване на задачи по лица от вражеския контингент. Масовата вербовка и използване на нови агенти изисква да се провежда система от проверочни мероприятия, както на действащите, така и на нововербованите агенти. За това проверката на агентите от тези среди трябва да бъде постоянен елемент на агентурната ни работа.

Задачата за увеличаване на агентурния апарат поставя с цялата сериозност въпроса за редовните срещи и работата с всеки агент. За това е необходимо да се обсъди и реши въпроса за ръководството на агентурният апарат в районите с компактни маси от това население. Целесъобразно е рационалното използване на

IO

Архивите на ДС

щатният апарат на ДС на всяко поделение, увеличаване на броя на оперативните работници-агентуристи, по-високи материални и морални стимули за оперативния състав, привличане за резиденти на бивши оперативни работници, а така също и на високо квалифицирани агенти из състава на българските граждани. По принцип да не се използват за резиденти, агенти с възстановени имена.

Заслужава внимание въпроса за използването на възможностите на агентурния апарат и доверените лица от български граждани а така също и на агенти из средите на помохамеданчените българи, които имат реални възможности да работят по тази категория граждани. Този резерв следва да се приведе в действие и да се използва най-рационално.

105

При решаването на проблема с агентурната работа сред гражданите с възстановени имена следва да се използват и възможностите на агентурният апарат на органите на Народната милиция.

По наблюдението на вражеския контингент и работата по сигналите за подривна дейност.

Установяването и наблюдението на вражеския контингент е постоянна задача на органите на ДС. При конкретно сложилата се оперативна обстановка, очевидно критерийте за определяне на вражеския контингент, отразени в ръководните документи на МВР не могат да бъдат достатъчно надеждни. Необходимо е да се определят и използват допълнителни критерии, съобразени с конкретното направление на работата на ДС.

Този въпрос заслужава специално изучаване. Като критерий биха могли да се използват негативно отношение към възродителния процес и стремеж за оказване на влияние върху определени групи и колективи от това население; отношение към Турската държава и готовност да й служат при определени условия; търсене на контакти

Из архивите на ДС

с турски граждани, наличие на родствени или приятелски връзки с лица изселени в Турция, водене на кореспондентски връзки с чужбина и др.

Работата по сигналите пред вид на особеностите на момента и обстановката протича бързо и интензивно. Изясняването на сигналите следва да се съчетава с провеждане на превантивно-профилактична работа. Особено внимание заслужава проблемът за провеждането на разложителни мероприятия от органите на ДС както във формалните, така и в неформалните групи, сред въдворените в ТВО. В това отношение е необходимо да се върнем и използваме творчески, съобразно новата обстановка, опитът на органите на ДС при разлагането и ликвидирането на вражеските групи и нелегални организации сред бившите опозиционни организаций през 50-те години. Сериозно внимание заслужава въпросът с компроментирането пред обществеността на изявени националисти и други престъпни елементи от лицата с възстановени имена.

II. СЪОБРАЖЕНИЯ ПО ОСЪВЪРШЕНСТВУВАНЕТО НА РАБОТАТА ПО ДЕЛАТА НА ОПЕРАТИВНИЯ ОТЧЕТ

Завеждането на сигнали и откриването на различни дела на оперативен отчет е отговорен политически въпрос от работата на оперативния състав. Резултатите от проучването показват много слабости и пропуски. Най-съществения отрицателен резултат е отклоняването на работата на органите на ДС по лица не провеждащи подривна дейност. За да се избегнат пропуските в това отношение е необходимо:-да се повиши качеството на анализа, изискванията и критерийте за определяне на сигналите и работата по тяхната проверка и изясняване;

- да се засили участието, контрола и отговорността на

ръководните работници при оценката и анализа на първичната информация за провеждане на подривна дейност срещу НРБ.

– да се обърне особено голямо внимание на пълното агентурно обезпечаване на делата на оперативният отчет и съгласуването използване в работата по тях на агенти и оперативно-техническ мероприятия. В тази връзка агентите следва да се използват за разкриване, документиране, предотвратяване и пресичане на подривна дейност съответстваща на окраската под която е заведено делото на оперативен отчет или сигнала.

Полковник:
(доц.Т.Тенев,к.и.н.)

Отпечатано в 2 екз.
№ 1 – Н-к ВСШ
№ 2 – полк.Т.Тенев
Изп.: Т.Тенев
Нап.: Стоилова – 1296
София, 02.09.1986 г.

Архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

137

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

МВР
ВТОРО ГЛАВНО У-ВЕ – ДС
Рег.№ 27703
15.СЕП.1986 19 год

ДО
НАЧАЛНИКА НА ОТДЕЛ 04
Т У К

Р А П О Р Т

ОТНОСНО: проведена среща с агент "Добромир"

ДРУГАРЮ НАЧАЛНИК,

На 11.09.1986 г. проведох среща с агент "Добромир" на закрито. Агентът е имал служебно пътуване в Разградски и Търговишки окръг, където е провел разговори с лица с възстановени имена за подготвяне на материал за в."Нова Светлина" под рубриката "Българин да се наричам". "Добромир" съобщи за някои от тези хора, които са му направили силно впечатление с ясно изразеното си положително отношение към възродителния процес. Емилия Обретенова ,сътрудничка в Окръжния дом за социалистически бит и култура към ОФ в Разград на редица организирани срещи в окръга е изтъквала българския си произход и гордостта си, че принадлежи към българската нация. Препоръчала на агента да разговаря и със съпруга й ( ), в миналото известен състезател по борба, сега треньор, който не се различавал от нея в отношението си към възродителния процес. споделил пред "Добромир", че най-хубавите мигове от живота му били, когато преди години на два пъти

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

е завоювал високи отличия като състезател и в негова чест е изпълняван химна на НРБ. По време на възродителния процес бил един от първите в района, които са възстановили имената си.

Агент "Добромир" се е срещнал с , родом от с.Острово,Разградски окръг. Тя е обещала на агента по-късно да проведат по-подробен разговор,тъй като в момента била заета. Характерно за нея е, че през 1978 г. когато родителите й са се изселвали в Турция, в момента на заминаването тя е избягала от гарата за да остане в България. По-късно се е омъжила за българин.

В гр.Търговище "Добромир" е разговарял с дъщер ята на известния в миналото спортист ( ) - . Тя е заявила, че когато преди години е гостувала в Турция я е почувствувала като чужда страна. Приема България за своя истинска родина. Не разбирала добре турски език и не можела да се изразява правилно на него. обаче смятала, че статиите във в."Нова светлина" не са написани и поднесени на читателя по на й-естествен и правдоподобен начин. Например, материалите в рубриката "Българин да се наричам" били до известна степен изкуствени,тъй като в тях имало голяма доза декларативност и поради тази причина хората се отдръпнали и нямали голямо доверие на вестника.

"Добромир" сподели, че общо в коментарите на хората преобладавали изказванията, че е настъпила известна положителна промяна на отношението на Турция към България след посещението на Тургут Йозал в СССР. НРБ и българското правителство вече не се атакували така остро в турските средства за масова информация. Впечатленията на агента са, че в населението с възстановени имана е настъпило известно успокояване, но си оставала надеждата за евентуална промяна на сегашното им положение. "Добромир" изказа мнението, че именно поради тази причина много от хората се въздържат да се ангажират с изказвания и интервюта за в."Нова светлина",тъй като смятат, че при едно бъдещо изселване това ще ги компрометира и няма

Архивите на ДС

да могат да се изселят в Турция.

СПРАВКА:

Отнася се за обстановката всред преименуваното население в Разградски и Търговишки окръг и разговорите на агента с лица, изразили положителното си становище по отношение на възродителния процес.

ЗАДАЧИ:

Нови не са поставени. Остават постоянните за изпълнение.

МЕРОПРИЯТИЯ:

Данните да се предложат за включване в бюлетина на 14 отдел.

Отп.: в 2 екз.
№ 1 - РД
№ 2 - отдел 14
Изп.: Манов-04
Нап.: Костова-20251
15.09.1986 г.

16.09.86г

Ст.лейтенант:
(Манов)

ДС - СМЯНАТА НА ИМЕНАТА - ВЪЗРОДИТЕЛНИЯТ ПРОЦЕС
I2

Архивите на ДС

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София
Рег.№ 20008, екз.№ 1
01. 12. 1986 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

О Т Ч Е Т

за работата на отдел 14, ПГУ-ДС, през 1986 година

В светлината на пренасочената работа на отдела през 1986 година политическата и агентурно-оперативна обстановка по линия на културно-историческото разузнаване отбеляза тенденции на по-нататъшно изостряне.

Следвайки своя националистически външнополитически курс Турция разширява антибългарската си дейност въвличайки в нея своите западни съюзници. Тя твърдо следва линията за интерпретиране на историческите документи и факти в подкрепа на своята теза за "връзките на българските мюсюлмани с турската нация и държава". В същото време се вземат мерки за недопускане на чужди специалисти до турските архиви, които биха могли да бъдат използувани в полза на процесите у нас.

Политиката на СФРЮ по националния въпрос и конфронтацията с НРБ по македонския въпрос не претърпя промени. Успоредно с това от югославска страна се подкрепят действията на Турция насочени срещу нашата страна включително и чрез ангажиране на нейни научни кадри.

Без открити изяви, Румъния също застава в подкрепа на Турция по възродителния процес и ограничава още повече достъпа до нейни архиви и библиотеки.

САЩ и страните от НАТО се стремят да използуват процесите у нас за отправяне на нападки срещу НРБ и за нейното злепоставяне в международните отношения.

Във връзка с това през отчетния период усилията на отдел 14 имаха следната основна насоченост: издирване, изучаване и вербовка на лица с възможности за работа по възродителния процес. Пренасочване работата към този процес на наличната агентура.

Издирването и доставянето в нашата страна на важни документи и материали с научна стойност в подкрепа на възродителния процес у нас.

На трето място усилията бяха насочени към използуването на наличните придобити архивни и други документи в подкрепа на историческата истина и за противопоставяне на антибългарската пропаганда.

За решаване на тези основни задачи през отчетния период са проведени следните агентурно-оперативни мероприятия:

ПО ЛИНИЯ НА ТУРЦИЯ

1. По обектите за агентурно проникване:

Усилията бяха насочени за изучаване на измененията в ОАП с оглед по-нататъшната работа по тях. В тази връзка бе получена информация от резидентурите в Анкара и Истанбул за взети правителствени решения за реорганизация на турските архиви. Данните показват, че тези промени ще затруднят още

I2

Архивите на ДС

105

повече нашата работа в тях. Във връзка с това се решава задачата за придобиване на турски документи от територията на САЩ, където според налични данни има копия от документи на турските архиви.

2. По разширяване на агентурните възможности:

През отчетния период по направлението бе придобит нов агент "КАТОЛИЧКАТА". Това ни дава възможност за разширяване на работата за придобиване на интересуващи ни документи по линията. Тази вербовка ни разкрива перспективи за работа и по извеждането на подходящо лице по линия на Ватикана в Италия.

113

Чрез агента бяха създадени възможности за работа по лице от същите среди с възможности за решаване задачи на територията на Турция.

Поради затрудненатa агентурно-оперативна обстановка все още не е осъществена връзка с агент "ОСМАНИСТ", както и с обекта на ДОР "ЗЕКИ". Предвидено е до края на годината такъв контакт да бъде установен от ОР в Истанбул.

Трудностите в работата с "ОСМАНИСТ" и "ЗЕКИ" показват, че своевременно трябва да се решава въпроса за връзката с наличната агентура при усложнена обстановка, както и за насочване усилията за работа срещу Турция от трети страни.

3. По работата от територията на страната

Работата от територията на нашата страна по линия на Турция бе насочена главно към използуване на наличния сътруднически апарат и изучаването на лица подходящи за вербовка, пребиваващи в нашата страна за участие в международни форуми.

Из архивите на ДС

106

В тази насока най-активно бе използуван СС "РАДКОВ", който от официални позиции има пряко отношение към въпросите на възродителния процес. Чрез него бе получена интересна информация за проведените международни мероприятия, имащи отношение към възродителния процес, както и за поведението на наши агенти и обекти. Отпочнато е активното използуване на "РАДКОВ" по провеждането на [illegible] свързани с подходящи публикации зад граница по възродителния процес.

Предвижда се използуването на "РАДКОВ" и за получаване на наводки за вербовка.

По обективни и субективни причини не бяха изпълнени някои мероприятия по направлението свързани главно с установяването и изучаването на лица, представляващи интерес за нас, както и по-широкото използуване възможностите на сътрудническия апарат.

Общата констатация е, че състоянието на работата по Турция не е на необходимото ниво и не отговаря на сегашните изисквания. Липсват перспективни вербовъчни разработки и други оперативни дела, които да гарантират успешно решаване на задачите. Недостатъчно са мероприятията за противопоставяне на антибългарската дейност на Турция. Във връзка с това е необходимо за следващата година по направлението да бъдат разработени разгърнати мероприятия, които да обхващат мерки за подобрение работата на съответните резидентури за работа от трети страни, за взаимодействието в Центъра и други. Съобразно обстановката да се разработят нови виждания за формите на работа по направлението. [. . .]

./.

I2

Архивите на ДС

[. . .]

ПО ЛИНИЯ НА ГФР

Проведени са мероприятия за придобиване на документи свързани с възродителния процес, намиращи се в отдел "Туркика" на Баварския архив. Със задачи по това направление е командирован бивш СС на отдела "ПЛАМЕН". Предстои командироването и на друг сътрудник.

115

ПО ЛИНИЯ НА БЕЛГИЯ

По направлението се води ДОП "ИЛЬОВ" на белгийския гражданин Жак Назе - директор на провинциалния архив в гр.Турн преподавател в Брюкселския университет. В работата с обекта има изоставане поради слабото участие на резидентурата.

ПО ЛИНИЯ НА АВСТРИЯ

Главните задачи по Австрия по линия на отдела са свързани с придобиването на документи, имащи отношение към възродителния процес.

За решаването на тези задачи са използувани агент "СИВКОВ" и СС "ПЛАМЕН". Придобит е екземпляр от пълните писания на О.Бузмек, засягащи българската история в периода на

115

Османското владичество. Работи се за придобиването и на други документи.

През този период от Австрия са придобити 600 кадъра и 430 ксерокопия на документи, имащи отношение към възродителния процес.

[. . .]

I2

Архивите на ДС

[. . .]

АРАБСКи СТРАНИ

Във връзка с възродителния процес по линия на Арабските страни са поставени задачи чрез вписване и в заданията на заминаващи ОР. През годината обаче тези въпроси по линията не получиха съществено развитие.

На територията на Сирия е работено по използването на вербовки през 1985 година агент "ШАРКОВ". Въпреки даваните указания на резидентурата по работата с агента особени резултати не се получиха. Необходимо е работата по използването на "ШАРКОВ" да се обсъди отново и се постави на правилна основа

През годината чрез възможностите на СИБАЛ бе установен контакт с агент "ОТКРИВАТЕЛ" след продължително прекъсване на връзката с него. Отработен бе начин за редовна връзка и бяха възложени конкретни задачи за изпълнение, свързани с възродителния процес.

За създаване на нови контакти по направлението бе използуван проведения конгрес по българистика у нас. Такива контакти с перспектива за развитие бяха установени с 2 лица.

117

Из архивите на ЦК

През отчетния период са придобити общо 3 нови агенти, открити са 3 ДОР и 5 ДОП. Придобити са общо :105 броя карти, атласи,касети,албуми, монети и други исторически ценности; 22,755 страници фотокопия на документи.и материали, голяма част от които са свързани с възродителния процес.

ИЗВОДИ И БЪДЕЩИ НАСОКИ

От извършения преглед на изпълнението на задачите през 1986 година се вижда , [illegible] съответствие с указанията работата в отдела е пренасочена към възродителния процес.

Положени са усилия за решаване на задачите в духа на решенията на XIII конгрес на БКП и доклада на др.Министър на Националното съвещание от м.юни т.г.

Агентурно-оперативната работа е била правилно насочвана в желаното направление и има постигнати положителни резултати.

Изпълнен е плана по вербовките и разработките, което ще спомогне за разширяване на възможностите за изпълнение на задачите.

През отчетния период в отдела вече постъпиха материали издирвани във връзка с възродителния процес. Извършена е подготвителна работа за провеждането на някои мероприятия по възродителния процес извън територията на нашата страна.

Изпълнението на задачите по възродителния процес оба все още е в начален етап. По-значителните мащабни мероприятия заложени в програмите и включени в годишния план, с малки изключения, са все още в етапа на проучване и предварителна подготовка.

Не е постигнато все още еднакво максимално натоварване на целия оперативен състав.

I2

Архивите на ДС

119

През отчетния период не бе изпълнен плана по откриването на ДОП. Вместо планираните 6 дела са открити 5.

Все още няма пълна реализация на придобитите документи и особено онези свързани с възродителния процес.

През следващата година усилията трябва да се насочат за:

1. Подобряване на стила и метода на ръководство и работа на състава;

2. Подобряване на планирането като се насочат усилията за изготвяне на напрегнати, но реални планове;

3. Да се засили и [illegible]овъчната работа в отдела като се обърне особено внимание на качеството на агентурата.

4. Да се подобри значително взаимодействието със съответните отдели в работата по мероприятията по възродителния процес.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник:
/Г.Авджиев/

Отп.в 1 екз.
Изп.-1466-8313
Нап.-269-Н.Миленова
София, 01.12.1986 г.

01.12.1986

Въобщава: СС „Радков"
Приел: ОР А. Аликин
на 24.12.1986 год.
от 15,45 /16,30 ч.

Относно: Агентурно сведение
Дейността на НКС
по Възродителния процес

Измина вече близо година от създаването на Научно-координационния съвет по Възродителния процес към Президиума на БАН и Академичния съвет на СУ. Целта и задачите на Съвета са ясно и точно определени: да насърчава, насочва и координира и да следи за изпълнението на научно-изследователската работа на институти, факултети и катедри по проблеми на Възродителния процес. Често се мисли, че проблематиката на Процеса е пределно ясна, налице е и необходимата обществена ангажираност, която да обезпечи нормалното му развитие. Оказва се обаче, че не всичко е толкова на ред. Това особено ясно личи в дейността на НКС от създаването му до сега.

По време на създаването на Съвета изглеждаше, че нещата ще потръгнат добре. Тогавашният председател /чл. кор. И. Димитров/ и зам. председателя /проф. Стр. Димитров/ и един от научните секретари /н.с. Е. Радушев/, изработиха Програма от основни проблеми за научно разработване във връзка с Възродителния процес. По мое мнение Програмата е удачно конструирана, включва изключително актуални за момента изследователски задачи, чието разработване не може да търпи повече отлагане. Изследователските проблеми бяха така угочнени, че да отговарят на научната специфика на отделните институти и факултети, с оглед на минимално пренастройване от тяхна страна, работата да потегли напред. От друга страна съставителите на Програмата се постараха да спазят едно много важно условие: да поставят на отделните изпълнители задачи, изпълнени с дълбоко научно съдържание и така да се избегне пропагандно-агитационното равнище, което равнище може да доведе до конюнктурщина и печелбарство в научната работа. По този начин се целеше научните звена да погледнат с необходимата сериозност на Програмата и без колебание да вкарат съответните задачи в научно-изследователските си планове.

Из архивите на ДС

На първото заседание на НКС Програмата беше приета с някои забележки. Предвиждаше се, след малка преработка и доуточняване на някои задачи, тя да влезе в сила. В същото време чл. кор. И. Димитров напусна председателството на Съвета поради преминаване на друга работа. Неговото място беше заето от проф. Стр. Димитров. Новият председател се зае с голям ентусиазъм и жар за работата си. Свика през м. юни заседание на Съвета, уточни задачите на институтите и факултетите, подготви писмо до Президиума на БАН за състоянието и перспективите в дейността на НКС до този момент. Научният съвет на БАН разгледа писмото едва през м. септември, след което веднага бяха разпратени писма до институтите и ~~катед~~ факултетите да включат полагащите им се задачи по Програмата в научните си планове, след което трябваше да уведомят Бюрото на НКС. Това предполагаше, че ~~ня~~ научните звена-изпълнители трябваше да докладват пред НКС, посочвайки съответните количествени показатели: запланувани монографии, студии и др. разработки, предвидени археологически разкопки, срокове за изпълнение и пр.

Както често се случва, определеният срок - средата на м. ноември - не беше спазен. И до днес има институти и катедри, които не са изпратили до НКС писмо-отговор. В някои случаи има устна уговорка между Бюрото и съответния институт, но това все още не означава, че научното звено е поело задачата си по Програмата. Ето някои от институтите, неизпратили отговор: Институт за философия, Център за източни езици към СУ/твърди се, че тяхното писмо се загубило/, Институт за литература, Институт по науките за държавата и правото, Етнографски институт с музей, Институт по фолклор, Институт по социологоия, Институт по музика.... Икономическият институт пък направо заявява, че не ще включи задачи от Програмата в научно-изследователския си план. Може би някои аспекти от задачата по Възродителния процес, обяснява този институт, щяли да бъдат разгледани в из-

вънпланов вид при социалното и икономическото проучване на Благоевградски и Бургаски окръзи до 2005 г. - да се забележи; и двата окръга не са характерни по отношение на Възродителния процес.

Председателят на НКС на два пъти събра заместник-председателя и двамата научни секретари /м. ноември и м. декември/. На тези сбирки беше отчетено тъжното за сега състояние на работата на НКС. Моля, да не се мисли, че това положение произтича от липсата на желание за работа. Ако се погледна архива на Съвета ще се види, че досега е натрупана една дебела папка от солидна документация. Оказва се, че ръководството полага всички необходими усилия, за да даде начална скорост на работата. Друг е въпросът, че зад тази солидна документация не се крият конкретни дела. Но за това вината не е нито в председателя, нито в неговия заместник и научните секретари, нито в Бюрото. Искам да отбележа, че председателят проф. Стр. Димитров буквално става и ляга със задачите на НКС. По своя инициатива той посети др. П. Кубадински и му остави изложение, в което са изложени проблемите на НКС. Проф. Димитров повдига неколокократно същите тези проблеми пред ЦК на БКП, Президиума на БАН и др. В какво по-конкретно се състоят тези проблеми:

1. Оказва се, че НКС съществува без да има на практика той някакви реални прерогативи. За сега неговата дейност по възлагане на поръчения, отчитане и задължаване на съответните институти, трябва да минава през мудния административен механизъм на БАН. Председателят на Съвета не е овластен да прескочи нито едно стъпало в административната йерархия, длъжен е само да следи бавния ход на документацията през различните инстанции. Не ще съмнение, че при тези условия, голяма част от документацията не стига на време или пък въобще не достига до адресата, потъвайки някъде по папките. Така че за момента може да се каже, че НКС няма нужните административни възможности срочно да наложи и прокара дадено свое решение.

Архивите на ДС

2. НКС не разполага с никаква материална база, нито пък с каквито и да е било финансови средства. От тези две обстоятелства зависи в крайна сметка бъдещата работа на Съвета. За сега цялата преписка и всякакъв друг вид канцеларска и техническа работа се върши от научните секретари, макар всекиму да е ясно, че това не е тяхна работа и задълженията им са от съвсем друго естество. Уведомителните писма се размножават на основата на лични връзки с оператори на размножителна техника. Липсва каса, където да се съхраняват документите, а те са от секретно естество. И да се намери каса, няма помещение, където тя да бъде поставена.

Въпросът за финансовите средства е много важен. Съветът задължително трябва да има свой бюджет, от които да финансира научни и научно-практически разработки, да изпраща специалисти на командировка в страната и на специализация в чужбина, да обезпечава археологически разкопки, да приема на специализация в България чуждестранни научни работници, да организира научни форуми с наше и чуждо участие. Ако не бъдат осигурени средства за тези направления трябва да се знае, че работата няма да потръгне, а ще си остане на нивото "добри пожелания". Нека само да напомня, че за изтичащата година Турция отдели 10 млн. долара за насърчаване на научните разработки срещу Възродителния процес у нас. В същото време искам да подчертая ,че средствата са нужни не за заплати на научните работници, а за обезпечаване на тяхната научно-изследователска работа. Ето един пример от сегашното нерадостно положение. При днешното състояние на бюджета на Археологическия институт, той не може да поеме никакви задачи, свързани с Възродителния процес. А у нас съществуват много и изключително важни обекти за разкопки. Оказва се, че Археологическият институт е финансово зависим от окръзите, които му осигуряват средства за разкопки. При това положение археолозите копаят по желание на клиента - в случая съответния окръг. А всеки

Из архивите на ЦК

окръг естествено желае в неговите земи да се открие поне едно панагюрско златно съкровище. Разкопаването на некрополи, на стари мюсюлмански обекти - все задачи, свързани с Възродителния процес - може да почака. Докато ние си чакаме недобросъвестни хора вече рушат и заличават всичко онова, което доказва българо-християнското минало на мюсюлманското население у нас. Ако Съветът разполагаше с пари той щеше да финансира разкопките на най-интересните обекти. Изминалите две години показаха, че този вид проучвания дават забележителни и неочаквано добри резултати. Пак ако Съветът разполагаше със свой бюджет, той щеше да сключва контрактации с отделни автори за разработването на конкретни проблеми при точно определен срок за изпълнение. Така нямаше да сме изправени пред очертаващата се за сега катастрофална липса на научни разработки и издания по проблематиката на Възродителния процес. Вижда се, че засега сме все още на етапа "ако..."

С оглед на тези проблеми проф. Стр. Димитров посети др. Кубадински за разговор. В следствие на разговора, професорът подготви писмо, в което изложи исканията на Съвета /тези искания бяха взаимно договорени на срещата-разговор на др. Кубадински с акад. Н. Тодоров и проф. Стр. Димитров/. Писмото на проф. Димитров в момента е при др. П. Гочева /НС на ОФ/ и от доста време чака да бъде внесено при др. Кубадински.

Ето резюме от исканията на Съвета:

1. Да се осигурят помещения за работа, не по-малко от 4 стаи, съответно обзаведени.

2. Осигуряване на 3 щатни работници в НКС:

а. сътрудник-помощник на председателя на НКС - шифър 006

б. технически секретар на НКС

в. библиограф-информатор, шифър 045

Архивите на ДС

3. Финансови средства - ежегодно по сметка на Бюрото на НКС в левове - 200 хил., в социалистическа валута - 50 хил. , в западна валута - 50 хил.

4. Отпускане на щат на секцията по османистика за привличане на 3-5 млади османисти и тюрколози от отличниците на Центъра за източни езици при СУ.

5. Ежегодно изпращане на 1-2 тюрколози-османисти на продължителна специализация /от шест месеца нагоре/ в англо-, немско- или франкоезична страна. Ежегоден прием на 1-2 чуждестранни специалисти - тюрколози и османисти на специализация у нас. Кандидатите за специализации у нас и в чужбина да се предлагат от Бюрото на НКС.

6. Да се осигури редовно получаване на информация за кампанията срещу България по Възродителния процес, също и основната литература, излизаща в Турция. Тя ще бъде ползувана от заангажираните специалисти.

По мнението на председателя и на двамата научни секретари, тези условия са задължителни за осигуряването на нормалната работа на НКС. По този начин българската наука ще може да отговори на високите изисквания на Възродителния процес. При сегашното състояние на нещата, на НКС се гледа като на едно от поредните добри начинания, за чиято съдба предварително се знае, че ще е нерадостна. Това съждение произтича от горчивия досегашен опит - все същата липса на условия, които да благоприятствуват изпълнението на неотложните и национално значими задачи. Считам, че това е една от главните причини, щото институтите и факултетите да се въздържат от дейно участие в разработването на проблеми от Програмата. В момента НКС не е в състояние дори да гарантира отпечатването на евентуални бъдещи монографии. Очевидно е, че така конструиран и така функциониращ, Съветът е в състояние да примами за работа по Възродителния процес

само шепа ентусиасти, които по начало са свикнали да се раздават на обществени начала.

* * *

Програмата на основните проблеми за научно разработване във връзка с Възродителния процес обхваща много теми. Съвсем естествено е, че между тях ще има известно степенуване по важност. За някои срокът е веднага, час по-скоро, докато други може да бъдат разработвани с по-голяма продължителност във времето. Сред проблемите, които не търпят отлагане, са: Тема №4 по Програмата, тема №5, тема №7, тема №10, тема №11, тема №12, тема №15, тема №17, тема №19 - от особена важност, тема №21, тема №22, тема №24. Без да подценяваме останалите проблеми, (следва да се подчертае) че настоящите условия налагат срочно изкарване на научна продукция тъкмо по изредените теми.

Макар че дейността на НКС в момента се намира в относителен застой /както се видя-по обективни причини/, на лице са възможности и сили за едно бъдещо активизиране на работата. За да стане това е нужно най-напред да се обезпечи материалната страна, което несъмнено ще повиши авторитета на Съвета и ще създаде реални предпоставки за разгръщане на научно-изследователската дейност. В същото време трябва да се помисли и за координационните функции на НКС. В момента сред научните работници все още се спори коя тема е по-значителна, в каква светлина да се разгледа един или друг проблем. Съществува неблагоприятна тенденция сред някои учени да разчитат на предишни свои разработки и да се стремят в новите условия да ги прокарат за публикуване, разчитайки по този начин да увеличат актива си. Не ще спор, че Процесът налага преиздаването на някои изчерпани и полезни на делото монографии. Но работата преди всичко трябва да се насочи към публикуването на нов и свеж материал, съобразен вече с новите конкретни условия. Да не се забравя, че публикациите от преди 5-10 години бяха подготвени в твърде различни

Архивите на ДС

условия, твърде различни от сегашните. По онова време все още ставаше дума за български турци. Освен това материалът в тези трудове е познат у нас и в чужбина, бил е вече в научен и политико-пропаган ден оборот. Следователно, не бива да се мисли, че се отчита кой знае каква работа по линията на преиздаването. Научният потенциал трябва да се впрегне в разширяването на изследователския периметър и в изкарването на нова и оригинална научна продукция. Разчитането на предишни достижения, стари постановки и виждания означава застой Делото е революционно, обратът е категоричен и ясен и това изисква ново и смело революционно мислене. С оглед на това изглеждат странни реакциите на някои научни работници, които се противопоставят на разработването на отделни проблеми. Според тях някои теми не са целесъобразни за момента, а други направо са обявени за политически опасни и уязвими. Това са априорни разсъждения.Зад тях обикновено се прикрива робуване на остарели постановки. Ако това положение е допустимо в известна мяра за вътрешната ни политико-разяснителна работа, то навън, където наблюдават развитието на Процеса"под микроскоп" не може да не забележат, че нашите оръжия са остарели и износени. Така нашият противник лесно ще си извади заключение за нашите слаби страни и ще насочи удара си именно натам. Изтеклите две години вече дадоха пример за това, но все още ние не сме си взели бележка и продължаваме да търсим стари утъпкани пътища. Нашето оръжие трябва да е изненадата, постоянното изкарване на нови документи, нови факти, сведения и постановки, а не да преповтаряме всекиму известни неща. Обстоятелствата налагат всеки един от научните работници да е наясно с тези неща и изхождайки от тях, да осъществява научната си дейност. В това трябва да се състои и координиращата функция на Съвета - да насочва работата в точно определени цели, за да се изпреварва атаката на противника. За сега ние изчакваме неговото настъпление и сетне се чудим какви ефективи да му про

тивопоставим. Главната ни задача трябва да е: излизане от положението на отбраняващи се и минаване в настъпление. В този контекст дейността на НКС трябва да се развива така, че да осигурява научната и обществено-политическата практика с нови и оригинални материали и разработки. С оглед на тази цел е нужно да се направи всичко възможно час по-скоро да се активизира дейността на Научно-координационния съвет по Възродителния процее.

Из архивите на ЦС

СС „Радков" 24. 12. 1986

13
Архивите на ДС
129

16

НАУЧНО-КООРДИНАЦИОНЕН СЪВЕТ
КЪМ ПРЕЗИДИУМА НА БАН И
АКАДЕМИЧЕСКИ СЪВЕТ НА
СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ
ПО ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

БЮРО:

1.Председател – проф.д-р СТРАШИМИР ДИМИТРОВ,Институт по балканистика.

2.Зам.председател – доц.д-р АЛДЕМИР СИДЕРОВ,СУ.

3.Научен секретар – доцент ЦВЕТАНА ГЕОРГИЕВА,СУ.

4.Научен секретар – канд.на ист.н.ЕВГЕНИЙ РАДУШЕВ,Институт по балканистика.

5.Ст.н.с.д-р ВЕРА МУТАФЧИЕВА,Институт за литература.

6.Проф.д-р ПЕТЪР ПЕТРОВ,СУ.

7.Проф.д-р НИКОЛАЙ МИЗОВ,Институт по философия.

8.Ст.н.с ГЕОРГИ ХРИСТОВ,Институт за български език.

9.К.ф.н.ПАУНКА ГОЧЕВА,НС на ОФ.

10.Н.с.СТЕВАН АНДРЕЕВ,Народна библиотека "Кирил и Методий".

ЧЛЕНОВЕ

11.Акад.ХРИСТО ХРИСТОВ,Директор на Институт по история.

12.Акад.ВЕСЕЛИН ХАДЖИНИКОЛОВ,Директор на Етнографски институт и музей.

13.Ст.н.с.д-р ВЕСЕЛИН ТРАЙКОВ,Зам.директор на ЕЦ по история.

14.Проф.д-р ТОДОР ИВАНОВ ЖИВКОВ,Директор на Институт за фолклор.

15.Проф.д-р КОСТАДИН ПАЛЕШУТСКИ,Академия за обществени науки и социално управление.

16.Проф.д-р АЛЕКСАНДЪР ЛИЛОВ,Директор на Института за съвременни социални теории.

17.Проф.д-р КИРИЛ КИРЯКОВ,Директор на Икономически институт.

18.Ст.н.с.д-р ДОИНО ДОИНОВ,Началник на Главно управление на архивите при МС.

19.Ст.н.с. д-р МИНЧО ДРАГАНОВ,Институт по социология.

20.Ст.н.с. д-р ЙОРДАН ЗАРЧЕВ,Институт по история на БКП.

21.Проф.МОСКО МОСКОВ,СУ.

22.Проф.НИКОЛАЙ КАУФМАН,Институт за музикознание.

23.Д-р ОРЛИН ЗАГОРОВ,Държавен съвет на НРБ.

24.Доц.д-р ИЛКО ТАТАРЛИЕВ,Институт за балканистика.

25.Ст.н.с.МАРГАРИТА ВАКЛИНОВА,Археологически институт.

17

26.Ст.н.с.ДЖЕНЮ ХАРКОВ,Институт за балканистика.
27.Доц.ЙОРДАН ПЕЕВ,СУ.
28.Ст.н.с. ЛЮБКО ЛИЛЬМОВ,Институт за съвременни социални теории.
29.Доц.ТОДОР ГРОЗЕВ,Академия "Георги Димитров" - МВР
30.Доц.ГЕОРГИ ЛИНКОВ,ВИИ "Карл Маркс".
31.Ст.н.с. ВЕЛКО ТОНЕВ,Институт за история при ЦК на БКП.
32.Доц.ТОДОР НИКОВ,Академия "Георги Димитров" - МВР.
33.ТОДОР РАНГЕЛОВ,Издателство на БАН.
34.Доц.ЕМИЛ БОЕВ,СУ.
35.Дръф.ГЕРГИН ГЕРГИНОВ,Дружество "Георги Кирков".

Из архивите на ЦК

Съветът е основан през февруари 1986 год.
Провел е само 2-3 организационни съвещания.
На практика след издигането на бившия му председател др.ЛЮБЧО ДИМИТРОВ за Министър на НП през май т.г. бездействува.
Има подработена програма,но само на книга.
Сроковете,залегнали в нея са предимно след 1988 и 1990 година.

Екземпляр №2 е предаден на др. Георги Гочев по тяхно искане.

04.01.1986 год.

Предал: ОРИК „Родопов" 28
Приел: ОР Калчев
16.01.1987 год.

ПРОТОКОЛ № 3

На 15. 01. 1987 г. в БАН се състоя заседание на Научно-координационния съвет по Възродителния процес за обсъждане на информация за извършената дейност от НКС през 1986 г. На заседанието присъствуваха: акад. Н. Тодоров, проф. Стр. Димитров, акад. Хр. Христов, ст.н.с. д-р В. Мутафчиева, проф. М. Москов, ст. н. с. д-р И. Татарлиев, ст.н.с. И. Ялъмов, ст.н.с. В. Тонев, доц. Й. Пеев, ст.н.с. М. Ваклинова, ст.н.с. Е. Грозданова, доц. Е. Боев, ст.н.с. Д. Харков, доц. Т. Грозев, доц. Т. Ников, ст.н.с. Г. Христов, н.с. Е. Радушев, н.с. С. Андреев, Т. Рангелов, Гергинов.

Заседанието беше открито от акад. Н. Тодоров: На НКС е дадена гласност в рамките на Академията - той е вписан всред научните звена на БАН и тази годинафигурира в справочното тефтерче на Академията. Задачата на науката в хода на Възродителния процес е да установи факти и процеси или да коригира неточни и неверни постановки хких на нашата историографияЕдновременно с идеологическия и пропагандан апарат на Турция, срещу нас се надига и научният фронт. Но има и ххх една част от турските научни работници, които не се включиха в антибългарската кампания. Те се мъчат да отстояват позициите на Турция, без злостни нападки срещу нашата страна, като търсят доказателства за своите тези в масовата колонизация и се стараят да обосноват тезата си, че мюсюлманите в България имали турско национално съзнание. Нашите впечатления от участието ни на конгреса в Мюнхен са, че една част от турската интелигенция се мъчи да се разграничи от официалната пропаганда. От друга страна е ясно, че Турското исто-

Архивите на ДС

рическо дружество ще продължи да провежда политиката на правителството. Ние трябва така да разгърнем нашата научна работа, че да не позволим турската наука да стане проводник на турската политическа пропаганда. Ние трябва да поемем инициативата, да о ганизираме срещи, научни форуми да изпращаме хора в чужбина и да работим така, че чуждестранните научни институти да не се ангажират с турската пропаганда.

В същото време трябва да се знае, че ние не можем да поемем цялата пропагандна дейност по Възродителния процес. Академичните звена трябва да се занимават с наука и да обслужват с постиженията резултати политическата практика. Ние не можем да се занимаваме с пропаганда - за това има ведомства. Нашата работа е в науката.

В последно време се изясни отношението към исляма в нашата страна. Отначало се смяташе, че проблемите трябва да се решат с един удар. Въпросът обаче не е лесен - съществуват проблеми от научна и психологическа гледна точка, от които зависи приобщаването на тези хора. Трябва да намерим подход за преодоляването на бариерите, които поставя исляма, в противен случай няма да можем да приобщим хората. Нещата са сложни и трябва усилено да работим.

В нашата система също има трудности. Унгария например не ни оказва подкрепа. В последно време в тази страна бяха дадени малцинствени права на циганите. Това обстоятелство може да даде неприятни отражения и у нас. За сега се налага изводът, че нашата пропаганда не е подсилена с научни аргументи, за да осветли проблемите. Едновременно с това трябва да се знае, че научният фронт не може да поеме задачи, които ни надвишават силите му. Но той трябва да свърши това, което се налага да бъде свършено на настоящия етап.

Из архивите на ДС

Из архивите на ДС

Проф. Стр. Димитров: Това, което имате пред вас представлява етапна информация за дейността на НКС. Програмата беше разпратена до институтите и катедрите със срок до 15. 11. м.г. да се даде отговор по възложените задачи, като се посочат срокове за изпълнение и изпълнители. По натък проф. Димитров дава обяснения по програмата и информацията.

Нашето желание за оперативност беше изпълнено от части. Много от институтите изпратиха нужните отговори и на нас ни е извес на тяхната готовност. Ако се съди обаче по броя на изпратените отговори, НКС има големи неблагополучия. Но все пак, за да се констатира общото състояние трябва да се вземат предвид и устните уговорки на НКС с изпълнителите. Макар че много институте не са дали отговор, с тях имаме устни уговорки, от което може да се извади заключение, че задачите са подети. Голяма част от отговорите не са пристигнали поради административна немърливост. Освен това НКС не разполага с научно-помощен апарат, а председателят няма права да нарежда. Общо трябва да се констатира, че работата е подета в онези институти, които и преди са работили по тази проблематика. За сега няма възражение от изпълнителите по темите, включени в програмата и това означава, че самите теми са значителни и си струва разработването им. Има предложени промени, с които не съм съгласен. Например Институтът за история иска да обедини 7 теми в една, което означава тематична деформация. Икономическият институт съобщава, че не е в състояние да работи по темата от програмата, за което дава неудовлетворителни обяснения. Нужно е ръкодството на Академията да наложи на института да преразглада становището си. Факултетът по класически и нови филологии трябва да даде отговор по поставената задача за намиране на еквиваленти в чуждите езици за понятийния апарат, съвраз с Възродителния процес. Много от тези слабос-

Из архивите на ЦК

ти можеше да бъдат избегнати, ако НКС разполагаше с хора за поддържане на връзка.

Ръководствата на институти и факултети изказват възражения че ги товарим със задачи, без да осигуряваме средства, и без да отменяме нито една тема от текущите им задачи. Ние не разполагаме с възможности за финансиране. Налага се Президиума на БАН и ръководството на СУ целево да финансират разработването на темите и изобщо работата на НКС. Иначе дейността на Съвета ще си остане в периметъра на добрите пожелания.

Ние не разполагаме с никакви средства за финансиране на работата по издаване на получените резултати от изследователската работа, а това е основно средство за насърчаване на работата Със срочното публикуване на нашите научни резултати ние ще подпомогнем дейността на пропагандния апарат.

На програмата трябва да се гледа като на открита за нови теми. Много от проблемите ще се наложат в зависимост от това, което подхваща турската пропаганда. Ето например една тема, която се захвана Б. Шимшир в Турция - прогонването и избиването на турци в България. Тази тема трябва да бъде разработена и пропагандата да я подеме.

Не може да се счита, че програмата е включила всичко заслужаващо разработване. Но за да може да се разширява тематичният кръг е необходимо включването в работа на повече специалисти, следене на темите и проблематиката, още от сега институтите да направят заявки за аспирантури по теми, по които да работят млади специалисти.

Програмата за сега не осигурява пълноценна координация на звената, работещи по Възродителния процес. Съществуват звена, които имат извършват определена дейност по процеса, но не са включени в НКС. Трябва да включим тези звена.

I4

135

Архивите на ДС

От досегашната ни дейност може да се извади заключението, че работата ни е разпиляна. Ние не разполагаме с изградени солидни тюркологични звена. НКС трябва да покрепи изграждането на такива звена, например в Института за история на звено по прабългаристика а в Института по балканистика - на звено по съвременна тюркология и османистика.

Много важен е въпросът за информационното обезпечаване. Няма възможности за набавяне на книги и документи или пък те не са достояние на нашите специалисти. Без обезпечаване на информация не може да се очакват съвременни научни разработки. До нас не достига нищо от пропагандната кампания на Турция, нито пък от техните научни разработки по проблеми, които ни засягат. В същото време от нас се иска работа. Освен това е нужно да се наложи някаква мярка в понятията за секретност. Нужно е да се осигурят валутни средства за набавяне на литература и документи и за изпращане в чужбина на хора за тяхното издирване и набавяне. У нас има много малко от това, което е писано в света по проблеми, които в момента пряко ни интересуват. НКС трябва да разполага с литература и документи. Необходимо е да се създаде депо, в което да се съхраняват тези материали и да се наблюдава тяхното ползуване. Без мерки, които ще осигурят финансово обезпечаване на НКС, осигуряване на информация и на нови научни кадри, нашата програма ще остане едно съчинение.

Чуват се упреци, че нашата дейност е конюнктурна. Най-добрия отговор на такива обвинения е програмата - всички теми, включени в нея, са значими, това са теми, с които отдавна е трябвало да се занимаваме. Ние не трябва да се боим от упреци, а сериозно да се залавяме за работа.

Из архивите на ДС

Доц. Е. Боев: Информацията е добра и насочва към ~~хххххххххх~~ сегашното състояние на нещата. Нашият отговор беше изпратен на ~~х~~ време - странно защо не е достигнал до НКС. Всички теми в Програм та са добри, но според мен трябва да се включат допълнително и ня кои други. Да се включи например тема, която да предвижда критика на антибългарски публикации и ненаучни материали.

В нашия Център ние обучаваме студенти и едновременно с това с занимаваме с научна работа. В хода на тази наша дейност ние успях ме да подготвим някои научни и научно-популярни филми, свързани с Възродителния процес. Тези видеофилми имат голямо въздействие върху чужденците.

Тук стана въпрос за организиране на научни звена и за концен- рация на ~~хх~~ кадрите. Но хората не могат да бъдат събрани на едно място. По-скоро трябва да се запази спецификата на институтите и катедрите и да се осъществява координация на тяхната дейност.

Засега ние разполагаме с много бедна информация за международ- ните мероприятия. ~~Зх~~ Понастоящем ние научаваме по частен път къде и за какво се събират учените. Турците ~~ххх~~ участвуват във всички международни научни мероприятия, а ние не участвуваме.

Акад. Н. Тодоров: Не ни канят, защото ни считат за некомпетен ни или пък защото не искат конфликтни ситуации.

Доц. Е. Боев: По мое убеждение проблемът за н шето участие на международни научни форуми може и задължително трябва да бъде ре- шен.

Тук искам да поставя един въпрос, отнасящ се до срочното отпе- чатване на готови вече научни разработки. На 30. 06. 1985 г. ние предадохме за издаване готов сборник от разработки, посветен на Търговищки окръг, който може веднага да влезе в печатница, след някои малки корекции. До сега съдбата на този сборник не е извест- на.

I4

Архивите на ДС

137

Акад. Хр. Христов: Искам да започна с най-общ извод. Родопската проблемна комисия натрупа опит и полезна дейност, от която можем да се възползуваме. Но на мен ми се струва, че на сегашната ни работа липсва динамика. Разбира се НКС не носи отговорност. Нашата работа зависи от отношението на вишестоящите партийни и държавни ~~жжжжжж~~ органи. Трябва по-бащински да се гледа на НКС. Освен това съществува психологическа бариера у нашата интелигенция по отношение на Възродителния процес - съществува въздържане от работа, неразбиране на процеса и национален нихилизъм. Възродителният процес се наложе като задача №1, а ние се оказваме мудни, липсва целево финансиране, ~~жжжж~~ няма научни сили.

Институтът за история подготви отговор на програмата, но ЕЦ отхвърли нашите задачи, под предлог, че за изпълнители са предвидени и млади хора. Така се оказва, че задачите по програмата на НКС ще бъдат свалени от научния ни план.

Големи задачи с малко средства и с малко хора не може да се решат. НКС трябва отчетливо да постави тези въпроси предпред Бюрото на Президиума и от там пред Правителството.

Ние трябва да подготвяме кадри по прабългаристика /предложението на Стр. Димитров/, но за това са ни ~~необходими~~ аспирантски места, а с такива ие разполагаме. Оказва се, че в Турция са подейни и организирани в изпълнението на задачите, които поставя тяхната държава. НКС има да изпълнява важни и отговорни задачи и е нужно подпомагане от страна на висшите партийни и държавни органи. Засега ние страдаме от недостатъчно разбиране на задачите и от липса на взаимодействие.

Ст.н.с. Е. Грозданова: В изследователския план на НКС трябва да се предвиди труда на Олга Тодорова, посветен на православната църква и българския народ до възрожденския период. В раздела за извори трябва да се има предвид следващите два тома джизие. В раз

дела за демографски проблеми - ще предам работата "Българската народност през XVII в."

В Института за история е предвидено да се работи върху предаването на съвместен българо-унгарски сборник "България-Унгария през XVI-XVII в." Ще бъдат засегнати демографски проблеми и пред нас е великолепна възможност да запознаем международната общественост с нашата позиция. Сборникът ще излезе на западен език, но в ЕЦ е снет от плана.

Какво имаме предвид, когато предлагаме една голяма тема да обединява други по-малки. При наличието на много теми един и същи човек трябва да участвува в разработването на няколко. Разпокъсва се силите, а редица теми се припокриват. Затова ние сметнахме за уместно темата "Българската народност в борба за самосъхранение XIV-XIX в." да обхване всичко и така да се обединят силите на над 10 души, които да работят като един колектив. Така темата ще бъде по-лесно финансирана и ще има по-резултатна работа.

Т.Ников: Ние неумело поставяме въпросите и затова няма да ни чуят добре. Ние трябва да сме наясно с какъв научен кадър разполагаме у нас. Трябва да пресметнем всичко добре - какво е кадровото обезпечаване не общо, а на конкретните проблеми. Ако се разтърсуваме ще видим, че има сериозни резерви, които не сме използували. Да издирим всичко налично у нас и тогава да искаме. Така ще знаем, че ще получим. Съгласен съм, че трябва да се установи някаква мярка в понятието за секретност.

проф.д-р В.Мутафчиева: Неприятно съм изненадана от липсата на отговори от институтите. Това се дължи вероятно на организационна недостатъчност, а също така и от липса на седалище на НКС. През последните 20-25 г. нашата османистика имаше сериозен престиж в международните научни среди. Така ние оказахме и научно и идеологическо влияние върху международната научна общественост

Из архивите на ЦК
138

Архивите на ДС

Но през последните две години ние сякаш отстъпихме от тежестта на нашата османистична наука. Ние трябва да продължаваме да работим за укрепването на нейния авторитет като постоянно разширяваме периметъра на нашата научна работа.

Програмата е много сполучлива, но нашите изследвания не трябва да обхващат само българските земи. В това направление Института за балканистика има водещо участие. Трябва да докажем, че ислямизацията е протичала и в земите на нашите съседи. Ние трябва да търсим аналогиите и паралелите не само с нашите съседи, а и в други страни. Ислямизацията не е тясно българско и тясно балканско явление. Нужно е да се правят широкомащабни сравнителни разработки.

<u>проф.М.Москов</u> : Аз се въздържах да предложа научно-изследователска тема, защото има някои неясноти. Най-голямата е въпросът за турцизмите в българския език. Не е ясно какво се иска от нас - да твърдим в нашите разработки, че те не са например 1000, а 100 ? Какво трябво да правим - да намаляваме броя на турските думи по научен път или да ги изчистваме от лексиката и топонимията? Много българи са потурчени, а ние трябва да докажем това по лингвистичен път. Но тук аз и много мои колеги сме на кръстопът. В нашите работи ние не можем да ~~ни~~ употребим думата турско - ако редакторите я видят, веднага я задраскват.

Аз възнамерявам с малък колектив да разработя въпроса за тюркизмите от кумански произход. Има редица думи в българския език, ~~и~~ които могат да бъдат изкарани от вегашното им качество на турски думи, с похватите на науката.Можем да отвоюваме стотици думи, но ако сега аз направя научна статия, редакторът веднага ще задраска в текста думата турско. Така не може да се работи.

<u>н.с. Ст. Андреев</u>: По т.18 - изготвяне на библиография искам да кажа, че сътрудниците на Ор.отдела на НБКМ нямат необходимата библиографска подготовка. Предлагам да бъдат включени подготвени хора вкл. от СИБАЛ .

По т. 19 - издирване на османски документи, ние сме отразили готовността си в писмо до НКС. За сега на нас не ни е ясно как ще се работи в това направление, какви ще са принципите на издирване на документите, кой ще бъде отговорник, ще има ли икономически стимул, НБКМ ли ще отговаря издаването на сборник с османски документи или това ще е общо дело. Нужно е тези проблеми да се обсъдят колективно.

Искам да се спра на въпроса за кадрите. До скоро в Ор. отдел нямаше места, а имаше много кандидати. Сегашното положение е следното: имаме четири места, които не можем да попълним. Не желая да приемам хора, завършили преди 10 г. - те няма да имат време да навлезат в професията. Ние имаме голяма нужда от специалисти и затва трябва сериозно да обмислим въпроса за кадрите. Искам също да добавя, че НБКМ не получава никакви книги от Турция.

доц. Т. Грозева: Тук много се говори за организационни въпроси. Ние можем да си решим проблемите като използуваме документите на Февруарския пленум. По нататък говоря, че в нашата преса и средствата за масова информация се използуват некомпетентно много турцизми.

ст.н.с. д-р И. Татарлиев: Искам да напомня че на миналото заседание на НКС беше внесено предложение за изследване на участието на мюсюлманите в борбата срещу османското господство и фашизма. Това ще допринесе за преодоляването на психологически бариери.

Трябва да се намерят начини за събиране на онова научно наследство на наши историци и изследователи, чието творчество е полезно в хода на Възродителния процес. Това са изследвания на М. Дринов, Милетич, П. Мутафчиев и др. Може веднага да се подготви сборник с академични изследвания, който веднага да стигне до читателя.

Ръководството на Съвета трябва да помисли за съставянето на

I4

Архивите на ДС

перспективен план за участие в международни научни мероприятия. Засега нашето участие е инцидентно и случайно. Дава пример за организирането на нашето участие на конгреса в Мюнхен.

Д-р Татарлиев засяга някои терминологични въпроси. Изразява съгласие с термина тюркоезични българи, който отразява фактическото положение в нашата страна.

Гергинов - ГУА: Разполагаме с много документален материал в ГУА - към 200 хил. кадъра. Ние разполагаме с бройката, но не можем да представим този материал за обработка. Предлагам всички сборници от турски документи да постъпват при нас, а ние ще ги предоставяме като пълен комплект. В момента разполагаме с валутни средства за закупуване на литература в размер на 1000 - 2000 долара, от които НКС може да се възползува като представи списък на необходимата за набавяне литература. Когато НКС има проблеми за техническо осигуряване - размножаване на материали и пр., нека да се обръща към ГУА.

ст.н.с. М. Вакларова: Както се вижда и от информацията, археологическите проучвания са изправени пред големи трудности. Българската археологическа наука не разполага със специалисти по османския период. Ние отклоняваме специалисти от задачите им и ги изпращаме по задачи, от които нищо не разбират. Няма осигурени средства Не разполагаме също с никаква информация. Литература си набавяме по лична инициатива, като разчитаме на връзки и познанства. Как може да се постигнат резултати без материално и финансово осигуряване, , без информация, без кадри със специална подготовка. Нужно е да се определят онези теми, по които не е възможно да се работи именно по тези причини. Като съдя от нашия институт мога да кажа, че доста голям е броят на неразбиращите процеса, подиграващите се, а някои направо заявяват, че това е пречка. Ние искаме официално разясняване и поставяне на задачите от компетентно лиц

141

Из архивите на ИС

Ние работим по поръчка на окръзите, а ентусиазма на тези окръзи започна да затихва.

доц. Е. Боев: Преди 4 години беше решено нашият център да приема студенти по заявка от различни ведомства. Ако може от името на НКС да се дадат заявки, за да знаем как да готвим хората.

ст.н.с. Г. Христов: Обяснява, че в окръзите и преди всичко вкм Кърджалийски окръг има много неизползувани резерви.

проф. Стр. Димитров: На днешното заседание се повдигнаха много въпроси. Предлагам тези въпроси да бъдат оформени вкм съответната форма и да бъдат внесени в Бюрото на Президиума.

По отговора на Е. Грозданова - темите може да се обединяват, но при това обединяване трябва да личат отделните проблеми.

По предложението на Ников - наистина трябва да се направи разчет на кадрите в цялата страна. НоСъвета се води към БАН и СУ. Дали при това положение той трябва да стане национален?

акад. Н. Тодоров: Няма спор, че Съвета е национален.

проф. Стр. Димитров: По въпроса на проф. Москов - ние сме се събрали да правим наука. Проблемът за турските думи трябва да се изследва. Въпросът с публикуването е много сложен, с редакторите също. Щом правим наука, ние трябва да се борим за научна форма на публикация. По някои въпроси може да се мине към закрити публикации и защити.

По проблемите на Археологическия институт - повдигнатите въпроси още веднъж показват, че ние трябва да искаме целево финансиране на темите.

акад. Н. Тодоров: НКС е с национално значение. До 15 дни трябва да се подготви цялостно решение по отношение на Съвета и да се изпрати по-нагоре. НКС ще се отличава със значително по-голяма власт. Той ще бъде овластен със собствени органи, за да развива

Архивите на ДС

дейност и да координира. На преден план трябва да изпъква научно координиращия характер на Съвета. Ще трябва да се създадат звена за работа по проблемите на процеса в езиковедческо, фолклорно, археоложко и т.н. направления. Тези звена ще са от по няколко души. Работата трябва да се разгръща в тези звена.

Задачите няма да бъдат решени в кратки срокове и затова НКС трябва да постави много солидна научна основа, за да може да имаме резултати в скоро време. Права е Мутафчиева, когато казва, че трябва да браним научния си авторитет. Ние имаме такъв авторитет и трябва да го укрепваме. Затова предстои да ~~xxxxxxxxxxx~~ издаваме османистични поредици и други издания на чужди езици, с които да утвърждаваме постиженията на нашата наука.

В информационната работа трябва да се хвърлят силите на всички институти. Необходимо е да изясним къде и какви научни срещи се предвиждат, да си платим членските вноски и да обезпечим участието на наши хора. Ние ще съберем всички искания във връзка с НКС и ще ги поставим глобално пред Секретариата на ЦК. Ние трябва да убеждаваме и да разясняваме, че в хода на процеса има място научната работа, солидните научни издания и научни доводи. Работа не може да се свърши само с вестникарски статии. Ние не сме дезорганизирани, за да не излезем на ~~xxxxxxxxxxx~~ научно съревнование, но трябва да се готвим упорито, защото международната научна общественост ще поставя тези въпроси в дълбочина и те ще имат траен характер.

По въпроса за финансовото осигуряване - не може да стане в рамките на БАН. Има предложение Комитета за наука да отпусне глобална сума, която да се възстановява всяка година, но най-важното е да внесем в ЦК материал подготвен от НКС, в който да са отразени нашите искания. Ако искате мога да ви кажа по-конкретно

143

какво предвиждаме като финансово подсигуряване на НКС: 100 000 в български левове, 50 000 социалистическа валута и 30-40 000 в западна валута. Това са нужните средства, които ще ни позволят да разгърнем сериозна работа. Но ако ги получим и не ги оползотворим - ще се изложим. Затова нека тук участвуващите като се върнат в институтите си да обяснят на колегите, че има сериозна научна програма, че предстои сериозна научна работа. Трябва да създадем обществено настроение за активизиране на нашата дейност. Работата ,която ни предстои е тежка и затова трябва да я вършим с по-голямо въодушевление.

Акад. Тодоров закри заседанието.

19.01.1987 г. Протоколчик: Е.Радушев

София

Из архивите на ДС

- Български турци
- информационно-аналитична работа на подел. ~ МВР

1.89
1.11

112

МИНИСТЕРСТВО
на
ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

№ I-16
02.02. 1987 год.
СОФИЯ

СТРОГО СЕКРЕТНО!
Екз.№ 2

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

К —

ДО
НАЧАЛНИЦИТЕ НА ЦЕНТРАЛНИТЕ
ОПЕРАТИВНИ ПОДЕЛЕНИЯ,
СОФИЙСКОТО ГРАДСКО И
ОКРЪЖНИТЕ УПРАВЛЕНИЯ НА МВР

Отм. с Тв-78/19.10.90 г.

По-нататъшното развитие на възродителния процес е свързано с активното утвърждаване на българското народностно самосъзнание у лицата, възстановили своите имена.

Тази задача ще се решава сега и в бъдеще в условията на непрекъснато засилване на антибългарската дейност на Турция и на нейните съюзници от НАТО, на техните специални служби и идеологически подривни органи, центрове и централи, на протурските националисти в страната.

Управлението на сложните и дълготрайни социални процеси, съпътстващи развитието на възродителния процес, поставя нови, допълнителни изисквания за тяхното пълно, своевременно и задълбочено изучаване и овладяване.

Нараства значението на точната оценка на оперативната обстановка по линия на възродителния процес. Своевременното разкриване на тенденциите и обхващането на цялата съвкупност от фактори, влияещи върху нейната динамика, все повече предопределят ефикасността на предприеманите практически мерки и конкретни действия.

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г. Подпис :

Из архивите на ЦК

Особено важно изискване е да се засили аналитичната и прогностичната информация както за положителните процеси, тенденции и фактори, така и за дейността на външния противник и протурските националисти и техните опити за задържане развитието на възродителния процес.

В периода след възстановяването на имената ръководството на министерството осъществи редица конкретни мерки за привеждане на работата по придобиването и оценката на информацията по линия на възродителния процес в съответствие с оперативната обстановка и решаваните от партийните, държавните и обществените органи и организации задачи за неговото по-нататъшно укрепване и развитие.

Внесоха се съществени изменения в насочеността, активността и организацията на работата с агентурата. От ЦИОУ - МВР ежедневно се подготвя информация за получените по-съществени данни във връзка с възродителния процес. Обобщена информация за оперативната обстановка по възродителния процес се включва в Седмичната оперативна сводка за висшето партийно и държавно ръководство, ръководството на министерството и централните оперативни поделения. Извършиха се редица научни и аналитични изследвания на съществени страни и елементи на възродителния процес и на дейността по неговото оперативно осигуряване.

Въпреки постигнатите положителни резултати в тази насока все още има немалко нерешени проблеми и неусвоени резерви.

Налице са пропуски в насочеността на агентурната работа. Редица процеси и явления, представляващи интерес за сигурността и обществения ред в страната, все още протичат без необходимото системно оперативно наблюдение и оценка.

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

I5

Архивите на ДС

147

Не се използуват в достатъчна степен възможностите на всички оперативни и охранителни звена по ДС и НМ за получаване на информация за възродителния процес. Вследствие на това твърде често информацията не отразява точно състоянието на оперативната обстановка и не съответствува на решаваните задачи.

Няма пълно единство в критериите за оценка и подбор на фактите и данните и в периодичността на тяхното обработване и изпращане по предназначение.

Незадоволителна е аналитичната дейност на всички равнища и особено в непосредствената агентурно-оперативна работа. При оценяването на фактите невинаги и ненавсякъде се подхожда с изострена оперативна и политическа бдителност, с критериите и изискванията на политическия подход. Вследствие на това съществени данни не получават своевременна оперативна и управленска реализация. Налице са случаи, когато тези слабости и пропуски са причина за крайно негативни последствия за нашата страна и за развитието на възродителния процес.

Аналитичната и прогностичната дейност все още не е обвързана с потребностите за ефективно управление на силите и средствата на поделенията и звената, ангажирани с проблемите на възродителния процес. Несистемна е практиката на базата на анализ на информацията и разкриване на проблемите да се разработват и внасят предложения за своевременно вземане на важни оперативни и управленски решения и за информиране на висшето партийно и държавно ръководство.

За преодоляването на тези слабости е необходимо:

- да се подобрява непрекъснато насочеността и ефективността на агентурно-оперативната работа за придобиване на

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

Из архивите на ЦК

оперативно значима информация за замисляна и извършвана подривна дейност от външния противник и протурските националисти в страната, както и за зараждащите се и протичащи процеси и явления сред различните социални слоеве, среди и групи лица с възстановени имена;

- да се осигурява бърза проверка и най-ефективно и своевременно използуване на придобитата оперативна информация за вземане на оперативни и управленски решения;

- да се засили и задълбочи аналитичната дейност, извършвана във всички оперативни, следствени и охранителни звена, участвуващи в работата по възродителния процес;

- да се подобри организацията за своевременно предаване на информацията, оценките и предложенията към висшестоящите равнища на управление в МВР и за информиране на висшето партийно и държавно ръководство.

За целта е необходимо:

I. <u>За подобряване на насочеността и организацията на работата по набиране на оперативна информация, отразяваща комплексно обстановката по линия на възродителния процес</u>

1. Началниците на централните оперативни поделения, Софийското градско и окръжните управления на МВР да засилят вниманието към работата по придобиването на информация за състоянието на оперативната обстановка и проблемите в развитието на възродителния процес и за нейното ефективно използване в оперативната и управленската дейност. Непрекъснато да се пови-

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

I5

Архивите на ДС

шава отговорността на състава по ДС и НМ за своевременно получаване на информация, обхващаща всички аспекти на възродителния процес, за засилване на аналитичната и оценъчната дейност на непосредствените изпълнители и на всички равнища на ръководство, за подобряване на сигналната информация към партийните, административните и стопанските ръководства по места, за подаване към ръководствата на поделенията и ръководството на министерството на необходимата информация за вземане на оптимални управленски решения.

Особено внимание да се обърне за засилване на методическата функция на специализираните отдели в централните оперативни поделения в помощ на териториалните поделения.

2. Началниците на централните оперативни и териториални поделения и особено на поделенията, обслужващи райони, населени с компактни маси лица с възстановени имена, да оценят създадената организация за придобиване на оперативна информация и да вземат мерки за:

- подобряване на насочеността и конкретността в работата с агентурата;

- включване в работата по придобиване на оперативна информация за възродителния процес на целия личен състав на агентурно-оперативните, оперативно-издирвателните и охранителните звена в съответствие с техните функционални задължения и възможности;

- задълбочаване и разширяване на обхвата на получаваната информация и нейното привеждане в съответствие с реално протичащите процеси и явления;

149

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

Из архивите на ЦК

150

- повишаване на достоверността, своевременността и оперативната значимост на придобиваната информация и нейната бърза и качествена оценка, обработка и предаване по предназначение;

- още по-пълноценно използуване за целите на анализа и оценката на оперативната обстановка на данните, получени в работата по сигналите и делата на оперативен отчет, от оперативно-техническите мероприятия и следствената дейност.

Ежемесечно, по преценка на началниците на централните и териториалните поделения, да се възлага на надеждни и с възможности агенти да отразяват и оценяват от свои позиции състоянието на лицата с възстановени имена, настроенията и вълнуващите ги проблеми, възникващите и развиващите се сред тях (като цяло и в отделните социални групи) процеси и тенденции. Получените сведения и оценки да се изпращат в ЦИОУ - МВР и VI управление - ДС.

В насочеността и организацията на работата по придобиване на оперативна информация особено внимание да се обърне на тематичните въпроси в Приложение 1, като тяхното съдържание се конкретизира и актуализира в съответствие с особеностите на оперативната обстановка по възродителния процес в обслужвания сектор.

II. За подобряване на текущата информационна дейност

1. В съответствие с изискванията на Инструкция № I-48/1981 г. и допълнителните разпореждания и указания на

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

I5

Архивите на ДС

ръководството на министерството, както и с оглед по-тясното обвързване на текущото информиране по линия на възродителния процес с цялостната система за информация:

1.1. Софийското градско и окръжните управления на МВР:

а) да изпращат в разпоредения порядък (ежедневно до 18.00 ч. по телексната връзка) на ЦИОУ - МВР и Шесто управление-ДС експресна информация за получените оперативно интересни данни за възродителния процес.

б) своевременно да изпращат придобиваните най-характерни оперативни данни по възродителния процес на съответните централни оперативни поделения и техните линейни звена.

в) в периодичните бюлетини за централните поделения в самостоятелен раздел да отразяват оценките и най-значимите факти, характеризиращи оперативната обстановка по възродителния процес по съответната линия. В изготвянето на тези оценки да участвуват и началниците на съответните оперативни звена.

1.2. ВГУ - ДС, Трето управление - ДС, Четвърто управление - ДС и Шесто управление - ДС в седмичните бюлетини за измененията в оперативната обстановка да отразяват в отделен раздел данни и оценки за най-характерните моменти в динамиката на оперативната обстановка по възродителния процес по съответната линия в страната.

ПГУ - ДС, ГСУ - МВР и отдел "Затвори" - МВР да изготвят ежеседмично справки за получените от тях по-характерни данни във връзка с възродителния процес.

Бюлетините и справките да се изпращат в ЦИОУ-МВР не по-късно от 16.00 часа всеки четвъртък за ползване при подготовка на Седмичната оперативна сводка.

151

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

Из архивите на ЦК

152

119

1.3. ЦИОУ - МВР да вземе мерки за подобряване на анализа и обобщаване на данните за измененията на оперативната обстановка по линия на възродителния процес при изготвянето на Седмичната оперативна сводка за информиране на висшето партийно и държавно ръководство, ръководството на МВР и ръководствата на централните поделения.

1.4. Да се засили информирането на висшето партийно и държавно ръковоство и местните партийни и държавни органи, като по инициатива на ръководствата на централните оперативни поделения, Софийското градско и окръжните управления на МВР се изпращат информации за съществени факти, процеси и явления, както и предложения за мерки, свързани с развитието и утвърждаването на възродителния процес.

III. За подобряване на организацията и качеството на аналитичната дейност по линия на възродителния процес

1. Ръководствата на централните оперативни и териториалните поделения и на техните подразделения системно и целенасочено да работят за засилване на аналитичната дейност.

Задълбочената аналитична оценка на оперативната обстановка, на тенденциите и проблемите, свързани с развитието на възродителния процес, да се утвърждава като база и важно условие за подобряване насочеността и организацията на агентурно-оперативната, издирвателната, следствената и охранителната дейност.

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

I5

Архивите на ДС

2. Да се извършва ежемесечно оценяване и обсъждане на състоянието на оперативната обстановка по възродителния процес, както следва:

- в окръжните управления на МВР, обслужващи територия с компактни маси лица с възстановени имена, - във всички оперативни звена по линия на ДС и от ръководствата на НМ.

- в СГУ и другите окръжни управления на МВР - в звената, пряко ангажирани с борбата срещу протурския национализъм.

В оценките и при тяхното обсъждане да се разкриват проблемите в работата на органите на МВР и на другите звена от обществено-държавната система за развитие на възродителния процес, да се разработват и предлагат конкретни мерки за тяхното решаване, да се конкретизират насочеността и задачите в работата с агентурата.

153

Оценките и предложенията да се докладват и обсъждат в работни групи, ръководени от зам.-началниците на СГУ и ОУ на МВР по ДС, в които да се включват зам.-началниците по НМ, началниците на звената по линия на ВГУ, Шесто управление и Четвърто управление - ДС, началниците на териториалните следствени отдели (отделения) и началниците на информационно-организационните звена.

На тази основа работните групи да подготвят комплексна оценка за състоянието и измененията в обстановката по линия на възродителния процес през изтеклия месец. Оценката след утвърждаване от началниците на СГУ и ОУ на МВР да се изпраща на ЦИОУ - МВР и Шесто управление - ДС към 5-о число на всеки месец.

Комплексната оценка и оценките за състоянието на оперативната обстановка по съответните линии да се използват

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

Из архивите на ЦК

и от информационно-аналитичните звена при подготовката на бюлетините за съответните централни поделения и за първите секретари на окръжните комитети на БКП.

3. ЦИОУ - МВР на основата на получаваните месечни оценки от СГУ и ОУ на МВР и седмичните бюлетини от централните оперативни поделения, периодично да изготвя обобщени и тематични анализи за състоянието на оперативната обстановка в страната по линия на възродителния процес.

154

4. Шесто управление - ДС да изготвя по утвърден от групата по възродителния процес към ръководството на МВР годишен план, анализи и информации за важни аспекти и проблеми по линия на възродителния процес.

5. ВГУ - ДС и Шесто управление - ДС по преценка на техните ръководства периодично да изготвят ориентировки за доловените изменения и тенденции в дейността на турското разузнаване и на специалните служби на другите страни от НАТО, на идеологическите подривни центрове, на изселническите организации и на протурските националисти в страната, както и методически указания за насочване дейността на териториалните поделения в съответствие с настъпващите изменения и актуалните задачи за развитие и утвърждаване на възродителния процес.

6. Работната група по възродителния процес към ръководството на министерството, съвместно с централните оперативни поделения, на основата на периодичните аналитични документи да разкрива актуалните проблеми и въпроси по възродителния процес и да организира тяхното изучаване и разработване с оглед предлагане на ръководството на министерството и висшите партийни и държавни органи на конкретни мерки за по-нататъшното развитие и

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

I5

утвърждаване на възродителния процес.

7. Работна група от представители на ЦИОУ - МВР, Шесто управление - ДС, ВГУ - ДС и ГСУ - МВР да разработи допълнителни указания за работата по съставянето на информационните бюлетини и аналитичните документи, свързани с възродителния процес.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Тематични въпроси и проблеми, 5 страници.

МИНИСТЪР:
/Д. Стоянов/

Отп. в 1 екз.
Размножено в 110 екз.
и изпратено по списък
Изп.: Тодоров-Божков
Нап.: М.Цинигарова
маш. № 161
23.01.1987 г.

ПОДЛЕЖИ НА ОТЧЕТ В ДНЕВНИК ПРИЛОЖЕНИЕ № 6

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

Архивите на ДС

155

123

Приложение № 1

I. ПРИМЕРНИ ТЕМАТИЧНИ ВЪПРОСИ И ПРОБЛЕМИ, СВЪРЗАНИ С ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС, ПО КОИТО СЛЕДВА ДА СЕ НАБИРА, ОЦЕНЯВА И ПРЕДАВА ОПЕРАТИВНА И ОПЕРАТИВНО-УПРАВЛЕНСКА ИНФОРМАЦИЯ

По дейността на външния противник

1. Действия, замисли и намерения на официални правителствени органи и специални служби на Турция и ислямските страни, САЩ и другите страни от НАТО, Югославия, Гърция и други страни.

2. Дейност на българската вражеска емиграция.

3. Действия на дипломати и служители от посолството и консулствата на Турция и от другите чужди представителства (посещаване на окръзи, установяване на контакти, изразяване на мнения, коментиране и др./.

4. Прояви на чужди граждани, пребиваващи или преминаващи през страната (посещаване на окръзи, установяване на контакти, изказване на мнения, коментиране и др.).

5. Предавания на турски и други пропагандни радиоцентрали и центрове (тематична насоченост, обем и пр.).

6. Други съществени данни, свързани с дейността на външния противник.

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

Архивите на ДС

124

По обстановката в обслужваните териториални единици и обекти

1. Прояви, коментарии, настроения, изразени мнения в подкрепа на възродителния процес; социална характеристика на лицата; териториална разпространеност.

2. Факти, данни и придобита информация за замисляни или извършени враждебно-престъпни и нелоялни прояви, негативни коментарии, оценки и настроения по линия на възродителния процес;

- извършени терористични действия, диверсия, вредителства, палежи, опити за подготовка и непосредствено организиране на такава дейност;

- опити и изграждане на противодържавни групи и организации;

- писане и разпространяване на лозунги и листовки, изпращане на анонимни писма, кощунства, анонимни обаждания и заплахи по телефона; упражняване на морален тормоз по отношение на активисти и лица, подкрепящи възродителния процес;

- остри националистически изказвания и разпространение на слухове; насоченост и териториален обхват;

- данни за яснотата на приемане на турските радио- и телевизионни предаватели и за ефикасността на нашите мерки за противодействие.(Обработката и предаването на тези данни да се извършва съгласно МЗ I-12/1987 г.);

- данни за интереса към турската и западната пропаганда и отражението ѝ върху мненията и настроенията сред лицата с възстановени имена;

- приготовления, опити и осъществени бягства през границата;

- незаконни обрязвания /сюнети/;

- незаконна религиозна дейност, неспазване на утвърдени ритуали;

- демонстративни изяви на турска принадлежност;

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

157

Из архивите на ДС

- изселнически прояви, коментарии, настроения;

- прояви и коментарии във връзка с официални декларации и изразени позиции по възродителния процес от Турция, ислямските страни, САЩ и др.;

- позитивни и негативни прояви и коментарии във връзка с провеждани мероприятия от партията и правителството, в това число и с мероприятия за развитие на възродителния процес;

- оценки и коментарии за разяснителната и контрапропагандната дейност, осъществявана чрез нашите средства за масова информация;

- данни и факти за непроведени планирани мероприятия за укрепване на възродителния процес, причини за това;

- извършени по-характерни криминални и стопански престъпления от лица с възстановени имена;

- получени данни за незаконно притежаване и кражба на оръжие, боеприпаси и други общоопасни средства;

- коментарии и изразено отношение към възродителния процес от страна на другото българско население;

- данни за негативни явления в икономиката, търговията, услугите, здравното дело и пр., които биха могли да доведат до негативни последици за развитието на възродителния процес /трудови и други конфликти, масови негативни настроения, разпространяване на нови слухове и пр./;

- данни за неправилни действия от страна на местни административни и стопански ръководства във връзка с изпълнението на ПМС № 5 на МС на НРБ и други мероприятия, за други действия, фактори и предпоставки, можещи да затруднят развитието на

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

I6

Архивите на ДС

159

възродителния процес;

- разследвани и осъдени лица и по-съществени данни, придобити в хода на следствената дейност;

- извършени от органите на МВР превантивно-респектиращи, профилактични и наказателни мерки, сигнална дейност към местните партийни, административни и стопански ръководства;

- коментарии и оценки за превантивно-наказателната практика на органите на МВР;

- други данни.

Данните по този раздел да се отразяват конкретно с посочване на тяхното количествено измерение и тяхната териториална разпространеност - по окръзи и селищни системи, характеристика на субектите /социална принадлежност, възрастови групи, партийна принадлежност и др./.

II. ОСНОВНИ ИЗИСКВАНИЯ КЪМ МЕСЕЧНИТЕ ОЦЕНКИ ЗА ОПЕРАТИВНАТА ОБСТАНОВКА

В месечните оценки за оперативната обстановка да се отразяват:

- обобщена оценка на обстановката през месеца;

- сравнителна оценка на обстановката през месеца по отношение на предшествуващите месеци;

- най-характерните за изтеклия месец позитивни и негативни процеси, тенденции и явления (анализът да се извършва съгласно с тематичните въпроси от раздел I на настоящото прило-

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

жение, като се следва структурата - дейност на външния противник, дейност на протурските националисти, състояние на обстановката по линия на икономиката, състояние на обществената микросреда и характерни настроения, коментарии и оценки в отделните социални слоеве и групи);

- обобщена оценка на извършената от органите на МВР работа по направления и линии на дейност;

- констатирани проблеми в работата за развитие на възродителния процес, виждания и предложения за тяхното решаване.

Из архивите на ДС
160
КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

9

52

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М.Е.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София
Рег.№ 2619, скл.№
17. 02. 1987 год.

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПГУ - ДС
Полковник: Ил.Гайдаров
София, 18.02. 1987 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

П Л А Н

ОТНОСНО: Работата с ОРОН "РАДЮВ" през 1987 година

1. Издирване, разчитане, транскрибиране и превод на подходящи документи съвместно със СС "ПАЛЕОГРАФ" по ислямизационните процеси и съставяне на сборник в подкрепа на Възродителния процес - СМ на отдел 14, ПГУ - ДС.

Срок: 30.06.1987 год.
Отг.: ОР Алипиев и ОР Александър Попов - 08 отдел

2. Анотиране на книги, статии и други материали с остр антибългарско съдържание по кампанията на Турция срещу НРБ във връзка с Възродителния процес.

Срок: 31.12.1987 год.
Отг.: ОР Алипиев

3. Придобиване на текуща информация за дейността на Научно-координационния съвет по Възродителния процес към Президиума на БАН и Академичния съвет на СУ "Климент Охридски" с цел оперативното й използуване.

Срок: 31.12.1987 год.
Отг.: ОР Алипиев

4. Участие на международната научна конференция на СУ по Възродителния процес в град Велико Търново през м.май 1987 год. и други международни форуми в чужбина по плана за международна дейност на БАН Работата ще се води по отделни

Из архивите на ДС

53

планове.

Срок:31.12.1987 год.
Отг.:ОР Алипиев

5.Изучаване на лица,подходящи за изпълнение на задачи на отдел 14,ПГУ - ДС из средите на българските османисти и историци.

Срок:31.12.1987 год.
Отг.:ОР Алипиев

6.Изучаване на АОО в "Центъра за новогръцки проучвания" в Атина чрез научната му кореспонденция с негови представители и проучване възможностите за провеждане на наше СМ по Възродителния процес в Гърция по материали,подготвени от ОРОН "РАДКОВ".

Срок:30.10.1987 год.

7.Научен обмен с перспективния канадски османист Фи-лип Лонгуорт преподавател в Историческия факултет на Университета МкГил - Монреал,Канада с цел привличането му за изпълнение на наши задачи по Възродителния процес и изучаване на АОО в османистичните центрове на САЩ/МЕСА/ и Канада.

Срок:31.12.1987 год.
Отг.:ОР Алипиев и ОР Цветков

ПРЕДЛАГА:
Капитан:
А.Алипиев

СЪГЛАСЕН:
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14 ПГУ - ДС
Полковник:
Г.Авджиев

Отпечатано в 1 екз.
№ 1 - КД
Изп.: - 14 - 8173
София,13 февруари 1987 год.

МВР-СОФИЙСКИ ЗАТВОР

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО !

М-ВО НА ВЪТР. РАБОТИ
СОФИЙСКИ ЗАТВОР
Рег. № С. 1829 ... 27.02.1987 г.
СОФИЯ — код 1080

СЪОБЩАВА: АГЕНТ "ИГНАТ"
ПРИЕЛ: КАП.РАЛЕВ-ЗАМ.НАЧАЛНИК СЗ
К № 094468; сл.тел: 36-98
НА 25.02.1987 ГОД. НА ЗАКРИТО

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
ЦЕНТР. ИНФ. ОРГ. У-НИЕ
Вх. № 4546 от 04 3 87

С В Е Д Е Н И Е

ОТНОСНО: Концентриране на преименувани да живеят и работят на територията на гр.София.

Мой познат, който излежава присъда в Централен затвор София имал контакти с осъден от мохамедански произход от който слушал следното:

От възстановителния процес/1985 год./ насам хиляди работници от мохамедански произход се установявали на работа в София и Кремиковци. Предимно започвали работа в строителството в крупните промишлени предприятия и в транспорта. Онези които до сега не успели да започнат работа в София, непрекъснато търсили начин да сторят това. Всичките опити на моя познат да разбере "организирано ли протича това, от къде получават наставления да постъпват така" останали без резултат.

Лишените от свобода от мохамедански произход обяснявали, че процеса протичал стихийно, като се съберат няколко младежи от мохамедански произход и се заговори за възстановителния процес, стигали до извода"в такова време трябва да са близо до центъра" - /в превод/ "бьойле заманда меркезе якън олмалъ".

Сред мохамеданите се говорило, че така постъпвали работниците мохамедани от Кърджалийски окръг, а те са били хората, които давали най-силен отпор на възстановителния процес.

Установили се в София бързо създавали контакт помежду си. Познавали се по говора/говорили развалено български или турски/ и се сприятелявали. През месеца работели по 20 дни без почивка и по 10 дни се прибирали при семейството си. При това пребиваване по родните си краища отнасяли и новините от други краища на България, които научавали в гр.София.

Интересно е сравнението което правят затова ще цитирам точно думите на един от мохамедански произход" София постепенно започна да прилича на турски град, като че ли си в Кърджали".

Проявявали интерес към градския транспорт, като успеят се настанявали на работа като водачи на тролейбуси или ватмани, други започвали курсове за такива.

Считам, че сведението заслужава внимание и представлява предпоставка за доста изводи,.за което го описвам въпреки липсата на конкретни сведения за лица и организации.

Игнат.

Задачи:
Да ни информира за поведението на лишените от свобода от затвора Ст.Загора, настанен за лечение в болницата на Софийски затвор.

Мероприятия:
Да се изготвят преписи от сведението за У-ние 06 ДС, СГУ-МВР и отдел "Затвори" и ЦИОУ.

ПРИЕЛ СВЕДЕНИЕТО:
/капитан Ралев

Написано в 5 екз.:
Екз.№ 1-ЦИОУ-МВР
Екз.№ 2-У-ние 06 ДС
Екз.№ 3-СГУ-МВР
Екз.№ 4-ОЗ-МВР
Екз.№ 5-РД аг."Игнат"
Изп.: кап.Й.Ралев
Нап.: Л.Тодорова-100

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М И Н И С Т Е Р С Т В О Н А В Ъ Т Р Е Ш Н И Т Е Р А Б О Т И

Централно информационно-организационно управление

==========

Рег.№ Г-1094 Екз.№ 1

25.03. 1987 г.

И З К А З В А Н Е

НА МИНИСТЪРА НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ ГЕН.-ПОЛКОВНИК ДИМИТЪР СТОЯНОВ НА СЪВЕЩАНИЕТО С ПАРТИЙНИЯ, ДЪРЖАВНИЯ И ОБЩЕСТВЕНИЯ АКТИВ ПО ПРОБЛЕМИТЕ НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС, ПРОВЕДЕНО НА 4 МАРТ Т.Г. В ЦК НА БКП

С О Ф И Я

1 9 8 7

ДРУГАРИ,

Най-напред искам да изразя пълната си подкрепа на оценките, изводите и задачите, които произтичат от доклада, изнесен от др. Чудомир Александров.

Докладът дава пълен анализ на състоянието на възродителния процес и определя главните насоки на бъдещата ни работа.

Ето защо днешното съвещание може да стане отправно начало на една настъпателна работа за утвърждаването и развитието на възродителния процес.

Когато оценяваме завоюваните позиции и определяме задачите за по-нататъшното развитие на възродителния процес, ние всички разбираме, че той е сложен социален процес, в който се преплитат класово-политически, идеологически, религиозни и социално-психични отношения и тенденции.

Той се осъществява в период, когато на международната арена се води тотална класова борба, когато противникът е мобилизирал огромни сили и средства за подриване завоеванията на социализма в НР България.

Американският империализъм винаги е залагал на използването на исторически възникналите национални проблеми на Балканите като средство за дестабилизиране на нашата страна.

Архивите на ДС

Още в периода след Девети септември 1944 г. и особено през 60-те и 70-те години турските специални органи, подкрепяни от ЦРУ и другите натовски разузнавания, целенасочено провеждаха широкомащабна дейност за насаждане на протурски национализъм сред част от българския народ.

За замъгляване националното съзнание на това население и внушаване на убеждението, че то е част от турската нация, буржоазна Турция системно поддържаше жива идеята за изселване, без да допуска масово изселване. Насаждаше се враждебно отношение към българския народ и социалистическата ни държава.

Формираните по такъв начин националистически чувства и изселнически настроения се използуваха като база за широкомащабна шпионска и друга подривна дейност срещу нашата страна. Показателно е, че в годините на народната власт органите на Държавна сигурност са разкрили и разобличили над 500 шпиони и емисари на турските специални служби.

По такъв начин турската политика, пропаганда и военщина замаскирано подготвяше почвата за предявяване на претенции за културна и административна автономия и други форми за обособяване на тази част от българския народ.

След окупирането на Северен Кипър през 1974 г. апетитът на турските националисти нарасна. В турския печат се публикуваха шовинистични статии, с които се приветстваше създаването на "втора турска република" и се декларираше подкрепата за създаването на "трета турска република". С подобни изявления се ангажираха и отделни турски официални лица.

За подготвяне почвата на кипърския вариант по отношение на България турските специални органи многократно издадоха и се опитаха да разпространят книгата на Емине Ешънсу "Цветята растат", която е романизирана директива за организиране на нелегална борба на българските мюсюлмани за присъединяване на част от България към Турция.

Ето защо възстановяването на имената и приобщаването на това население към българската нация беше много силен удар върху стратегическите цели и плановете на Турция и САЩ за дестабилизиране на нашата страна и инспириране на кризисни явления по подобие на тези в Унгария (1956 г.), Чехословакия (1968 г.) и Полша (1980 г.), събитията в Косово - СФРЮ и др.

Възстановяването на имената на ислямизираните по време на турското робство българи лиши Турция от правно основание за претенции над това население. Турските реакционни шовинистически среди добре разбират, че с този акт България дава пример за осуетяване на аналогичните експанзионистични планове и намерения на Турция по отношение и на други страни - бивши владения на Османската империя, като Гърция, Кипър, Ирак, Сирия и пр.

Нормалният трудов и жизнен ритъм, стремежът за трайно битово устройване, изпълнението на производствените планове и социално-икономическите задачи в окръзите с компактни маси лица с възстановени имена, спокойствието и вътрешният ред са безспорни доказателства за приемането на новите имена и за още по-пълното приобщаване на това население към българската нация и социалистическата държава.

I9

Архивите на ДС

169

С всеки изминат ден все повече интелигенти, младежи, учащи се, работници и селяни с възстановени имена активно подкрепят процеса.

Партийната политика намира подкрепа и съдействие от страна на мюсюлманското духовенство.

Създадени са предпоставки за изменение в езиковата среда, в празнично обредната и ритуалната система. Това население се радва на нови и нови социални придобивки.

Нашите безспорни завоевания - позитивните елементи в развитието и утвърждаването на възродителния процес - са очевидни за всеки. Очевидни са и за политиците на буржоазна Турция, на САЩ, на техните съюзници от НАТО.

Именно затова, както ние очаквахме, реакцията на САЩ и натовска Турция, на която се отрежда ролята на "жандарм" в Близкия Изток, е така силна, остра и болезнена.

Израз на тази реакция е подпомаганата и щедро финансирана от САЩ и ЦРУ широкомащабна антибългарска кампания, целяща дискредитирането на НРБ пред световната общественост.

Сега управляващите кръгове в Турция и САЩ и техните специални служби се стремят да намерят "невралгични точки" и поле за ескалация на подривната си дейност. Активно се търсят нови форми, нови начини и средства за противодействие и забавяне на развитието на възродителния процес.

Противникът изгражда и финансира специален апарат за подривно-националистическа и пропагандна дейност срещу НРБ. В сегашния си вид този апарат включва:

- Съвета за национална сигурност, оглавяван от президента.

- Международния съвет за морална и културна подкрепа на "българските турци", в който влизат представители на Министерския съвет, Парламента, Генералния щаб, Разузнавателното управление,министерствата на външните работи, на информацията, на младежта и спорта, на търговията и индустрията, на просветата, на финансите и др.

- Координационния съвет за пропаганда и контрапропаганда към президента.

- Самостоятелната дирекция за пропаганда в чужбина към министър-председателя.

- В този апарат се включват и всички останали държавни, идеологически и други институти и центрове, ангажирани в подривна антибългарска дейност.

В изпълнение на приетите директиви са разработени и се изпълняват нови антибългарски програми за възпиране и забавяне на възродителния процес. За целта е мобилизиран политическият, културно-историческият и пропагандният потенциал на Турция. Възстановени и задействани са редица изселнически, религиозни и други подривни организации. Създадени са и нови.

Дейността на тези организации се финансира от държавата, а ръководителите им са на секретен щат. Неофициално те са изцяло под ръководството на турските специални органи. Натоварени са да изпълняват най-острата и гнусна антибългарска дейност.

Чрез създаване на специален фонд за пропаганда турското ръководство реши въпроса за материалното и финансовото осигуряване на антибългарската кампания в дългосрочен план.

I9

Архивите на ДС

Документално е доказано, че значителна част от тези средства се предоставят от САЩ и ЦРУ.

Чрез масираната дейност, осъществявана от този апарат, Турция прави опити за упражняване на широкомащабен дипломатически, икономически и пропаганден натиск срещу НР България.

Във външнополитически аспект дейността на Турция сега е насочена към по-широко въвличане на страните от НАТО и арабските държави с реакционни режими и осигуряване на тяхната подкрепа за осъждане на България за "погазването" на религиозните и културните права на т.нар. турско малцинство.

171

Правителството на Турция възприе като постоянна практика поставянето на въпроса за "положението на турците" в България при двустранните си контакти с държавници на други страни и на международни форуми.

Наред с отстояване ролята си на покровител на българите мюсюлмани, сега Турция насочва своята външнополитическа дейност за получаване на подкрепа и оказване натиск върху нашата страна главно в следните насоки:

– за разрешаване на парламентаристи и журналисти от натовските и други страни да посещават райони, в които продължавала т.нар. кампания по побългаряване;

– за събиране на разделените семейства и поставяне на нови и нови претенции в тази насока;

– за подписване на нова изселническа спогодба,която да обхване всички живеещи в България мюсюлмани.

Турция добре съзнава, че досегашните й външнополитически инициативи за оклеветяване на България не постигат своя ефект, че те имат пропаганден характер и не могат да й

осигурят съществена подкрепа даже от нейните съюзници, както и от арабските страни.

Все по-чести са случаите на болезнено огорчение и разочарование на режима в Анкара от факта, че неговите настойчиви усилия за поименно осъждане на НР България в международен план не се осъществяват. С изключение на САЩ делегациите на другите страни от НАТО на сега протичащата 43-та сесия на Комисията по правата на човека в Женева не възприемат турското предложение и се придържат към по-общи формулировки. Такъв беше и резултатът от срещата в Кувейт на организацията "Ислямска конференция".

Въпреки това Турция ще продължи да провежда антибългарска пропагандна война с цел забавяне на възродителния процес. Главен обект на тази война и занапред ще бъде населението с възстановени имена.

На антибългарска "вълна" са настроени всички турски радиостанции. Използват се двадесет мощни радиопредавателя и ускорено се изграждат нови десет - още по-мощни.

През 1986 г. продължителността на радиопредаванията, насочени към лицата с възстановени имена, достигна до 18 часа в денонощието. Само турските радиостанции предават на над 25-вълнови диапазона, а "Гласът на Турция" - основната радиостанция, излъчваща антибългарски клевети, предава на 15 езика.

В помощ на Турция се включват и западните радиоцентрали "Гласът на Америка", "Свободна Европа", "Дойче веле" и др.

Всичко това преследва психологически и пропаганден натиск върху съзнанието на лицата с възстановени имена.

I9

Архивите на ДС

Нашите проучвания показват, че една част от тези предавания се слушат и коментират, пораждат надежди за изселване в Турция и подбуждат отделни лица и групи към различни форми на противодействие, колебания, отчуждаване и неискрено поведение, затваряне в себе си и в семейството.

За подхранване на турската подривна пропаганда широко се използват спекулациите на буржоазната наука.

За тази цел Турция мобилизира научния си потенциал. Координирано и целенасочено се подготвят и публикуват псевдонаучни разработки по всички аспекти на миналото и настоящето на това население - история, език, култура, образование, религия, обичаи, бит.

Немалка част от публикуваните книги и материали от симпозиуми и конференции се превеждат на чужди езици и се разпространяват на международни форуми, изпращат се до национални институти, университети, библиотеки, до отделни учени, общественици и политици.

Предвижда се създаването на национален център за културно-исторически изследвания за "опазване на материалната и духовната култура на българите мюсюлмани".

По такъв начин антибългаризмът постепенно и целенасочено се превръща в течение на турската наука.

В широкомащабната антибългарска дейност на Турция значителна роля се възлага на турските специални служби.

След възстановяването на имената турските дипломатически представители у нас и турското разузнаване станаха основен източник на информация, клевети и лъжи за възродителния процес.

173

Срещайки решителен отпор, турското разузнаване проявява нарастващ стремеж за разширяване на своите разузнавателни възможности, за събирането на информация за състоянието, развитието на възродителния процес и отношението на това население към турските действия и пропаганда, както и за подстрекаването му срещу мероприятията по възродителния процес.

Турските управляващи кръгове все повече разбират необратимия характер на възродителния процес, че все повече се стесняват възможността и базата за постигане на техните подривни и експанзионистични цели.

Въпреки това турските специални служби най-активно търсят възможности за установяване на контакти и отношения на сътрудничество с отделни враждебно-престъпни елементи в нашата страна.

През последните години органите на МВР разкриха и пресякоха противодържавната дейност на редица фанатизирани, враждебно-престъпни елементи и групи.

Данните от разследването показват, че мотивите за замислянето и извършването на противодържавна дейност от такива лица и групи са били формирани в значителна степен под влиянието на протурската пропаганда и ислямския религиозен фанатизъм.

В поведението си много от тях са проявявали двуличие. Негативното им отношение към възродителния процес е оставало скрито от заобикалящата ги среда, от партийните, административните и стопанските органи и трудовите колективи.

I9

Архивите на ДС

175

Много от тези лица и групи са събирали и предавали военна, политическа и друга шпионска информация на турски и други натовски дипломати във вреда на интересите на нашата социалистическа държава.

Такива враждебно-престъпни елементи трябва решително да се разобличават пред останалото население и трудовите колективи за извършеното от тях предателство по отношение на своя народ и Родина.

В условията на масиран натиск срещу нашата страна, борбата, която водим с Турция, е борба преди всичко за умовете, съзнанието и чувствата на това население, борба за защита на завоюваните позиции и утвърждаване на българско патриотично съзнание.

Тази борба изисква постоянство, целенасоченост и непримиримост.

Органите на МВР организират своята дейност за още по-активно и настъпателно противодействие срещу подривната дейност на Турция, за решително пресичане на опитите на турските специални служби за намеса във вътрешните работи на нашата страна, за осуетяване и пресичане на намеренията и действията на враждебно-престъпните елементи да осъществяват предателство срещу националните интереси на България.

Сега сред част от това население продължава да се чувствува напрежение и изострена чувствителност към всичко, което засяга неговото настояще и бъдеще.

Това поражда повишената внушаемост и колебание във формиращите се мнения и настроения.

През последните месеци колебанията на позитивните и негативните мнения и настроения се формират под доминиращото въздействие на два основни фактора – ефективността на нашето противодействие срещу турските инсинуации, лъжи и клевети и спекулациите на протурската пропаганда по различни поводи.

Както сега, така и в бъдеще Турция непрекъснато ще прави опити да разколебава, да внушава, че подложена на натиск, България ще отстъпи и ще се стигне до изселване.

Ето защо едно от основните направления в нашата политическа работа сред това население следва да бъде постоянното затвърждаване на убеждението в необратимостта на възродителния процес, че той органически изключва въпроса за изселването. Категорично да се разобличава провокационната, измамната и лъжлива същност на твърденията и внушенията от Анкара по въпроса за изселването.

Затова именно тук следва да се засили нашият отпор срещу подривната пропаганда, да се разобличават опитите на враждебно-престъпните елементи за обособяване и противодействие, по-убедителна да стане нашата подкрепа за преодоляване на вътрешните съмнения в отделни хора, да бъде по-действена нашата политическа и идейновъзпитателна работа.

Нашата общественост трябва да проявява по-голяма непримиримост към проявите на враждебно-престъпните елементи които се опитват да малтретират, да се саморазправят с длъжностни лица, активисти и други лоялно настроени към мероприятията на възродителния процес.

Ще посоча само няколко случая.

Лица с възстановени имена от с.Бяла паланка, Сливенски окръг, след употреба на алкохол грубо застявали техен съселянин да изпълнява турски песни и след като отказал му нанесли побой. В с.Търновци, Силистренски окръг, е нанесен побой над механизатор за това, че направил забележка на лица да не говорят на турски език. Към участници в срещата на завърнали се от Турция изселници бяха отправени по телефон и с анонимни писма дръзки и цинични заплахи за саморазправа и малтретиране.

От всички нас сега се очаква да дадем по-категоричен отговор на животрептящите проблеми и въпроси, които сега вълнуват тези наши граждани във връзка с техния български произход.

Данните от редица окръзи, от разкопките в Нови Пазар, от Руенската селищна система, предметите от погребенията, надписи и кръстове от надгробни камъни в стари мюсюлмански гробища, старите архиви съдържат огромно количество доказателства за българския произход на това население.

Ето защо необходимо е още повече да се разширяват етнографските и краеведческите изследвания, още по-мащабно да стане тяхното популяризиране сред населението и особено сред младежта.

Нашата позиция е особено силна и с икономическите и социалните завоевания на това население, с възможностите, които социализмът дава за неговата социална реализация. Даже в буржоазна Турция са принудени да признаят, че такива условия за живот, каквито е осигурила социалистическа България на своите граждани, те не могат да имат другаде.

Архивите на ДС

177

Необходимо е още по-пълно да се отчитат и използват непосредствените икономически и социални интереси и потребности на това население, на различните социални слоеве и групи. Да се създават още по-благоприятни условия за тяхното широко участие в изпълнението на икономическите и социалните задачи.

Нашите проучвания и проверки показват, че хората очакват още по-голямо внимание и постоянни грижи. Тогава, когато се действува открито и гъвкаво, когато се води целенасочена и умела профилактична и възпитателна работа, много хора, включително и колебаещи се, могат да бъдат спечелени на наши позиции. Ето защо както за органите на МВР, така и за държавните, стопанските и обществените органи и организации борбата за спечелване на всеки човек е първостепенна задача. В това отношение всички трябва да чувствуваме голямата си партийна и национална отговорност.

От особени грижи, внимание и постоянна подкрепа и перспектива за развитие се нуждаят сега ръководните кадри, активистите, които издигаме в партийните, държавните, стопанските и обществените органи и организации. Това се налага от обстоятелството, че не са редки случаите, когато враждебно-престъпни елементи ги заплашват, унижават, изолират, правят опити да ги компрометират и оказват психически терор върху тях и техните семейства.

Ние трябва да преминем в настъпление, да издигаме авторитета и укрепваме позициите на ръководните кадри от това население и категорично да разобличаваме и изолираме

I9

Архивите на ДС

враждебно-престъпните елементи, с което да създаваме подходящ климат за по-нататъшното развитие на възродителния процес.

179

Отп. в 1 екз.
Нап.:СВ-567
25.03.1987 г.
Размн в 45 екз. и
изпратени по списък

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

6

СЕКРЕТНО!

МВР
ШЕСТО УПРАВЛЕНИЕ ДС
Рег. № 8145 Изв. № 29
09 V 1987 г.
СОФИЯ

УТВЪРЖДАВАМ
ЗАМ.-НАЧАЛНИК НА
ШЕСТО УПРАВЛЕНИЕ - ДС:
подполковник
/Цв. Цветков/
София, 12.05. 1987 г.

Отдел III-ДС
Регистрирано под
№ 31356
24.07. 1987 г. Регистрирал:

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Откриване ДОР на Наум Шаламанов

Наум Стилиянов Шаламанов е роден на 23.01.1967 г. в с. Птичар, Кърджалийски окръг, български гражданин с възстановено име, неосъждан, неженен, със средно образование, трикратен световен шампион по вдигане на тежести. Понастоящем живее в Турция под името Наим Сюлейманоглу и с двойно гражданство.

Произхожда от работническо семейство. Баща му - Стилиян Шаламанов работи като миньор в рудник "Звездел", Момчилград, безпартиен, неосъждан, националистически настроен. Майка му е работничка в оранжериите - Момчилград, безпартийна, неосъждана. Н. Шаламанов има двама братя, живеещи в гр. Кърджали.

На 30.11.1986 г. Наум Шаламанов отпътува за гр. Мелбърн, Австралия в състава на спортна група за участие в заключителния турнир за Световната купа по вдигане на тежести.

На 07.12.1986 г. по време на тържествената вечеря по повод завършването на състезанията Шаламанов изчезва и на

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г. Подпис :

13.12.1986 г. през Лондон пристига в Турция, където получава турско гражданство.

Установяването на Наум Шаламанов в Турция, приемането на турско поданство и неколкократното му включване в мероприятия с антибългарска насоченост на турската пропаганда нанесе и нанася вреда на развитието на възродителния процес сред част от потомците на потурчените в миналото българи и позволи на турското правителство и специални служби да използуват неговото име и личност в опитите си да дискредитират политиката на НР България.

Същевременно анализът на публикациите в турските средства за масова информация и на придобитите оперативни данни от ПГУ - ДС, Шесто управление - ДС и Окръжно управление на МВР - Кърджали показва, че Наум Шаламанов не желае да бъде въвличан в политически машинации и държи на развитието си като спортист. Изразява недоволство от създадените му условия да тренира и да се подготвя за нови постижения. В него е налице носталгия по близките му в България и раздвоение, което вероятно ще се засилва предвид решението на Изпълнителното бюро на Международната федерация по вдигане на тежести в Атина (м.март 1987 г.) и неясното бъдеще.

За ограничаване на неблагоприятния политически и идеологически ефект от незавръщането в страната на Наум Шаламанов и използуването му от турското правителство и специални служби в мероприятия с антибългарска насоченост, следва да бъдат решавани следните основни задачи:

1. Задълбочаване разколебаването на Наум Шаламанов и укрепване на мотивите за дистанцирането му от антибългарската кампания, провеждана от турското правителство и турските специални служби.

2. Формиране у Наум Шаламанов на мотиви за завръщане в НР България.

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г.Подпис :

Архивите на ДС

3. При невъзможност да бъдат изпълнени първите две задачи да се проведат мерки за оказване на психологически натиск върху Наум Шаламанов с цел недопускане постигане от него на по-високи спортни резултати.

За изпълнение на посочените основни задачи,

П Р Е Д Л А Г А М :

Да се открие ДОР на Наум Стилиянов Шаламанов (Наим Сюлейманоглу) под псевдоним "Хамелеон" с окраска "Противодържавна агитация и пропаганда".

Делото ще се води от майор Веселин Петков - главен инспектор и лейтенант Методи Игоров - разузнавач в отделение 02, отдел 09, Шесто управление - ДС, съгласувано с ПГУ-ДС и ОУ на МВР - Кърджали.

НАЧАЛНИК НА ОТДЕЛЕНИЕ 02:
капитан
/Ив. Иванов/

СЪГЛАСЕН
НАЧАЛНИК НА ОТДЕЛ 09:
полковник

отп. в 1 екз.
№ 1 - ДОР "Хамелеон"
Изп.: Иванов
Нап.: Иванов

Да се имат впредвид и следните задачи:

- разкриване механизма и технологията на подхода на турските специални служби или известни болгари с ВИ и начините за провеждане на операцията по Наум Шаламанов с отпед предназване на други спортисти и пр.

- създаване условия за компрометиране на турската политика и действията на специалните служби с контрапропагандна цел.

12.05.87

КРДОПБГДСРСБНА 8
ВЯРНО С ОРИГИНАЛА
Дата : 29.08.2013г. Подпис :

Съобщава: ОРОК 32
„Радков"
Приел: ОР Илиев
на 07.06.1987 год.

Агентурно сведение

По всяка вероятност положителните страни на Международната научна конференция в Търново са вече оценени. Самият факт, че у нас /макар и със закъснение/, стана възможно организирането на подобно мероприятие, е голям положителен актив. Думата ми тук няма да е в преповтаряне на положителните оценки, а за някои бележки, к които би трябвало да се вземат предвид при организирането на бъдещи подобни мероприятия.

I. Предварителното оповестяване на Конференцията и нейната научна организация не бяха на необходимата висота. От мероприятието липсваха известни наши учени - някои от тях не бяха поканени навре ме. Други пък, отчитайки вероятно обществено-политическия подтекст на Конференцията, предпочетоха да си стоят в София. Някои специалисти по периода изобщо не получиха покани и се почувствуваха пренебрегнати. Изобщо искам да отбележа, че в предварителната научно-организационна подготовка витаеше някаква тайнственост, която беше почувствана от хората, а това не бе твърде от полза за мероприятието. Ще попитате защо? Защото между историческата колегия плъзнаха какви ли не приказки... У някои хора се създаде чувство за подценяване и пренебрежение. Струва ми се, че първата крачка не биваше да става в такава атмосфера.

Каза се, че липсваха известни наши учени. Въпреки това докладите не бяха малко. Но ако се погледне по-внимателно в програмата ще се види, че мероприятието беше сякаш организирано за изявата на аспиранти и млади научни работници. В това няма нищо лошо - дето се вика, да се даде път на младите. Но на такава научна конференция, така, както беше замислена, би следвало да се даде предимство на "тежката артилерия" на българската историческа наука. Участие взе проф. И. Димитров, но неговото присъствие беше повече като на политическо лице. Проф. В. Мутафчиева беше поканена, но твърде късно, за да може да подготви доклад. Проф. Стр. Димитров не поже-

ла да участвува, изглежда обиден за нещо на организаторите. Липсваха ръководители на катедри, секции и направления. Някои са недоволни, че не са известнени на време, че не са поканени, както му е редът, други – предпочетоха умишлено да стоят в сянка. По мое мнение едно такова мероприятие следва да покаже монолитността на българската историческа наука. Това обстоятелство следва да се отчете при евентуално организиране на подредната конференция.

II. За международното участие. Тук проличаха определени слабости, които произтекоха от един прост факт – не беше обмислено достатъчно добре наименованието на конференцията. Видя се, че някои от поканените учени предварително отказаха да присъствуват. Имаше заявки за участие и то интересни и важни за нас, а хората в последствие "по уважителни причини" не пристигнаха. Ако организаторите не бяха избрали толкова директно наименование на мероприятието, насочващо пряко към Възродителния процес, със сигурност може да се каже, че щеше да има по солидно международно присъствие. Така, предварително заявените прекрасни доклади, щяха да бъдат прочетени.

Струва ми се, че на международното участие трябва да се погледне по-иначе. На сегашния етап за нас е важно чуждестранното п р и с ъ с т в и е. Нужно е да дойдат чуждестранни научни работници, да чуят и да се запознаят с нашите доводи и то от устата на изтъкнати наши историци, ще рече тези хора да бъдат убеждавани в нашата правда. Не бива да се очаква, че всички чужденци ще четат доклади, пряко насочени към интересуващата ни проблематика. Видя се, че някои не бяха пуснати да заминат тъкмо заради проблематиката. Затова нека някои да дойдат, пък макар и с неангажирани доклади, да слушат и да гледат, да взимат участие в дискусиите – това е един добър залог за бъдеща работа. Тук само между другото – международно научно мероприятие, на което преобладаващите докла-

Из архивите на ДС

ди са на български език, не може да мине без симултантен превод. Как иначе нашите гости ще се запознаят с нашите научни аргументи?

Разбира се, че някои от чуждестранните научни работници трябва да участвуват с доклади за ислямизацията и асимилацията. Големият проблем е: такива научни работници има, но те трудно идват у нас на такива мероприятия. Решението е: конференцията да има по-общо наименование, например: Социално-икономически, политически и културни аспекти в развитието на Османската империя /XV-XIXв/ или нещо от този род. С подобно наименование си гарантираме широк международен интерес и по-голямо участие. Понятно е, че част от докладите ще имат по-общ характер. Но затова пък нашите приятели ще могат да дойдат и да прочетат това, което ни е нужно.

Прочее, в случая ~~xxxx~~ допуснахме слабост, която беше вече свършена от турците. На техните международни мероприятия се видя, че мнозинството от научните работници не желаят да се ангажират с турските тези. Не бива да очакваме, че ще постигнем нещо повече от турците, без предварителна умна, премислена и прецизна подготов ка. Не може да разчитаме само на обстоятелството, че сме по-привлекателни от турците. В крайна сметка намеренията на политическите среди надделяват над добрите намерения на конкретните учени. Нужно е да се помисли как да бъдат заобиколени някои пречки по пътя ни. Като начало следва да се наблегне повече върху прецизирането на наименованието на Конференцията.

III. За организирането на бъдещите научни мероприятия. Въпреки изтъкнатите до тук обстоятелства считам, че Конференцията в Търново беше безпорен успех и положи добро начало за бъдеща работа. Съществуват реални предпоставки за периодично провеждане на подобни мероприятия у нас - да речем, на всяка втора година. С оглед на бъдещата организационна работа искам да изтъкна някои

съображения.

Мисля, че ако за следваща конференция се даде приоритет на балканската проблематика, ще срещнем съпротивата на някои научни среди у нас, които ще изтъкнат, че се получава дублиране. Организират се конференции и конгреси по балканистика и още едно мероприятие, в чиято проблематика присъствува определението "на Балканите" или "балканските народи", ще ни дойде много; така може би ще рекат някои. Струва ми се, че по тази линия не ще може да бъде плътно ангажиран главно Института за балканистика. Може да се предположи, че той ще се изплъзне по линията на редовните конгреси по балканистика, още повече, че и следващият ще бъде проведен в София през 1989 г.

С оглед на това може да се помисли за придаване на османистичен облик на бъдещите конференции - проблематика пак балканска, о тново насочено към Възродителния процес, но под друго име. В защита на предложението си ще посоча, че на много места по света се организират международни научни срещи по османистика, на които с пълна сила се поставят и интересуващите ни проблеми. Освен това в България е създадена школа за османистични проучвания с международен престиж и нашите научни работници на това поприще би трябвало да имат свой форум, на който да канят и свои чуждестранни колеги. Този форум може да стане чудесно място за изява на нашите постижения и научни тези по така актуалната напоследък проблематика.

Като се предлага мероприятието да бъде "завъртяно" около османистиката, това съвсем не означава, че тук не ще намерят място специалисти от други исторически дисциплини. Периодът на робството обема близо пет столетия от историята на българския и балканските народи, так че в една такава конференция ще могат да

Из архивите на ЮС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

вземат участие специалисти по българска и балканска история, фолклористи, етнографи и пр. Всичко е въпрос на добра организация.

Предлагам също така, голяма конференция с международно участие като тази в Търново, да бъде предшествувана от вътрешен симпозиум на който нашите специалисти да уточнят проблематиката, да уеднаквят позициите си и по този начин в стегнат научно-организационен ред да се подходи към Международната конференция.

В светлината на досегашния опит предлагам: следващата Муждународна конференция да е на тема "Социално-икономически, политически и културни аспекти в развитието на Османската държава /XV-XIXв

Място на провеждане – пролетта на 1989 г. в гр В. Търново. През 1988 г. в същия град да се проведе вътрешен симпозиум, който да даде конкретна ориентация по научната проблематика на бъдещата Международна конференция. В организацията да бъдат ангажирани ВТУ, звената на БАН, занимаващи се с история на България и Балканите под османска власт, катедрите по същата проблематика към СУ и сътрудници на Ориенталския отдел към НБ "Кирил и Методий". По мое мнение съществуват всички предпоставки да бъде създадена традиция и добра организация в провеждането на подобно научно мероприятие, което ще спомогне много за научната подкрепа на протичащия у нас Възродителен процес.

IV. За контактите с чуждестранни научни работници. Най-много контакти имах с – СФРЮ. Познаваме се от предишни научни срещи. Добронамерена е към българските научни работници Остана с добри впечатления от мероприятието в Търново. Особено силно я впечатли добрата организация на Конференцията. Оказах на подобаващо внимание – разведох я из историческите забележителности, дадох й вечеря и т.н. Всичко това имаше положителен резултат, направи добро впечатление на гостенката.

2I
187
Архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

В един разговор тя засегна нашия Възродителе процес. Подпита как протича смяната на имената, за вътрешната атмосфера и пр. Отговорих й подобаващо - вече има натрупан опит за отговори на такива въпроси. Наблегнах върху желанието на нашата страна за добросъседски отношения с останалите балкански държави. се съгласи, че е така, дори /струва ми се с известна ревност/ каза, че в момента България поддържа добри отношения с Гърция. Говорихме за Турция. твърди, че Турция в момента набира икономически сили и в скоро време тази държава ще стане фактор с голямо политико-икономическо значение на Балканите и в близко-източния ареал. Югославянката не се ангажира с някакви преки изявления във връзка със смяната на имената у нас.

По време на разходката из историческите забележителности в търновския край, беше учудена, а някъде изпадаше във възторг от видяното и от грижите, които се полагат за историческото наследство. Почувствувах, че пропагандата е създала у нея известна превратна прадстава за миналото на българите, която представа беше донякъде ревизирана от видяното в Търново. остана много доволна от оказаното внимание и заяви, че ще се реваншира при евентуална среща в Белград.

След Конференцията, на посещение в Института за балканистика дойде проф. Саакян. Проф. Стр. Димитров го запозна с членовете на секцията, а аз представих арменския гост. Саакян желае научно сътрудничество му нашата секция в Института и ръководения от него сектор в Арменската академия на науките. Споразумяха се с проф Димитров да излязат със съответни предложения пред ръководствата на двете Академии и да се работи за организирането на двустранни срещи. Саакян прояви интерес към моята работа в османистичните

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г. Секретар :

7. 88

проучвания и изяви желание негови сътрудници да поработят у нас и да обменят опит. Предложи работа върху съвместно документално и издание във връзка с националния проблем в Османската империя. Уговорихме се да поддържаме контакти.

В заключение искам още веднъж да подчертая високата си положителна оценка на научното мероприятие в Търново. То създава добри предпоставки и възможности за бъдеща работа, които не бива да бъдат пропуснати.

7.06.1987 г.

Др. Алипиев,
Съветите изучените на „Радиов" са полезни. Обаче с ОРБУ и трябва да ни даде сведения за [illegible] участвували в конференциите, не само за
Сос сведението да се запознае
др. П. Димитров

9.VI 1987 г.

Из архивите на ДС

65

МВР
ШЕСТО УПРАВЛЕНИЕ ДС
Рег. № 13453 Вх. № 3
27. VII. 1987 г. год.
СОФИЯ

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

16218 28.7 87

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Действията на органите на МВР по ликвидиране на терористичната група и освобождаването на взетите като заложници деца.

ДРУГАРЮ МИНИСТЪР,

ДРУГАРИ ГЕНЕРАЛИ И ОФИЦЕРИ,

Както е известно на 08.07. 1987 година към 15.00 часа три лица, с възстановени имена, извършиха дързък терористичен акт пред хетел "Интернационал" в туристическия комплекс "Златни пясъци". За първи път в страната след 09.09. 1944 година бяха взети заложници и бе направен опит с цената на техния живот да се поставят на НР България ултимативни искания.

Из архивите на ДС

На всички е известен в общи линии развоя на събитията, включително и развръзката след повече от 28-часова напрегната работа по случая. Трябва да подчертаем, че в тази насока възможно най-пълно бе информирана цялата наша общественост. Именно по тази причина няма да се спираме на хронологията на събитията, а ще направим опит, засягайки всички по-съществени моменти да изведем поуките от инцидента. При това искам да направя уговорката, че в изнасяния от нас анализ съзнателно засягаме само онази част от цялостния случай, която започна на ТК "Златни пясъци" и приключи в района на с. Българи, Бургаски окръг. Съзнателно от анализ на този етап ще изключим предисторията, причините и условията, способствували и довели до взимането на заложници и извършването на терористичните действия. По този въпрос предстои да се направи самостоятелен анализ. Да се изясни кои са причините да не доловим своевременно замислите и подготовката за такива действия, още повече, че тези замисли и подготовка са били достояние на твърде широк кръг от лица. По същия начин предмет на самостоятелен анализ ще бъде и начинът, по който похитителите са се снабдили с необходимите средства за извършването на последвалите дръзки действия.

Нашата задача сега се свежда до оценка на поведението на терористите от момента на взривяването на гранатите пред хотел "Интернационал" до обезвреждането им. И едновременно в светлината на развитието на създалата се ситуация, трябва да оценим действията на включените за решаването на проблема сили.

191

Из архивите на ЦК

192

67

I. НЯКОИ ОБЩИ ОЦЕНКИ ПО СЛУЧАЯ НА ТК "ЗЛАТНИ ПЯСЪЦИ"

Както вече бе подчертано, терористичен акт с вземане на заложници в нашата действителност след социалистическата революция се случва за първи път. Нещо повече. Оценявайки колко са далеч подобни прояви от психиката и традициите на нашия народ, случаи с подобна насоченост се считаха едва ли не за малко вероятни.

Вярно е, че при подготовката и проиграването на моделни ситуации подобни случаи бяха отработвани сравнително често в отделни поделения на МВР и особено в поделение 72560.

Междувременно разкритите случаи, особено по линия на протурския национализъм, подсказваха определена ориентация на някои вътрешни враждебно-престъпни елементи и към такива действия (имам предвид "Осите", реализирани от ОУ на МВР - Кърджали и редица сигнали, постъпили в органите на ДС). Показател за недооценката на опасността, която представляват актовете с вземане на заложници, е фактът, че в Заповед I-90 борбата срещу подобни случаи се регламентира общо, като "действия след извършване на терористично-диверсионен акт". Очевидно е (а разглеждания случай най-ясно демонстрира това), че терористичните актове с вземане на заложници съществено се отличават от онези явления, с които се сблъсквахме досега - ТДА по ЦДОИ "Терористи" и опита на ЦДОИ "Скорпион". В тази връзка случаят на 08.07.1987 г. ни изправи пред уникална по своя характер ситуация, която изискваше решения и насоки на конкретна работа, съществено отличаващи се от всичко онова, което провеждахме по "Терористи" и "Скорпион". Тази ситуация изискваше:

22

Архивите на ДС

193

а) решаването й да се извърши в максимално кратък срок. От една страна темповете на развитие на ситуацията се налагаха не само от нас, а и от самите похитители. Това от своя страна изискваше максимална бързина на вземане на решенията и експедитивност, и ефективност при изпълнението им. Всяко забавяне свръх допустимото, водеше до нанасяне на политически и морални щети на страната;

б) независимо от твърденията на теорията, че подобна ситуация може да има множество решения, в крайна сметка, и това го почувствувахме на собствен гръб, се оказа, че единственият изход, който не влече след себе си политически пасиви е неутрализиране на терористите на територията на страната при съхраняване живота и здравето на заложниците и освобождаването им. На практика и в дадения случай всички обсъждани варианти на тактически действия на място и дадените политически решения от Ръководството на министерството и лично от др. Министър, бяха разновидности на това решение.

Именно от гледна точка на посочените две особености следва да подчертаем, че основно достойнство на нашата работа по случая на ТК "Златни пясъци" бе единството на политическите и тактически решения. Това бе постигнато благодарение на непосредственото ръководство на действията на силите от намиращия се на място първи заместник-министър, генерал-полковник Григор Шопов, от осъществяваната непрекъсната връзка и получаването на указания лично от др. Министър.

Из архивите на ЦК

Когато се очертават позитивните моменти в нашите действия, особено внимание следва да обърнем на:

1. Правилно очертаната още в началото тактическа линия за работа по случая, която се състоеше в следното - извеждане на терористите от района на туристическия комплекс и с това премахване на непосредствената опасност за живота и здравето на почиващите български и чужди граждани. Максимално "протакане на ситуацията" с цел осигуряване на време и възможности за въздействие на терористите, с оглед тяхното евентуално разколебаване и създаване на условия и търсене на подходящ момент за ефективното им неутрализиране. Налагането на собствен темп на развитие на обстановката от страна на действуващите сили за сигурност е изпитано средство, многократно проверявано в практиката. Това неведнъж ни бе подчертавано като основен тактически прием и от съветските другари по време на разговорите, които се проведоха в Москва тази година.

2. Случаят на ТК "Златни пясъци" показа нарасналата боеготовност на поделенията на територията, на които се извършиха терористичните действия, способност за бърза оценка на създалата се ситуация, способност за бързо реагиране, за маневриране със силите.

В случая следва да се посочи екстреното отцепване на района пред хотел "Интернационал" със силите на наличния милиционерски състав на РУ на МВР - Златни пясъци. Първоначалните действия на районното управление за изясняване на ситуацията, бързото довеждане на точна информация за нея до окръжното уравление бяха правилно организирани. А това бяха автономни действия на районното управле-

22

Архивите на ДС

195

ние на първия етап, които изцяло съответствуваха на задълженията, произтичащи за районното управление отМЗ-190 и приложенията към нея.

Сериозно нарастване на експедитивността е налице и в действията на ръководствата на окръжните управления на МВР. Щабът като нова организационна структура, която да поеме на място ръководството на силите на ОУ на МВР - Варна, бе създаден под ръководството на генерал-майор Станков преди изтичане на първия час от получаване на сигнала. Впоследствие анализът на действията на щаба в първите два часа на инцидента показва, че още щабът на ОУ на МВР - е очертал правилно неотложните задачи и на тази основа е разпределил функциите и задълженията на отделните подразделения и служители.

Посочените констатации са валидни и за Окръжно управление на МВР - Бургас,на територията на което бе проведена втората част и заключителния етап на операцията по обезвреждане на терористите.

3. Определена готовност за помощ на Варненски и Бургаски окръзи имаха и някои съпределни окръзи - Ямболски, Сливенски, Шуменски и Толбухински.

4. Оценката на нашите действия като цяло би била непълна, без оценката на няколко групи, осигуряващи мероприятия, които бяха проведени от централните и редица териториални поделения. Практиката показа, че независимо от перманентната готовност на поделенията на базата на детайлно разработени модели ситуации, такива осигуряващи операции, не подлежащи на предварително планиране,

почти винаги се провеждат.

За какво става дума?

А. Наложиха се бързи действия на ОУ на МВР - Силистра и Толбухин по установяване самоличността на похитителите и на отвлечените деца. Впоследствие ОУ на МВР - Силистра организира задържането и препращането на най-близките роднини на терористите на разпореждане на действуващите във Варна и Бургас сили с оглед използуването им за въздействие върху обектите.

Б. На базата на данните, съдържащи се в разпространената от терористите листовка за начина, по който са се снабдили с ръчни гранати, бе отпочната спешна проверка, която на практика се ръководеше непосредствено от зам.-началника на Управление ОЗ-ДС генерал-майор Страхил Сотиров. Получената информация при тези проверки даде възможност да се издигнат версии за начина на изнасяне на гранатите, за възможност в кражбата на боеприпасите да са участвували и други лица и да се очертае кръгът от тези лица.

С помощта на ОУ на МВР - Ямбол, Толбухин, Бургас, Варна, Силистра още през нощта на 08 срещу 09.07.1987 г. лицата, които бяха заподозряни като възможни съучастници в кражбата на боеприпасите, бяха задържани и разпитани. Целта бе да не се допусне изтичането на информация за станалото на ТК "Златни пясъци" да стимулира към необмислени, авантюристични и остри противодържавни действия евентуалния съучастник или съучастници.

5. Сериозен проблем от гледна точка на осигуряващи мероприятия, създаде решението за организиране среща на терористите

22

Архивите на ДС

с "турски дипломати". Наложи се спешно да се комплектоват документи за лицата, които щяха да се представят като турски дипломати. Работата бе извършена в кратки срокове от работниците на ШГУ и ВГУ-ДС, под непосредственото ръководство на полковник Гайдаров, полковник Генов, зам.-началници на ШГУ-ДС и полковник Маринчески, зам.-началник на ВГУ-ДС. Снабдяването с част от необходимия реквизит бе осъществено и със съдействието на ДНМ.

197

Няма да бъде пресилена оценката за това, че у всички звена и равнища бе налице готовност и умение да се окаже помощ за благоприятно решаване на създалата се критична ситуация.

6. Считаме, че трябва да се оценят като правилни и своевременни решенията и действията на силите от Центъра.

Групата, която бе изпратена, бе комплектована правилно с оглед задачите, които трябваше да се решават на място. Под ръководството на полковник Дойчинов, със съдействието на Управление 05-ДС, групата се изнесе и бе на летище Варна заедно с необходимото въоръжение и техника към 17,20 часа. По същество час след получаване на сигнала силите на направлението за работа по случая се концентрираха в района на местопроизшествието. Към 16,30 часа в ТК "Златни пясъци " пристигнаха и други длъжностни лица от Направлението и веднага се включиха в работата на създадения на място щаб.

Из архивите на ДС

198

II. НЯКОИ ОЦЕНКИ НА ТАКТИЧЕСКИТЕ ДЕЙСТВИЯ, ПРОВЕЖДАНИ ОТ СИЛИТЕ НА ОУ НА МВР - ВАРНА, БУРГАС И НАПРАВЛЕНИЕ "Т" ПРИ УПРАВЛЕНИЕ 06-ДС

Както бе подчертано и по-горе, общата тактическа линия на протакане и налагане на собствено темпо на развитие на ситуацията, в съчетание с усилия за скланяне на терористите към отказ от завършване на престъплението бе правилна и в крайна сметка оправда себе си. В тази връзка е правилно да бъдат подчертани някои от елементите на тази тактическа линия:

- правилно бе формирана и комплектована група за преговори с похитителите, чрез която не само да се печели време, но и да се придобие допълнителна информация за обстановката сред терористите, и на тази база да се прогнозира бъдещото им поведение.

Особено удачен момент бе легендирането на подполковник Бозаджиев като представител на Министерството на външните работи, с което по същество се разкриха възможности за използуване "авторитета на майка Турция" и на турските официални органи за въздействие върху терористите. Същевременно присъствието на майор Сава Денев, като представител на Министерството на вътрешните работи, създаде възможност за организиране на срещите с роднините и за удачно, от гледна точка на общия замисъл обяснение пред терористите на предприетите от нас действия по пътя от гр. Варна до село Българи, окръг Бургаски.

22

Архивите на ДС

199

– Целесъобразно бе решението за установяване на постоянен контакт между терористите и силите, работещи за ликвидиране на инцидента. Това позволи да се формират нови възможности за въздействие върху тях, да се усили контрола върху поведението им и се предотврати откъсването им от съпровождащата ги група.

На първия етап на движение по трасето, поради липса на готовност, нямахме слухов контрол върху разговорите между похитителите. Такава възможност бе създадена след спирането в района на с. Старо Оряхово, Варненско.

– Правилно бе решението на Ръководството на министерството и и на ръководещите непосредствено операцията да се използува за решаване на ситуацията всеки удобен момент. В тази връзка, независимо от водените преговори, нито за момент не бе изключвана възможността от силови действия. Единственото условие бе съхраняване живота на децата-заложници. Това положение даде своеобразен отпечатък върху начина на използуването и тактиката на изпратената от София група на под. 72620.

В резултат на договарянията за маршрута на движение и на местата за спиране, тази група се придвижваше пред терористите и съпровождащите, като заемаше предварително позиции за атакуване на терористите при всеки открил се удобен момент.

– Цялата операция по придвижването на терористите от гр. Варна до село Българи, Бургаско, изискваше прецизно взаимодействие между отделните подгрупи на силите, включени за решаването на случая. Това бяха сили както на окръжни управления, така и на Направление "Т" при управление 06-ДС. Това взаимодействие се

Из архивите на ДС

200

реализираше пред непрекъснатия поглед на терористите. Едновременно с това задължително бе цяла поредица действия да останат скрити, за да можем в необходимия момент да използуваме и изненадата, за да не допуснем взривяването на колата със заложниците.

В общи линии при спазването на посочените условия трябва да подчертаем, че взаимодействието бе на добро равнище. Следва да се отчете, че по трасето Варна - Малко Търново съществуваше необходимата готовност и на практика правилно се осъществи подключването на силите на съответните районни управления на МВР.

- Цялостното развитие на случая се характеризира с едно непрекъснато нарастване на психическото напрежение и от двете страни. По същество това бе двубой на психическа издръжливост и изчакване някоя от страните да направи погрешна стъпка, от която моментално да се възползува другата страна.

Както е известно не издържаха нервите на терористите. Тук ще бъде правилно да подчертаем, че нашият състав без изключение показа необходимата психическа устойчивост и издръжливост. Възприетата тактическа линия бе изпълнявана последователно и неотклонно до неутрализиране на терористите и освобождаване на децата-заложници.

Другари,

Работата по случая, въпреки успешното му приключване, въпреки всички позитивни констатации и оценки, които току-що направихме, неминуемо показа върху кои моменти трябва да насочим вниманието си, за да осигурим още по-висока ефективност на нашите

22

Архивите на ДС

201

действия при подобни случаи в бъдеще.

Какво имаме предвид?

1. Считаме, че за подобни случаи следва още по-твърдо и безкомпромисно да се регламентира (вкл. и чрез допълване на основния нормативен документ-МЗ I-90) единоначалието и единното ръководство на работата по решаването на подобни ситуации. Без да се счита това като критика към когото и да било, но случаят привлече вниманието на всички наши служители без изключение. В желанието си да помогнат с лично участие при решаването на възникналия проблем, а и да се информират по случая към РУ на МВР - Златни пясъци, се насочиха повече служители, отколкото бе необходимо, включително командировани, а и почиващи на комплексите наши служители. Едновременно с това от гр. Варна пристигнаха на местопроизшествието длъжностни лица, чието присъствие на този етап не беше необходимо.

Успешната работа в такива случаи е свързана с точното определяне на необходимите сили и изключва намесата на когото и да било повече, тъй като крие сериозна опасност за допълнително усложняване на обстановката.

2. Когато става дума за неотработените организационно-управленчески моменти е правилно да се постави въпроса за своевременността, пълнотата и точността на подаваната към Центъра информация. В дадения случай благоприятно бе това, че на място в РУ на МВР - Златни пясъци пристигна първият заместник-министър на вътрешните работи генерал-полковник Григор Шопов. От ТК "Златни пясъци" се осъществяваше непрекъсната връзка с др. Министър. С

Из архивите на ЦК

Във връзка с информационната работа за в бъдеще ще бъде целесъобразно изнасящите се от София сили да разполагат с информационен работник, който своевременно, пълно и точно да отразява всяко изменение в обстановката и да придвижва информацията до всички заинтересовани звена и равнища.

3. Движението по трасето паказа редица моменти, които не бяхме предвидили. Не навсякъде бяха осигурени отклоненията от набелязаното трасе, което позволи на терористите непредвидено да се опитват да се отклонят от набелязания маршрут. Така стана по пътя за гр. Бургас, където по черен път похитителите успяха да проникнат в покрайнините на града и оттам до центъра. Недостатъчни бяха мерките за предотвратяване на евентуалното им отклоняване към курортните градчета и комплекси южно от Бургас. С това се създаваше предпоставка терористите да направят опит да проникнат в тези селища и да предприемат други остри действия.

4. Очевидно е, че в светлината на придобития опит по случая ще трябва сериозно да преоценим някои моменти на техническата въоръженост и на подготовката на действуващите специализирани сили. В интерес на истината най-слабото ни звено се оказа връзката между отделните отряди на тези сили, както и между тях и ръководещите операцията. Проблема за връзката, включително и създаване на автономна засекретена връзка с Центъра следва да се решава наново от позицията на подобна сложна ситуация.

Липсата на бронирaн автомобил за ескортиране на колата с терористите създаваше при всеки техен опит да се отклонят от маршрута и съответна наша реакция да ги спрем, опасност да ги

22

Архивите на ДС

предизвикаме да хвърлят бомби върху съпровождащите ги коли на МВР. Подобни намерения бяха доловени от М "Родопи".

Що се отнася до недостигащите умения случаят показа, че за редица необходими действия трябва да разполагаме със специално обучен състав. Най-ярко този проблем изпъкна в процеса на пилотиране на колата с терористите, където участвуващите шофьори от ОУ на МВР-Варна и Бургас са свикнали да пилотират предимно с коли с оглед защитата им от терористично-диверсионни актове, а не коли, в които се намират терористи, готови да използуват всеки пропуск, за да се измъкнат от контрола на съпровождащата ги група. Очевидно е, че тук с непрофесионалисти няма да свършим работа.

203

5. Независимо от основателното поставяне на проблема за формиране на предварителна готовност на базата на създадени модели ситуации, случаят ни завари неподготвени. Наложи се през нощта на 08. срещу 09.07. 1987 година спешно да се подготвя необходимия реквизит за участвуващите в операцията дипломати. А този момент може да бъде окачествен като почти задължителен при подобни остри действия от страна на преименувани лица. По същия начин стои въпроса с готовността на М Р "К" за осъществяване на слухов контрол, монтирано в различни подходящи камуфлажи /радиостанция, дамаджани с вода, аптечки с медикаменти и др./.

6. С оглед повишаване ефективността на нашите действия ще бъде целесъобразно чувствително да се ускори провеждането на някои помощни мерки, провеждани от окръзите. Става дума за изясняване на ситуацията по местоживеене на похитителите и за своевременно придвижване на близките им към определените за срещи райони.

Из архивите на ДС

7. Нямахме достатъчна готовност за използуването на някои специфични средства за неутрализиране действията на терористите. В конкретния случай при наличието на гранати с извадени шплентове това едва ли би било възможно, но в други случаи, когато похитителите боравят с други средства, може да се окаже не само възможно, но и наложително да се използуват фармакологични средства, химически средства и др.

ДРУГАРИ,

Давайки оценка на действията на нашите сили по обезвреждането на терористите и за освобождаване на децата-заложници искам да подчертая, че независимо от успеха на операцията, тя е все пак ответна реакция на едно вече извършено тежко престъпление, за което нямахме предварителна информация и по тази причина не успяхме да го предотвратим.

Анализът, който изнасяме пред Вас е само начало на една задълбочена оценка на целия случай от формирането на престъпния замисъл у извършителите до съобщенията в средствата за масова информация и отзвука сред населението и в чужбина. Този анализ предстои и той е главното,като изводите от него ще трасират насоките за по-нататъшната ни работа. Очевидно е, че ни е нужен нов комплексен подход при решаването на такива ситуации. Нужен ни е прелом преди всичко в агентурно-оперативната работа,за да не допускаме да се решават подобни случаи във финалната фаза на развитието им.

ГЕНЕРАЛ-МАЙОР:
/ С.Джендов/

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

45

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М В Р
ОКРЪЖНО УПРАВЛЕНИЕ
Рег. № 3705 Екз. 1
30 07 1987 г.
гр. ТЪРГОВИЩЕ

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
ЦЕНТЪР ИНФ. ОБР.
Вх. № 16558 от 3.8.87 г.

ДО
МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
Ц И О У
гр. С О Ф И Я

На № I-16/02.02.1987 год.

През месец юли се зародиха някои негативни тенденции сред населението възстановило имената си в резултат на широката груба антибългарска пропаганда от страна на Турция и нейните съюзници, целящи създаване на вътрешни съпротивителни сили срещу възродителният процес.

Разпространяват се слухове за изселване, за връщане на **турско-арабските имена.** Общуването на турски език се превръща в открита демонстрация за принадлежност към турската нация. При отправяне на "бележки" говорещите турски език реагират с репликата: "Аз не съм българин", "Мога да си плащам глобата".

Само в гр.Търговище на направена "бележка" на 350 лица 180 са реагирали по този начин.

Допълнителни усложнения внесе тълкуването на т.5, стр.9 от издадената и разпространена брошура на София-прес "Истината за българите мюсюлмани", където се казва, че в България не е забранено говоренето на турски език. Тази брошура предизвика голям интерес, демонстративно се "размахва", продава се на "черно" по 5 лв броят.

Не малко кадри особенно стопански дейци със своите действия или бездействия не допринасят за утвърждаването на българският език и българските имена в трудовите колективи. Те продължават да питат какво да правят, чакат указания отгоре, не разгръщат възможностите на трудовите колективи, на стопанския актив, особенно на низовият ръководител за решаването на тези задачи на собствена територия. Приетите

Из архивите на ДС

мерки не се довеждат до край.

Свободно се разговаря на турски език в АЗ "Енергия", АРЗ "Арсо Овчаров", МЗ "Възход", АПК-Обител, Антоново и Опака, в магазините и ресторантите на окръжният град, магазина на с.Зелена Морава, сладкарницата в с.Буйново, САС - Търговище, Попово, Омуртаг, в Здравните заведения на окръга, като Окръжна болница, Районна болница Омуртаг, санаториума с.Любичево.

Вторият характерен момент е активизирането на религиозната пропаганда и религиозната практика.

Зачестиха проявите на посещение на джамиите,организиране на мевлюди в къщите, на двойните погребения - светско, а след това религиозно.

Внушава се на младите хора, че щом са за исляма - значи са турци. Сватби с турски елементи се проведоха в с.Долна Хубавка, в присъствието на кмета на селото, в с.Съединение две сватби, в квартал "Г.Димитров" - Търговище,в с. Пайдушко, Стража и др.

Бавно се решават социалните проблеми в районите с компактна маса от лица с възстановени имена. С разпореждане на Министерският съвет № 25 от 1987 година на окръга са отпуснати целево 14250 х.лв за изграждане на училища, детски заведения, пътища, водоснабдяване и други благоустройствени мероприятия. До сега са усвоени едва 3508 х.лв по-малко от 25%. Особено тревожно е положението във Водица, където са усвоени едва 5% от средствата, Опака - 10,4%, Садина - 20%, Търговище - 23%.

През месеца в щаба по възродителният процес към ОУ на МВР ежеседмично се разглеждаше този проблем, като се вземаха необходимите мерки. Под ръководството на ОК на БКП се проведе окръжно съвещание с партийният и стопански актив на окръга, където тревожно бяха поставени всички нерешени въпроси в развитието и утвърждаването на възродителния процес.

Беше отчетено, че възродителният процес се развива успешно, но темповете на неговото ускорение на отговарят на исторически необходимите.

Отпечатано в 2 екз.
№1 - Адресата
№2 - И О О
Изп. Боянов
Нап. Стоилова - 2481-4
30.07.1987 година

НАЧАЛНИК
ОКРЪЖНО УПРАВЛЕНИЕ МВР
Полковник:
(Ив.Христов)

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

СЕКРЕТНО!

40 188

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

МВР
УПРАВЛЕНИЕ III - ...
Рег. № В 1509 екз. 2
28.8.1987 го
СОФИЯ

ДО
НАЧАЛНИКА НА
ЦИОУ - МВР

18546 28.8.87

ИНФОРМАЦИЯ

за получените в Трето управление-ДС данни по възродителния процес към 28.08.1987 година

НОВОПОЛУЧЕНИ ДАННИ

По данни на Шесто управление-ДС, редник - войник в гр.Ямбол, по време на отпуската си в гр.Бенковски заявил, "турското население трябва да се защитава, като се дава отпор на властта. Същата се опитва да пречи за провеждането на религиозния празник "курбан-байрян", но нищо няма да постигне". Същият изразил недоволство, че местните ръководства ангажирали учениците в екскурзии за отклоняването им от религиозните мюсюлмански празници. Агента го охарактеризирал, като силно религиозен способен за провеждане на вражеска дейност в подходящи условия.

Провеждат се мероприятия за установяване на войника след което ще се вземе отношение.

По данни на аг."Владо", редник от поделение 64420-Бобов дол заявил, че по народност е турчин и такъв ще си остане, защото имал турска вяра, турско име и говорел на турски език. Казал, че турците са държали българите под робство 500 години и си правели с тях "каквото си искат". Бил съгласен и 10 години да

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

лежи по затворите, но щял да направи на сина си "сюнет" и да го именува с турско име. Изказал голямо желание да живее в Турция.

Заделен като ОИЛ. Изпълняват се планираните мероприятия.

Данните са получени от отдел 05-03-ДС, ОР подп.Петров.

По данни на аг."Нейков", в.работник от поделение 64120-Разград одобрявал терористичния акт в Т.К. "Златни пясъци". Заявил, че по-добре би било, ако террористите са отишли в София и са хвърлили бомбите пред Държавния съвет. Споделил, че ако той имал толкова бомби щял да отиде до границата и там да ги взривява. Изказал силно желание да живее в Турция.

Заделен като ОИЛ. Изпълняват се планираните мероприятия.

Данните са получени от отдел 05-03-ДС, ОР ст.л-т Георгиев.

По данни на аг."Петър", редник от поделение 38540-Варна особрявал постъпката на террористите в КК "Златни пясъци" и съжаление, че не са успели да отидат в Турция. Изказал мнение, че след като били въоръжени можели да осъществят отиването си там без много шум. Той предпочитал да се изсели по легален път. Животът в България му харесвал, но след възстановяването на имената нямало свобода както преди.

Заделен като ОИЛ.

Данните са получени от отдел 02-03-ДС, ОР ст.л-т Джутев.

По данни на аг."Найден", редник от поделение 64630-София заявил, че ако го пуснат веднага би заминал за Турция, но в България нямало кой да работи, поради което не разрешавали изселването. Редник заявил, че през турското робство трябвало да се избият всички българи.

Изказванията на лицата ще се документират и съвместно с политорганите разобличат.

Данните са получени от отдел 05-03-ДС, ОР ст.л-т Стоименов.

По данни на аг."Драгоил", редник от поделение 64720-Бухово, заявил, че се считал за чист турчин въпреки, че носел българско име. Имал желание да живее в Турция и след като се уволни щял да търси начин да отиде там. Имал близки които щели да му помогнат да се устрои.

Заделен като ОИЛ.

Данните са получени от отдел 05-03-ДС, ОР к-н Симеонов.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

Архивите на ДС

179

По данни на аг."Янек", в.работник от поделение 62720-Плевен /воден на сигнал с окраска "враждебни националистически прояви"/ в разговор по повод излъченото интервю със завърнало се от Турция семейство заявил, че е пропаганда. Според него за 10 години живот в Турция би устроил живота си. Изказал желание да живее там.

Данните ще се документират и предоставят на командуването за вземане на отношение.

Същите са получени от отдел 05-03-ДС, ОР к-н Иванов.

По данни на аг."Николай", редник от поделение 62110-В.Търново, осъждан за бягство от страната заявил, че ще се възвръщат арабските имена за което чул от предавания на чужди радиостанции. Споделил, че е направил опита за НПГ в СРРумъния тъй като не бил съгласен с преименуването. Агента установил, че семейството му се посещава от лица от Кърджалийски окръг.

Провеждат се мероприятия за установяване поведението на характера на връзките му след което ще се вземе отношение.

Данните са получени от отдел 05-03-ДС, п/п Георгиев.

По данни на аг."Миланов", мл.серж. от поделение 64100-Ст.Димитров изказал задоволство от терористичния акт пред хотел "Интернационал" тъй като българите са сменили имената им.

Заделен като ОИЛ.

Данните са получени от отдел 05-03-ДС, ОР п/п Петров.

ПО СИГНАЛИТЕ

По данни на аг."Огнян", редник от поделение 64200-Козлодуй /води се на сигнал с окраска "враждебни националистически прояви"./ искал с него да говорят само на турски за да не забрави езика и по този начин "да загуби националността си". Въпреки, че се смятал за турчин не искал да живее в Турция, тъй като живота в България бил по-хубав.

Провеждат се планираните мероприятия.

Данните са получени от отдел 05-03-ДС, ОР к-н Антов.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

Из архивите на ДС

180

ПО ДЕЛАТА

Пред аг."Павел", редник от поделение 26850-Г.Баня /връзка на обект на ДОР - "Продажник" с окраска "приготовление за БПГ"/ споделил, че му тежи възродителния процес. Заявил, че обекта много говорел за политика и търсел "истината", но той лично считал, че един човек не можел да оправи света.

Ще се проведе оперативна комбинация в условията на ОТМ и пристъпи към документация.

Данните са получени от отдел 07-03-ДС, ОР м-р Гаврилов.

ПО ПРОФИЛАКТИКАТА

От началото на м.август т.г. към момента, в управлението са постъпили документи за извършени 12 профилактики на лица с възстановени имена. От тях 10 са водени на сигнали. По окраски се разделят както следва: - "враждебни националистически прояви"-7; "идеологическа диверсия"-2; "вредителство" - 1.

Отпечатано в 4 екз.

№ 1 - ген.л-т Савов
№ 2 - ЦИОУ-МВР
№ 3 - 06 отдел-03-ДС
№ 4 - К.Д.
Изп.: кап.Пл.Ганев
Нап.: Стефанова-1801
28.08.1987 година

ЗАМ.НАЧАЛНИК ТРЕТО УПРАВЛЕНИЕ-ДС
И НАЧАЛНИК НА ОПЕРАТИВНИЯ ОТДЕЛ
ПОЛКОВНИК:
/Д.Динев/

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ТЕЛЕГРАМА НР. 786 - СТР СЕКРЕТНО-
СОФИЯ МВР- ЦИОУ
ОУ НА МВР ТЪРГОВИЩЕ
2000 24.09. 17,30

НА НР.I-16/02.02.87 Г.
==========

ПРЕЗ ПОСЛЕДНИЯ МЕСЕЦ ПРОДЪЛЖИ ТЕНДЕНЦИЯТА НА ОТСТЪПЛЕНИЕ ОТ ЗАВОЮВАНИТЕ ПОЗИЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС. ЗАСИЛИХА СЕ НЕГАТИВНИТЕ НАСТРОЕНИЯ СРЕД ЛИЦАТА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА. В РЕЗУЛТАТ НА СЪЗДАДЕНАТА ОБСТАНОВКА- ОТ ЕДНА СТРАНА НЕСТИХВАЩЯТА АНТИБЪЛГАРСКА ПРОПАГАНДА НА БУРЖОАЗНА ТУРЦИЯ, ОТ ДРУГА- НАСТЪПВАЩОТО В СТРАНАТА ПРЕУСТРОЙСТВО И УСИЛИЯТА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОИЗВОДСВЕНИТЕ ПЛАНОВЕ ЗА 1987 ГОДИНА.

СИЛНО ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ ЛИЦАТА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА ОКАЗА ПРОТУРСКАТА ПРОПАГАНДА И ПО- КОНКРЕТНО РЕЧТА НА МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА ТУРЦИЯ ТУРГУТ ЙОЗАЛ, ЧЕ ТУРЦИЯ ЩЕ ПОДПОМАГА,,БЪЛГАРСКИТЕ ТУР ЦИ'', ДОРИ АКО СЕ НАЛОЖИ ЩЕ ИЗПОЛЗУВА И СИЛАТА НА АРМИЯТА. ТАЗИ БЕЗОТГОВОР НА ПРОПАГАНДА ПОДКЛАЖДА ПРОТУРСКИ НАСТРОЕНИЯ В ЧАСТ ОТ ТОВА НАШЕ НАСЕЛЕНИЕ. В ТАЗИ ВРЪЗКА ОТДЕЛНИ ЛИЦА И ОБЕКТИ СА СПОДЕЛИЛИ,,,ЧЕ ЩЕ ДОЙДЕ И ТЕХНИЯТ 9АТИ СЕПТЕМВРИ,'. НА ТОВА СЕ ДЪЛЖИ ДО ИЗВЕСТНА СТЕПЕН ЗАСИЛЕНАТА ДЕМОНСТРАТИВНА ПРИНАДЛЕЖНОСТ КЪМ ТУРСКАТА НАЦИЯ. СЛЕДЯТ СЕ ПРЕДАВАНИЯТА НА ТУРСКИТЕ И ЗАПАДНИ СРЕДСТВА ЗА МАСОВА ИНФОРМАЦИЯ. КОМЕТИРА СЕ , ЧЕ В ТУРЦИЯ НАЗРЯВАТ НОВИ СЪБИТИЯ С ГОЛЯМО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОКОНЧАТЕЛНО РЕШАВАНЕ ПОЛИЖЕНИЕТО НА ,, БЪЛГАРСКИТЕ ТУРЦИ''. ОЧАКВА СЕ СМЯНА НА ПРАВИТЕЛСТВОТО НА ТУРЦИЯ И ОГЛАВЯВАНЕТО МУ ОТ ЕДЖЕВИТ ИЛИ ДЕМИРЕЛ. СРЕД ОГРАНИЧЕНИ КРЪГОВ ДОРИ ВЪЗНИКВАТ СПОНТАННИ НАСТРОЕНИЯ ЗА АВТОНОМНА РЕПУБЛИКА. УДОВЛЕТВОТЕНИ ОТ СЪЗДАВАНЕТО НА РАЗГРАДСКА ОБЛАСТ, ТЕЗИ ЛИЦА ИЗРАЗЯВАТ ВИЖДАНИЯ, ЧЕ ТОВА Е БЛАГОПРИЯТНА ПРЕДПОСТАВКА ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ТУРСКА АВТОНОМНА ОБЛАСТ.

Из архивите на ЦК

VI

ОБЕКТИ НА ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ ОТИВАТ И ПО_ НАДАЛЧЕ- ИЗРАЗЯВАТ МНЕНИЕ, ЧЕ Е НЕОБХОДИМО ДА СЕ ТЪРСЯТ ПО_ ОСТРИ ФОРМИ НА ОТПОР И ПРОДРИВ НА ДЕЙНОСТ. ПО ТОЗИ НАЧИН СРЕД ЧАСТ ОТ НАСЕЛЕНИЕТО СЕ УТВЪРЖДАВА УБЕЖДЕНИЕТО , ЧЕ СЪЩЕСТВУВА РЕАЛНА ПРЕДПОСТАВКА ЗА ОБРАТ ВЪВ ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС.

НАГАЖИРАНИ С РЕШАВАНЕТО НА ПРОБЛЕМИТЕ ПО ПРЕУСТРОЙСТВОТО И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПЛАНОВИТЕ ЗАДАЧИ ЗА 1987 ГОДИНА, КАКТО И ЛИЧНАТА СЕ СЪДБА, ЧАСТ ОТ КАДРИТЕ ПРЕЗ НАСТОЯЩИТЕ МЕСЕЦИ СА ЗАНИЖИЛИ ИЛИ ИЗОСТАВИЛИ РАБОТАТА СИ ПО УТВЪРЖДАВАНЕТО НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС.

РЪКОВОДСТВОТО НА ОУ_МВР_ ТЪРГОВИЩЕ Е НА МНЕНИЕ, ЧЕ АКО НЕ СЕ ВЗЕМАТ СПЕШНИ МЕРКИ ОТ ГОРЕ НА ДОЛУ ОЧЕРТАВАЩИТЕ СЕ НЕГАТИВНИ ТЕНДЕНЦИИ В УТВЪРЖДАВАНЕТО НА ВЪЗРОДДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС ЩЕ СЕ ЗАДЪЛБОЧАТ, ЩЕ ГО ВЪРНАТ НАЗАД, КЕТО ЩЕ СТРУВА СКЪПО, А МОЖЕ ДА СЪЗДАДЕ И СЕРИОЗНИ ЗАТРУДНЕНИЯ НА ПАРТИЯТА И ДЪРЖАВАТА.

ТРЯБВА ДА ПОДЧЕРТАЕМ, ЧЕ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ МЕСЕЦИ ИЗГРАДЕНИТЕ НА ОКРЪЖНО НИВО ЩАБОВЕ И КОМИСИИ ПО ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС ПОЧТИ СА ПРЕУСТАНОВИЛИ ДЕЙНОСТТА СИ.

ОТКРИТИТЕ И ДЕМОНСТРАТИВНИ ПРОЯВИ НА ТУРДКА ЕТНИЧЕСКА ПРИНАДЛЕЖНОСТ_ ТЪЖНИ И ВЕСЕЛИ РИТУАЛИ И ДРУГИ СЕМЕЙНИ ПРАЗНИЦИ ИП

ЧЕСТВУВАНИЯ ПРЕМИНАВАТ В ПРОТУРСКИ ДУХ, МАСОВО , НЕОБЕЗПОКОЯНВАНИ ОТНИКОГО, ГОЛЯМА ЧАСТ ОТ ЛИЦАТА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА ВИДИМО ИЗРАЗЯВАТ БЕЛЕЗИТЕ НА ТАЗИ ЧУЖДА, А НЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРИНАДЛЕЖНОСТ. МЕСТНИТЕ СТОПАНСКИ И АДМИНИСТРАТИВНИ РЪКОВОДСТВА СЕ ПРИМИРЯВАТ С ПОЛОЖЕНИЕТО И НЕ ПРЕДПРИЕМАТ МЕРКИ ЗА ДА ПРОМЕНЯТ ОБСТАНОВКАТА. АПОЛИТИЧНО, НЕАНГАЖИРАЩО ТОНОШЕНИЕ ИМАТ ЛИЦА ОТ ИНТЕЛИГЕНЦИЯТА, ХОРАТА С ПО_ШИРОКИ КОНТАКТИ КАТО УЧИТЕЛИ, МЕДИЦИСКИ РАБОТНИЦИ, АДМИНИСТРАТИВНИ ЛСУЖИТЕЛИ, БРИГАДИРИ, МАГАЗНЕРИ И ДР..

В СЕЛИЩАТА С КОМПАКТНИ МАСИ СЕ РАЗГОВАРЯ ИЗКЛЮЧИТЕЛНО НА ТУРСКИ ЕЗИК, А ОБРЪЩЕНИЯТА СА САМО НА СТАРИТЕ ИМЕНА. ВСЕКИ ПРОТИВОПОСТАВЯЩ СЕ ОТ ТЯХНАТА СРЕДА Е ПОДЛОЖЕН НА ПРЗРЕНИЕ И ЗАКАНИ.ЛИЦАТА КОИТО ПОДПОМАГАТ ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС ИЗРАЗЯВАТ БЕЗПОКОЙСТВО. ТЕ НАЙ-ДОБРЕ ЧУВСТВУВАТ ПУЛСА НА РАБОТАТА НА ДЪРЖАВНИТЕ, АДМИНИСТРАТИВНИ И БОЩЕСТВЕНИ ОРГАНИ ПО ПОДПОМАГАНЕ РАЗВИТИЕТО НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОСЕЦ. ЛИПСАТА НА ОРГАНИЗАТОРСКА И ВЪЗПИТАТЕЛНА РАБОТА ЩЕ ДОВЕДЕ ДО

НАСТЪПВАНЕ НА КОЛЕБАНИЕ И В ХОРАТА , КОИТО ВЕЗРЕЗЕРВНО ПОДКРЕПЯТ ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС, В НАСТЪПВАНЕ НА ОТКРИТ ОТПОР СРЕЩУ ПРОЦЕСА ИЗРАЗЯВАЩ СЕ В ДВУЛИЧИЕ.

Архивите на ДС

В СЕМЕЙСТВАТА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА, В КОИТО ЖЕНИТЕ ПОДКРЕПЯТ ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС, НО ЖИВЕЯТ В КОНСЕРВАТИВНИЯ ВИТ НА МЪЖЪТ, КОЙТО НЕ ЖЕЛАЕ ДА СЕ ОСВОБОДИ ОТ СТАРОТО СЕ СТИГА ДО КОФЛИКТ, ДО РАЗДЯЛА И ЖЕНИТЕ СИ ТЪРСЯТ РАБОТА В ГРАДА. В РАЙОНА НА МАЛКО ГЕРЛОВО СА НАЛИЦЕ НЯКОЛКО ТАКИВА СЛУЧАИ.

НАБЛЮДАВА СЕ ТЕНДЕНЦИЯ НА ЗАВРЪЩАНЕ НА ВРЕМЕННО РАБОТЕЩИТЕ В ДРУГИ ОКРЪЗИ. ДО ИЗВЕСТНА СТЕПЕН СЪЖИВЯВАНЕ НА СТРОИТЕЛСТВОТО НА ЖИЛИЩА И СТОПАНСКИ СГРАДИ. НО ВЕДНАГА ТРЯБВА ДА ОТБЕЛЕЖИМ, ЧЕ ТОВА Е СТИХИЙНО И ВОДИ КЪМ ВРЪЩАНЕ В КОМПАКТНОСТТА. ВИДИМ Е СТЕМЕЖЪТ НА РОДОВЕТЕ И БЛИЗКИТЕ ДА БЪДАТ ЗАЕДНО ЗА ДА СЕ ОБОСОБЯТ И ЗАПАЗЯТ ОТ ,, АСИМИЛАЦИЯ''. В ГРАД ОМУРТАГ СЕ ЗАБЕЛЯЗВА ТЕНДЕНЦИЯ НА СТРОИТЕЛСТВО НА ЖИЛИЩНИ КООПЕРАЦИИ В КОИТО 100 ПРОЦЕНТА ОТ УЧАСТНИЦИТЕ СА ЛИЦА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА. ПО ТОЗИ НАЧИН ЩЕ СЕ СЪЗДАДАТ ,, КРЕПОСТИ В КОИТО ТРУДНО В БЪДЕЩЕ ЩЕ ПРОНИКВА И ЩЕ СЕ УТВЪРЖДАВА БЪЛГАРСКИЯ НАЧИН НА ЖИВОТ. В ТОВА ТОНОШЕНИЕ Е НАЛОЖИТЕЛНО ОБНС ДА ВЗЕМАТ НЕОБХОДИМИТЕ МЕРКИ.

МАКАР И СПОНТАННО ВЪЗНИКВАТ ЧАСТИЧНИ КОМЕНТАРИИ ЗА ПРЕДСТОЯЩО ИЗСЕЛВАНЕ. В ПОПОВСКИЯ РАЙОН НАЦИОНАЛИСТИЧЕСКИ НАСТРОЕНИ ЕЛЕМЕНТИ КОМНТИРАТ , ЧЕ ЛИЦАТА КОИТО СА ИМАЛИ , ПРОЯВИ,' В ПЪРВИТЕ ДНИ НА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ИМЕНАТА И ТЕЗИ ИЗТЪРПЕЛИ НАКАЗАНИЕ ЗА ОКАЗАНА СЪПРОТИВА НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС ЩЕ БЪДАТ ПЪРВИ ПРИ ЕВЕНТУАЛНО ИЗСЕЛВАНЕ. ЗА ИЗТЪРПЯЛИТЕ НАКАЗАНИЕ ТРБВА ДА КАЖЕМ, ЧЕ СЛЕД ИЗЛИЗАНЕ НА СВОБОДА С ПОВЕДЕНИЕТО СИ ПОКАЗВАТ , ЧЕ НЕ СА СЕ ПРИМИРИЛИ . ГОЛЯМА ЧАСТ ОТ ТЯХ СТОЯТ НА НАЦИОНАЛИСТИЧЕСКИ ПОЗИЦИИ.

МАСОВО И ДЕМОНСТРАТИВНО СЕ ГОВОРИ НА ТУРСКИ ЕЗИК В ПОЧТИ ВСИЧКИ СЕЛИЩА НА ОКРЪГА НА ОБЩЕСТВЕНИ МЕСТА, ВКЛЮЧИТЕЛНО ОТ ДЪРЖАВНИТЕ СЛУЖИТЕЛИ В КМЕТСТВАТА, УЧИТЕЛИТЕ , МАГАЗИНЕРИТЕ И Т. Н. ЕЗИКЪТ КАТО ПРЪВ ВИДИМ БЕЛЕГ ЗА ЧУЖДА ПРИНАДЛЪЖНОСТ Е ЕЛЕМЕНТ НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС ПРЯКО СВЪРЗАН СЪС СЪЗНАТЕЛНО ОТНОШЕНИЕ НА ЛИЧНОСТТА КЪМ ПАРТИЙНИТЕ И ДЪРЖАВНИ РЕШЕНИЯ. ПО УЛИЦИТЕ НА ГР. ОМУРТАГ СЕ ЧУВА ИЗКЛЮЧИТЕЛНО ТУРСКА РЕЧ. СЪС ЗАПОЧВАНЕТО НА УЧЕБНАТА ГОДИНА, СПРИСТИГАНЕТО НА УЧЕНИЦИТЕ , ГОВОРЕНЕТО НА ТУРСКИ Е ПОЧТИ ПОГОЛОВНО. ТАКОВА Е ПОЛОЖЕНИЕТО В РЕДИЦА СЕЛИЩА, ДОРИ И НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ МЕСТА В ОКРЪЖНИЯ ГРАД. НЕИЗБРОИМИ СА МЕСТАТА И ПРИМЕРИТЕ НА УПОТРЕБА НА ТУРСКИ ЕЗИК: КМЕТОВЕТЕ В СЕЛАТА ГОРНА КАБДА, МОГИЛЕЦ, КЕСТЕНЯВО БОЖУРКА: БРИГАДИРИТЕ - В ГОРНА КАБДА, ДРАГАНОВЕЦ: УЧИТЕЛИТЕ ВЪВ ВРАНИ КОН, ЗВЕЗДИЦА, ВЕЛИЧКА, ПРЕСЕЛЕЦ, ОБИТЕЛ, КРАЛЕВО, УЧИЛИЩЕ ЗА ГЛУХИ ДЕЦА В ТЪРГОВИЩЕ: МАГАЗИНЕРИТЕ В ОБИТЕЛ, ПЛЪСТИНА: КРЪЧМАРИТЕ В ГОЛЯМО СОКОЛОВО, ЗЕЛЕНА МОРАВА, ВЕЛКДЕНЧЕ, ГОРСКО СЕЛО, ЦАРЕВЦИ, СЕКРЕТАРЯ НА КМЕТСТВОТО ВЪВ С. ВРАНИ КОН: ОФ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ

43

В С. КРЕПЧА, РАБОТЕЩИТЕ В ЗАВОДИТЕ „ СЕПТЕМВРИ,', АЗ„ ЕНЕРГИЯ,' САСИ, ТПК„ ДРУЖБА'' АРЗ И МНОГО ДРУГИ. МАЛКО ДИ Е ГРИЖА ТЕЗИ ЛИЦА ЧЕ ДОРИ СЪС СОБСТВЕНОТО СИ ПОВЕДЕНИЕ И ДЕЙСТВИЯ НЕ ПОДПОМАГАТ РАЗВИТИЕТО И УТВЪРЖДАВАНЕТО НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС.

ВЪВ ВРЪЗКА С ДЕМОНСТРАТИВНОТО ГОВОРЕНЕ НА ТУРСКИ ЕЗИК, ОТДЕЛНИ ЛИЦА ЦИТИРАТ ИЗДАНИЕТО НА „ СОФИЯ_ ПРЕС,', ИЗРАЗЯВАТ ГОТОВНОСТ ЗА ПЛАЩАНЕ НАГЛОБИ, НЕ ГИ ПЛАЦИ ОБЩЕСТВЕНОТО ПОРИЦАНИЕ ПО МЕСТОРАБОТА И МЕСТОЖИВЕЕНЕ.

ЗАДЪЛБОЧАВА СЕ НЕБЛАГОПРИЯТАНТА ТЕНДЕНЦИЯ КЪМ ЧУВСТВИТЕЛНО ОТСЛАБВАНЕ НА СОЦИАЛНИЯ КОНТРОЛ И ИДЕЙНО_ВЪЗПИТАТЕЛНАТА РАБОТА НА МЕСТНИТЕ ОРГАНИ И ОРГАНИЗАЦИИ В РЕДИЦА СЕЛИЩА И РАЙОНИ, КОЕТО ВОДИ ДО ОТСТЪПЛЕНИЕ ОТ ЗАВОЮВАНИТЕ ПОЗИЦИИ. НЕ СЕ СПАЗВАТ НЕОВОУСТА НОВЕНИТЕ ГРАЖДАНСКИ РИТУАЛИ.

ПРОДЪЛЖАВА ПРОВЕЖДАНЕТО ПО СТАР ТУРСКИ ОБИЧАЙ НА ВЕСЕЛИТЕ И ТЪЖНИ РИТУАЛИ_ СВАТБИ, КРЪЩЕНКИ, НОВОБРАНСКИ, ПОГРЕБЕНИЯ И ДР. ЛИЦАТА КОИТО ОСЪЗНАВАТ, ЧЕ ТЕХНИТЕ ПРОЯВИ ЩЕ БЪДАТ ОБЕКТ НА НАБЛЮДЕНИЯ И КОМЕНТАР, ПРИВИДНО ПРОВЕЖДАТ РИТУАЛИТЕ ПО НОВИЯ НАЧИН,НО СЛЕД ТОВА ПРОВЕЖДАТ ТЕЗИ РИТУАЛИ В СЕМЕЙНА И РОДНИНСКА СРЕДА. ИМА И ТАКИВА, КОИТО ДЕМОНСТРАТИВНО ПРОВЕЖДАТ ТЕЗИ РИТУАЛИ ИЛИ СЕМЕЙНИ ТЪРЖЕСТВА ПО СТАР ОБИЧАЙ. ПО ВРЕМЕ НА СВАТБА СЕ УРЕЖДАТ БОРБИ, КОННИ СЪСТЕЗАНИЯ И ДР. ТОВА СТАВА В СЕЛАТА СКОМПАКТНА МАСА, В КОИТО СЕЛА ВСИЧКИТЕ АДМИНИСТРАТИВНИ СЛУЖИТЕЛИ СА СЪЩО С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА. СТАРИТЕ ОБИЧАИ СЕ ПОРВЕЖДАТ И ОТ ХОРА БЕЗ ОБЩЕСТВЕНА НАГАЖИРАНОСТ. ПО СТАР ОБИЧАЙ СА ПРОВЕДЕНИ 18 СВАТБИ В СЕЛАТА КРАЛЕВО, БАЯЧЕВО ГОЛЯМО СОКОЛОВО, ДЪЛГАЧ, ВЕЛЧКА, ЗВЕЗДИЦА, ЗЕЛЕНА МОРАВА, ПАНАЙОТ ХИТОВО И ДР. ПОКАНИТЕ ЗА ТЯХ СЕ ИЗПИСВАТ НА ТУРСКИ ЕЗИК ВЪРХУ ГОТОВИ СТАНДАРТНИ КАРТИЧКИ ЗАКУПЕНИ ОТ ПАВИЛИОНИТЕ НА РЕП.

В ПРОВЕЖДАНЕТО НА РИТУАЛИТЕ СЛАБО ИЛИ ПОЧТИ НЕ СЕ АНГАЖИРАТ КОМСОМОЛСКИТЕ, АДМИНИСТРАТИВНИТЕ ИЛИ ДРУГИ МЕСТНИ РЪКОВОДСТВА. МАЛКО СА БЪЛГАРИТЕ КОИТО ОБЩУВАТ С ЛИЦА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА И ПРИСЪСТВУВАТ НА ТЕХНИТЕ ПРАЗНИЦИ И ТЪРЖЕСТВА. ТЕЗИ ОТКЪСНАТОСТ Е СЪЩО ПРЕДПОСТАВКА ЗА ПРОТУРСКА ИЗЯВА. НЕИЗЖЕН Е БРОЯТ НА СКЛЮЧЕНИТЕ СМЕСЕНИ БРАКОВЕ.

КОСТАТИРАНИ СА СЛУЧАИ НА ПРОВЕЖДАНЕ НА ПОГРЕБЕНИЯ ПО СТАРИЯ ОБИЧАЙ В СЕЛАТА ЗЕЛЕНА МОРАВА, ОВЧАРОВО, ДЪЛГАЧ, НАДАРЕВО, ГОЛЯМО ГРАДИЩЕ, ДОЛНА КАБДА, МЕДОВИНА ИДР. ЛИЦЕ ОТ С. ГОЛЯМО ГРАДИЩЕ ИЗРАБОТВА НАДГРОБНИ ПЛОЧИ КАТО ИЗПИСВА СТАРИТЕ ИМЕНА.

25
Из архивите на ДС
215

44

В РЕДИЦА СЕЛИЩА НА ОКРЪГА КАТО ГОРНО КОЗАРЕВО, КОЛНО КОЗАРЕВО ТРЕСКАВЕЦ, ВЕРЕНЦИ, ВРАНИ КОН, РУЕЦ, КОЗИЦА, МОМИНО, ЗАХАРИ СТОЯНОВО КРЕПЧА, ДЪЛГАЧ И ДР. С ПРОВЕЖДАТ МЕВЛИДИ. ЗАСИЛВА СЕ ИЗВЪРШВАНЕТО НА РЕЛИГИОЗНО ЧЕТЕНЕ И ОБРЕДИ ПО ДОМОВЕТЕ. ТАЗИ ДЕЙНОСТ СЕ ИЗВЕРШВА ПРЕДИМНО ОТ ВЪЗРАСТНИ ЖЕНИ. НА СЪД СА ПРЕДАДЕНИ ТРИ ЛИЦА ОТ ГР. ОМУРТАГ, С. ГОРНА ХУБАВКА И КОЗИЦА.

МАКАР И МАЛКО, НО ИМА СИГНАЛИ ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ОБРЯЗВАНИЯ В АПРИЛОВО, ЛОМЦИ, ДЪЛГАЧ, ЛИЛЯК , МИРОВЕЦ ИДР. ЗАКОЯТО ДЕЙНОСТ Е ВЗЕТО ОТНОШЕНИЕ-ГЛОБЕНИ , ПРОФИЛАКТИРАНИ И ОТСТРАНЕНИ ОТ РАБОТ 5 ЛИЦА.

ПРИ ЕДНО ВИДИМО АКТИВИЗИРАНЕ ПРЕМИНА ТРИДНЕВНИЯ МЮСЮЛМАНСКИ ПРАЗНИК,, КОЧ БАЙРАМ,', ИЗРАЗЯВАЩ СЕ В ПОСЕЩЕНИЕ НА ДЖАМИИТЕ, КЛАНЕ НА ОБРЯДНО ЖИВОТНО В ПОЧТИ ВСЕКИ ДОМ, РАЗМЯНА НА ГОСТУВАНИЯ. АКТИВНО БЯХА ПОСЕЩАВАНИ ДЖАМИИТЕ В КРАЛЕВО, ПАНАЙОТ ХИТОВО , ПАЙДУШКО ЦВЕТНИЦА, ОБИТЕЛ И ГР. ОМУРТАГ, КРАСНОСЕЛЦИ И ДР. СЛЕД ПРИКЛЮЧВАНЕТО НА ПРАЗНИКА Е ИЗРАЗЕНО ОБЩО ЗАДОВОЛСТВО ЗАТОВА, ЧЕ ПАРТИЙНИТЕ, ДЪРЖАВНИТЕ И ДРУГИТЕ ОРГАНИ НЕ СА ,, ПОМРАЧИЛИ,' ПРАЗНИКА.. НА ВСИЧКИ ТЕЗИ СЪБИРАНИЯ В ПО- МАЛКА ИЛИ ДРУГА СТЕПЕН СЕ ОБСЪЖДА РАЗВИТИЕТО НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС. ВСИЧКО ТОВА ДАВА ОСНОВАНИЕ ЗА АКТИВИЗИРАНЕ НА НЕФОРМАЛНИТЕ ГРУИ НА РОДОВА, ПРИЯТЕЛСКА И ДРУГА ОСНОВА.

НЕ МАЛЪК Е БРОЯ НА ЖЕНИТЕ НОСЕЩИ ШАЛВАРИ. ТАКА ОБЛЕЧЕНИ ТЕ ВЕЧЕ СЕ ОСМЕЛЯВАТ НЕ САМО ДА СИ ВЪРШАТ КЪЩНАТА РАБОТА, НО И ДА ИЗЛИЗАТ ПО УЛИЦИТЕ. ТЕЗИ ЕЛЕМЕНТИ СЕ УТВЪРЖДАВАТ В ПАЙДУШКО, БОЖУРКА, ОБЧАРОВО, КРАЛЕВО, БОТЕЛ, СТАНЕЦ, В МНОГО СЕЛИЩА НА СЕЛИЩНИТЕ СИСТЕМИ ОМУРТАГ И АНТОНОВО.

ГОЛЕМИЯТ ОБМЕН МЕЖДУ ХОРАТА В ОКРЪЗИТЕ Е НЕИЗБЕЖНО УСЛОВИЕ ЗА ИЗВОДИ ОТ ПРИЛАГАНИТЕ МЕРКИ ЗА РАЗВИТИЕТО И УТВЪРЖДАВАНЕТО НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС. ЗАТОВА Е НЕОБХОДИМО ТОТАЛНО ЕДИНОДЕЙСТВИЕ В НАЦИОНАЛЕН МАЩАБ.

ЗНАЧИГЕЛНА ЧАСТ ОТ НАСЕЛЕНИЕТО РАЗБИРА ЗНАЧИМОСТТА НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯТ ПРОЦЕС ЗА ПОДРАСТВАЩОТО ПОКОЛЕНИЕ. НАРАСТВА БРОЯТ НА ХОРАТА КОИТО ВИЖДАТ И ДЪЛБОКО ОСЪЗНАВАТ НЕ САМО НАЦИОНАЛНАТА И СОЦИАЛНА, НО И ЛИЧНОСТНА ПОЛЗА И ЗНАЧИМОСТ НА ПРОЦЕСАН, ИЗРАЗЯВАЩИ СЕ В ЛИКВИДИРАНЕ НА ИЗКУСТВЕНО СЪЗДАДЕНИЯ БЕЛЕГ НА ОГРАНИЧАВАНЕ И ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ИСТОРИЧЕСКИТЕ НАСЛОЕНИЯ.

ТОВА НАЛАГА ПО-ШИРОКО ДА СЕ ИЗПОЛЗУВА МЕТОДА НА ИНДИВИДУАЛНА РАБОТА С ХОРАТА, СЪЧЕТАНО В ПРОВЕЖДАНЕТО НА СИЛНИ ИДЕОЛОГИЧЕСКИ И ЕМОЦИОНАЛНО ДОБРЕ ПРОДГОТВЕНИ МЕРОПРИЯТИЯ ПО ОБЩИНИ И КМЕТСТВА ЗА РАЗОБЛИЧАВАНЕ НА ТУРСКАТА ПРОПАГАНДА. НА ТОТАЛНИЯТ НАТИСК НА ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА ДИВЕРСИЯ ДА ОТГОВОРИМ С МНОГОКРАТНО ПОВИШЕНА БДИТЕЛНОСТ И МОБИЛИЗАЦИЯ НА ВСИЧКИ ЗДРАВИ СИЛИ.

Из архивите на ЦС

45

ЛИПСВА НЕОБХОДИМИЯТ СИНХРОН И ОБВЪРЗАНОСТ НА МЕРОПРИЯТИЯТА ОТ БИТОВ, СОЦИЯЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ И ПРОПАГАНДНО-ПОЛИТИЧЕСКИ ХАРАКТЕР ПРОВЕКДАНИ СРЕД ТОВА НАСЕЛЕНИЕ. УПРАВЛЕНЧЕСКИТЕ МЕРКИ ОТКЪСНАТИ ОТ СТОПАНСКИТЕ ИНИЦИАТИВИ, ОТ ФОРМИТЕ И СРЕДСТВАТА НА КУЛТУРНО-ВЪЗПИТАТЕЛНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ.

АДМИНИСТРАТИВНИТЕ РЪКОВОДСТВА НА ПРЕДПРИЯТИЯТА НЕ ОТДЕЛЯТ ДОСТАТЪЧНО ГРИЖИ ЗА УТВЪРЖДАВАНЕТО И РАЗВИТИЕТО НА ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС. ПРЕД ТЯХ СТОИ ОСНОВНАТА ЗАДАЧА- ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ГОДИШНИЯ ПЛАН. НЕ СЕ ТЪРСИ АДМИНИСТРАТИВНА ОТГОВОРНОСТ ЗА НЕГАТИВНИТЕ ПРОЯВИ СВЪРЗАНИ С ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС.

216

НА МНГО МЕСТА В ОКРЪГА СЕ ИЗПЪЛНЯВА АКОРДНАТА СИСТЕМА. НА АКОРД СЕПРОИЗВЕЖДАТ КРАСТАВИЦИ, ТЮТЮН И ДР.., КОЕТО ВОДИ ДО ФОРМАЛНО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СЛУЖЕБНИТЕ ЗАДЪЛЖЕНИЕ НА РАБОТНОТО МЯСТО.

НЕ ПРЕСТАВА ТУРЧЕЕНЕТО НА БИВШИТЕ ЦИГАНИ. СЪЩИТЕ ПРОВЕЖДАТ СВАТБИ И НОВОБРАНСКИ ВЕЧЕРИ ПО ТУРСКИ ОБИЧАЙ. ТУРСКИТЕ ПЕСНИ И МУЗИКА ПРИСЪСТВУВАТ НА ВСЯКО ТЯХНО ТЪРЖЕСТВО. НА ТАЗИ, НЕ МАЛКА ЗА ОКРЪГА КАТЕГОРИЯ ЛИЦА НАЙ-ТРУДНО СЕ ВЛИЯЕ, ТЪЙ КАТО НЯМА СРЕД ТЯХ ТАКИВА, КОИТО ДА Е НАГАЖИРАТ В ОБЩЕСТВЕНА ДЕЙНОСТ.

ОБЩАТА ОБСТАНОВКА СРЕД ЛИЦАТА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА И СЪСТОЯНИЕТО НА РАЗВИТИЕТО НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС ДАВА ОСНОВАНИЯ ДА СЕ НАПРАВИ НЯКОИ СЕРИОЗНИ ИЗВОДИ И ВЗЕМАТ ПО-МАЩАБНИ МЕРКИ В НАЦИОНАЛЕН МАЩАБ. ПРЕДИ ВСИЧКО ДА СЕ ОБНОВИ АКТИВНОСТТА В РАБОТАТА НА МЕСТНИТЕ ОРГАНИ И ОРГАНИЗАЦИИ ПО УТВЪРЖДАВАНЕТО И РАЗВИТИЕТО НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС, ЗАЩОТО ТЕМООВЕТЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ВЗЕТИТЕ РЕШЕНИЯ НЕ ОТОГОВАРЯТ НА ИСТОРИЧЕСКАТА НЕОБХОДИМОСТ. НА ТОЗИ ЕТАП ТЕ ВИДИМО ИЗОСТАВАТ.

ВЪВ ВРЪЗКА С МЕРОПРИЯТИЯТА ЗА СПАЗВАНЕ НА ЗАКОННОСТТА, СЪСТАВА НА ОРГАНИТЕ НА МВР В ИЗВЕСТНА СТЕПЕН СЕ ВЪЗДЪРЖАТ ДА ПРОВЕЖДАТ МЕРКИ С ТВЪРДОСТТА НА НАСТОЯЩИЯЕТАП НА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕТО НАИМЕНАТА. ИМА ВЪЗМОЖНОСТ ЗАПО-ВСЕОБХВАТНО ПРИЛАГАНЕ НА ЧЛ. 12 И ЧЛ.39 ОТ ЗНМ. ОСОБЕНО ВНИМАНИЕ ОТДЕЛЯМЕ НА РАБОТАТА С АГЕНТУРНИЯ АПАРАТ И ДЛ. ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРОТУРСКИТЕ НАЦИОНАЛИСТИ, ОРГАНИТЕ НА МВР ВОДЯТ НЕПРИМИРИМА БОРБА, КАТО СЕ ЗАНИМАВАТ ЗАКОНОСЪОБРАЗНО С ВСЯКА КОНКРЕТНА ПРОЯВА.

ИЗПЪЛНИЛ: БОЯНОВ
ПРЕДАЛ: ГЕОРГИЕВ
ПРИЕЛ:Т РУСЕВА

НАЧАЛНИК ОУ МВР:
ПОЛКОВНИК ХРИСТОВ

МВР
ПОДЕЛЕНИЕ — 56300 - V
Рег. № V 1716 екз 2
05.10.1987 г.
1040 София

Строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

№ 21286 7.10.88

И Н Ф О Р М А Ц И Я

№ 106

ОТНОСНО: Агентурно-оперативната обстановка сред лицата от граничната зона възстановили българските си имена

Източник на РО 5 ГРО Момчилград съобщава, че от с.Кондово, Хасковска област, протурски настроен, обиждал и се заканвал на всеки с възстановено име който говорел български и се обръща към него с новото му име. Пред и , от същото село, също с крайно протурски настроения, е споделил, че е разбрал от телевизията , че Тургут Йозал бил заявил пред средствата за масова информация, че в Турция вече са били определени райони и подготвени жилища за 2 милиона "български турци", които в най-скоро време щели да се изселят там.

допълнил, че др.Тодор Живков бил се съгласил за това изселване, тъй като 98 държави били подкрепили Турция по този въпрос.

Съобщено е писмено на ОУ МВР Кърджали.

Източник на РО 4 ГРО Солян съобщава, че , 45 г.от с.Каялоба, Хасковска област, изселван за протурски националистически прояви при провеждане на мероприятията по възродителния процес, е споделил, че не смеел да разговаря с непознати хора по изселническия въпрос и смяната на имената за да не попадне на човек на МВР, но лично смятал, че щяло да дойде време когато ще се възстановят имената и да се изселят в Турция. Рано или късно ако по мирен път не се реши техният въпрос, то Турция щяла да обяви война на България и ще вземе за своя територия окръзите, в които имало "турско население".

е обект на РУ МВР Подкова, което е уведомено писмено.

Отпеч.в 2 екз.
1 - Др.ЗАМ.-МИНИСТЪР
Ген.-полк.Минков
2 - ЦИОУ МВР
Изп.и написал:АК
05.10.1987 год.

КОМАНДУВАЩ
ГРАНИЧНИ ВОЙСКИ
ГЕН.-ЛЕЙТЕНАНТ:
(ЦАНОВ)

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г. Секретар :

Министерство на вътрешните работи
ЦЕНТР. ИНФ. ОРГ. У-НИЩ
Т-4702 Екз. № 01
27.11 1987 г.
СОФИЯ

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

11

С Т Е Н О Г Р А М А

от Националното съвещание на МВР, проведено на 05.10.1987 г. от 09.00 ч. в салона на ОТУ - МВР

ДР. МИНИСТЪР

Другари,

Ръководството на министерството реши да се проведе тази среща по някои важни и актуални въпроси, които предстоят пред нас до края на годината до Националната партийна конференция. В нашето съвещание ще участвува др. Палин, др. Радулов, др. Фьодоров и ръководни работници от представителството, членовете на Колегиума, секретарите на РК на партията при министерството, началниците на централните оперативни поделения. От агентурно-оперативните поделения /ПГУ, ВГУ, 03, 04 06, ГСУ, ОТУ, ЦИОУ, СГУ/ участвуват началници, зам.-началници на управленията и началници на отдели. Началниците на окръжните управления на МВР и техните заместници по ДС и НМ, началниците на районните управления в столицата и някои началници на районни управления от окръзите, които обслужват компактни маси лица с възстановени имена. Участвува целия състав на "Инспекторат".

Съвещанието ще продължи цеиля ден и ще премине при следния дневен ред:

1. Оценка за резултатите от работата на органите на Министерството на вътрешните работи в борбата срещу тероризма

и предстоящи задачи за недопускане на нови терористични и диверсионни актове.

Докладва: др. Джендов

2. Информация за състоянието на контраразузнавателното осигуряване на възродителния процес и задачите на настоящия етап.

Докладва: др. Силянов

3. Информация за оперативната обстановка по линия на икономиката и задачите на органите на МВР до края на годината.

Докладва: др. Величков

Допълнения към дневния ред смятаме, че няма да има, тъй като той е достатъчен.

Предлагам да предоставим думата на др. Джендов.

По т. 1-ва от дневния ред др. Джендов прочете доклад, който се прилага към стенограмата.

/изказвания нямаше/

По т. 2-ра от дневния ред др. Силянов прочете доклад, който се прилага към стенограмата.

По доклада на др. Силянов се изказаха другарите Кадирев, Касабов и Григоров.

Архивите на ДС

Из архивите на ЦК

ДР. КАДИРЕВ:

Др. Министър,

Др. Палин,

Другари генерали и офицери,

Искам преди всичко да изразя възхищението на колектива на Окръжното управление на МВР за големите успехи от борбата срещу терора. Те са резултат на огромната дейност за пълна мобилизация на силите и средствата на МВР, на всички линийни и териториални поделения. Не можеше тази тотална дейност да не се увенчае с успех. Въпреки изложените и други подобни слабости и грешки, предлагам материалите да бъдат изпратени на поделенията, за да бъдат изучени, да извлечем от тях съответните изводи за себе си, за практическата работа преди да е приключило следствието и съответните съдебни процедури.

Аз ще се спра на въпроса за възродителния процес в условията на Кърджалийски окръг, тъй като той е основен и определящ елемент на оперативната обстановка. Освен това той е основата и мотива на терористичните и диверсионни действия, които имаха място в окръга и в страната. Пристъпвам към трибуната с едно неудобство, продиктувано първо от това, че възродителния процес като политика на партията и държавата е ясен на всички, които присъствуват на това съвещание и от друга - ние ежедневно подаваме информацията, която получаваме в центъра и в този смисъл се затруднявам да кажа нови неща.

През последните два месеца видимо се наблюдават бързи негативни изменения в обстановката, ще споделя някои мнения и мисли за състоянието на работата, усложнението на обстановката, причините за това, нашите прогнози до края на годината и мерките,

27

Архивите на ДС

които следва според нас, да бъдат предприети.

В окръга беше създадена сравнително добра организация на политическата и организаторската работа по управлението на възродителния процес под ръководството на ОК на партията и неговия първи секретар. Въпросът по възродителния процес за Кърджалийски окръг е въпрос на ежедневна борба, борба на живот и на смърт. Всяка друга постановка изпразва процеса от революционното му съдържание и ни отнема възможността да владеем обстановката. Благодарение на този подход обстановката бавно и постепенно сигурно и последователно се нормализираше през първото шестмесечие на 1987 г. , в сравнение с предшествуващите 2-3 години. Очертаваше се тенденция тя да се приближи до равнището на обстановката през 1983 г., когато не се работеше така интензивно по смяната на имената. Тази тенденция имаше своите оперативни измерения. Новообразуваните дела на оперативен отчет през 1987г. намаляха с около 30-40 на сто, в сравнение с 1985-1986 г., сигналните преписки намаляха с 20÷30% за същия период, нелегално преминаващите границата от 15 бягства с 34 лица през 1985 г. и 10 бягства с 19 лица през 1986 г., намаляха на 3 бягства с 4 лица през 1987 г.

Профилактичната дейност за нелоялни прояви намаля 3-4 пъти.

Репресивната дейност засегна само тези лица, чиято деяния осъществиха тежки престъпления по гл. I от Наказателния кодекс на НРБ. 2/3 от разселените лица от страната бяха върнати по родните си места. В ход е подготовката по връщането на още 20 лица.

221

Из архивите на ЦК

 15

През този период нямаше умишлени пожари, опити за терор и диверсии, както и други дръзки прояви с изключение на шпионажа. Хората се успокоиха и се примириха с положението си. Имаше небивал стремеж за трайно устройване в страната. Така изглеждаха нещата през първото шестмесечие и до Юлския пленум на ЦК на БКП.

През м.м. август и септември обстановката бързо се усложни и тенденцията е ориентирана да доближи тази през 1985-1986 г. Това се изрази в следното:

На 1 август на път да преминат границата бяха задържани 6 лица.

На 13 август на вратата на тоалетната на работническата автогара беше залепена листовка, чиито автори призоваваха към повсеместен терор и диверсия.

На 27 август на вагонетка по въжената линия Мадар - Кърджали беше закачено знаме с турския национален герб.

На 14 септември беше закачено подобно знаме на новостроящо се училище в кв. "Гет".

На 18 септември беше закачено същото почти знаме на надлеза на жп линията между Кърджали и Момчилград. Имаше шест карирани листа на знамето с турски текст с остри антибългарско и антидържавно съдържание и закани за терор.

През нощта на 1 срещу 2 октомври отново беше закачено знаме в гр. Кърджали на новостроящ се блок, също с призив на турски език, идентичен на първите призиви, а по съдържание продължение на тези призиви.

Анализът на случаите със знамената и позивите показва, че в Кърджали около него, или в триъгълника Кърджали - Момчилград -

27

Архивите на ДС

 16

Джебел съществува и действа нелегална група или организация, за която ОУ не получи своевременно информация.

Сега има оперативни основания за по-голям оптимизъм.

На 14 септември около 19.00 ч. в с. Гленика, избухна пожар в боровата гора. Щетите са незначителни. Причините са неизяснени, но най-вероятно е това да е умишлен пожар.

Същата вечер около 20.00 ч. край селата

изникна отново пожар в голям горски масив - умишлено. Той възниква едновременно от две огнища. На мястото беше намерено масло и парцал, напоен с малко. Щетите също са незначителни.

На 19 септември възникна пожар в завод "Г. Димитров". Причините са незначителни, но има вероятност пожарът да е умишлен.

На 22 септември в с. Стремци беше закачен турския национален сумвол на магаре, отлят от бронз. Собственикът твърди, че така е купил магарето. Работи се по случая.

Засилва се общуването на турски език и със старите имена - най-често преднамерено и демонстративно. Бойкотират се единните граждански ритуали, дават се двойни имена на почти всички новородени., наблюдава се стремеж да се съхрани и демонстрира всичко "турско". Реагира се остро, възбудено, с много емоции на направените забележки. Периода прилича на времето от 1983-84 г.

Това ни принуди от настъпление да преминем в отбрана, и да изпаднем в ролята на пожарникари. Така е според нас, истината, която ние сме длъжни да гледаме в очите. Това признание ще е гаранция да предприемем бързо още днес решителни ефективни и полезни действия за позитивно изменение на нещата, за да вземем отново оперативната инициатива в наши ръце.

223

Това е откъм обективната страна на причините.

От субективна страна следва да признаем, че през периода работата по развитието и утвърждаването на възродителния процес изостана. През м. септември това отстъпление е повсеместно. Държавните, обществените и стопанските органи притъпиха бдителността си, кадрите, ангажирани с мисли за съдбата си, занижиха активността и поведението им се принизи до равнището на поведението на обикновените хора. Не реагират на турскофилските прояви, правят се, че не чуват и не виждат, в това число и такива кадри, които активно работеха и подкрепяха всестранно процеса.

Щабовете и комисиите и целия механизъм отработен за ръководство на процеса, през м. септември беше изоставен. Сега всичко отново е задействано, но трудно набираме скорост.

Искам да кажа, че през този период занижиха своята работа и органите на МВР. Имам предвид Окръжното управление. Извън окръга работят над 30 000 души от най-активното население, където се формират чести производствени бригади, настаняват се само те в общежития и квартири, където свободно слушат предаванията на турските радиостанции, правят сбирки, коментират, организират се и т.н. Там нас ни няма. С тях никой никъде не работи и не провежда мероприятия. На тях се гледа единствено като работно ръка. Никой не се чувства задължен да организира каквато й да е организаторска или политическа работа. Така е в Кремиковци, в Марица-изток, в строителството и в селското стопанство, където работят хората.

Националистите интерпретират преустройството в свой интерес и внушават това на хората. Според тях отдалечаването на ръководните органи в областните центрове намалява контролните и

27

Архивите на ДС

 18

ограничителните мерки, които сега се провеждаха. Виждат надеждите за връщане на имената, за изселване в Турция, и дори за някаква автономия като реални и възможни, с помощта на Турция и нейните съюзници. Залага се много на предстоящите срещи между министрите на външните работи, разчита се на разобличаването на България на международните форуми.

Противникът засили пропагандната дейност и на първо място Турция. Изказването на Тургут Йозал, че ще постъпят с България както с Кипър, беше последвано от изказването на двама генерали по радиото. Това е преднамерено и по план, за да поддържат жив огъня на протурския национализъм. Именно за това, отделни националисти изказват готовност, ако Турция нападне България, те да й окажат помощ. Голям кураж им дава слухът, който се разпространява, че М. Горбачов е направил изявление,че ако възникне конфликт между България и Турция по повод на възродителния процес, Съветският съюз ще запази неутралитет.

225

Посещението в окръга на групата американски конгресмени се отрази лошо на обстановката. Тези мерки се интерпретират като един сериозен ангажимент на САЩ и арабските страни, който не може да не доведе до "положителен" резултат по отношение решаването на техния въпрос.

Нашите анализи и прогнози показват, че обстановката ще продължи да се усложнява и активизира до края на годината, когато ще се завърши процеса на преустройството и ще бъдат формирани съответните партийни и държавни структури. Допускаме и други варианти на това усложнение. През този период, според нас, трябва да се активизира и усъвършенствува работата на органите на МВР и в известен смисъл да компенсира колебанията, които сега

Из архивите на ЦУ

19

съществуват в другите държавни, обществени и стопански органи.

Много важно е сега, в периода на преустройството, когато се вдигна бариерата и се развенча териториалния и ведомствения феодализъм да се преструктурира системата на Министерството на вътрешните работи. Според нас, това трябва да стане отгоре надолу. Много важно е как ще се структурира центъра, от което ще зависи работата по цялата верига на министерството. Нашето мнение е, че трябва да се следва принципа на опростяването на структурата и колкото тя се опростява, ще се улеснява управлението на оперативната и охранителната работа.

Голям въпрос на този етап, според нас, е за обновяването на агентурния апарат. Той трябва да се изчисти от нечестните агенти, които не можаха да преодолеят себе си по възродителния процес и сега не само, че не ни помагат, но даже много пъти ни пречат. Много от тях станаха инициатори и организатори на активна подривна дейност. На тяхно място трябва да се вербува нова агентура от средите на подрастващото и средното поколение и от т.нар. "незвани лидери", които имат авторитет в цели села и райони.

Проверката на агентурния апарат трябва да се превърне в единен непрекъснат процес, с всички сили и средства, както и нейното задълбочено и близко изучаване. Бързо да се улавят настъпващите социални изменения, да се създават условия за динамично маневриране с агентурата, ориентирането й по най-актуалните и интересни лица от контингента.

Трябва да се запази института създаден с чл. 39 от ЗНМ, като се раздвижи повече и се използва по-ефективно с оглед респектиране на вражеския контингент и недобросъвестните лица.

27

Архивите на ДС

20

Трябва да се предприемат много сериозни мерки за повишаването на професионалната квалификация на нашия състав. Според нас във ВИ "Г. Димитров" трябва да се създаде курс, през който да минат всички органи и длъжности от окръжните началници до оперативния работник по всички направления и по всички линии.

Трябва да се ограничава достъпа на чужди представители в Кърджалийски окръг. Не защото те ще съберат информация каквато им трябва, а защото самия факт на пребиваването им държи в напрежение населението, подхранва илюзии за изселване или връщане на старите имена, та дори и за война.

227

От друга страна тяхното пребиваване в България прави клеветите срещу нас по-актуални и засилва тяхната достоверност.

Възродителния процес трябва да се възприеме като държавна политика, която трябва да се осъществява в продължителен период от време и при осъществяването на която ще се срещнат много и трудни проблеми в международен и вътрешен план. На този етап като че ли тази постановка се осмисля и разбира така само от органите на МВР и от отделни райони на страната. Има държавни, обществени и стопански органи, и много райони в страната, които на този етап не намират своето място и не виждат своите задължения и отговорности по разгръщането и утвърждаването на възродителния процес. Някои даже смятат, че процеса е приключил с възстановяването на имената. Това положение трябва да се измени, да се формира и осъществява по-ефективно и резултатно една единна обща държавна политика с усилията на всички органи, от всички равнища на територията на цялата страна, с усилията на цялата общественост в България.

Из архивите на ДС

21

Др. КАСАБОВ:

Др. Министър,

Др. Палин,

Другари генерали и офицери,

Докладът, който изнесе др. Силянов съвсем обективно отразява обстановката по възродителния процес в цялата страна. Тя не се различа особено и в Шуменски окръг.

Какво е положението при нас? Неприятно, но е така, населението с възстановени имена като цяло, е с турско национално съзнание. То оказва пасивна съпротива на възродителния процес, като продължават да говорят на турски език, да заобикалят социалистическата обрядна система, да притискат децата си да не говорят на български език, занижена е трудовата активност на това население. В същото време какво е поведението на партийния актив? Двулично. Ние сме получили за всички оперативни данни и сме установили, че само 2-ма от тях работят на наша страна. Това е много тревожно и ние сме го казали на окръжния комитет на партията и те го знаят.

Какво правят през това време активните националисти? На територията на Шуменски окръг обстановката е малко по-скопойна в сравнение на тази в Кърджалийски. С изключение на разпространени анонимки през м. март, други явни открити враждебни прояви не са констатирани. В същото време турските националисти се обособяват в отделни групи, годни са и се подготвят за провеждане на активна враждебна подривна дейност. В момента разработваме 5 такива групи, които търсят връзка с Турция, заканват се, подстрекават населението, че трябва да се провежда нещо в страната,

27

Архивите на ДС

229

с което да се привлича вниманието на международната общественост, на Турция. Може би щяха да бъдат извършени 4-5 диверсионни актове, ако не ги бяхме предотвратили.

В момента разработваме обект, който постоянно говори и убеждава агента да извършат терористичен акт на територията на Бургаски и на Варненски окръг. Ако той не беше попаднал на наш агент сам не може да го извърши, тъй като не разполага с превозно средство, а беше попаднал на един такъв като него, досега сигурно щяха да взривят един влак и една петролна база.

ДР. МИНИСТЪР:

Този човек да се прибере в следствието. Две години вървим по него - крайно време е да го приберем. За 3 дена да се ликвидира този въпрос. В петък /09.10.1987 г./ да е в следствието.

ДР. КАСАБОВ:

При завръщането ми в Шумен ще направим реализация за делото, както разпоредихте, др. министър.

Искам да кажа няколко думи за поведението и дейността на турските разузнавателни служби на територията на окръга. За разлика от миналото, шпионите, които разработваме събират сведения предимно по въпросите на възродителния процес. В миналото най-напред се захващаха да търсят сведения за военните поделения. Сега първите им задачи са мероприятията на партията по възродителния процес. Започнаха да търсят контакти с наши граждани, да ги вербуват и да срещат тяхна агентура на територията на другите социалистически

Из архивите на ДС

страни, предимно в Румъния и Унгария. Използват и пощата на другите страни за връзка с техните централи в Турция.

Дипломатите, които посещават окръга, също спряха така упорито да изучават военните поделения, а търсят контакти в джамиите с лицата възстановили имената си и събират информация по възродителиня процес.

Какво е положението с агентурния апарат? Общо взето той работи добре по тази линия и благодарение на него бяха предотвратени много сериозни замисли на противника. В част от аг. апарат има известно колебание. Цялостната обстановка създадена сред това население, радиопропагандата и др. влияят и на агентурата. Някои агенти занижиха своята работа, не дават тези резултати, които искаме и които могат да дадат и нашите усилия са насочени главно към укрепване на тези хора. Имаме, макар и единични случаи, на категорични откази от сътрудничество с органите на Държавна сигурност.

Смятаме, че и за в бъдеще трябва да продължим с почти същия темп доизграждането на агентурния апарат. Поставили сме си за задача да няма нито едно ъгълче в Шуменски окръг, нито едно ни най-малко място, където да работят и живеят хора с възстановени имена, без агентура. Създали сме 12 резидентурни групи и смятаме, че оказват сериозна помощ на оперативния състав по ръководството и възпитанието на агентурата.

С агентурата главно се стремим да разлагаме тези неформални групи, за които говорих, да ги профилактираме, да не се получават крупни реализации, да пращаме хора в затвора, да имаме материал за западната пропаганда. До голяма степен с тази агентура,

27

Архивите на ДС

24

която сме внедрили в групите успяваме да постигнем тази задача.

Ние, като ръководство, малко признаваме на оперативния състав сериозната профилактична дейност, която провежда. Винаги поощряваме тези, които са извършили реализация. Тогава награждаваме, а има оперативни работници, които предотвратиха сериозни диверсионни и терористични актове, но не ги стимулираха и поощряваме така, както подобава. Считам, че трябва в бъдеще да изменим този подход на ръководството и наистина да поощряваме хората, които вършат огромна, полезна профилактична работа.

231

Профилактично действа и чл. 39. Страхуват се повече от разселване, отколкото от затвора. Много е полезен този член, това е един от способите, с които респектираме враждебния контингент сред турските националисти.

За укрепване на възродителния процес сме дали някои наши мнения пред ОК на партията, които искам да ги споделя.

Считаме, че ще бъде много полезно за в бъдеще в селата които са с компактни маси такова население интелигенцията, учители, кметове, партийни секретари, лекари и др., да се изпращат да работят не лица с невъзстановени имена, а българи, които действително да провеждат нашата партийна линия. Населението с възстановени имена много се влияе от интелигенцията и ако имаме чисто българска интелигенция в тези села, ние можем да го направим особено сега след съкращаване на много други служби в центъра.

Смятаме, че не е правилна практиката в тези села да се изграждат средни училища, за да могат децата да учат в градовете и там да се претопяват с другите ученици.

Същото смятаме и за промишлените предприятия.

Из архивите на ЦК

Считаме също, че в пресата трябва да се дава по-категоричен отпор на турската националистическа пропаганда като излизат авторитетни партийни ръководители по радиото, по телевизията, по пресата. Ние като че ли винаги сме в едно отбранително положение.

И последното предложение, което може би няма да прозвучи много реално и може би няма да се одобри, но аз смятам да го изразя като свое лично мнение.

Считам, че правилно ще бъде ние да започнем да пускаме на гости в капиталистическите страни, който пожелае от тези с възстановени имена /не в Турция/. Всички големи националисти още в първия момент ще се възползват да напуснат нашата страна и ние от това само ще спечелим. Тургут Йозал не може да осинови всички, които ще отидат. Тези, които с най-голямо желае се изселваха в миналото /и сега ще бъде така/, най-напред се разочароват от обстановката в Турция, защото те очакват нещо като рай, а виждат една трагична обстановка. Може би някои от тях ще се завърнат и ще станат пропагандатори на нашето общество.

Въпросът е сложен, но лично мое мнение е, че това ще бъде само от полза на нашата страна.

27

Архивите на ДС

 26

ДР. ГРИГОРОВ:

Другарю Министър,

Другарю Палин,

Другари генерали и офицери,

Точната оценка на факторите, които формират оперативната обстановка по линия на възродителния процес е най-отговорната всекидневна и периодична работа досега и в бъдеще на ръководния състав на окръжното и районните управления на МВР в окръга.

233

За това се иска от нас много активна работа с агентурата и задълбочен своевременен аналитичен подход върху цялостната агентурна информация.

Нашата амбиция е навреме да разкриваме тенденциите, да вникваме във всички фактори, които влияят на оперативната обстановка, за да можем да дозираме практическите действия в оперативната работа, за да благоприятствуваме възхода на възродителния процес в окръга.

Кое е най-релефното за оперативната обстановка в окръга, което заслужава да се доложи в тази аудитория?

1. Първият положителен момент, който следва да подчертая е онова, което характеризира поведението на възродителното население като цяло в окръга. През целия период на текущата година няма и не са доловени замислени и организирани остри публични враждебни прояви, които да имат престъпна или антиобществена политическа насоченост, която да даде тон за окуражаваща враждебна действена психоза срещу обществено-политическия строй.

Промишленият и селскостопански трудов процес е нормално активен. Не са отбелязани групови демонстративни самоотлъчки от

Из архивите на ЦК

234

работа или демонстративно вредителство или подчертано враждебно трудово бездействие. Ще си позволя малка илюстрация и отклонение от нашия традиционен тон на изложение в такива случаи.

В промишлеността работят над 14 000 работници с възстановени имена и 7500 извън окръга, но живеят на наша територия. Плана за 8-те месеца за промишлената стокова продукция е изпълнен 103,0% и е постигнат ръст 7,0% спрямо същия период на миналата година. Окръгът е над средното равнище за страната.

В селското стопанство работят 25 000 души с възстановени имена - над 90%. При план 184 х.т пшеница беше произведено 209 х.т /25 х.тона повече/. На държавата е предадено 100 х. тона пшеница. Средният добив от декар е 563 кг, а от ечемика 562 кг.

Графика за млякото е преизпълнен с 3700 тона, а се очаква до края на годината да бъде преизпълнен с 4500 тона.

Изпълнението на валутната програма по първо направление е 120%, а по второ е 111%.

Детайлирам този пункт така, защото става дума за едно битие, от което в най-широк смисъл на думата трябва да се съди за едно мислене и поведение.

Трябва да подчертая, че тези икономически успехи се анализират от врагове на възродителния процес в окръга, дразнят се и се самоупрекват, че са продажници техните хора за пари.

Като имам предвид замисъла на Юлския пленум на ЦК наложително е по-глобално да се мисли върху икономическия лост, който сме длъжни да превръщаме търпеливо и далновидно в лост и на възродителния процес. Личният икономически интерес е в състояние да бъде продължителен съюзник на надстройката за борба с национализма. Не е нужно в крайна сметка аз да подчертавам подчертаното значение на битието и мисленето

27

Архивите на ДС

28

Вторият проблем от пирамидата на това население в окръга е относително трайната душевна нагласа към слуховете, като на преден план се изтласква слухът за изселване. Този завладяващ слух има обаче конюнктурен характер, защото се мотивира от конюнктурни дипломатически задгранични атаки, които хората разбират, че имат временен характер.

Ние обаче не може да поднесем един извод, че тази душевна нагласа към слухът за изселване има подчертана подготовка за частно или общо делово поведение. Разсейването на тези слухове става по пътя на преживяното от преди. Сега в значителна степен и най-върлите врагове на възродителния процес завършват разпалените разговори с думите "Трябваше да се изселим на времето, сега вече е безсмислена всяка надежда".

235

Въпреки това ние си даваме сметка, че главният източник за акумулиране на каквато и да е надежда си остава интересът на част от това население към предаването на турските и западни радиостанции. Едновременно със запазването на този интерес в част от това население се чувства все по-осезаемо намаляване на доверието към политическите информации на чуждите радиостанции, проявява се раздразнение и ирония към позициите и действията на турското правителство, арабските и западни държави, правят се констатации, че са безсилни да променят положението. Радиото обаче си остава актуална опасност за поддържане изселническа конюнктурна мълва.

Идването на американската група внесе повишена надежда, че САЩ ще се намесят срещу възродителния процес, което довежда до разнопосочни коментарии, които се контрираха от наша страна с профилактични действия и предупреждения. Има аргументирани оценки, че някои лица от контингента коментират, че не трябва да се изявяват

Из архивите на ДС

236

много открито защото това може да им попречи при едно изселване. В този смисъл наши агенти считат, че ако върлите врагове не вярват в изселване е възможно да отидат на по-открити антидържавни действия. По същите причини и съображения периодично спада и обществената активност сред категориите с по-висока обществена култура. Налице е въздържане от встъпване в редовете на БКП.

Сред една част от това население се обработва мнение, че възродителния процес не може да бъде продължително явление като се мотивират, че държавата не е в състояние да поддържа една постоянна линия и поради това възродителният процес може да завърши с още една паспортизация. Ето защо ние можем спокойно да си живеем с паспорта, с който ще си служим на официални места и с имената, с които ще си служим в семейна и групова среда. Така те тълкуват дочакването на друга паспортизация. Така преди няколко дни един Кирил от съседен окръг поиска да му издадем документи на името на Кемал, но като го повикахме в управлението и му посочихме мястото за връчване на искания паспорт той се отказа.

3. В окръга се работи за утвърждаване на единната езикова българска среда. В учреждения, предприятия, магазини и други този проблем е поставен на контрол и въздействие и той отбелязва стабилитет.

Не може обаче същото нещо да се каже за микросредата на улицата, автобуса, строителния обект, на полето и прочие. Има селища, производствени колективи, групови сбирки, в които няма ядро, което може да влияе авторитетно за езиково поведение. Наред с това има хора, които вместо да внасят авторитетна регулация в това направление те внасят трайно раздразнение и формират отпорно поведение.

27

Архивите на ДС

 30

Разбиране в обществените органи има, но е нужно да се поддържа постоянство в поведението. В това отношение постоянство се проявява от учебните заведения, търговията, учрежденията и помалко в предприятията. Що се отнася до нас, ние флиртуваме и със законността и с възродителния процес.

4. Кои са най-острите прояви на враждебния контингент срещу възродителния процес и какви са нашите действия?

- от ноември м.г. допреди няколко дена от нашето поделение и 4-ти отдел на ВГУ бяха проведени множество агентурни комбинативни и други мероприятия за разкриване група, която предаваше сведения съставляващи държавна тайна на турски представителства в Пловдив, Белград, Будапеща. Групата се представяше като организация в Североизточна България. На определен етап от работата др. Аначков утвърди цялостен план за работа, а миналата седмица и днес бяха задържани 6-7 лица по двете дела. Обиските потвърдиха и разшириха документацията по тези две дела. Разширение на документацията се получи и от първите разпити, които се проведоха в ГСУ.

237

- В началото на тази година беше приключена и работата по разработка за шпионаж на два обекта от окръга, които бяха осъдени на 13 и 18 г. лишаване от свобода.

Тези две дела също бяха плод на съвместните ни усилия с 4-ти отдел на ВГУ и ГСУ.

Тези две присъди изиграха значителна предупредителна роля на враждебния контингент в окръга.

Паралелно с тях продължава работата по делото "Прилепа" за шпионаж, където се говори и за наличие на недоразкрита организация. В делото активно участие взема и 4-ти отдел на ВГУ.

Из архивите на ЦК

31

В района на Заветската община се водят две дела на обекти "Совите". По делата се провеждат съгласувани мероприятия с 11 отдел на ВГУ. Те са по линия на терора.

В същата община се водят дела за националистическа дейност, по които има активно отношение 4-ти отдел на 6-то управление и други териториални поделения като Русе, Михайловград и др.

- От края на август съвместно с Русе се работи по сигнал за терор, от които по замисъл е трябвало да се получи по-голям ефект от този на "Златни пясъци" - Варна.

- В окръга се работи активно, за което е докладвано многократно, по случая Пазарджик и Русе за вредителството, което беше направено на електроснабдяването.

- Има няколко закани и психически натиск към лица, които активно поддържат възродителния процес. Към тази категория се вземат репресивни мерки с траен ефект.

- Уточнени са 150 души - шофьори и изселници от нашия окръг, по които се провеждат мероприятия в наша изгода.

Прави впечатление, че през последните няколко месеца доста от тях натрапничаво заявяват, че искат да се завърнат, защото не им харесвало в Турция. Една част от тях търсят съдействие за свиждане с близките си. Изводите, които правим, трябва да бъдат в двете посоки.

В заключение искам да подчертая, че ръководството на Окръжното управление отдава голямо значение на мероприятията, които следва отговорно да изпълняваме за укрепване на агентурния апарат, които мероприятия бяха на вниманието на Колегиума на министерството от 18 май т.г.

27

Архивите на ДС

С това считам, че подчертах главните моменти от работата в окръга.

Искам да допълня, че е необходимо в строителната политика на нашия окръг да се изработят някои детайлни моменти в ангажирането на това население, с оглед утвърждаване на това население да живее години и години и да бъде гарантирано в икономическо направление.

2. Въпросът за личното стопанство. Би могло този въпрос да бъде третиран както в съответните окръзи, така и в централната документация, с оглед да ангажираме това население в трудовия процес изключително много.

3. Профилактиките тази година в окръга надхвърлят 310. Те се различават по дълбочина и по качество, далеч повече от миналите.

239

Из архивите на ЦК

ДР.МИНИСТЪР:

Уважаеми другари,

Вие разбирате много добре, че целта на днешното наше съвещание е да се направи оценка по състоянието на тези три направления в нашата работа – тероризма, възродителния процес и икономиката и да се поставят задачите, които стоят пред нас до Националната партийна конференция, още повече през последните три месеци – юли, август и септември в някои наши звена работата се отслаби и сега трябва със съответната организираност, стегнатост да се внесе във всички подразделения и поделения необходимата организираност, настъпателност и отговорност.

Сега в нашата страна се извършват крупни обществени преобразования – създадоха се областите, създадоха се асоциациите, самоуправляващите се организации и може би е естествен въпросът да се очаква тук на тази най-отговорна среща да се говори, и аз да говоря, по насоките на преустройството в нашата система.

Аз искам само няколко неща да кажа.

В министерството са създадени две групи, които се занимават и работят по тези въпроси, в изпълнение решенията на Юлския пленум. Едната група се занимава с проблемите – какви изменения ще настъпят във функциите, задачите, правата и отговорностите на централните поделения, какви трябва да бъдат областните и районните управления.

[. . .]

27

Архивите на ДС

48

[. . .] По възродителния процес.

Другари, аз съм напълно съгласен с оценките, изводите и задачите, които бяха поставени в доклада на др.Силянов. Той беше обсъждан в ръководството на Шесто у-ние.Даваха се бележки. Другарите работиха по тях, под ръководството на др.Мусаков. Искам да ви кажа, че с тези оценки е запознат Секретариата на ЦК на БКП. Запознат е Орготдела и Инспектората на ЦК на БКП и фактически по партийна линия те се пренасят в цялата страна.

Поръчано е от ЦК на БКП тези оценки и задачи да бъдат в основата на отчетно-изборните събрания и конференции на партията и там да се разработват тези задачи от тази позиция.

241

Сега предстоят и други практически мерки в центъра, които ще се вземат по възродителния процес, с оглед да се преодолее това намаляване на темпото, което се получи през юли, август и септември.

Вие знаете, че сега в Турция ще се провеждат избори. На политическата сцена излизат тези асове, които досега нямаха право да участвуват - Демирел,Еджевит, Енюню и други. Ние не бива да се изненадваме и трябва да очакваме, че те проблемът "възродителен процес в България" ще го използват в най-голяма степен в своята предизборна агитация. Както ние казваме: "ще има много турски шашарми"! Този фактор трябва да се отчита, че натиска срещу България в периода на предизборната кампания ще се усили. Освен това, това, което каза Йозал до тук го каза. Сега те ще се опитат да кажат от него нещо по-силно. То ще има съответното влияние и то трябва да се отчита.

Тук се говори за активизиране на специалните служби на Турция. Искам да ви информирам, че ние сме се разбрали с др.Аначков. Има подготвен документ. Ще седнем да го обсъдим.

Правим пълна преоценка на нашата контраразузнавателна работа срещу турското разузнаване на наша територия, прикрито в официалните представителства – посолството и двете консулства – в Бургас и Пловдив.

Какво показаха делата, които водим сега по тези терористи, какво показаха делата и разследването по терористите, които хвърлиха взрива в Златните пясъци? Имаше и други,разкрити нелегални организации.

Това показа, че ние не сме осигурили достатъчно надежден контрол когато турския дипломат излезе от посолството или от жилището, той трябва да се контролира през коя улица минава, с кого се среща и кой български гражданин го среща и този български гражданин, който го среща, говори с него или му предава документи след това, той трябва да дойде и да обясни в съответното районно управление на МВР защо се е срещал с този турски дипломат, какво му е предоставил, какво му е казал, какво му е предал. Такава система ние още нямаме. Нещо повече, ето този, както ние го наричаме в разработката "моряка", вторият терорист, те са имали с разузнавача в турското посолство такова сраствване и на битова и на любовна и на каквато искате основа.

Така ли се контролират нашите врагове? Така ли се контролират нашите неприятели? Това ли ние наричаме оперативен контрол? Така ли ще предпазваме българските граждани от техните опити за вербовки и заангажирване? Като се докладва иначе по друг път, всичко е добре. А когато ние получим обратната информация от следствието точно как са нещата, картинката е съвършено друга.

27

Архивите на ДС

Другари, нашият контрол над дипломатите, по отношение на контактите им с българските граждани, е неефективен.

Днес на обяд дойде грама от Кърджали, в която се докладва, че преди няколко часа там е закачено знаме на доста видно място, със същата закана, която завчера е била, на 1 октомври. Там има група, която непрекъснато се занимава. Другарите в Кърджали работят. Имат ориентировки.

Искам да кажа друго, докъде е тяхното нахалство. А когато говорим за нахалство на турските дипломати-разузнавачи - то няма край. А все още страдаме от скруполи. Много сме все още деликатни.

243

По отношение на турските дипломати, по отношение на техните опити за контакти с българските граждани, по отношение на враждебно-престъпните елементи, които се занамават с подривна дейност срещу нашата социалистическа държава не може да има никакви колебания и никакви отстъпки. Нашият закон ни е дал права, трябва да осигурим съответна информация и да дайстваме в рамките на закона, но така да действаме, ясно, категорично, силно и безцеремонно, със самочувствие. Ако те смятат, че както е било преди 100 години или преди 200-300 години, да притискат отвсякъде, да превиват, да мачкат, да тъпчат, тази работа няма да стане. В рамките на закона да се действа, но категорично и твърдо. И всеки носи отговорност за своята община и своето районно управление. Всеки да си направи сметката в неговото районно управление, в неговия окръг какво има да се свърши.

Другари, трябва да се научим и още по-добре да работим по борбата с враждебно-престъпните елементи. Ние говорим за враждебно-престъпни елементи срещу социалистическа България.

Из архивите на ЦС

Думата "турци" не може да се употребява повече. Все още като ходя из управленията и като започнат да ми докладват казват "турците" и т.н. Ние имаме решение на ЦК на партията, имаме постановки, политика по този въпрос. За какво ще говорим тогава като ние все още ги наричаме "турци". Има български мюсюлмани, има враждебно-престъпни елементи.Това е лексиката.

Въпросът е за другото. Правилно изказалите се другари говориха. Ние трябва активно да включваме стопанските дейци, административните дейци по наша информация за една по-широка профилактика. Разбира се със съответна оценка и подготовка. Това трябва да се прави много сериозно, не текущо и между другото.То не може да бъде еднократно. Трябва да се научим на умението да разобличаваме слуховете, инсинуациите, клеветите. Това ни е много слабо звено на нас. Един слух като се пусне от Шумен, стига до Силистра, по невидима поща. Ние докато разберем...

Трябва да се научим да парираме, да неутрализираме слуховете. Трябва да се научим ако в едно село има двама-трима главатари, които се занимават с разпространение на слухове или самите те са инициатори и създатели на слухове, има кмет в това село, има председател на съвета, има директор, където той работи. Той трябва да бъде поставен в такова положение, че да избира, или да си работи и да мълчи, ако продължава да вилнее, трябва да се вземе отношение.В едно село те са няколко души. Защо ние ще ги оставаме да създават обществено мнение, да създават настроение и след това ще имаме задачата да го разбиваме това настроение. Къде са изпреварващите ни мерки, къде са нашите мерки за изолиране на такива хора. Това са отделни лица в предприятията и селото.Къде е нашата динамика? Ако щете някъде и за респект да се знае.Те трябва да знаят

27

52

Архивите на ДС

245

едно, че с органите на МВР невидими работи няма и второ, трябва да знаят, че който се опита да действува срещу нашата държава,ще бъде разкрит и ще му бъде потърсена отговорност. Това трябва да им е ясно, категорично и конкретно.

Във всички доклади се говори за агенти, които са преминали на предателски позиции и същевременно се говори, че много малко агенти са проверени с оперативно-технически средства. Защо така? Липсва време, липсва техника, или липсва разбиране? Какво липсва? Проверката е висша форма на доверие. Това Ленин го е казал. Трябва да се проверява, да се намери време да се проверява с това, с което разполагаме. Ние всички, които се занимаваме с тези проблеми на агентурно-оперативната работа знаем, че предатели ще има и е имало и ще има, но ако това стане система? Тогава ние на какво стъпваме, на какво разчитаме. Аз ви моля този въпрос сериозно да го огледате. Да видите какви мерки ще вземете. Ако един началник на управление, на отдел или отделение отговаря за нещо, това е първо - качеството на неговата агентура. И началник на който агента стане предател, трябва да се търси сериозна отговорност. Не само така формално. Трябва да се изясни как го е подбирал, как го е изучавал, как го контролира, как го ръководи.

На мен ми направи впечатление следното: ние в Колегиума се занимаваме с резултатите от М"Проверка". М "Проверка" бе едно много важно, много необходимо мероприятие, за което ни правилно заделихме огромни сили.Но данните, които дава Трети отдел показват, че тези хора, които ние сме ги определили като оперативно интересни лица след това няма работа за вербовки, оперативно да се осигуряват, да се разработват.Вербовъчната работа за първото полугодие, въпреки, че завършихме М"Про-

Из архивите на ДС

53

верка" през февруари и март, тя е тихо спряла, или почти спряла. Това значи, че от една страна имаме обектите, които са оперативно интересни, а от друга страна задържане, забавяне спиране на вербовъчната дейност. Аз ви моля да видите как е този въпрос. Ние не ви съветваме на количествен подход. Не искаме от вас да отидете към това бройки да ни докладвате, но ние ще искаме от вас, и вие самите от себе си да искате, тези хора, които определихме като оперативно интересни да разкрием в какво се изрназява това тяхно състояние, как ще ги разработваме, как ще ги осигуряваме. Ето един голям въпрос по тази линия.

Следващият голям въпрос за мен е работата с лицата, които ние изселваме и тези които са в затворите или излизат от затворите по тази линия: враждебно-престъпни елементи. Ние с др.Н.Дамянов, началник на отдел "Затвори"водихме няколко разговора. На него му е даден срок тези хора, които са осъдени и са в затворите, да се даде персонално перспективата за всеки един от тях, заедно с окръжното управление, което го е разработило и което е водило оперативно дело,и следствието. Не може да има в затвора по такива причини във връзка с възродителния процес лица, които да не е ясно какво ще става по-нататък с тях - превъзпитание, вербовка, разложение и т.н. Но окръжното управление съответно трябва да има точно план за всеки човек, план за работа по него, заедно с отделението по оперативните въпроси, което сме създали в отдел "Затвори". Тази работа трябва да се счита за неразделна част от цялата ни оперативна дейност.

За така наречените изселени: аз лично проверих в няколко окръга какво е положението. Тук е също формална работата.

Архивите на ДС

Налице е пълен формализъм. Първо формализъм, когато се определят хората, които трябва да се изпратят. Прието. Има данни, добре. Отиват в другия окръг. От там казват няма отношение, няма информация. Не работи по тези въпроси. А този, който го е изпратил и той не работи. Защо сме го изпратили тогава? Очевидно е, че тук няма разбиране, няма отговорност, няма настъпателност. Той може да е изпратен от Хасково, може да е изпратен от Търговище примерно във Видин или в Михайловград, но оперативният работник, който е предложил да се изпрати това лице трябва този обект да знае той как се държи във Видин, в Михайловград, какво влияние се оказва, къде е настанен, къде се препитава, какво му е настроението и какво въздействие да му се окаже и да работи заедно с окръжното или районно управление във Видин или Михайловград, примерно, ако това не се прави, значи нашата работа е абсолютно безпредметна.

Другарите, които работят в тези окръзи, които приемат трябва
такива изселени лица да създадат елементарни условия. Този човек идва от Кърджали. Живял е в триетажна къща. Отиде в михайловградските села. Там го бутнат в къща, която е полуразрушена къща и искаме да го приобщаваме. Толкова ли не може в окръжния народен съвет, ние им изпращаме работна ръка, да ги приведат тези къщи пригодни за живеене, да бъдат на едно средно ниво. Но всичко се върши формално, да се отчете, да се напише документ, а крайният резултат не се търси.

Във връзка с възродителния процес докладът, който беше изнесен трябва да се предостави на началниците на ОУ по възродителния процес, да се прочете на оперативния състав, в съответен обем и на НМ, на офицерите от оперативните управления и да се прегледат самите сегашни мероприятия, които имат ОУ, РУ, как трябва да се допълнят, как трябва да се

Из архивите на ЦК

актуализират в светлината на оценките, изводите от следствието, които изнесе тук др.Силянов. Това се отнася за ДС, НМ, ГВ, ВВ, затворите в цялата система, на всички нива.

Ние когато стана тер.акт в Зл.пясъци, вие знаете как се развиха нещата, направихме проверки по линия на Трето у-ние в Болярово. Изводите са много сериозни и по този повод сега др.Чергиланов готви отделно, свой анализ, какво е сега състоянието в другите поделения.

Др.Величков трябва да готви за Транспортни войски и Колегиума ще се занимае отделно само с контраразузнавателната работа във Войските. Тук ние ще трябва да направим съвсем конкретни предложения. Никакви обяснения, никакви доводи, никакви приказки някой може да ни убеждава, че не може във нашите Войски да се охранява оръжието, защото има и такива опити. Щом във войската не можем оръжието да охраняваме и да гарантираме, че тя не може да бъде източник на снабдяване с оръжие. Нашето контраразузнаване се готви, и за строителни войски и за транспортни войски.

Другият въпрос е за т.нар. защитни системи по линия на миите, където се използват взривни вещества. Очевидно ДНМ трябва в духа на резултатите от разследването да се върне отново към въпроса.Тук не става дума да се върне и да отчете а да гарантира. Има хора за всичко. Там ще стои в завода, докато гарантира, че взрив няма да излезе. Какви са тези половинчати работи. Ще стои дотогава докато гарантира, че всички мерки са взети.Сега не навлизаме в детайлите, но когато свърши следствието ние ще дадем за всеки обект откъде какво е взето и ще искаме персонално обяснение и наказание за всички тези, които са отговаряли било за завода, било за територията.

27

Архивите на ДС

56

Това, което днес чухте е само една информация, а после ние ще отидем в детайли – до човек. В цялата тази работа половинчати мерки не може да има – или ще има или няма да има.Каква е тази защитна система от която могат да се изнасят взривове?

Когато стана дума да насрочим тази среща идеята, предложението беше само това, че разкриването на терористите (неразкрит взрив остана стълба в Ондола и Русе) стана. Главното кое е? Ние да не допуснем самоуспокоение и да се създадат условия за нови терористически актове. Ще бъде най-голямата политическа грешка от всички ни ако ние сега се успокоим, битката трябва да продължи системно, на основата на изводите, които правим днес и които ще направим в края на следствието.

249

Тук не бяха изнесени, но аз ще кажа, че ние водим стотици сигнали за подготовка за терор както вътре от враждебно престъпните елементи в страната, така също от вражеската емиграция и от нейните центрове в Мюнхен, Париж, Шпаер и другаде и то вражеската емиграция обединена с "Мюсюлмански братя", "Сивите вълци", турското разузнаване. Ние не случайно създадохме, макар и без войска, специални сили по охраната на дунавската граница, тъй като по р.Дунав вървят плавателни съдове, спират по пристанищата и могат да бъдат обект да проникнат чужди граждани, пренасящи оръжие и взривни вещества. За ГКПП ви е известно какво правим. Цялата работа трябва да се държи на денонощен отчет.

[. . .]

Из архивите на ЦК

62

[. . .] Ние не можем сега да ги разделим. Не е нужно това. Те там ще си работят, а по-нататък, в движение, в хода на работата, ще се види, но на този етап, в близките 5-6 години очевидно така ще бъде.

Това са въпросите, които исках да поставя.

Аз не мога да кажа дали ще имаме други срещи до Националната партийна конференция, затова ние заделихме днес това време. Нека всичко това да се пренесе в районните управления и да се мобилизират РУ и ОУ за изпълнение на тези задачи.

Благодаря ви за вниманието.

ДР.СТ.СТОЯНОВ:

С това програмата, предвидена за днешното съвещание, е изчерпана. Закривам съвещанието.

СТЕНОГРАФИРАЛ:

Отп. в 1 екз.
маш.№ 1999/13.10.1987 г.
Изготвили протокола: Сл. Виденова и
М. Савова

1 кн 8.12

250

МВР
ШЕСТО УПРАВЛЕНИЕ ДС
Рег. № 17819 Изд. № 1
09. X. 1987 19 год.
СОФИЯ

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

64

21478 9.10. 87

СЪСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМИ И ЗАДАЧИ НА КОНТРА-РАЗУЗНАВАТЕЛНОТО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ НА ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС НА НАСТОЯЩИЯ ЕТАП

ДРУГАРЮ МИНИСТЪР, Др.ПАЛИН,
ДРУГАРИ ГЕНЕРАЛИ И ОФИЦЕРИ,

Като закономерна и неделима част от строителството на социализма в НР България възродителният процес е една от основните задачи на съвременното ни обществено-политическо, социално и национално развитие. Решаването на тази многопосочна и с мащабен характер, от общонационална значимост задача ее превърна във всенародно дело.

Свой дял дават и органите на МВР, които успешно водят изключителна по сложност и острота битка за неутрализиране опитите на противника да задържи или спре развитието на възродителния процес. Натрупан е немалък опит, настъпиха положителни промени в цялостната дейност, както на контраразузнавателните поделения, така и на Народната милиция, Вътрешни и Гранични войски. Наред с работата по терора, задачата за задълбочаването на възродителния процес и сега продължава да стои в центъра на вниманието на цялата ни система.

Из архивите на ЦК

Нашите органи владеят оперативната обстановка.

Утвърденият от XIII Конгрес и последвалите го пленуми на ЦК на БКП курс за постигането на исторически прелом в развитието на социализма в нашата страна и свързаните с това революционни промени в обществената надстройка поставят изискването да се усъвършенствуват досегашните методи, форми и средства, да се възприеме нов подход при решаването на всички въпроси, в това число и на тези по контраразузнавателното осигуряване на комплекса от идеологически, външно и вътрешнополитически, социални, икономически и възпитателни мерки в провеждането на възродителния процес.

На настоящия етап, който се характеризира с извънредно активизиране на подривната дейност на външния и вътрешния противник, такова усъвършенствуване е особено наложително.

I. ПО СЪСТОЯНИЕТО НА ОПЕРАТИВНАТА ОБСТАНОВКА

А. ПО ДЕЙНОСТТА НА ПРОТИВНИКА

На всички ни е известно, че външният противник непрекъснато увеличава остротата и засилва подривно-психологическия натиск, върху световното обществено мнение/имаме предвид опитите то да бъде " убедено", че България прилага " асимилаторска политика по отношение на турското малцинство"/, а така също и за поддържане на протурско съзнание в част от

28

Архивите на ДС

253

българите, възстановили имената си, и тяхното манипулиране за противопоставяне на възродителния процес.

Оперативните данни, особено от последните месеци, свидетелствуват, че противникът продължава изграждането, финансирането и разгръщането на огромен подривен апарат срещу нашата страна.

Увеличиха се опитите за ангажиране на международни форуми с антибългарски решения и резолюции. Зачести провеждането на различни международни симпозиуми и "научни" конференции, имащи за цел да докажат "турското присъствие в България", като на тях се привличат за участие и учени от някои социалистически страни /УНР,СРР и особено СФРЮ/.

Посещенията в нашата страна на така наречената "Контактна група" и на групата емерикански конгресмени преследваха най-вече целта да се демонстрира " заинтересованост към проблема". Макар, че не получиха възможност за потвърждаване на антибългарските клевети, тези посещения в известна степен усложниха обстановката по линия на възродителния процес.

Можем да очакваме, че и в бъдеще широкомащабният дипломатически, икономически и пропаганден натиск срещу НРБ ще заема важно място в дейността на противника.

Турските специални служби, на които се възлага основна роля в антибългарската кампания, продължават активно да използуват за подривна дейност резидентурите си на дипломатическо прикритие, транзитно преминаващи турски, ирански и други граждани

от Близкия изток, гръцки и югославски мюсюлмани. Търсят се пътища за установяване на контакти с протурски националисти за събиране на клеветническа информация, дават им се указания за отпор на възродителния процес, за запазване на "турското самосъзнание". Разузнавачи и агенти на МИТ, работещи в турското посолство и в консулствата в Пловдив и Бургас, се насочват директно към връзки с отявлени фанатици, които не крият готовността си за участие в организирана съпротива срещу възродителния процес.

Неотдавна турските официални и подривно-пропагандни органи отчетоха, че предприетия от тях курс за прекъсване на културния и спортния обмен и създаването на изкуствени пречки за развитието на търговско-икономическите връзки на практиката е ограничил каналите за идеологическо проникване у нас. Ето защо сега възприемат нова тактика: да се участува с големи групи във всички международни прояви, провеждани на наша територия, особено в областта на спорта и търговията.

МИТ продължава активно да използува за антибългарска дейност различните изселнически и емигрантски дружества и организации и преди всичко " Дружеството за култура и солидарност с балканските турци" на Мехмед Чавуш, " Дружеството за култура и солидарност с изселниците от Балканите " на Генчоглу, "Асоциацията за култура и солидарност на родопските и дунавските турци" и др. Полагат се усилия за създаване на Конфедерация и обединяване под единно ръководство на всички антибългарски организации.

Архивите на ДС

Представители на тези организации бяха изпратени на срещите в Берн и Виена. Провокират се антибългарски прояви и акции в Турция и Западна Европа, като за първи път през август т.г. се издигнаха и искания за даване автономия на "българските турци". Изселническите кръгове сега са най-интензивният източник на клевети и слухове за България и важно звено в провежданата антибългарска кампания. Широко се използуват и изявленията на лица с възстановени имена, избягали в Турция.

В антибългарската дейност все повече се ангажират и реакционно настроени турски научни работници. Задачата им е да доказват аргументирано "турският произход" на лицата с възстановени имена, да издават " научни " трудове и сборници, които да се разпространяват в Турция и в чужбина.

Независимо от провежданите ограничителни мероприятия турското радио и телевизия запазват ролята си на едно от основните средства за идеологическо въздействие върху съзнанието на лицата възстановили българските си имена.

На антибългарска "вълна" сега са настроени всички турски радиостанции и другите средства за масова информация. Почти ежедневно чрез тях се подстрекава към противодействие на партийните и правителствените мероприятия, натрапчиво се внушава, че предстои възстановяване на турско-арабските имена, сключване на спогодба за ново масово изселване, спекулира се с твърдения, че антибългарските инициативи на Турция имат широка международна подкрепа.

Из архивите на ДС

С определени надежди за по-нататъшно активизиране на антибългарската пропаганда турската страна свърза строежа на нова телевизионна кула край Одрин, доколкото тя ще позволи да се разшири диапазонът на приеманите предавания във всички балкански страни.

Каузата за отричане на възродителния процес се подкрепя ревностно и в емисиите на " Свободна Европа", Би-Би-Си", "Гласът на Америка", "Дойче веле".

Под влияние на масираните действия на противника и вследствие на някои слабости в работата на изградената по линия на възродителния процес система протурските националисти успяха да преодолеят първоначалния стрес и объркване, ориентираха се в новосъздадената обстановка и почти запазиха "позициите си" сред населението, възстановило имената си.

Като се имат предвид сложните и противоречиви настроения сред тези хора, следва да сме наясно, че при определена конюнктура провокираните от противника усложнения могат да ни изправят пред тежки взривоопасни ситуации. Едва ли някой от присъствуващите се съмнява в правотата на такава констатация: Свидетели сме на постепенно увеличаваща се в последно време интензивност на редица нелоялни прояви: демонстративно, на места предизвикателно афиширане на турска етническа принадлежност, преднамерено масово общуване на турски език на обществени места, обособяването в неформални групи. Налице е връщане към старите атрибути в облеклото и бита, бойкотират се утвърдените норми за провеждане на

Архивите на ДС

гражданските ритуали. Извършени бяха и отделни вражески актове.

Безпрецедентното по своята наглост и бруталност изявление на Тургут Иозал за помощта, която Турция е готова да окаже на " българските турци", в истинския смисъл на думата разбуни духовете. Наивно се вярва, че това е своего рода предупреждение за военна агресия. Немалко националисти заявиха своята готовност "да се поставят в услуга на турската армия", чиято "сила и военна мощ" са постоянна тема на възторзи и възхвали в тези среди. Отново се заговори за преразглеждане на въпроса от българска страна. Забелязва се повсеместно известна приповдигнатост и засилване на протурските националистически настроения, което намери израз и в някои много дръзки вражески прояви. Нараснаха случаите на обособяване на неформални групи, което показва стремеж към консолдиране и евентуално пристъпване към остри форми на подривна дейност. В настоящия момент на отчет се водят 23 дела за опити за създаване на нелегални групи и организации, включително и на по-широка основа.

Очертаните негативни тенденции се подсилват още повече от принизената напоследък активност в дейността на цялата обществено-политическа и държавна система по линията, от намалената интензивност и взискателност при осъществяването на обществено-политическите и идейно-възпитателните мероприятия. На много места изградените щабове и комисии, практически са преустановили своята дейност, проявява се инертност към задачите, свързани с възродителния процес.

Из архивите на ЦК

Ръководството на министерството своевременно информира Централния комитет за това състояние на обстановката и сега се предприемат енергични мерки по всички линии и направления за поправяне на нещата.

Б. ПО СЪСТОЯНИЕТО НА КОНТРАРАЗУЗНАВАТЕЛНАТА НИ РАБОТА, ПРОБЛЕМИ.

Изострената оперативна обстановка и прогнозите за нейното по-нататъшно усложняване налагат да огледаме и анализираме критично нашата собствена дейност. Постъпващите в Шесто управление -ДС данни показват, че през последните месеци има спад в контраразузнавателното обезпечаване на възродителния процес. А добре известно е, че понижаването на настъпателността в агентурно-оперативната работа води до загубване на вече спечелени позиции, които ще трябва в съкратени срокове, но с двойно по-големи усилия отново да се завоюват.

Сериозно безпокои обстоятелството, че значително увеличеният агентурен апарат все още няма необходимите качества да решава отговорните задачи, които стоят пред нас.

Малко са агентите, способни да долавят и разкриват дълбоко законспирирана и остра подривна дейност.

Незначителен е броят на нововербуваните сътрудници с възможности за установяване на пряк контакт с противника и провеждане на активни мероприятия срещу МИТ, задграничните антибългарски, изселнически, ислямски и други подривни центрове и организации.

Архивите на ДС

Част от агентите с възстановени имена, включително и от нововербуваните , продължават да се колебаят , не работят с желание, дават обща и неагажираща информация. На сътрудническия апарат продължава да оказва силно въздействие подривно-пропагандната и подстрекателска дейност на външния противник и местните протурски националисти, както и изоставането, а в известни отношения и отстъплението от завоюваните позиции по възродителния процес. Увеличават се случаите на предателство. Някои агенти се ангажираха в терористично-диверсионна дейност, оглавиха или участвуваха в нелегални групи и организации. Едва ли е нужно отново да напомняме за "Редактори", където ръководителят на нелегалната организация и 12 от нейните членове бяха агенти на ДС.

Недостатъчна е агентурната обезпеченост на репресираните, най-вече от средите на интелигенцията, учителите, медицинските кадри и други, част от които бяха освободени от работа, разселени, осъждани, профилактирани и пр.

Малко е перспективната агентура, особено сред учещите се в средните училища и студентите. Незадоволителна е работата по вербовката на средношколци в Хасково, Пловдив, Пазарджик, В. Търново, Ловеч, Габрово и Стара Загора. Изостава вербовъчната дейност сред студентите в София, Габрово, Ст.Загора, В.Търново, Толбухин, Плевен и Благоевград.

За привеждане на работата със сътрудническия апарат в съответствие с оперативната обстановка и новите повишени изисквания е целесъобразно:

Из архивите на ДС

С устойчиви, нормални темпове да продължи вербовката на нова агентура. Вниманието да се насочи преди всичко към лица с възстановени имена, които имат възможност да долавят и разкриват дълбоко законспирирана и остра подривна дейност, включително и да установяват контакт с противника с цел провеждането на активни мероприятия, като подстави, дезинформация, оперативни игри и др.

Да се разшири вербовката на перспективна агентура, особено сред учещите в средните училища и студентите. Да се търсят умни и перспективни хора, които да се обграждат с внимание и грижи, да се подпомагат в тяхното развитие, да се възпитава у тях чувството и убедеността, че именно благодарение на нашите органи те са успели да се реализират като личности. Наред с изграждането от тях на добри агенти да ги готвим и като бъдещи кадри, които ще се включат активно в по-нататъшното развитие и утвърждаване на възродителния процес.

Вербовъчната дейност да се съобрази и с резултатите от М "Проверка". В тази насока да се актуализират моделите за формирането и разстановката на агентурния апарат с цел обезпечаване пълното наблюдение на вражеския контингент, мигриращите, разселените, репресираните и пр.

Многократно ръководството на министерството е посочвало незадоволителната ни работа по укрепването на наличния агентурен апарат, поставяло е задачата да продължат мероприятието за неговото

Архивите на ДС

спечелване. Да се подобри обучението и възпитанието му. Да го приобщим, а там където се налага, да се използува материалния ин терес.

Тези въпроси и задачи са поставяни с най-голяма сериозност, но въпреки това решителна крачка все още не е направена. Необходимо е отново да се извърши критична оценка за състоянието на работата в това отношение и да се набележат мерки за преодоляването на тези слабости в най-кратки срокове.

Да се извърши проверка на всеки агент, предимно с ОТМ, като се започне от колебаещите се и най-активно използуваните за решаване на наши задачи. Да се освободим от агентите, които въпреки полаганите усилия за укрепването им, отказват да работят , проявяват двуличие и нечестност.

От новопридобитата и друга агентура, вербувана на идейно-политическа основа, да се определят подходящи сътрудници и се проведат конкретни и целенасочени мероприятия за създаване на допълнителни контраразузнавателни възможности чрез "положителното им атестиране" пред протурските националисти с цел долавяне на дълбоко законспирирана и остра подривна дейност. С оглед на това към някои, разбира се с тяхно съгласие, могат да бъдат приложени административни наказания, разселване, осъждане на кратки срокове за протурски националистически прояви и пр.

За намаляване натовареността на оперативния състав с агентура считаме, че във всички управления на МВР има или могат

да се създават условия за бързо изграждане на необходимите резидентурни групи, включително и сред жените.

Сериозни пропуски в нашата работа са налице и по делата на оперативен отчет, сигналите, по доустановяването и наблюдението на вражеския контингент. Докато през 1986 година по линия на протурския национализъм са получени 949 сигнала, от началото на годината досега, въпреки активизирането на подривната дейност на местните националисти, са постъпили 428 сигнала. Техният брой рязко спадна през юли, август, и септември.

Има редица случаи на демонстративни и дръзки прояви, които не се завеждат на сигнал и не се взема оперативно отношение към тях. През август по линия на протурския национализъм са получени 28 сигнала. Нито един сигнал не е заведен в Кърджали, Разград, Търговище, Хасково, Бургас, Варна, СГУ и др.

Много малък е броят на заведените дела през този период. За последните три месеца на активен оперативен отчет са взети 69 лица с възстановени имена. През това тримесечие не са завели нито едно дело на лица с възстановени имена Толбухин, Хасково, Стара Загора, Смолян, Ловеч, Благоевград, и др. За същия период новозаведените дела в Кърджали са само 6, Разград-4, Силистра и Пловдив- по 2, Търговище-1.

Необходимо е работата по делата на оперативен отчет и сигналите да придобие нови измерения. Особено важно на на-

Архивите на ДС

стоящия етап е националистите да почувствуват на собствения си гръб, че няма да позволим да използуват преустройството за антикомунистическа и антибългарска дейност, да пречат и спъват утвърждаването на възродителния процес.

Като имаме предвид, че значителна част от тях се респектират само когато чувствуват силата на властта, трябва да засилим нашия оперативен и административен натиск. Към провеждащите остра подривна дейност и рецидивистите да се прилага цялата строгост на закона, като продължим да използуваме принудителните мерки по чл. 39 от ЗНМ. Досегашния опит показва, че тези мерки въздействуват по-силно дори и от лишаването от свобода. Разбира се, прилагането им трябва да става по-прецизирано, към най-злостните националисти , по които са изчерпани възможностите на профилактичната работа.

Това налага да се взема своевременно оперативно отношение към всички вражески прояви. Да се ускорят темповете на воденето на сигналите и делата. В съкратени срокове да се провеждат активни агентурно-оперативни и други мероприятия за: - бързо изясняване и пресичане на дейността на обектите, особено които възнамеряват да организират нелегални групи и организации, да извършват терористично-диверсионна дейност, да провокират безредици и масова съпротива или да оказват разложително влияние върху по-широк кръг лица;

Из архивите на ЦК

– тяхното компрометиране пред протурските националисти, включително чрез създаването на убеденост, че сътрудничат с нашите органи, за разобличаването им пред трудовите колективи и обществеността;

– за вземане на декларации или обещания, че се отказват от престъпната си дейност. Подобни декларации трябва да се вземат и от осъдените или разселените обекти, след което по преценка да бъдат освобождавани.

Недостатъчно активно се работи и по доустановяването и наблюдението на вражеския контингент, особено сред мигриращите постоянно или временно лица с възстановени имена. Въпреки категоричните указания на ръководството на МВР не е създадена необходимата организация за поставяне под наблюдение оперативно интересните лица, установени по М "Проверка". Изостават мероприятията и по актуализиране на наличните данни чрез допълване с лица, които сега навършват пълнолетие. Както показаха някои проверки, част от лицата, ангажирани в остра подривна дейност, бяха извън нашето полезрение, т.е не бяха установени при провеждането на М "Паспортизация" и М "Проверка".

Профилактичната дейност все още не се е превърнала в основно оръжие в борбата срещу протурския национализъм. Не сме утвърдили като основен принцип в нашата работа продължаването на възпитателните функции на партията и държавата с чекистки форми, методи и средства. Сега е необходимо на основата на изпреварващата информация по-активно да подпомагаме политическата

28
Архивите на ДС
265

система у нас да неутрализира в зародиш създаващите се негативни процеси и тенденции сред лицата с възстановени имена. Да не допуснем те да прераснат в противоречия или се изродят в конфликти, които могат да върнат назад възродителния процес.

Особено важно е да преодолеем остарялото и вредно схващане, че само с демонстрация на сила и наказателни мерки може да се предотврати подривната дейност на протурските националисти. Трябва да повишим критериите за ефективността от собствената си работа. Тя да се отчита не само на базата на репресираните, а и по броя на неутрализираните или спечелени на наши позиции.

Етапът на преустройството ни задължава да работим с възможно най-високо професионално майсторство, да търсим и прилагаме най-подходящите форми, методи и средства за идеологическо, социално-психологическо и друго въздействие, още по-широко да се опираме на партийните, държавните и обществените органи и организации.

Очевидна е потребността от дълбоко разкриване на проблемите, от коригиране на някои досегашни виждания и оценки, както и от прилагането на нови подходи и по-ефективни методи и средства. Това се налага от обстоятелството, че в организацията на нашата работа за обезпечаване на възродителния процес все още не е утвърден комплексният подход.

Поради тази причина сериозно е затруднено и определено изостава от насъщните потребности изучаването на измененията в оперативната обстановка като цяло, а оттук и вземането

Из архивите на ДС

266

на управленчески решения, планирането и провеждането на мероприятия.

От сериозни слабости страда разстановката и подготовката на изпълнителския състав и агентурата по линия на възродителния процес. Причина за недостатъчната ефективност в работата са липсата на необходимата координираност, в действията, съществуващият до голяма степен"разнобой" между поделенията в Центъра и страната/ както и вътре в самите управления/, стремежът към "автономност", който нерядко води до съзнателно или несъзнателно скриване на информация, която засяга или би подпомогнала дейността на друго поделение. Това важи не само за информацията, а също за агентурни позиции, и т.н. Принизен е контролът, особено предхождащият и съпътстващият, поради което всички констатации за пропуски и слабости се правят, след като вече са настъпили.

Въпросът за комплексността в подхода при контраразузнавателното обезпечаване на възродителния процес в днешните си измерения е настина "въпрос над въпросите", защото, според нас, той е брънката от веригата въпроси, с чието овладяване ще се постави основата за тяхното решаване.

Измеренията на комплексния подход са многопосочни, но считаме за целесъобразно да поставим ударението само върху някои определящи негови страни.

До 1985 година когато главното ни внимание беше концентрирано само към борба с протурските националистически прояви, макар и с известна уговорка, можеше да се приеме наложилото

Архивите на ДС

се в практиката разбиране, че това са чисто проблеми на Шесто управление -ДС, респективно на шестите подразделения в териториалните поделения. Днес обаче, когато пред органите на МВР стои такава мащабна задача, каквато е възродителният процес, линейните и направленческите признаци и свързаните с тях съображения и подходи стават несъстоятелни, а в определени случаи дори вредни.

Трябва да подчертаем, че напоследък се натрупаха доста примери, които показват, че липсата на единен подход, допускането тук и там дублиране на звената, води в крайна сметка до провали. Предприетите проверки по случая с терористите от Дуловския район установиха, че във второ, шесто и в териториалното отделение поотделно са постъпили данни за обектите, но тъй като не са били събрани и анализирани по съвкупност, са подценени и не са предизвикали необходимата реакция от наша страна. Данни за негативни прояви по време на отбиването на военната служба на Орлин са постъпили в III управление-ДС, но те също не са намерили съответната реализация. Подобни причини са в основата и на случаите Шаламанов, бореца Митев и др. Още по-фрапиращи са примерите, посочени в доклада на др. Джендов, Тоест, има достатъчно основание да се отчете, че при един комплексен подход и единодействие /проблемите на възродителния процес изискват в нашата оперативна теория и практика понятието "взаимодействие" да бъде заменено с единодействие /тези тежки случаи можеше да бъдат предотвратени, да се спестят толкова сили, средства и негативни последици за

Из архивите на ДС

нашите органи.

Необходимостта от комплексно използуване на силите и средствата на МВР изпъква и в друга сфера: Информационното обезпечаване на възродителния процес в двете му основни направления- осигуряване на собствените информационни потребности на контраразузнавателната система с оглед оптимизиране на нейното управление /маневриране със силите и средствата на"застрашените участъци" / и "захранване" на останалите звена от партийно-държавната система" с "нефилтрирана", изпреварваща събитията информация.

Категоричните указания на Окръжно I-16 от 2.II-1987 година не се изпълняват точно и в пълен обем от редица териториални поделения. Постъпващата в ЦИОУ и Шесто управление- ДС информация е непълна. Обикновено тя се гради на малобройни факти, от които не могат да се правят верни обобщения и изводи за състоянието на оперативната обстановка по възродителния процес.

Не се следи развитието по основни социални слоеве- работници, художествено-творческа и научно- техническа интелигенция, младежта, учещите се, духовенството.

Много често няма характеристика на проявната форма, времето и мястото на извършването, степен на достоверност на данните и пр.

Най-голям брой информационни съобщения /и редовно/ изпращат управленията в Шумен, Кърджали и Хасково. Оскъдна и

28

Архивите на ДС

269

едностранчива е ежедневната информация от Бургас, Варна, Русе, Търговище, Толбухин и Силистра.

Най-висока е степентта на неизпълнение на третия раздел на окръжното за подобряване качеството на аналитичната дейност. Почти липсват задълбочени, аналитични оценки за развитието на оперативната обстановка, за тенденциите и проблемите, характерни за дадения район. Вместо комплексни ежемесечни оценки за състоянието и измененията в оперативната обстановка, някои окръжни управления изпращат информация за изолирани факти и данни. / Макар, че отделни примери могат да бъдат характерни и да илюстрират един или друг момент от развитието на възродителния процес, то само с примери не може да се очертае тенденция или явление, които изискват управленчески решения с общодържавно значение/.

Личното участие и отговорност на ръководителите на териториалните поделения е основата, върху която следва да се постави аналитичното информационно обезпечаване на възродителния процес.

III. Актуални задачи на настоящия етап

Съвкупността от актуалните задачи и подходите за тяхното решаване очертават онези нюанси в тактиката на органите на МВР, които дават отговор на въпроса: къде да се насочат нашите усилия, къде са нашите най-слаби и уязвими места.

Из архивите на ЦК

Най-непосредствената задача на всички поделения на Министерството сега е чрез увеличаване натиска над враждебно-престъпните елементи да не се допусне изостряне на обстановката в средите на лицата с възстановени имена, което може да доведе до затруднения за партията и държавата както във вътрешен, така и в международен план. Това налага да осигурим пълно съответствие на цялостната ни дейност с линията, стратегията и тактиката на Партията и правителството в работата за по-нататъшното развитие и утвърждаване на възродителния процес.

В условията на извършващото се в страната ни преустройство и адаптация към новото административно-териториално деление е необходимо да се преодолеят наблюдаваните различия в оценката и отношението към едни и същи прояви и явления. Независимо от възможните нюанси на конкретната обстановка върху територията на цялата страна е нужна единна политика по осъществяването на възродителния процес.

Необходимо е занапред да оказваме още по-голяма подкрепа на партийните, административните и стопанските ръководства по места, на обществените органи и организации, за да стане тяхната дейност още по-настъпателна, ефективна и убедителна.

Сериозен проблем, който трябва решително да преодолеем, е "отстъплението от завоюваните позиции", за каквото говорят зачестилите напоследък съобщения от различни райони на страната.

28
Архивите на ДС
271

Поради специфичната психологическа нагласа на българите с възстановени имена и присъщото им раздвоение и колебание всяко "отстъпление" нанася големи вреди, тъй като нарушава градената с много усилия представа за " необратимия характер" на възродителния процес. Всяко пораждане на илюзорни надежди за връщане на "старото положение" има мултиплициращ, негативен ефект.

Този проблем трябва да се реши заедно с придобилия значителна актуалност въпрос за подобряване на "стиковката" между контраразузнавателните и партийните, административните и стопанските органи по места. Ето защо сега излиза на преден план необходимостта от чувствително подобряване на обмена на информация, като териториалните поделения трябва да изучават евоевременно социално-психологическия климат в средите на преименуваните и особено онези негови компоненти, които сочат наличието "на огнища на напрежение". Получаваните данни да се подават на ръководствата на общините, кметствата и самоуправляващите се стопански предприятия с мнение за вземане на съответни мерки и последващо обратно информиране на нашите органи. Необходимостта от укрепване на "обратната връзка" не е самоцел, защото само по този начин може да се проследи ефектът от взетите мерки и повторно да уведомим, но вече за "оздравяване" на положението в дадения трудов колектив или селищна система. Забелязаният напоследък спад в реализацията на приетите по места комплексни програми трябва да бъде преодолян с увеличаване на нашата

Из архивите на ДС

помощ и съдействие. Ширещото се на низово равнище двуличие и пасивност от страна на някои местни активисти трябва своевременно по подходящ начин да отава достояние на по-горестоящите партийни , държавни и стопански органи .

Не бива да се изпускат възможностите за положително въздействие върху българите с възстановени имена, когато са извън традиционната консервативна среда. За съжаление резултатите сочат обратното: цели бригади и общежития в строителството и по националните обекти остават в периферията на вниманието ни и се превръщат в разсадници на протурски национализъм.

Все още непълноценно се използува задължителната военна служба в БНА, ГУСВ и Транспортните войски за приобщаване на военнослужещите с възстановени имена. В тази насока е необходимо да се вземат допълнителни мерки и наред с това да не се допуска грубо и унизително отношение към тези млади хора.

Тук е мястото още един път да обърнем внимание за необходимостта от своевременно и респектиращо реагиране срещу проявите на грубо и унизително отношение към българите с възстановени имена в трудови колективи, по местоживеене, при ползуване на административни и други услуги и пр. В това отношение вече са давани указания, но още веднъж трябва да се отчете значителната вреда, която нанасят на делото на възродителния процес проявите на национализъм и шовинизъм./ Когато е необходимо,

Архивите на ДС

следва да отидем и по -далеч от обикновеното реагиране и санкциониране на такива прояви/.

В условията на разширяването на гласността и демокрацията е нужно да се отчита необходимостта от търсене на възможности за разнообразяване на общата и индивидуалната профилактика. Практиката доказа ефекта на извикване в съответното районно управление на МВР и предупреждаването със или без протоколи, но не по-малко ефикасно е използуването/ потвърдено от съветския опит/ на зашифрованите или дори полузашифрованите профилактики- с помощта на стопански ръководител или някакво авторитетно лице, на което може да се гласува доверие,

Партийната концепция" за повишаване на отговорността на всеки и навсякъде" изисква да се повишава личната отговорност на ръководния състав за състоянието на възродителния процес в поверения му район. Времето, в което живеем, ни задължава да изоставим " количествения подход" и да престанем да "плащаме данък на бройките". Време е като основен критерий за оценка да приемем признака - "реално агентурно-оперативно покриване" на проблемите, свързани с възродителния процес. Тогава не голите декларации и уверения, не прикриването зад бройките агенти и заведени сигнали за малозначими случаи, не изчакването да"набъбне" организацията или нелегалната група, /за да направим "голяма реализация"/, а НАЛИЧИЕТО НА ДОСТАТЪЧНО ИНФОРМАЦИОННО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ И ЛИПСАТА НА ОСТРИ ВРАЖДЕБНИ ПРОЯВИ ще бъде АТЕСТАТ за добре свършена работа!

Из архивите на ЦК

ДРУГАРИ,

Това са проблемите и задачите, които трябва да имаме предвид и да решаваме. В обобщен вид те се свеждат до:

1. Да осигурим пълно съответствие на цялостната дейност на нашите органи с линията, стратегията и тактиката на Българската комунистическа партия и правителството по въпросите на възродителния процес, като се отчитат по-пълно тенденциите в развитието на политическата и оперативната обстановка, вътрешната и външната политика на нашата страна.

2. Да приведем в съответствие с порасналите изисквания на оперативната обстановка единната стратегическа линия в дейността на всички подразделения на Министерството, като съсредоточим вниманието си към най-важното-изпреварващия характер на цялостната ни дейност по обезпечаването на възродителния процес.

3. Да усъвършенстваме взаимодействието и съгласуваността в работата на всички звена в системата: ДС,НМ, Вътрешни и ГВ осигуряване на координация на плановете и дейността им.

4. Да осигурим настъпателен характер на цялостната разузнавателна и контраразузнавателна дейност, като използуваме по-пълно големите възможности на цялата обществено-политическа система.

28

Архивите на ДС

88
25

5. Да активизираме сътрудничеството с братските органи по този проблем.

Накрая позволете да изразим увереност, че целия личен състав на нашето Министерство ще осъзнае дълбоко необходимостта от допълнителна мобилизация на всички сили и средства за решаване на значително усложнилите се нови задачи, свързани с обезпечаването на възродителния процес.

275

Нап. в 2 екз.
№ 1 - ЦИОУ
№ 2 - отдел 04
Изп. Силянов
Нап. Е. Николова м.№ 16721
София, 08-10.87 г.

ФОТОКОПИЕ в 49 екз.

М. В. Р.
ПЪР О ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София
Рег. № 18092, екз. №
14. 10. 1987 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО! 137

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

УТВЪРЖДАВАМ:
МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ,
Генерал-полковник: /Д. Стоянов/
София, 28/10 1987 година

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Утвърждаване на средства по възродителния процес

В съответствие с план-програмата на ПГУ-ДС, за провеждане на агентурно-оперативни мероприятия по обезпечаване на възродителния процес зад граница по наши указания двама изявени наши специалисти-османисти - сътрудници на отдел 14, ПГУ-ДС издириха, класифицираха хронологически и обработиха в превод и коментар над 320 подходящи оригинални османотурски документи, разкриващи убедително и аргументирано ислямизационните процеси и пресъздаващи типични случаи на насилствена асимилация на българското население.

Документите се обработват и се подготвя тяхното конкретно използуване по възродителния процес у нас и зад граница. За целта ще бъде изготвено съответно предложение.

Из архивите на ДС

138

2

Във връзка с извършената проучвателна, преводна и редакторска работа по документите,

П Р Е Д Л А Г А М:

От касата на ПГУ-ДС, да бъдат отпуснати 3 000 /три хиляди/ лева, които да бъдат изплатени във вид на хонорар на двамата наши специалисти.

ПРЕДЛАГА:
НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС,
Генерал-лейтенант:
/Вл.Тодоров/

СЪГЛАСЕН:
ЗАМ.МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ,
Генерал-лейтенант:
/Ст.Савов/

Отп.в 1 екз.
Изп.-1466-8403
Нап.-0298-НМ
София, 14.10.1987 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

110

МВР
ШЕСТО УПРАВЛЕНИЕ ДС
Рег. № 18072 Вх. № 4
14 X 1987 19 год.
СОФИЯ

СЕКРЕТНО!

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТР. РАБОТИ
ЦЕНТР. ИНФ. СЛУЖ. И АРХИВ
21784 14.10.87

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Разкриване авторите на терористичните актове, извършени през последните три години в Н Р България

През 1984 и 1985 година в градовете Пловдив, Варна, Сливен и във влака Бургас - София на гара Буново бяха извършени тежки терористични актове, а през 1986 г. на плажа в туристически комплекс "Дружба" бе направен опит за нов терористичен акт.

Този период за органите на МВР бе свързан с упорита работа за разкриване на извършителите на терористичните актове и неуспешния опит в ТК "Дружба".

Сега с удовлетворение можем да отчетем, че дейността на поделенията се увенча с успех. Извършителите са разкрити, задържани в ГСУ - МВР, и срещу тях е открито предварително производство под надзора на Главна прокуратура. Срещу няколко от обвиняемите е предявено обвинение за това, че през периода 1984 - 1987 година сами и в съучастие са организирали и осъществили на територията на страната терористично-диверсионни актове и други противодържавни престъпления.

В резултат на правилно оценяване на получените данни, намерените веществени доказателства при обиски в обвиняемите и данните от сравняването на дактилоскопните отпечатъци, другарите

от Главно следствено управление успяха само за няколко дни да оборят алибитата им в резултат на което те признаха основните си престъпни деяния.

От придобитите в процеса на работа данни и от досега проведеното разследване е установено, че обвиняемите са действували ръководени от протурски националистически настроения и силен верски фанатизъм. Основните обвиняеми, сами и в съучастие със свои съмишленици, са извършили множество престъпни деяния.

Изготвили и изпратили до различни партийни и държавни органи анонимни писма с ултимативни искания за освобождаване от затвора на опасни престъпници и спиране на мероприятията за национално осъзнаване на помохамеданчените в миналото българи. В тях отправили заплахи за бомбени атентати, жп катастрофи, палежи на селскостопанска продукция и гори, убийства на длъжностни лица и други. С действията си по-нататък оправдавали написаното.

В навечерието на Девети септември 1983 г. един от задържаните извършил три палежа на горски насаждения в района на язовир "Камчия". Осъществил опит да предизвика влакова катастрофа в района на гр. Айтос с помощта на две железопътни спирателни обувки, които своевременно са открити и отстранени. През 1984 г. същият уговорил свой роднина да предизвика жп катастрофа в района на гр. Пловдив, като за целта му предоставил жп спирателна обувка. Единствено страхът от преследване от органите на МВР го възпрял от осъществяване на престъплението.

Неудволетворени от извършените деяния през лятото на 1984 година обвиняемите предприели по-дръзки диверсионно-терористични действия - предизвикване на взривове на обществени места. За целта привлекли за съучастник свой познат с технически уме-

Архивите на ДС

ния по взривно дело, който споделя техните националистически настроения.

Всички заедно започват набавянето на необходимите им компоненти за взривните устройства: електрически батерии, часовници, съдове за камуфлиране на взривните устройства, а чрез свои познати и близки работещи в мини и военни поделения се снабдяват с необходимите им взривни вещества и материали.

Изготвяните взривни устройства решили да поставят едновременно на няколко места отдалечени едно от друго, които да избухват в един и същи час.

Първите две устройства поставили на 30 август 1984 г. - в чакалнята на жп гара Пловдив и на паркинга пред аерогара Варна. От взрива в Пловдив загина един гражданин, 42-ма бяха наранени и са причинени голями материални щети.

В началото на 1985 г. обвиняемите изготвили нови две взривни устройства. Едното от тях на 09.03.1985 г. един от тях поставил в купе на вагона за майки с деца в бързия влак пътуващ от Бургас за София, а второто - в гардероба във фоайето на сладкарницата на хотел "Сливен" в гр. Сливен. В резултат на взривяването им загинаха седем лица между които и две деца, ранени бяха много граждани и са причинени значителни разрушения.

На 31.07.1986 г. обвиняемите поставили ново взривно устройство на плажа в туристически комплекс "Дружба", което поради допусната техническа грешка не се взриви.

Невъзпламененото устройство на плажа в ТК "Дружба" и извършения терористичен акт на 08.07.1987 г. пред хотел "Интернационал"в курорта "Златни пясъци" подтикнали основните подследствени да предприемат нови терористични действия за което започват съответна подготовка. Първоначално решават да поставят

Архивите на ДС

взривно устройство в Централния универсален магазин - София, но след оглед на обстановката установяват наличието на много телевизионни камери и се отказват от намеренията си. Решават устройството да поставят на плажа в курорта "Слънчев Бряг" през м.август. Подготовката им бе прекъсната поради своевременното им задържане от органите на МВР.

Освен посочените терористично диверсионни актове и провеждането на остра националистическа анонимна дейност същите лица през периода 1984 - 1987 година са извършили и други престъпления:

- изготвили четири национални знамена на Турция, които поставили на обществени места в с. Билка, Бургаски окръг, в Пловдив, Айтос и Провадия;

- извършили подпалването на два сеновала край Карнобат;

- осъществили опит за предизвикване на късо съединение по електропровод край гр. Айтос.

Ръководството на министерството никога не е разглеждало борбата с терора като самоцел, като нещо взето само за себе си. Още в първото проведено съвещание по терора след взривовете през м. март 1985 година бе поставен въпроса чрез издигане равнището на работата по терора да се търсят и използуват всички резерви за издигане общото равнище на цялостната ни дейност по защита завоеванията на трудещите се от престъпни посегателства. Тази постановка впоследствие стана ръководно начало в нашата работа при изпълнение решенията на XIII партиен конгрес.

Когато говорим за организацията на работа в борбата против терора, безспорно на първо място трябва да подчертаем голямата загриженост и помощ, оказани ни от ръководството на пар-

281

тията и държавата.

Предприети бяха мерки за ангажиране на цялото общество, на обществените органи и организации, на стопанските и административните ръководства в работата по повишаване на политическата бдителност и в изграждането на защитни системи срещу терористично-диверсионни действия, за гарантиране на живота и здравето на българските и чужди граждани у нас. Решението на Политбюро "За повишаване бдителността и активизиране на борбата за социалистическа законност и социалистически правов ред" от 18 април 1985 година следва да се разглежда, като акт на поставяне на проблема за водене на ефективна борба с терора и на общонационално равнище.

Когато говорим за успехите и оценяваме онези фактори, които са спомогнали за тези успехи особено място трябва да отделим на помощта на братските органи. Още в първите дни след м. март 1985 година у нас пребиваваха групи специалисти от ГДР и СССР. Впоследствие съветските другари изпратиха още една група, която задълбочено изучи всички налични материали. Направи обстоен анализ и даде ценни съвети за организиране на издирването. Правилността на тези съвети и верността на издигнатите хипотези сега е потвърдена от резултатите.

В светлината на постигнатия успех особен интерес за органите на МВР сега, представлява оценката за работата ни през целия период на издирване на терористите. Главна база при обсъждането й са данните придобити по делото и в процеса на следствието.

Общата оценка е че изградената стратегия на издирване и възприетата тактика на работа през всички етапи на издирвателния процес са били правилни и целенасочено са водили към извършите-

Архивите на ДС

лите. Няма решение, което да се отклонява от целите на издирвателния процес, няма дадена директива изпълнението на която да не преследва в крайна сметка разкриването на извършителите.

Активизирането на работата за издирване на авторите на терористичните актове спомогна за чувствително подобряването на разкриваемостта и по други насоки от дейността на МВР. Съвместно органите на ДС и НМ разкриха и иззеха огромно количество оръжие и взривни материали, които биха могли да бъдат използувани и за осъществяването на терористични актове. Разкрити бяха множество криминални, стопански и други престъпления.

Независимо от всичко в издирвателния процес бяха допуснати и редица слабости, които попречиха за по-бързото и своевременно разкриване на извършителите. Сериозни проблеми се породиха от неправилна оценка на получавани сигнали и данни от окръжните управления. Не бяха редки случаите, когато информацията се оценяваше едностранчиво, когато поделенията в надеждата си да разкрият с лекота извършителите не докладваха своевременно в Центъра. С това още повече се затрудняваше издирвателния процес и общата оценка на оперативната обстановка. По такъв начин се получиха и някои разкъсвания между правилните насоки и директиви, давани от Центъра и качеството, и пълнотата на тяхната реализация по места.

До каква степен тези разриви пречеха на работата ни е видно от редица установени недоработки, които в светлината на данните с които разполагаме сега могат да се тълкуват, като престъпна небрежност и недобросъвестност при изпълнение на служебните задължения. Особенно показателва в това отношение е работата по

веществените доказателства в която участие взеха и служители от Народната милиция. В редица случаи извършваните проверки се правеха мудно, с формално отношение, със стремеж да се "отчете", а не реално да се свърши това което е разпоредено. Такива пропуски бяха налице и до последния момент от работата, независимо, че ръководството на министерството нееднократно е подчертавало и утвърждавало тезата, че веществените доказателства са опорната точка в издирвателната ни работа. Горните изводи нерядко се потвърждаваха когато отговорни работници от Центъра с проверки "на място" откриваха онова което местни служители вече бяха търсили безуспешно.

Същественото значение на тази насока в издирването най-ясно проличава когато се проследи пътя по който престъпниците са се снабдявали с взрив и взривни материали. Това те са правели чрез трети лица имащи достъп и разрешение за боравене с тях. Използували са най-благовидни и банални на пръв поглед предлози: копаене на кладенец, разцепване на дънери и дърва, изготвяне на лекарства и др. Тези наивни обяснения не са направили впечатление дори и на старшина от МНО, който с лекота им предоставя "в услуга" голямо количество взрив.

Следствените действия все още не са приключили поради което пълен разбор на всички страни от работата ни по делото, а едновременно с това и на пропуските ни все още не можем да направим. Но такъв анализ ще трябва обезателно да има. Недопустимо е в удовлетворението ни от разкриването на извършителите да подминем всички допуснати грешки. Само с такова критично преоценяване на работата ни от приказки за преустройство можем да преминем към дела, към ликвидиране на слабостите ни, а това е пове-

Архивите на ДС

лята поставена ни от Партията на Юлския пленум на ЦК на БКП.

Разкриването на извършителите на четирите основни терористични акта и опита за такъв в ТК "Дружба" не бива да внасят самоуспокоение в нас. Редица проблеми не са решени и продължават да стоят на нашето внимание.

Преди всичко става въпрос за тези които бяха залегнали в разпорежданията на министерството в отделните етапи на издирването.

Може да се счита, че за сега е поставено добро начало за решаването им, но борбата за задълбочена, последователна и качествена работа не трябва да спира до тук. Недопустимо е да се шири заблудата, че с терора вече сме приключили. Излишно е да привеждаме аргументи срещу подобна позиция - да напомняме тенденциите в развитието на тероризма в Европа и главно в страните които ни заобикалят, да се аргументираме със случаите които по време на издирването имаха място в нашата страна.

Сега с разкриването на извършителите ние всички навлизаме в един по-тежък и по-отговорен период на борбата с терористично-диверсионната дейност. Ако до днес основно мерило за нашата професионална и политическа пригодност бе разкриването на извършителите, т.е. вървенето след събитията, то от днес нататък основно мерило става работата ни по предотвратяването, недопускането на терористични актове, а при осъществени - времето за което ще открием извършителите. Ето в тази светлина препоръките които ни дава ръководството на МВР остават в сила, но е необходимо упорито и настойчиво да се въвеждат в практиката. Едновременно с това има и редица проблеми, които във връзка с постигнатото трябва да бъдат поставени много сериозно на вниманието на целия оперативен, изпълнителски и ръководен състав.

На едно от първите места е въпросът за субективния фактор. Считаме, че подготовката на субективния фактор в системата на нашето министерство за борба с терора далеч не е приключила. Факта, че системата като цяло се мобилизира след вторите взривове не бива да прикрива отношението на отделни работници, които и сега считат терора като временно, епизодично явление, с което трябва да се занимават само специализираните структури. Професионалната бдителност на нашия състав все още е под необходимото равнище. Колкото и тежка да е тази констатация за това свидетелствуват конкретните факти. Не може да се каже, че са липсвали признаци за стремежа на извършителите да се снабдят със средства за терористичните актове, но тези признаци не са били оценени като оперативно значими.

Показателно е че изпълнявайки молбата на единия от следствените негов приятел помолва свой познат - старшина във ведомствена милиция да го закара с колата си до военно поделение откъдето да вземе обещаните му взрив и електродетонатори. По пътя обяснява на старшината за какво отиват, включително и това, че ще използува взрива за изкореняване на дънери и изкопаване на кладенец. И този старшина, служител на ведомствена милиция, не се е почувствувал задължен нито да оцени, нито да доведе до знанието на служителите от Окръжното управление интересът на това лице към взрив и електродетонатори, нито му направил впечатление неправомерния начин за снабдяването с тях, свидетел и съучастник на който самият той е станал. И всичко това е на фона на изискваната от партията висока бдителност от цялото население!

Когато говорим за субективния фактор трябва да подчертаем активното участие което взеха в издирване на извършителите

30

Архивите на ДС

и голямата роля в борбата с терора, която имат да изпълняват и изпълняват служителите от Народната милиция и особено КАТ. Извършването на терористичните актове винаги е било свързано по един или друг начин с придвижване по територията на страната и с използуване на автомобилен транспорт - личен или ведомствен. Не може да се забравя, че групата терористи осъществили терористичния акт пред хотел "Интернационал" в ТК "Златни пясъци" неколкократно се е придвижвала от Силистренски към Ямболски окръг без да бъде проверена нито веднъж. Без особенна трудност е проникнала в поделение на БНА и необезпокоявана от никого откраднва и превозва боекомплект гранати, с които впоследствие нейни членове извършиха терористичния акт.

287

Практиката показва, че засилената бдителност на служителите на КАТ при извършване на пътния контрол дава добри резултати. Преди известно време служители от КАТ - Ст. Загора при проверка на водач на МПС откриха в личния му автомобил цял арсенал от оръжие - пистолети, самоделни гранати, карабина с бойни патрони. По-късно при обиск в дома на същото лице са открити и иззети още: две самоделни гранати, пистолети, патрони, взрив, капсул и електродетонатори, огнепроводен и детониращ шнур. Този случай е още едно потвърждение, че качествено свършената работа винаги води до положителни резултати.

Друг момент от по-нататъшната работа в борбата срещу терора е довеждането на действията на поделенията до автоматизъм. Въведеното ново административно териториално деление на страната усложни нещата. Създадените по места групи за бързи действия е необходимо да прерастнат в ново качество, за да могат успешно да изпълняват задачите на територията на новите области.

По-нататъшната работа изисква действено провеждане в

практиката решението на Политбюро от м. април 1987 г. за повишаване на политическата бдителност на гражданите, за по-пълно включване на административните и стопански органи, на обществените организации в борбата с терора. Организирането и изпълнението на тази задача ще легне изцяло върху работниците контактуващи с отделните стопански звена, поделения и административни структури, служители от ведомствената милиция.

Развитието на оперативната обстановка очевидно ще наложи, ще изтласка на преден план нови проблеми в борбата с терора, ще ни застави да търсим и да прилагаме нови, нетрадиционни решения. В тази дейност ние няма на кого друг да се опрем освен на творческите сили и възможности на собствения ни оперативен състав - служителите от Държавна сигурност и Народната милиция. Творчеството, професионалния подход, всеки опит да се търсят интензивни пътища за решаване на възникналите задачи следва да се поощряват, да се поставят на обсъждане и да се изпробват в практиката. Но за тази дейност е необходим начален тласък. Считаме, че внимателното изучаване на практиката ни досега може да доведе до разкриването на нови творчески насоки, които да реализираме в бъдеще.

Крайно наложително е да се разбере, че разгръщането на творческите сили и възможности на целия личен състав на базата на досегашната ни практика е най-сериозния ни резерв в изпълнението на високоотговорните задачи в борбата с терора, възможност да осъществим преустройството в своята работа в съответствие с решенията на Юлския пленум на ЦК на БКП.

ф.к в 59 екз на 19.10.87 г

Министерство на вътрешните работи
ЦЕНТР. ИНФ. СЪВЕТ
Рег. № Т4704 Екз. № ед
- 27.11 1987
СОФИЯ

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СЕКРЕТНО!

1

С Т Е Н О Г Р А М А

от съвещанието с отговорниците за окръзите по предстоящи задачи във връзка със съвещанието състояло се на 5.X.1987 г., проведено на 14.X.1987 г. от 11.00 ч. в заседателната зала

ДР. МИНИСТЪР

Другари, събираме се за да се уточним по някои въпроси от съвещанието което се проведе на 5.10.т.г. за оказване на контрол, проверка и помощ на окръжните управления.

Първо, до края на годината остават 75 дена. Искам да кажа, че в Министерския съвет се вземат много сериозни мерки и се подема на контрол всяка асоциация, изоставаща стопанска организация. В понеделник имаше заседание на Министерския съвет и беше потърсена отговорност от много председатели на асоциации, бяха наказани, предупредени.

В Секретариата на ЦК на БКП се отчитат окръжните секретари по натурите, по плана за тази година и мерките, които трябва да се предприемат за изпълнение на всички натури и по всички показатели до края на годината.

Обръща се голямо внимание сега по строителството, тъй като има едно доста голямо изоставане на строителството, и по-точно на пусковите обекти.

Уточнихме се на 20 октомври т.г. (вторник) в 16 ч. се извикват всички другари от Централния комитет, членове

2

и кандидат-членове на ЦК на БКП, сътрудници на ЦК, които ще участвуват от името на ЦК на общинските конференции в районите където преобладават лицата с възстановени имена, за да се постави отново официално на партийните конференции въпросът от името на ЦК. Те ще се срещнат с трудови колективи, със селскостопански колективи, с колективи от промишлеността и ще се даде още един път една ясна, твърда и категорична постановка по възродителния процес.

Очертава се Националната партийна конференция да се проведе към м. януари 1988 г., а изборите вероятно към края на м. февруари.

Така че, другари, обстановката в страната сега е изцяло подчинена на задачите да се изпълни плана, и то да се изпълни плана по натури, да се изпълни плана по износа I и II направление, да се създаде една нормална обстановка и да не се допуснат някакви напрежения.

Сега търся редактора на в. "Работническо дело", но го няма. Трябва да видим др. Мусаков с Вас, написали са във в. "Работническо дело" за взривовете в Хараре. И ще го попитам какво иска да покаже с тази публикация.

Другари, на кои въпроси трябва да се обърне внимание?

Първо, аз бих ви предложил тези доклади, които се изнесоха завчера от другарите Джендов, Силянов и Кирил Величков да ги прегледате защото едно е да се слуша така в зала, още повече че това са три документа по три различни големи въпроса, а друго е човек с молива да седне и да се подготви. Иначе ако не се подготви човек сериозно няма смисъл да ходи в едно окръжно управление или районно управление.

[. . .]

ЗI

Архивите на ДС

[. . .]

По възродителния процес

Стои въпроса да се види на място как е пренесена в поделенията тревогата от усложняването на обстановката по линия на възродителния процес, как е пренесен критичният дух на нашето съвещание от 5 октомври т.г.

Много е важно, другари, вие лично да проверите, да се убедите как по места се осигурява детайлно изучаване на обстановката, как се вниква в същността и дълбочината на процесите свързани с възродителния процес, на причините, на факторите, които пораждат отрицателни явления.

Второ. Трябва да се види как се подемат дадените указания за овладяване на обстановката във всяко районно управление и всеки район от всеки оперативен работник, овладяване на обстановката, която да ни гарантира сигурност.

Ето сега в момента се движи в страната един господин, португалец, който ще ръководи едно съвещание във Виена по правата на човека. И тук е създадена организация с II, VI у-ние, окръжните управления, МВнР. Този случай няма да е последен, има и други такива.

Трябва да се владее обстановката добре и такива случаи да може да се посрещат.

Другари,

Аз на съвещанието, което стана на 5 октомври т.г., поставих такъв въпрос. Как се работи по материалите от М "Проверка".

291

Защо го поставих? Кое мен ме разтревожи много? И с този въпрос трябва да се заловят и VI у-ние, и II у-ние, IV у-ние, III у-ние.

В резултат на една огромна, бих казал небивала по мащабите си работа за нашата система, ние направихме М "Проверка". Установихме не малко лица, които са потенциално враждебно настроени или както се изразяваме те са оперативно-интересни лица. Същевременно в този период на полугодието, по сведението на III отдел - ДС, почти е задържана вербовъчната работа.

Дайте сега да разсъждаваме логично, елементарно.

Защо ние извършихме тази огромна работа да издирим тези оперативно-интересни лица и как ще ги осигурим оперативно, как ще ги наблюдаваме тях и много други, когато ние фактически прекратихме вербовъчната работа.

На този въпрос трябва да си отговорим тук в ръководството на министерството, в окръжните управления, в районните управления, как ще става тази работа. Ние не съветваме и никога не сме съветвали и искали да се правят некачествени вербовки, неоснователно завеждане на дела и т.н.

Този въпрос трябва да го видим как е. Аз сега например не мога да дам за себе си отговор. Ще си заделя време, ще го изучавам, ще се съветвам с другарите, ще търся контакти за да си го обясня за себе си.

Очевидно е, че освен оперативно-интересните лица по М "Проверка" ние сме длъжни да поддържаме повишена бдителност и по отношение на лица, които са в движение и стават обекти със своите прояви и опити за подривна дейност, и то остра подривна дейност. Такива прояви трябва веднага да се долавят. Виждате сега в Кърджали ние сме поставени

31

Архивите на ДС

293

пред една много голяма неизвестност.

Освен че силно намалява, да не употребявам думата спрява, вербовъчната работа (VI у-ние прави една оценка, а др. Мусаков ходи в два окръга – Шумен и Хасково и ми докладва, че работата по срещите с агентурата и по делата) е на нивото от 1983-1984 г. По темповете на работа на нашите оперативни работници по сигналите и делата, по срещите с агентурата и това, което наричаме агентурно-оперативна дейност, ние сме се върнали назад от това, което бяхме през 1985-1986 г. Хайде да приемем, че не можем да сме все както през 1985 г., но да се върнем назад това правилно ли е? То не може да се обясни. Може да се обясни само с едно отпускане на работата.

Ние трябва да се стремим да активизираме работата с агентурата, да получаваме повече и значима информация за разкриване и пресичане на законспирирана дейност на обектите и на вражеския контингент. Това намалим ли го, ограничим ли го, ние сме подложени на големи изненади.

По-нататък.

Аз смятам, че специално внимание заслужава да се оцени работата как е разбрано указанието на ръководството на министерството от окръжните управления, от общинските,. от районните управления за нашата загриженост по задълбочена проверка на агентурата от лицата с възстановени имена.

Кое ни кара този въпрос да го поставяме с тревога?

Всички следствени дела, ето сега има една друга група разкрита, там са много млади хора, и тези, които минаха по линия на "Редактори", и тези, които минаха сега във връзка с "Терористите", ние се натъкваме на предателство от наши агенти. А в същото време грижата на окръжните ръко-

Из архивите на ДС

водства, на районните ръководства за проверка с технически средства и други насрещни проверки на агентурата, е много слаба.

Нали сега ние трябва да си дадем политически отговор на въпроса. От една страна, ние ги засичаме едва ли не при всяка разкрита нелегална група като предатели, а същевременно не вземаме мерки за извършване на системна проверка на тази агентура и тази, която е настроена колебливо, не може да я ползваме, да я освобождаваме.

Седнете, извикайте ги, изслушайте ги и поставете въпроса от упор. Тези указания като се дават оттук защо не се изпълняват. И ние сме виновни за тази работа. Досега направили ли сме една обратна информация от следствието и да извикаме окръжните началници и заместниците им по ДС и да им търсим отговорност защо имаме такива чести явления на предателска агентура? Защо не го направим това нещо? Я го вземете и го подгответе "Инспекторат" и ЦИОУ. Върнете се три години назад и да видим в кои централни, окръжни и районни управления има повтарящи се случаи на агентура, която е преминала на вражески позиции. Въпросът трябва да се подготви и да се изучи.

Главното е подобряване качеството на нашата работа в този сложен момент за насочване на вербовъчната работа към придобиване на перспективна агентура с възможности за работа по националистическите среди. Това е големият въпрос: перспективна агентура с възможности за работа по тези враждебно-престъпни елементи. Иначе този огромен апарат от хиляди хора може да го въртим на празна шайба и да търпим изненади.

ЗI

Архивите на ДС

В Пловдив, Бургас и София-град да се обърне специално внимание на работата по ограничаване действието на резидентурите на прикритие в генералните консулства и посолства. Ние вече сме разговаряли с другарите от ВГУ. Те трябва да вземат мерки в рамките на законите.

Другари,

Сигурно ще се връщаме обратно по линия на II, VI, IV, III у-ние, заедно с окръжните управления, да обсъдим мерки за една ефективна профилактика на някои среди за оказване въздействие, за формиране на здраво обществено мнение сред това население, за неутрализиране на слуховете, за снижаване на изселническите настроения.

Много интересно е да се види как се чете вестник "Нова светлина". Аз съм редовен читател на тези материали, които засягат възродителния процес в този вестник. В тази редакция са малко хората, обаче материалите им не са лоши. Пишат доста интересни материали за резултати от археологически разкопки, за родовите корени на населението, за завърнали се лица от Турция.

За информация искам да кажа, че ние се готвим в Централния комитет да създадем организация на изселилите се български граждани от Турция, която да противодейства със своите мероприятия на изселническите организации в самата Турция. Ще го раздвижим този въпрос.

Интересно е да се придобие информация как се чете вестник "Нова светлина". Това сега е единственият вестник, който пише по тези въпроси.

Аз ще внасям предложение да се заделят от всяка редакция в централния печат по двама души най-малко, които да преминат курсове за специалисти журналисти по въпросите

295

Из архивите на ЦК

296

на възродителния процес.

Другари,

За окръзите с компактни маси население с възстановени имена за всяко районно управление, всяка община и селище, трябва да се разработят на основата на оценка на конкретната обстановка, необходимите агентурно-оперативни, административни, респектиращи мерки за пълно контролиране на обстановката и неутрализиране на нагативните й тенденции.

Трябва да се окаже помощ от окръжните управления на районните началници за активизиране работата им с местните партийни, административни, стопански ръководства за повишаване обществената, политическата, разяснителната, превантивната работа, за засилване на социалния контрол.

Много е важно чрез нашата информация да се въздейства на административните и стопанските ръководители за конкретни случаи, за мерки против говоренето на турски език в предприятия, цехове, бригади, ферми, магазини, в рейсове. Той може да си говори на турски у тях, в семейството, там ние не надничаме. Но в нашата държава, в административните и държавни учреждения, съвети, предприятия, се говори на български език. В цял свят е така. Ние си уважаваме държавата и няма да отстъпим от тази работа. Нямаме ли ние сили да ги узаптим? И такива стопански и административни ръководители, които се правят на глухи и на слепи, трябва със сигнални записки и информации да се докладват в партийните органи.

Аз този въпрос по същия този начин го поставих на среща, по поръчение на Секретариата, в Орготдела на ЦК. С такива поръчения и от името на Секретариата и др. Ч. Александров даде указания, да се отиде и да се поставят тези

31

Архивите на ДС

15

въпроси. Те вече са поставени долу в общините.

Тук имаме сигнали, понеже ние в Кърджалийски окръг сме заглушили почти всичко – къси, средни, дълги вълни, телевизията (поне така др. Барбалов ни докладва), аз съм наредил насрещна проверка от IV отдел. IV отдел – ДС на две седмици ми дава замервания и оценка как работят нашите мероприятия по заглушаването. Има опасност някъде да нападнат тези обекти.

И трябва без да се шуми, без много да се обявява, само с началниците на място където ходите, да се види как се охраняват тези обекти. Защото ето тези поставиха условия сега в Кърджали, по които сега работим. Едно от условията им е да стрем заглушаванията на турските радиостанции. Те ни поставят на нас условия какво ще правим в България. Искам да кажа, че въпросът съществува като въпрос. Той не е за подценяване. Може да взривят един предавател и да се разчуе в цялата страна.

297

Другари,

На съвещанието на 5 октомври т.г. поставих такъв въпрос и искам да го припомня.

В окръзите където има разселени лица, както и сезонни работници (др. Кадирев каза тогава, че 14 500 души от Кърджали работят във вътрешността на страната) трябва да се вземат мерки да се види как е организирана работата за тяхното наблюдение, за контрола върху тяхното поведение, за противодействие против обособяването им, против формирането на такива групи в протурски дух и недопускането на остри националистически прояви.

Още веднъж трябва да се постави на вниманието на териториалните поделения необходимостта от конкретна индиви-

Из архивите на ЦК

дуална работа по въдворените по чл. 39 от ЗНМ. Тук присъствува и др. Ачанов. Ние ще имаме обстоен разговор когато се подготви VI управление, др. Ачанов и др. Силянов. Ще седнем с Инспектората по този въпрос. Лице по лице, план за всяко лице за неговото разколебаване, за неговото привличане и най-малкото за неговото обезвреждане. Защото иначе тази работа, която я вършим, е без смисъл. Ако ние не се концентрираме върху тези няколко десетки лица за една сериозна работа заедно с окръжните, районните управления и централните поделения, другото е безсмислено. Това е временно. Само ги озлобяваме.

Трябва да се провеждат настъпателни мероприятия за постигане на тези цели. Защото ние за в бъдеще, при сегашната международна обстановка, няма да можем да въдворяваме много хора, няма да можем да съдим много хора. Нашата работа ще бъде на място. Познаване на обектите в завода, в селото и работата с него, и то работа не само от позиция на силата, но работа чрез стопанския ръководител, чрез профсъюзния ръководител за неговото неутрализиране, за неговото спечелване. Това са по-трудни неща. Периодът е друг сега. Вие виждате какви неща стават в Съветския съюз и ние не можем да издържим така. Така че нашата работа ще се изменя.

Искам да завърша накрая с тероризма.

От това, което беше подчертано на съвещанието главното кое е сега? Главното е да не се допуска отслабване на работата по терора. Да няма самоуспокоение, за да не бъдем изненадани от диверсионно-терористични актове. А такива закани си имаме достатъчно.

Какво е необходимо да се направи?

Архивите на ДС

След съвещанието от 5 октомври т.г. да се види как другарите след като са се завърнали са оценили обстановката на основата на това, което беше изнесено от доклада на др. Джендов.

Освен това аз мисля, че този доклад е изпратен и трябва да се седне и в оперативния състав на Държавна сигурност да се изчете. Това е един твърде оригинален доклад. Той е направен по пътя на обратната информация, на резултатите от следствието. Така че другото огледало е тук, не какво си мислим ние, ами получихме обратна информация, която не е в наша полза, но този доклад трябва да се изучи внимателно и да се видят и положителните неща, и отрицателните прояви, недовиждания, формализъм, бюрократизъм и главно изводите за бъдещата ни работа. Така че по линия на терора трябва да стане един пълен преглед на работата на основата на доклада на VI управление. Там има хубави разсъждения, което трябва да накара всеки оперативен работник да мисли.

Другари, истината каква е, според мен? Аз така я разбирам. Имаше едни другари, които се хвърлиха в огъня за разкриване терористите. Работиха денонощно. Това бяха стотици хора и свършиха работа.

Имаше една втора група, която помагаше, но не напълно, по средата.

А имаше и една трета категория, които въобще не се включиха. Те я смятаха тази работа за безперспективна, непрестижна. Криеха се зад папките си, криеха се зад делата си. Извършиха формално своите работи и задълженията, които им възлагахме. Това е истината. Но сега ние не сме

18

готови да правим окончателен анализ на всичко. Следствието трябва да завърши.

Ние ще се върнем към тези въпроси с оценки за цели поделения, с оценки за отделни хора. Не става дума да унищожаваме някого, а да бъдем умни хора, да умеем да правим изводи и от хубавото, и от лошото. Ето това трябва сега да се направи в окръжните управления, в общините, и в центъра.

Второ. Какво е състоянието и готовността на защитните системи в уязвимите обекти и какво трябва да се прави за повишаване на тяхната надеждност? Аз имам предвид тук и военните поделения и там където се употребява взрив, където се произвежда взрив, капсул-детонатори и т.н., това от което може да се направи взривно устройство.

На трето място.

Ние имаме фактически две неразкрити диверсионно-терористически престъпления.

Едното е в Мездра, а другото което стана със стълбовете в Юндола и Русе. Тази работа трябва да се доведе докрай. Очевидно е, че това са други хора. Габровските другари оспорват. Те смятат, че в Габрово това което стана в една кофа не е съзнателен взрив.

Другари,

Другият извод е, че ние трябва да вземаме мерки за бързо издирване на авторите на анонимни материали със закани за терор. Опитът от разкриването на терористи показва, че ако ние не бяхме тръгнали по анонимката "Мерзавци" и др., ние нямаше да можем да ги разкрием.[. . .]

ЗI

Архивите на ДС

[. . .]

ДР. ЧЕРКЕЗОВ

По въпроса за използването на материалите от М "Вихрен" по териториалните поделения. Една хубава практика в ОТУ и в направлението се създаде – месечно или периодично за отделните окръзи се дават потоците на получаваните от Турция писма и изпращаните от наши граждани за Турция писма, в които се дава и оценка за негативните националистически прояви и за позитивните прояви. Този процес не се използва в достатъчна степен активно, именно тази категория хора, които позитивно се изказват за нашата действителност реално тук, а също и писмата които идват от Турция до наши граждани, също са с такива позитивни неща.

301

ДР. МИНиСТЪР

Със съгласието на самите граждани получатели, когато са положителни тези писма, може да се отразяват в местните вестници. За нас е много важно писмата които идват от Турция да се отразяват.

ДР. ЧЕРКЕЗОВ

Друг въпрос който искам да поставя е този, че два пъти се е увеличило писането на турски език. Заслужава този въпрос да се оцени дали тези писма трябва да се пускат да отиват до долу. Те са българи, защо ще трябва да пишат

Из архивите на С

на турски език.

ДР. МИНИСТЪР

От Турция най-напред отиват на КПП-то. Искат да влязат. Нашите ги връщат. След това минават от друго място и влизат в страната 4-5 връзки са имали.

ИВАН ИВАНОВ

Искам да отговаря на въпроса и да поставя нещо, което е много тревожно. Първо, ние сме върнали 10 000 души през тази година с фалшиви паспорти. Това се отнася за всички чужденци, но 90 % от тях са турци. Какво обаче ни прави впечатление? По транзита се работи по целия поток, като поток, въпреки че ние сме заложили 3500 души от категория "Т" и 765 души - преселници от България. За голямо съжаление системата ги изважда за не пвече от 15 секунди. Разпечатката във II управление става в разстояние на 10-15 минути, ние се обаждаме на съответните дежурни, имаме и домофонна връзка "Капитан Андреево - Хасково - Калотина - Окръжно управление София", с оглед да задействаме целия състав, който е по транзитните трасета и най-вече по "Е-80". Обаче на практика след като е влезнало оперативно-интересно лице, на излизане ние работим по него само по телеграма или по заявка от съответното поделение. Аз мога да Ви доложа, че по 90 % от тази категория обекти не се работи. Обясненията: влиза обект на Пловдив на Дуранкулак. Ние

302

31

Архивите на ДС

се обаждаме на Пловдив и ги информираме. Обаче Пловдив докато предприеме своите действия, обекта е излезнал през Малко Търново. А би следвало Толбухин, Варна и Бургас след като е оперативно-интересно лице да го предават щафетно и да го работят на територията на трите окръга.

ДР. МИНиСТЪР

Те не са толкова много лица. Защо така се получава?

ДР. ИВАН иВАНОВ

Средно на ден се получават 3-4 лица. Не са много.

ДР. МИНиСТЪР

От къде идва тази трудност тогава?

ДР. ИВАН иВАНОВ

Всеки си води и разработва неговите обекти. Но когато ги питаме дали могат да гарантират, че например обекта на Пловдив няма да проведе престъпна или вражеска дейност на територията на вашия окръг, те не могат да отговорят. Този въпрос не е решен и със силите на II-ри отдел - единната републиканска система "Балкан", той не е решен и със силите на другия състав, който за голямо съжаление е постоянен на "Е-80". Трябва да Ви доложа, че състоянието на работата по транзита е на едно плачевно ниво.

303

Из архивите на ДС

ДР. МИНиСТЪР

Какво предлагате тогава?

ДР. иВАН иВАНОВ

Предлагам: ние сме пуснали документи и при това отиване в окрлъзите да се проведи въпроса за работата по транзита по всички направления – и "Т", и преименуваните и др., тъй като много контакти и връзки стават на трасетата. От анализа, който направихме се вижда, че преселените от България в Турция и преминаващите през страната лица, преминават от Калотина до Капитан Андреево от 25 до 29 часа. Останалите турци преминават за 8–9 часа. Това показва, че се спират на определени места, отклоняват се, провеждат срещи, набират клеветническа информация, официални и т.н. с всичките му последици, но въпреки многократните напомняния, заслушвания, поставяне и анализиране заедно с "Инспекторат" – някаква съществена промяна в това отношение няма. Ние сме изготвили документ, който Ви го предоставихме.

ДР. МИНиСТЪР

Това, че вие сте изготвили документ не бива да ви успокоява. Вие трябва да реагирате. Вие сте централно управление. Съгласувайте го това с вашия началник и извикайте тези окръжни управления, тези наши другари, които не реагират и си им потърсете отговорност. На мен дневно ми докладват 5–6 души и аз не мога на всеки да довършвам работата, това технически е невъзможно. Вие трябва да си действате.

ЗI

Архивите на ДС

Обаче въпроса е за друго: тези 4 души – те са си влезли в страната. Аз искам още сега като свършим да се договорим с Вас, да се вземат от отдел "Пропаганда", да ги преведете в София и да организирате едно телевизионно предаване. Те щом напират да дойдат през КПП-то официално, след това нелегално влезли, трябва да видим тези хора какви са и как ще ги използваме. Ние нали сме се разбрали с вас за това. Ние трябва да използваме тези хора колкото се може повече. Да ги покажем на снимка, по телевизията, да кажат по 5-6 изречения защо са избягали. Това има много важно значение. Тези от Югославия, които са влезнали също са интересни. Те са ходили там по Запад. Вземете ги и тях.

Другари, ако няма други да се изкажат, да привършваме.

305

Отп. в 1 екз.
Изп. Цинигарова
Нап. Цинигарова – 2028
16.10.1987 год.

ИЗГОТВиЛА ПРОТОКОЛА:

/М.Цинигарова/

РАЗМНОЖЕНО В 1 екз. на 8.12-

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

82

М В Р
ОКРЪЖНО УПРАВЛЕНИЕ
Рег. № Ш-С-10994 Екз. № 2
16-12 1986 год.
9700-ШУМЕН

СТРОГО СЕКРЕТНО!

ОЦЕНКА

На оперативната обстановка от началото на възродителния процес до този момент в града и окръга

В отделение 06 съм от месец март 1986 г. като обслужвам линия "Анонимна" и"протурски национализъм" по принцип. Моята лична оценка за промените настъпили след началото на възродителния процес в града и окръга и отразили се на оперативната обстановка е следната:

- Промяна в съзнанието и мисленето на лицата с възстановени имена в по-голямата част не е настъпила. Не се приемат положително изнесените исторически факти за принадлежността на тези лица и за стремежа на нашата партия да издига нацията ни като единна. В много случаи тези факти се вземат за преднамерени и изиграват отрицателна роля.

- Малка част от лицата с възстановени имена приемат възродителния процес като необходимо мероприятие като част от тях афишират от кариеристични подбуди.

- Повишиха се коментариите за предстоящо изселване, в резултат на засилената идеология на западните и турските пропагандни центрове. Реално желаещите да се изселят са много по-малко от тези коментиращи го.

- В сравнение с предната година сега лицата с възстановени имена са по-прикрити, като се стремят да не коментират пред никого по националистически въпроси. Това е причината оперативната информация по тези въпроси да спадне до минимум.

- Категоричната политика на нашето правителство, че изселване

Архивите на ДС

повече няма да има кара лицата с възстановени имена да се грижат отново за личното си облагодетелствуване.

За подобряване работата в тази насока е необходимо:

- Да се увеличат предаванията по телевизията и радиото и материалите в пресата, в които да се описват случаи за лица с възстановени имена, които не са постигнали нищо при изселването си в Турция и са се принудили да се върнат отново в България.

Тези прояви влияят силно върху психиката на лицата с възстановени имена и оказват положително въздействие.

- Такива случаи да се използуват във всяко предприятие, населено място, където има такива лица, като техните изказвания се слушат по време на събрания, митинги и др.

- Да се увеличат гласните профилактики чрез участието на ръководители на организации, учреждения и др. или техните партийни секретари. В зависимост от случая ОР да насочва тези ръководители как да проведат профилактиката, без да разбере обекта, че той оказва давление.

Удачна е и профилактиката, когато обекта е разобличаван от ОР пред ръководителя на предприятието или негови близки.

По този начин ще се ангажират в по-голяма степен и обществените организации, защото не мал ко изказвания има от ръководители на предприятия, че работата по възродителния процес е дело само на органите на ДС.

- Да се засилят изискванията в началните и основните училища по владеене правописа и граматиката на българския език. Деца при които се чувства силно влиянието на семейната среда върху езиковият им речник да бъдат включвани по -често в мероприятията, които ще налагат да се изказват пред други деца, колективи идр.

- По линия "Анонимна" е необходима по-стройна организация за събиране на автографи за попълване почерковия масив на управлението. За целта е необходимо да се направи такава организация от ръководството на управлението, която да задължава ОР да предават почеркови материали на всички лица, водени на дела, сигнали, профилактирани, разпитвани и др.

нап. в 2 екз.

ОР:
/Ст. Трепков/

№ 1 - инф.памет
№ 2 - ЦИОУ-МВР
изп. Ст.Трепков
нап. З.Димитрова
28.10.1987 година

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

41

М В Р
ОКРЪЖНО УПРАВЛЕНИЕ
Рег. № 212 Екз. № 2
ПЛЕВЕН

490 81. 88.

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Оперативната обстановка по възродителния процес в Плевенски окръг.

На територията на Плевенски окръг живеят около 8000 лица възстановили българските си имена през 1985 год. и около 20 хиляди български цигани изповядващи мюсюлманска религия, сменили имената си в периода 1981-85 год. Част от тях се турчееха и сега продължават да имат резервирано отношение към възродителния процес.

Основната част от населението възстановило имената през 1985 год. е концентрирано в общини Плевен и Никопол. Отделни групи такова население има в Левски, Белене, Пордим, Д. Митрополия и Червен бряг.

Ежегодно, обаче в окръга работят като временни работници в селското стопанство около 1200 лица с възстановени имена, предимно от Кърджалийски окръг. На територията на общини Плене - в Стъкларски завод и община Д.Митрополия - Захарен, фуражен и маслен завод. В най-активния сезон работят също около 250 лица от други окръзи.

В строителството на обекти в гр.Белене също работят преименувани и техния брой там ще се увеличи.

С реализацията на 5-то Постановление на територията на окръга следва да се заселят постоянно 4850 и временно 12950 лица (сега са заселени 441 лица).

Обстановката сред тази категория лица се характеризира със следните особенности:

Протурски националистически чувства, настроения и възгледи основно се съхраняват и възпроизвеждат по местожи - веене в семейна среда и в тесния приятелски кръг. Общуването

Архивите на ДС

на националистическа основа по месторабота е характерно предимно за сезонните работници от други окръзи.

Влиянието на турската пропаганда е относително по-слабо изразена в сравнение с останалите окръзи, което се обяснява със сравнително по-слабо владеене на турски език и по-високото образователно равнище изразяващо се в определена критичност спрямо поднасяната информация.

Независимо от относително спокойната обстановка за периода 1985-1987 година са извършени редица прояви на протурска основа.

309

През 1985 година за лица с възстановени имена са получени 8 сигнала касаещи закани за терор, ПАП, за незаконно притежаване на оръжие и националистически прояви. Сигнала за незаконно притежавано оръжие не се потвърди, останалите обекти бяха профилактирани, а на един от тях е приложена мярка по ЗНМ.

През 1986 година е работено по 16 сигнала с обекти лица с възстановени имена, които са предимно за националистически прояви и за незаконно извършване на обряди от мюсюлманската религия.

Обектите на сигнали са профилактирани като едно лице е взето на ДОП, а 3 на ДОН.

На 27.06.1986 год. 12 лица жители на гр.Никопол преминаха на румънска територия върнати и осъдени на различни срокове.

На 23.07.1986 год. други 5 лица без гражданство живущи в с.Г.Митрополия преминаха в района на Лом на румънска територия. Върнати и осъдени на различни срокове затвор.

През 1987 година е работено по 19 сигнала предимно за ПАП и ИД, за терор и намерения за бягства, за подозрителни връзки с чужденци и за предизвикване авария в икономиката.

В резултат на проведените мероприятия 7 лица са профилактирани, а за останалите получените данни не се потвърдиха.

Характерно е, че за тази категория лица няма получени сигнали за притежаване на оръжие и взривни вещества.

През м.декември 1987 год. съществени изменения в сравнение с предходните месеци на годината не са настъпили.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

Из архивите на ДС

Обстановката продължава да бъде относително спокойна.

Основно събитие предизвикало интереса на българите мюсюлмани бяха проведените избори в Турция и победата на Отечествената партия на министър-председателя Тургут Йозал.

Характерно бе изразяване на подкрепа за вътрешната и международна политика на Йозал. Особена надежда се възлага на предизборните му изказвания относно "проблема за турците в България". В тази връзка се активизираха настроенията, че през 1988 година ще бъде сключено споразумение за изселване на желаещите в Турция. Основна роля за съхраняване и активизиране на тези настроения продължава да играят предаванията на турските радиостанции. Същевременно се одобрява задържането от турските власти на генералният секретар на ТКП Кутлу и на секретаря на ТРП Саргън "като мярка за поддържане на реда по време на изборите". Изказвания в тази насока направиха

– председател на мюсюлманската вероизповедна община в Плевен, – крисконсулт от Плевен, пенсиониран учител от гр.Левски, редица лица от гр.Никопол. Определена роля за активизирането на тези настроения играят и контактите на наши граждани с роднините им в Турция установени чрез чужденци. Такъв е случаят в братя и от Плевен, бояджии, с основно образование, които чрез гражданин на СФРЮ установили връзка с вуйчо си, изселник в Одрин. Същият ги уверил, че "въпроса за имената в Турция не е забравен и ще бъде решен – па макар и след две, три години".

Отношението към тези настроения в различните социални групи е тъждествено с реакциите им към предходни подобни случаи – посещението на представители на ОКК в НРБ през 1987г. и др. Настроения за изселване изразяват основно лица с по-мало образование – такъв е коментара на лице от гр.Никопол, че няма да жени сина си заради изселването. Същевременно представителите на интелигенцията са по-въздържани. Показателен е коментара на – 56 годишен от с.Садовец, с висше образование, учител в Софийски окръг, профилактиран през 1984 год. за изпратен анонимен материал до ЦК на КПСС: – "Ние сме като птичка сложена в кафез и чака всеки момент да я отво-

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

рят и хвръкне на воля. Рано или късно това ще се осъзнае от българското правителство по доброволен или насилствен начин.. победата на Тургут Йозал е положителна и води Турция към прогрес във всички посоки на развитие. Народът осъзна това и му има голямо доверие....

Ако се разреши въпроса за изселване, то ние от Северна България няма да се изселим, защото нашия живот тук е добре устроен, но моето мнение за Родопите е, че болшинството ще се изселят. Аз специално няма да смея да се изселя, тъй като цял живот съм работил да си построя дом и да се обзаведа и друго, годините са ми много от сега да започна отново".

Друг основен обект на коментари продължава да бъде въпросът за бягствата и незавръщенствата като противодействие на възродителния процес. - 29 годишен, живущ в с.Гривица, работник в ТК "В.Топалски" е споделил, че ако му се отдаде случай да отиде зад граница няма да се върне в България. Гостували в окръга лица от с.Железник, Хасковска област са разказвали за способ за бягства, чрез колите на турски граждани работещи в Западна Европа. Лицата се включвали като член на семейството, а останалият турски гражданин се явявал в турското посолство, където уреждали завръщането му. Сред лица от с.Ясен се коментира, че е осъществено бягство в Гърция като са използувани стари руднични галерии в района на българо-гръцката граница.

Намалената активност на държавните и обществени органи, което протурските националисти възприемат като отстъпление, бе най-характерно изразена в изказването на от Плевен, член на НКП, пенсионер, работещ в системата на търговията. Същият си предложи услугите като ходжа при погребението на - член на НКП, възпитател, като на отказа на съпругата му, че това не подхожда на комунист, като покойния, заявил: "не се безпокои, сега работите ще се оправят, българите ще улабят някои работи - отпуснати са 12 000 лв. за ремонт на джамията и всички обреди щели да се разрешат ..... няма страшно - работите стават на оправяне и ще се оправят съвсем".

Из архивите на ДС

312

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г. Секретар :

Продължава даването на арабско-турско име на новородените деца. Такъв е случаят с работещият като строител в гр. Белене от село Веселина, Разградска област. Същият споделил, че при правеното кръщение на внук му в родното им място, брат му, който изпълнявал ролята на ходжа, след като обявил, че детето се казва , тихо съобщил и другото му име.

От придобитата информация се очертава продължаването на положителните тенденции сред младото поколение. Такъв е случаят с ученичката от ЕСПУ "Ст.Заимов" гр.Плевен , която заявила пред близките си, че не иска да се обръщат към нея със старото й име и не иска да й се говори на турски. Продължава сключването на "смесени бракове" между българи възстановили имената си и "чисти" българи- Тенденцията се развива въпреки откритите изявления на турските националисти, че "лицата са се продали на българите". Същевременно в сключените бракове продължават да съществуват "центробежни сили" под влияние на обкръжението както от страна на възстановилите имената си, така и от другата страна. Такъв е случаят със завършилият ВФСИ-Свищов , чиято съпруга е от Старозагорски окръг. Майка й изразява недоволство от брака, който предизвиква опасения в семейството, че ако брака се "разпадне" това ще предизвика задоволството на националистите".

От оценката на оперативната обстановка по възродителния процес, се вижда че в Плевенски окръг не са констатирани остри форми на подривна дейност.

НАЧАЛНИК ОУ МВР
ГЕНЕРАЛ-МАЙОР: (ст.Нинов)

Отпеч.в 3 екз.
№ 1 - ОУ-МВР-Ловеч
№ 2 - ШИОУ
№ 3 - ИА
Изп. Пл.Павликянов

Нап. Т.Георгиева-86
6.01.1988 г.-Плевен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

201

ЛИЧНО СЕКРЕТНО !

ДО
ПЪРВИЯ СЕКРЕТАР НА
ОБЛАСТНИЯ КОМИТЕТ НА БКП
ДР. ПЕТЪР ПЕТРОВ
Р А З Г Р А Д

МВР
ОКРЪЖЕН ИНСПЕКТОРАТ
Рег. № 312 Екз. № 2
15.2.88
7200 - РАЗГРАД

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТР. РАБОТИ
ЦЕНТР ИНФ. ОРГ. УНИВ.
№ 1066 18.1.88

СЕДМИЧНА ИНФОРМАЦИЯ

ОТНОСНО: Развитието и промените в оперативната обстановка по линия на възродителния процес в ОУ на МВР - Разград за периода от 8 до 15 януари 1988 г.

В развитието на оперативната обстановка по линия на възродителния процес на територията на бившия Разградски окръг през изтеклата седмица не са отбелязани съществени промени. Данни за остра враждебно-престъпна дейност не са получени. Стопанския и обществения живот протичат нормално.

Получената през седмицата оперативна и друга информация има противоречив характер.

Из архивите на ЦК

За положителни моменти в развитието и утвърждаването на възродителния процес са получени данни за някои селища от Самуилска и Кубратска община на Разградска област.

В с. Владимировци /община Самуил/ пред посетителите в джамията е прожектиран документален филм със съдържание доказващо българския корен на потурченото в миналото население от този район и е проведен разговор със старците, които предизвикал положителни коментарии. Зададен бил въпроса защо до преди смяната на имената не били изнасяни подобни документални факти, а това се прави едва сега със закъснение.

В с. Звънарци /община Кубрат/ и кв. Савин на гр. Кубрат били организирани и провеждани седянки, на които жени с възстановени имена се обличали с българска национална носия съхранени в дрешниците от миналото. На разговорите били разглеждани проблемите на езиковата среда и влиянието й за формиране на българското самосъзнание на подрастващото поколение. Показвани са документални доказателства /филми за разкриването на християнски гробове в мюсюлмански гробища в района/, за българския произход на местното мюсюлманско население. Коментирана била арабска книга, в която се говорело за потурчване на българското население. Показаното е предизвикало размисли и признание, че всичко това е истина.

В същите селища всички учители водели дневници за посещенията си в семействата на учениците с възстановени

34

Архивите на ДС

203

имена, в които описвали обстановката в семейната среда. В дневника на една от учителките е записана подробна атестация на семействата на 8 деца и условията за усвояване на българския език.

Преобладава информацията за негативни изказвания, коментарии и разпространение на изселнически слухове взаимствани от турската радиопропаганда.

315

По данни от оперативен източник в гр. Разград се коментирало излъчването по турското радио на новогодишното поздравление на ТУРГУТ ЙОЗАЛ, който заявил, че са започнали преговори с българското правителство за събиране на разделените семейства и за изселване в Турция на тези които желаят. Изявлението на ЙОЗАЛ било излъчено няколко дни последователно, включително и на 4 януари вечерта. Същите коментарии са доловени и в селища от Самуилска, Исперихска, Заветска и част от Разградска община.

Очаквания и надежди за обрат във възродителния процес и за изселване се възлагат на активните действия от турска страна чрез развиване на отношенията й със САЩ и СССР, на резултатите от следващата среща между ГОРБАЧОВ и РЕЙГЪН и особено на предстоящата Балканска среща в Белград, на които да се разгледа въпроса за възродителния процес у нас и да се окаже натиск за разрешаването на "турския" въпрос в България.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

Из архивите на ДС

316

204

Данни за ефективно заглушаване на турските радиостанции са получени за Разградска, Хлебаровска и Самуилска община.

В резултат на лошата чуваемост в района на село Самуил отделни факти, съобщени от турското радио се възприемали и коментирали в изопачен вид.Например съобщението на р. "Гласът на Турция", че в Турция били построени 30 апартамента за нуждите на разделените семейства се възприело като начало на строителството на апартаменти за нуждите на бъдещите изселници от България.

Данни за слаб социален контрол, застой в развитието на възродителния процес, търпимост към проявите на чужда етническа принадлежност и демонстративното общуване на турски език са получени от различни райони на окръга.

За неконтролирано общуване на турски език на обществени места, главно в търговските обекти през изтеклата седмица е получена информация за селата Мортагоново и Раковски /особено в пивницата в долната махала и хлебарницата в центъра на селото/ от Разградска община, селата Градина, Гороцвет и Бели Лом, Лозницка община, с. Острово /в пивницата и сладкарницата/, Заветска община.

Постъпили са данни за двуличното поведение на отделни интелигенти.

В с. Веселец, Заветска община директорът на училището не можел да понася учители с тради-

34

Архивите на ДС

205

ционни български имена. Същият умело се прикривал зад името на партията. Имало случаи на проява на търпимост от негова страна в учителската стая да се говори на турски език. Заявявал на учителите, че в учебните часове можело да правят каквото си искат, но когато им дойдели на посещение са длъжни да се представят в добра светлина.

Констатация за непригодността за упражняване на учителска професия на учители с възстановени имена в някои селища от Заветска община са направили представители от МНП, поради недостатъчно владеене на български език. При посещение в с. Прелез било констатирано болшинството от началните учители говорели зле български език. Изказано е мнение, че такива учители не трябва да работят в областта на просветата.

317

За демонстриране на чужда етническа принадлежност чрез двойно именуване с българско и турско име на новородени деца е получена информация за редица селища от Разградска, Исперихска, Заветска и др. общини. Намерение за двойно именуване на дете родено от смесен брак/баща българин/е получена за гр.Разград. Получени са данни и за извършване на религиозен обряд на млади семейства след сключване на граждански брак /с. Прелез от Заветска община и др./ Религиозни обряди се извършват обикновено от незаконно действуващи хафузи и хафузки или от възрастни религиозни лица.

Получени са данни за отделни случаи на подготовка

Из архивите на ДС

318

206

за бягство зад граница /от лице от гр. Разград/. За намерение и подготовка за писане на анонимни изложения до София /обект на ДС от с. Прелез, Заветска община/ и два случая на клеветническа дейност срещу възродителния процес /лице от гр. Кубрат изпратил клеветнически материал до Турция за глобите и ограниченията в бита и религията и лице от Разград в разговори пред сирийски и югославски граждани/. По всички случаи е взето съответно оперативно отношение.

Във връзка с проведения през втората половина на м. ноември м.г. военен сбор край гр. Разград, на който са били призовани и запасни с възстановени имена, е доловен коментар, че българското правителство ги обучавало, за да ги хвърли на предната линия при евентуална война с Турция, за да загинат първи.

Данни за обратен ефект от подхода при провеждане на мероприятията за утвърждаване на възродителния процес са получени от Кубратски район.

В с. Бисерци при извършена в края на м.г. проверка по изпълнение Наредбата на Общинския народен съвет специализираните органи са санкционирали голям брой лица за разговаряне на турски език на обществени места. Между тях имало възрастни хора, които не знаели български език и такива, които били набедени, че говорят на турски. На оспорването от две млади жени, че не са извършили нарушение,

34

Архивите на ДС

207

длъжностното лице отговорило, че те при друг случай ще разговарят на турски и им направил актове. По мнение на оперативен източник подобни действия не спомагали за постигане на главната цел, а водели до раздразнителност сред населението.

В отделни среди се изказва мнение, че възродителния процес не е допринесъл за премахване разграничаването между преименуваното и непреименуваното население.

319

Младеж от гр. Разград 23 г. готвач в обществено хранене заявявал, че сега въпреки да не може да се познае по името кой каквъв е, лицата с възстановени имена винаги ще бъдат пренебрегвани и смятани за хора от по-долно качество, тъй като различията в отношението към тях никога нямало да се заличат.

Например него никога нямало да го пуснат да пътува до капиталистически страни, нямало да може да се издигне в работата и да го приемат за член на БКП. По тези и други признаци тях винаги щели да ги разграничават от другото население.

*

Във връзка с предстоящите избори в общите коментарии се изразява одобрение по отношение възможността за издигане на повече от една кандидатура, като се изтъква, че

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

Из архивите на ДС

320

208

по този начин действително се потвърждавал демократичния характер на избирателната система.

В коментариите за по-конкретни случаи в отделни селища обаче се оценява, че издигането на втори кандидат има формален характер, особено ако той е неподходящ или неравностоен.

Например в селата Прелез и Веселец от Заветска община на предизборното събрание били издигнати като втори кандидати за кметове бригадирите на местните бригади към АПК. По този повод единият от тях считал, че не е подходящ за тази работа и че го издигали формално, за да изберат другия, или образно казано слагали кон до магаре.

В отделни случаи за кандидати за кметски съветници били издигани националистически проявени лица /с. Веселец и други/ и кандидата за кмет в с. Синя вода, Лозницка община - - осъждан за кражба.

В някои селища се изразява нежелание кметовете им да са от други населени места и не живеят в даденото село /с. с. Лъвино и Тодорово, Исперихска община и други/.

Обща е констатацията, че активността на населението по време на предизборните събрания е твърде малка /по данни от Исперихски район/.

Оперативно-профилактична дейност на органите на МВР за подпомагане утвърждаването и развитието на възродителния процес.

34

Архивите на ДС

209

През седмицата по линия на ДС е въведена превантивна административна мярка по чл. 39 от ЗНМ на 6 лица и са профилактирани 17 лица за прояви насочени срещу възродителния процес.

По линия на НМ са санкционирани за неспазване наредбите на общинските народни съвети 149 лица / 133 за говорене на турски език и 16 за носене на ориенталско облекло на обществени места/. Взето е отношение към 1 случай на извършен неутвърден религиозен обряд и към 27 случая на притежание и ползуване на турска литература, аудио средства, изпълнение и слушане на турска музика.

Взето е участие в 40 мероприятия по възродителния процес съвместно с партийните органи, общинските народни съвети и кметствата.

По всички получавани данни за враждебна и нелоялна дейност свързана с възродителния процес се взема своевременно отношение.

НАЧАЛНИК ОУ НА МВР РАЗГРАД
ПОЛКОВНИК:
/Хр. Григоров/

Отп. в 3 екз.
1 – I секр. Обл.К-Т на БКП
2 – ЦИОУ, МВР
3 – ИОО
Изп. Н. Банков
нап. М. Георгиева – 124
Разград, 15.01.1988 г.

321

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

6

СТРОГО СЕКРЕТНО!

МВР
ОКРЪЖНО УПРАВЛЕНИЕ
Рег. № 325 Екз. № 3
25.01 19 88
1040 — София

1754 26.1.88

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Състоянието на оперативната обстановка по линия на възродителния процес на територията на Софийска област за периода от 15 до 22.01.1988 година

Съществени изменения на оперативната обстановка по линия на възродителния процес на територията на Софийска област през отчетния период не са настъпили.

Въпреки мероприятията, които се провеждат за укрепването на възродителния процес и приобщаването на преименуваното население към единната българска социалистическа нация, сред не малка част от това население, живеещо на територията на Софийска област, се демонстрира турска принадлежност. Не се спазват утвърдените граждански ритуали. Масово се общува на турски език по местоживеене и месторабота, използуват в

Архивите на ДС

обръщенията си старите турско-арабски имена, слушат турските и западни радиостанции и след това коментират предаванията им.

През отчетния период е получена следната по-характерна информация:

Обект на ДС, на работа в гр.Радомир е изразил задоволството си,че въпроса за възстановяване на турско-арабските им имена на преименуваното население е бил поставен от Турция за разглеждане от представители на НАТО. Очаквал, че след смяната на Съветския посланник в Анкара, СССР ще вземе положително отношение по "малцинствения проблем" в България.

Друг обект на ДС от гр.Джебел, на работа в гр.Радомир се изказал,че СССР няма да се намеси в тяхна полза,тъй като зачита суверенитета на НРБ. Споделил,че ще построи къща в Джебел, за да заблуди местните власти, да спечели доверие пред тях, за да му разрешат да отиде на работа в СССР.

Лицето от град Силистра,временно живущ в Радомир, на работа в ЗТМ, е бил посетен в домът му от гръцки гражданин, владеещ турски език. Дал му турски видеокасети и вносни стоки. Съпругата му е споделяла, че Симеонов чрез гръцкия гражданин поддържа кореспондентски връзки с близките си в Турция.

По органите на ДС провеждат мероприятия за установяване занимава ли се с престъпна дейност, документиране и пресичане същата.

от с.Караманци,Хасковска област, временно живущ в гр.Радомир, на работа в ЗТМ, безпартиен, разпространявал слух, че "негови сънародници" са издигнали над хотел "Арпезос" в Кърджали турско знаме. Възхищавал се от смелостта им и заявил,че това знаме, рано или късно ще остане за постоянно.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

8

Провеждат се мероприятия за проверка на сигнала, след което ще бъде взето отношение към Акъшев.

Работата по следствено дело № 543/88 год. образувано срещу 12 лица с възстановени имена, за измама и подкупи на длъжностни лица от БНБ - Радомир, продължава. През седмицата са задържани 3 лица от с.Черноглавци, Варненска област и едно от Пазарджик. Други 7 се укриват от следствието и се издирват от органите на МВР.

В ОУ на МВР - Благоевград е постъпила информация, за негативни изказвания, коментари и настроения в селата Рибново, Господинци, Горно Дряново, Ореше, Туховище и Годяшево, всички от Гоце Делчевски район във връзка с издигнатите кандидатури за кметове в предстоящите избори.

Информиран е Общинския партиен комитет.

- учител в с.Догоново,Разложки район, е бил предложен за кмет на селото. си дал категоричен отвод. Същият произхожда от фанатизирано религиозно семейство и по данни на наш източник, се е отказал от избирането му за кмет,тъй като ако заеме този пост трябвало да стои начело в осъществяването на Партийната политика. Това противоречело на личната му позиция по възродителния процес и би го поставило в неизгодно положение сред българите - мюсюлмани в селото.

Получени са данни,че по-голяма част от лицата,стоящи на националистически позиции ще гласуват за онези кандидати за кметове и съветници, които имат пасивно отношение по проблемите на възродителния процес.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

Получена е информация, че лицето
от с.Гольово, Разложки район е скъсал поставения надпис в магазина на селото, че е забранено обслужването на лица със стара носия. Отправял закани по адрес на местното ръководство и заявил,че няма бог, а има само аллах. Заявил също, че името му е Ахмед, а не Алеко.

Набелязани са и се провеждат мероприятия за установяване, документиране и пресичане националистическите прояви на обекта.

Постъпили са данни,че лицето - магазинер в село Бабяк, също Разложки район, притежава записи с турска музика, която слушал със свои приятели.

От получената информация е видно, че с нетърпение се очаква предстоящото посещение на Т.Йозал в СССР с надеждата, че ще се разискват въпросите за положението на мюсюлманското население в България. Счита се, че българското правителство търси пътища за нормализиране на отношенията с Турция.Активно се коментира, че събирането на разделени семейства вече се допуска и че това е първа крачка към генералното разрешаване на изселническия въпрос. Като пример в това отношение се сочи,че правителството на НРБ е дало разрешение на девойка на име Айсел да замине при родителите си в Турция. Изтъква се,че е предстоящ изселването на близките на Наум Шаламанов.

В управлението е образувано следствено дело по чл. 324 ал.II от НК срещу от с.Баня, от с.Белинци, Пазарджишко, и от с.Рибново за обрязвания на деца в Гоце Делчевски и Разложки район.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

Из архивите на ДС

10

От оперативен източник бе получена информация за от с.Медовец, Варненска област, студент - задочник във ВПИ - Благоевград, който споделил,че за него е имало предавания по различни чужди радиостанции. Съобщено било, че е убит по време на смяната на имената. Според повод за подобни изявления била направена му снимка от чужд гражданин в гр.Варна. По същото време той бил контузен и ходел с патерици

Освен това той заявил,че въпроса с изселването ще се реши в най-скоро време,че има възможности да се снабдява с видео-касети с турска музика и може да ги пласира в института.

По ще бъде взето оперативно отношение.

Постъпиха данни,че - директор на училището в с.Дряново,националистически настроен, обект на ДОН бил викан в партийния комитет в с.Гърмен и му е предложено да стане инспектор. Той категорично отказал,тъй като не би могъл да агитира кръвните си братя да провеждат българска политика, с която не може да се примири.

от София - учителка в с.Долен, член на БКП, в училище назовавала децата с новите имена,но навън се обръщала към тях с турско-арабските имена. успокоявала някои хора,че пред нея могат да общуват със старите си имена,тъй като тя няма да ги издаде.

По и ще бъдат проведени профилактични мероприятия.

От наблюдението на лицата с възстановени имена, живущи в района на гр.Бобов дол е установено,че се търсят един друг и осъществяват контакти на земляческа основа.

Сред тези лица усилено се говори за предстоящата

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

11

среща на външните министри на Балканските страни. Изразяват мнение,че турския външен министър ще постави въпроса за асимилацията на "турското" население, живущо в България и за изселването му в Турция.

Провеждат се мероприятия за установяване поводите за събиране теми на разговори и не замислят ли провеждане на вражеска дейност.

В РУ - МВР - Ст.Димитров е получен сигнал,че лицето (преименуван), заселен принудително в с.Дяково е бил посетен през м.ноември 1987г. от френски гражданин,който временно е пребивавал в района.

Провеждат се мероприятия за изясняване характера на връзките между двамата, след което към обекта ще бъде взето отношение.

В СОУ - МВР - София са получени данни, че по време на воден разговор по отношение възродителния процес, станало въпрос и за изселилите се в Турция бивши български граждани. По този повод е било изразено мнение, че които са искали да се изселят са отишли, разрешено е било и на други, но Турция е отказала да ги приема.

В този момент лицето ,обект на ДС, казал, че това са земи, които са опазени от тях (турците в продължение на 500 години и,че те (турците) вече наброяват 2 и половина милиона. Казал,че имат право на автономна република и че организирано ще поискат да им бъде разрешено официално писмо, радио и телевизия. Въпреки споровете, които са водени,

Архивите на ДС

Из архивите на ДС

328

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г. Секретар :

12

е бил категоричен. Тръгвайки си започнал да хули по отношение правата на човека.

По данни на наш източник е видно, че лицето от с.Рът,Кърджалийско, на работа в Ботевград, е споделил, че преди няколко дни е ходил в родното си село. Пътувайки с автобус за гр. Кърджали, минавайки покрай новостроящото се училище в близост до завод "Арда" в Кърджали,видял, че на сградата на училището било поставено турско знаме.Сподели,че по-рано е слушал, че в Кърджалийски окръг са окачвани такива знамена,но не е вярвал. Сега видял с очите си знамето и повярвал,че и по-рано е имало такива случаи.

В РУ - МВР - Средногорие са получени данни,за водени коментари между лицата с възстановени имена, във връзка с предстоящо изселване в Турция през м.март 1988 година. Съгласно подписано споразумение на срещата във Вашингтон за правата на човека. Изселването се очаква с нетърпение от определен кръг лица, базирайки се на изказването на Кенан Еврен, че ще приеме всички желаещи да се изселят.

В същото управление е получен сигнал, че извършителите на диверсионно-терористичните актове в страната,имали връзка с от с.Търнак, област Бургаска,беглец, живущ в Швейцария, който всяка година посещавал страната и отсядал при сестра си в с.Билка, същата област.

От извършените проверки е установено, че в района на община Правец временно пребивават 5 лица с възстановени имена, осъждани на различни срокове затвор. Двама са осъждани за кражби, един за убийство, един за изнасилване и един за фалшификация на документи.

35

Архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

329

13

8.-

Организирано е наблюдение на същите.

Уволнен е от работа по дисциплинарен ред лицето от гр.Исперих, който работеше на тунела "Правец",за самоотлъчка от работа за 40 дни.

Работещите в МДП "Елаците" - Етрополе, в "Туристстрс СП"БКС", на автогара Правец и в АПК, лица с възстановени имена говорят на турски език.

Работещите 8 лица на автогарата в гр.Правец са изразили недоволство от заплащането им,тъй като по-рано са получавали по 350 лв.,а последния месец са получили по 150 лв.

Получени са нови данни,че лица с възстановени имена работещи в гр.Правец, в Ботевград и войници от строителното поделение в Ботевград, посещават домът на - от Ботевград, който притежава видео и гледат срещу заплащане турски и индийски филми с порнографско и националистическо съдържание.

Набелязани са и се провеждат мероприятия за документиране престъпната дейност на и вземане отношение към него.

В бившия Благоевградски окръг през седмицата са регистрирани 3 криминални престъпления,извършени от лице с възстановено име.

През отчетния период за нарушения на ЗДП са наказани 5 лица с възстановени имена и за използуване на старите имена при общуване са глобени четири лица. Съставен е 1 акт по УБДХ.

През изтеклата седмица в почти всички общини на бившия Софийски окръг и община Трън, пристигнаха нови групи и

Из архивите на ЦК

14

отделни лица с възстановени имена. Най-много такива са пристигнали в Ботевград, Правец, Средногорие, Елин Пелин, Своге и др.

За живущите в другите общини лица с възстановени имена през изтеклия период не са получени данни за по-характерни прояви.

Навсякъде се провеждат комплекс от мероприятия за недопускане извършването на остри враждебно-престъпни действия от тази категория лица в дните на подготовката и провеждането на Националната партийна конференция и произвеждането на изборите.

НАЧАЛНИК СОФИЙСКО ОКРЪЖНО
УПРАВЛЕНИЕ НА МВР

Генерал майор _____

Нап.в 4 екз.
1 - Обл.комитет на БКП
2 - 4-ти отдел при 6-то у-ние
3 - ЦИОУ - МВР
4 - ЛД 5526
Изп.: Д.Тодоров
Нап.: Тодорова-266
София, 22.01.1988 година

ДО ДР. МИЛКО БАЛЕВ, ЧЛЕН НА ПОЛИТБЮРО
И СЕКРЕТАР НА ЦК НА БКП

И З Л О Ж Е Н И Е

от проф. Страшимир Димитров, Председател на Научно-координационния съвет по Възродителния процес към БАН

Другарю Балев,

През м. октомври 1987 г. подписах споразумение с проф. Андреас Титце - австрийски тюрколог-османист, за съвместна работа по издаването на османски архивни материали, съхранявани във виенските архиви. Успяхме да убедим проф. Титце, че български и австрийски специалисти османисти биха могли да подготвят едно хубаво съвместно издание на османски документи от архивохранилищата на Австрийската национална библиотека. Възнамеряваме да започнем нашата обща работа върху един османски регистър от 1549 г., в който има данни за ислямизирани балкански християни, между които и много българи. Нашите специалисти считат, че постигнатото споразумение с австрийския учен е безспорен успех. Появата на документален сборник, в чиято подготовка ще вземат участие и австрийски специалисти, ще бъде сериозен принос към изпълнението на научните задачи, които поставя пред нас Възродителният процес. С оглед на това възнамеряваме бъдещият съвместен сборник да излезе на един от западните езици и да бъде отпечатан в чужбина.

Финансовото обезпечаване на тази инициатива възнамерявам да бъде осигурено със средствата, отпуснати на научно-изследователската про-

Из архивите на ЦК

грама " Разпространение и адаптация на исляма на Балканите ", чиито ръководител съм аз. Нашата програма разполага със значителни средства отпуснати по договор с Комитета за наука / договор № 364/1988 г. /. С една част от тези средства можем да закупуваме валута от второ направление. Именно с тази валута възнамерявам да изпратя нашия османист н.с. Евгени Радушев на 6 месечна специализация в Австрия, в хода на която той да се включи в съвместната работа по набелязаното документално издание и в издирването на нови документи за ислямизаторската политика на османските турци в България и на Балканите.

След настъпилата в началото на настоящата 1988 г. реорганизация, Комитетът за наука престана да съществува, но финансираните от него програмни научно-изследователски колективи продължават да съществуват Засега обаче те могат да разполагат с финансови средства само в български левове. В момента не е ясно какво ще бъде положението със закупуването на валута от второ направление. С оглед изпълнението на стоящите пред нас задачи в хода на протичащия Възродителен процес, Ви моля, др. Балев, да ни съдействувате да закупим от Българска външнотърговска банка валута по второ направление със средствата в български левове, с които разполагаме. Така ще можем да осъществим веднага сътрудничеството с австрийската страна и в скоро време да представим на международната научна общественост оригинални османотурски документални свидетелства, което ще е принос на българската историческа наука към нашата работа по Възродителния процес.

Разчитам на Вашата подкрепа.

25. 01. 1988 г.

ВНАСЯ:
/проф.Стр.Димитров/

Приложение: 1. Споразумение с проф. А.Титце за съвместна работа.
2. Докладна записка за характера на османската документация, върху която възнамеряваме съвместно да работим.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София
Рег.№ 1311 , екз.№
29. 01. 1988 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

УТВЪРЖДАВАМ:
НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС,
Генерал-лейтенант:
/Вл.Тодоров/
София, 02.02.1988 година

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Командировка на ОРОН "РАДКОВ" - ...
... във Виена - Австрия

Във връзка с научното подсигуряване и утвърждаване на възродителния процес пред отдел 14, ПГУ-ДС, стоят задачите по придобиване на османо-турски документи, доказващи асимилаторската политика спрямо подвластното население в Османската империя чрез масовото му ислямизиране; и провеждане на СМ за оказване на влияние върху международното научно и обществено мнение, с цел противопоставяне на псевдонаучните турски тези за етническия произход на българите-мюсюлмани.

В изпълнеиие на тези задачи по наши указания ОРОН "РАДКОВ" и СС "ПАЛЕОГРАФ" достигнаха договореност с професор д-р Андреас Тиле - почетен директор на Ориенталистичния институт при Виенския университет за подготовка и издаване съвместно с австрийски османисти на сборник

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

с османо-турски документи от .Виенските..... архиви, доказващ ислямизационните процеси в Османската империя.

За тази цел на ОРОН "РАДКОВ" е осигурена специализация в Австрия за срок от 6 месеца. За същата има командировъчна заповед и предвидени средства от Единния център по история по договор с Комитета за наука при БАН.

ОРОН "РАДКОВ" е научен сътрудник, к.и.н., на работа в Института по балканистика.

Във връзка с това,

П Р Е Д Л А Г А М:

1. ОРОН "РАДКОВ" - .....

да бъде командирован за срок от 6 месеца на специализация във .Виена.....

Специализацията да се осъществи със средствата предвидени по договор между Единния център по история и Комитета за наука при БАН.

2. По време на командировката ОРОН "РАДКОВ" да бъде предаден на връзка на ОР от резидентурата на ПГУ-ДС във .... .Виена., който да го подпомага и ръководи като при нужда му възстановява средствата, необходими за микрофилмирането на документи и материали, от Виенските..... архивохранителни лица с цел придобиването им като интересни за нашата история и възродителния процес от отдел 14, ПГУ-ДС.

3. Отделно ще се изготви план за задачите, които ОРОН "РАДКОВ" - ..... ще изпълнява

Архивите на ДС

по време на командировката си във Виена.....

ПРЕДЛАГА:
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, НГУ-ДС,
Полковник:
/Г.Авджиев/

СЪГЛАСЕН:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,
Полковник:
/Д.Станков/

Отп.в 1 екз.
Изп.-1466-8828
София,28.01.1988 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СЕКРЕТНО!

М И Н И С Т Е Р С Т В О Н А В Ъ Т Р Е Ш Н И Т Е Р А Б О Т И

Централно информационно-организационно управление

Рег. № I-1002 Екз. № 09.
01.4. 1988 г.

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Получените на 31 март 1988 г. по-характерни данни във връзка с обстановката сред лицата, възстановили имената си

Получената в ЦИОУ-МВР информация през изминалото денонощие потвърждава очертаващата се през последните дни тенденция на изчакване резултатите от предстоящата среща през м. май между комисиите на България и Турция.

За враждебно настроените лица, оперативно наблюдавани от органите на МВР, не са постъпили сигнали, които да показват замисли и подготовка на остри враждебни прояви и действия. За тяхното поведение и настроения са получени следните по-характерни сведения.

Обектът на ДОР "Злостният" (РУ на МВР в Радомир) замислял на 20 април т.г. да се срещне в Рилския манастир с негови бивши съзатворници от затвора в Стара Загора, между които и лица с възстановени имена от гр. Казанлък. Целта на срещата била да отпразнуват рождения ден на Хитлер. Провеждат се агентурно-оперативни мероприятия за осигуряване на срещата и недопускане на терористично-диверсионна дейност.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г. Секретар :

Обектите на ГДОП "Демагози" (същото районно управление) във връзка с речта на турския външен министър на конференцията в Аман се изказали скептично по повод възможностите за бъдещо изселване. Според тях сега целта на тяхната борба била да си възвърнат привилегиите, които са имали - при кандидатстването във ВУЗ, изучаване на турски език в училищата, възстановяване издаването на вестници и списания на турски език и т.н.

Лица, заселени по чл. 39, ал. 1, т. 1 от ЗНМ в Кюстендилски район, се изказвали, че преди да започнат срещите на работните комисии мярката за принудителното им заселване щяла да бъде отменена.

В с. Дръндар, община Суворово, Варненска област, изцяло заселено с лица с възстановени имена, се коментирало, че излежаващите присъди за протурска националистическа дейност щели да бъдат официално прехвърлени в Турция.

, от с. Янково, община Смядово, Варненска област, 47-годишен, строителен работник, убеждавал група лица, че след няколко месеца ще бъде сключена изселническа спогодба. След документиране към лицето ще бъде взето отношение.

Засечени са и редица други лица, които с подстрекателското си поведение и изказвания спомагат за разпалване на изселнически настроения сред населението с възстановени имена и го настройват враждебно към политиката на партията и правителството. Работи се за доизясняване на случаите и вземане на отношение към лицата.

Архивите на ДС

Из архивите на ЦК

3

Доловени са следните по-характерни коментарии с нова тематична насоченост. Във връзка с филма "Време разделно" в Кърджалийски район отделни лица коментирали: "Да бяхме искали от българите такъв филм, нямаше да го направят. Нека сега всички видят колко велика е била нашата Турция". В Шумен правело впечатление големият интерес към филма включително и от лица с възстановени имена. Засега негативни изказвания на протурска основа не са доловени. Лица с възстановени имена в Русе считали, че филмът ще спомогне "българите още повече да намразят турците" и затова всеки, който имал възможност, трябвало да се изсели в Турция.

В Разградски район засега най-много коментарии имало във връзка с промените, свързани с излизанията зад граница и разрешаването на взаимните гостувания. По повод на това се коментирало съобщение на радио "Свободна Европа", което било предало, че в Унгария имало опашки пред бюрата за задгранични паспорти и че така щяло да стане и в България.

Продължават да се получават сведения за писма до и от Турция, свързани с изселването. На 31 март т.г. в Бургаски район са прехванати 24 писма до Турция, с които се изпращат списъци.

Данните за състоянието на възродителния процес са откъслечни. В селата на Хасковски район масово се общувало на турски език и с арабско-турските имена. Зачестили случаите на носене от жените на ориенталско облекло. В ЕСПУ "В. Друмев" в с. Орляк, Толбухински район на Варненска област, масово се общувало на турски език и с арабско-турските имена. Отделни

38

Архивите на ДС

ученици не желаели да участвуват в художествената самодейност и други извънкласни форми на работа.

За констатираните негативни тенденции в обстановката, териториалните поделения на МВР са информирали своевременно съответните общински комитети на БКП.

339

ЗА НАЧАЛНИК НА ЦПОУ - МВР
Подполковник:
/Т.Тодоров/

Отп. в 1 екз.
Размн. в 49 екз.
Изп.: Пенков
Нап.: Иванова-1107
01.04.1988 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

13

СЕКРЕТНО!

М И Н И С Т Е Р С Т В О Н А В Ъ Т Р Е Ш Н И Т Е Р А Б О Т И

Централно информационно-организационно управление

Рег.№ Т-1090 Екз.№ 29.
07. 4 1988 г.

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Получените на 6 април 1988 г. по-характерни данни във връзка с обстановката сред лицата, възстановили имената си

В получените телеграми от териториалните поделения в Бургаска, Варненска, Пловдивска, Разградска и Хасковска област преобладават сведенията и сигналите за изказвания на отделни лица, в които се повтарят досегашните надежди, че при предстоящите преговори между България и Турция щяло да се реши възвръщането на арабско-турските им имена и изселване в Турция.

За известно затихване на масовите негативни коментарии са получени данни за селищата от община Джебел, Хасковска област. В средите на интелигенцията от Разградски район са доловени по-обективни и по-въздържани оценки и изказвания.

Из архивите на ДС

341

За продължаване на масовите коментарии, свързани с предстоящо изселване, продължават да се получават данни за: Омуртагски район на Разградска област, където по мнението на сътрудник, 85 на сто от населението изразявало готовност да се изсели; отделни селища на община Венец, Шуменски район; с. Манолич, Карнобатски район на Бургаска област; с. Бръдвари, Силистренска община, и др.

Във връзка с филма "Време разделно", ученици с възстановени имена от Търговище споделяли, че някои от представените исторически факти не отговаряли на истината, а протурски фанатици се изказвали, че филмът бил част от "поредната българска пропагандна кампания". Работник към ТК "Орфей" в Кърджали по повод прожектирането на филма заявил: "Филмът е фалшификация на историята. Когато гледам рекламите и снимките, кръвта ми кипи от яд. Отварят се стари рани в душата ми".

По сведения на ОУ на МВР - Кюстендил, до сезонните работници от с. Стремци, Кърджалийски район, работещи в с. Ваксево, Кюстендилски район, са изпратени телеграми от общината, с които им се съобщава да се завърнат в родното си село /телеграмите не са им връчени/. Жените - сезонни работнички в с. Мирово, Кюстендилска община са получили писма с подобно съдържание от общината в Кърджали и заедно със съпрузите си са се завърнали. Мъжете - сезонни работници в с. Граница, са получили писма от "Оперативно-техническата група" при общината в Кърджали и при завръщането си са били взети запас. Получен е също така сигнал, че преди 10-15 дни мъж и жена, представили се за служители от общинския съвет в Крумоград,

Из архивите на ДС

15

с таксиметрова кола обикаляли селищата на Конявски район. Предупреждавали сезонните работници от техния край да се завърнат в родните си места. В противен случай 15 години нямало да бъдат приети в Кърджалийски район. В телеграмата на ОУ на МВР няма данни за взети мерки.

Анадолската агенция на 5 април т.г. е излъчила съобщение за среща на министъра на външните работи на Турция Йълмаз с делегация на Федерацията на изселническите и емигрантските дружества на балканските турци, водена от нейния председател М.Генчоглу. По време на срещата Йълмаз изтъкнал, че в продължение на четири години въпросът за положението на турците в България е поставян на различни форуми и че с протокола, подписан с българския външен министър в Белград, се пораждала възможност за срещи на двустранно равнище по този въпрос. Турското правителство и занапред щяло да отстоява последователно становището си както на двустрани, така и на международни форуми. Спирайки се на белградския протокол, Йълмаз заявил: "Ние гледаме с оптимизъм на предстоящите преговори и се надяваме, че ще бъде подобрено положението на нашите сънародници, но без да бъдат разрешени хуманитарните въпроси, които са основата на нашите отношения, не може да става дума за положителен напредък в областта на сътрудничеството". Генчоглу оценил белградския протокол като положителна стъпка за събиране на разделените семейства и изказал благодарност на турския външен министър от името на федерацията.

Отп. в 1 екз.
Разм. в 49 екз.
Изп.: Н.Пенков
Нап.: Т.Станкова-1143
07.04.1988 г.

ЗА НАЧАЛНИК НА ЦПОУ-МВР
Подполковник:
/Т.Тодоров/

185

О Т Ч Е Т

Командировката в Австрия беше осъществена от 24.II. до 3.IV.1988 г. Основните задачи бяха:

1. Подготвяне за издаване на том с османски документи, съхранявани в Ръкописния отдел на Австрийската национална библиотека. Предвижда се томът да излезе като съвместно издание на български и австрийски османисти.

2. Запознаване с нивото на австрийската османистика и тюркология и с работата на австрийските специалисти в тази област.

По т.1. Когато пристигнах във Виена А.Велков беше отхвърлил една част от работата по превода на османския архивен материал. За оставащите 30 дни се очертаваха благоприятни перспективи - налице бяха всички възможности да бъде сверена и преведена останалата част от османския текст.През деня работехме в Ръкописния отдел, сравнявахме места от текста, които не се четат на копието, преглеждахме и издирвахме нови материали, а вечерта превеждахме и печатахме на машина. В резултат успяхме да приключим на време - сложихме "последната точка" 2 дни преди отпътуването. В момента остава редакционната работа върху текста и доуточняване на някои географски названия и антропоними. Преведеният османски ахривен материал обхваща 260 страници машинописен текст.

Докато работехме бяхме в постоянен контакт с проф. А.Титце, който въпреки здравословните си проблеми се стараеше да ни оказва помощ според силите си. Австрийският учен гледа много сериозно на изданието. Когато разговаряхме за него той все казваше "нашето издание", "нашата работа". От това личеше голямото съпричастие на проф.Титце към бъдещата книга. В един от нашите разговори професорът заяви, че за да се получи едно сериозно научно издание "нашата книга" трябва да включва освен преводи

на документи, също така и текстът на арабица, преписан на машина. Велков се нае да препише за 2-3 месеца текста на арабска машина. Всъщност като се направи това, а също ако успеем да приложим и факсимилета на микрофиш, изданието ще отговаря на всички археографски изисквания за класическото издаване на османска документация, а именно: превод на документа, нормализиран текст, отпечатан на арабица и факсимиле. Това е и желанието на проф. Титце. Засега проблем е само факсимилето, което трябва да се изготви на микрофиш, за да не нарастне прекалено много обемът на книжното тяло и така да се оскъпи изданието.

Докато работехме върху превода пред нас изникнаха някои затруднения в уточняването на географските наименования. Проф. Титце веднага ни осигури съответната справочна литература. Общо може да се каже, че австрийският учен поддържаше постоянен контакт с нас, проявяваше голям интерес към съвместното дело. На три пъти ни оказа внимание като ни даде обяд, покани ни да го посетим в неговия работен кабинет и в работната му стая в Тюрколожкия институт. А.Титце прояви известно безпокойство от лошото състояние на пощенските връзки с България. Той бил изпратил на моя адрес 2 писма и последната си книга, която аз не получих. От своя страна той също не е получил моите писма, нито пък поканата за участие в Международния семинар по османистика в София. Уточнихме се за в бъдеще книгите за него да изпращаме в Българския наечноизследователски институт във Виена.

<u>По въпроса за издаването на тома османски документи.</u> Проф. Гюзелев е много ентусиазиран и желае да издаде книгата във "Витгенщайн". Той твърди, че вторият месец от престоя на Велков бил за сметка на Българския научноизследователски институт във Виена и следователно би трябвало книгата ни да излезе като издани на речения институт. Нямам нищо против издателството на Научно-

40

Архивите на ДС

изследователския институт, но съм убеден, че трябва да бъдат подирени възможности за издаване на книгата в някое западно издателство на османистична и тюрколожка книжнина. Може да се потърсят възможности при Клаус Шварц - Западен Берлин, при Х.Г. Майер - Мюнхен или пък в издателството "Брил". Така ще бъде повдигнат международният авторитет на нашата османистика, изданието ще получи международно признание и няма да има поводи да се твърди, че съставителите са преследвали с тази книга политико-пропаганден ефект.

Проф.Титце потвърди готовността си да представи книгата с един предговор, в който да отбележи, че изданието представлява началото на една бъдеща документална поредица, основаваща се на документи от архивохранилищата във Виена и София. Считам, че след предговора на австрийския професор следва да има увод, който да бъде написан от проф. Страшимир Димитров. По мое мнение в предговора трябва да бъде изтъкната научната полза и приносите на документалното издание и да бъде изказана благодарност за сътрудничеството на австрийската страна.

345

По т.2 - Сътрудничество с австрийски османисти и състояние на австрийската османистика.

Когато пристигнах на 25.II.1988 г. във Виена А.Велков все още не беше предприел някаква инициатива за осъществяване на контакти с австрийски учени. По онова време проф.Титце беше болен и Велков изчаквал пристигането ми, за да посетим д-р Петрич и Тюрколожкия институт към Виенския университет. Няколко дни по-късно А.Титце излезе от болницата и с него се уговорихме да ни представи в Тюрколожкия институт. Междувременно на прием в българското посолство се срещнах с проф. Шедлингер - настоящ ръководител на Тюрколожкия институт. Той беше много внимателен

към мен и дори сякаш бе засегнат, задето веднага след пристигането си не съм се отбил в ръководения от него институт. Уговорихме се да се срещнем. Срещата се състоя в неговия кабинет. Присъствуваше д-р Клаудия Ръомер - негова асистентка. Проф. Титце представи мен и Велков като добри специалисти османисти и се спря по-специално върху изследователската ни работа във Виена. Проф.Шедлингер прояви голям интерес към книгата,върху която работим и даде предложения как може да ни се окаже помощ по уточняването на някои географски имена, които за онзи момент не бяхме в състояние да установим по оригиналния текст. В този момент с проф.Титце предложихме да погледнем всички заедно фотокопието на документа, което беше в моята чанта, оставена в кабинета на Титце. Изведнъж проф.Шедлингер се разбърза, спомни си, че има уговорена среща и ни покани да го посетим повторно в по-удобно време. Скоро след това си тръгнахме. Когато излизахме от кабинета дочух проф.Титце да си измърмори:" Така е, когато човек подценява научната си работа за сметка на административната." По мое мнение проф.Шедлингер не пожела да погледнем заедно османския регистър, защото този вид архивна документация не му е позната, трудна е за разчитане и професорът не би могъл да се представи в добра светлина. А Шедлингер минава във Австрия и сред международните научни среди за добър специалист османист. Както по-късно ни обясни проф.Титце в Австрия няма хора, които да се занимават с изключително трудното за разчитане османско финансово-административно писмо "сиякат". Жилаещи нямало, защото обучението трае дълги години и изисква много усилия. Понастоящем в Австрия се работи върху несложни османски текстове. Голяма част от документацията в австрийските архиви обаче е тъкмо на сложното и трудно за четене писмо "сиякат". И понеже няма местни специалисти тази ценна историческа

40

Архивите на ДС

347

документация засега стои неизползувана от австрийските учени. В тази светлина трябва да се оценяват и думите на проф.Титце по адрес на Шедлингер – по негово мнение сегашният ръководител на института е пренебрегнал изграждането си като специалист османист за сметка на административната кариера. Титце може да критикува Шедлингер, защото той /Титце/ всъщност е единственият засега австрийски специалист, който може донякъде да се справи с текст , изписан на "сиякат". Това го разбрах миналата година, когато Титце беше в София и поработихме заедно в Ориенталския отдел. Тогава четохме някои документи на това писмо и австриецът изрази възхищението си от познанията на българските специалисти в този клон на османската дипломатика и палеография.

Колкото до проф.Шедлингер, неговата административна кариера в момента наистина върви добре. В политическите среди той е спечелил име на добър познавач на турската проблематика и затова го използували за консултант. От друга страна професорът е изтъкнат антифашист, лежал е по концлагерите и това допълнително издига неговия авторитет. Бях приготвил подарък за Шедлингер, който предадох в последствие на д-р Рьомер. Тя беше много притеснена и ме засипа с купища извинения. Аз й отвърнах да не се безпокои, защото ще имаме много време за срещи и разговори в София – тя ще дойде заедно със Шедлингер есента на семинара по османска дипломатика и палеография. Професорът ще присъствува и на мероприятието на Църковно-историческия институт през април в София, така че през тази година ще имаме добри възможности за контакти с австрийските учени.

Разпитах подробнопроф.Титце за дейността на Тюрколожкия институт към Виенския университет. Оказа се, че основната дейност на института се развива в полето на лингвистичните и културоложките изследвания и в преподавателската дейност. Наред с изучаването

на
турски език и литература /основната преподавателска дейност/ в института се провеждат спец.курсове по иранистика и арабистика. Водят се занятия по тюркология и по литература и култура на тюркските народи. В момента проф.Титце чете на десетина студенти курс по азербайджанска литература. Особен интерес към османистиката няма - както обясни Титце, студентите избягвали да се залавят с тази трудна дисциплина. Научен интерес към османистиката имат само проф.Шедлингел и д-р Рьомер , но както стана ясно, професионалното им ниво не е особено високо. Попитах проф.Титце кой тогава изнася лекциите по османска дипломатика и палеография - все пак студентите слушат такъв курс. Той отвърна, че институтът поддържал добри връзки с унгарски специалисти, някои от които канели на специализация във Виена. В хода на специализацията унгарските учени поемали и някоя и друга лекция по османистика.

От всички тези разговори стана ясно, че в института освен на проф.Титце не можем да разчитаме на сърудничество на други специалисти, защото те просто не притежават нужната подготовка за работа със сложна османо-турска документация, каквато предстаавлява превежданият от нас регистър.

Оставаше да се провери какво е положението при д-р Петрич. Той се издигнал в служебната йерархия и е станал зам.директор в Държавния архив. Разбира се не е станал зам.директор на целия Държавен архив - вероятно става дума за отдела за стари ръкописи. Петрич не беше получил покана за участие в семинара в София, но докато бяхме във Виена, такава покана пристигна. Той заяви ,че има голямо желание да присъствува на семинара, но все още не знае дали по същото време няма да го вземат запас. При това положение можело да му се наложи да дойде в София с известно закъснение.

40

Архивите на ДС

349

191

Петрич е много отзивчив и приятен млад човек. Веднага предоставяше исканите от нас архивни материали, правеше ни справки по каталозите. Стана ясно обаче, че и неговите познания по турски и особено по османска дипломатика и палеография не са солидни. Когато му говорех на турски той разбираше, но избягваще да говори на този език. По тая причина разговаряхме на английски. Докато четяхме османски документи Петрич не се застояваше много покрай нас, очевидно по съображения, които накараха проф.Шедлингер да се сети, че има "неотложна среща". Трябва да се изтъкне обаче, че у Петрич има стремеж да овладее дис иплината, щом изпитва такова голямо желание да дойде в София на семинара. Решихме да не притесняваме Петрич, за да не повторим "случката Шедлингер". Прецених, че на този етап е достатъчна неговата отзивчивост и готовността му да ни съдействува в издирването на османски документи.

В заключение считам, че нивото на австрийската османистика не е особено високо и австрийците има какво да научат от българските си колеги. По мое мнение има възможности за осъществяване на едно трайно сътрудничество. Доброто начало е положено с книгата османски документи от авст ийските архиви. Основната фигура в сътрудничеството на сегашният етап е проф.Титце. За съжаление той е възрастен човек, продължава да преподава в института, но вече не е директор. Може да се помисли за подписване на споразумение с проф.Шедлингер за обмяна на специализанти между ръководения от него институт и института за балканистика, например За такова споразумение може да се работивърху Шедлингер по време на двете му идвания в България през тази година.Понятно е, че за такова споразумение е нужно исъучастието на директора на Института за балканистика. Ако се осъществи едно такова начинание, може да разчитаме ние да овладеем позиции в Австрия, така както са направили унгарците.

8.

Едно предложение: През идущата 1989 г. проф.Титце навършва 75 години. Предлагам да се подеме инициатива, например от СИБАЛ за издаване на том с научни изследвания по османистика и тюркология в чест на проф.Титце. Това е практика в научните среди когато трябва да бъдат отбелязани годишнини на известни учени. Тъй като професорът е член на СИБАЛ, ръководството може да се нагърбида изпрати предложения за участие в един такъв том до чуждестранни научни работници. От българска страна също следва да участвуват двама-трима души. Ако това предложение се сметне за целесъобразно следва веднага да се пристъпи към работа, защото сроковете са многокъси.

За работата ни във виенските архиви. Тя беше много ползотворна С Велков открихме материали, които ще позволят работата ни по Възродителния процес да разшири своята география. Открихме ценни материали за изслямизация по територията на сегашна Югославия и Унгария. По този начин вече може документирано да се твърди, че ислямизационните процеси са протичали не само в България, а и по всички земи, включени някога в състава на Османската империя. Сигнатурите на документите са оставени при проф.Гюзелев и след заснимане този ценен материал ще бъде на разположение на българските специалисти. При една бъдеща добра организация на научната ни дейност можем да очакваме добри резултати от работата на българските историци османисти върху тази документация.

Освен издирването на османски регистри и друга архивна документация беше извършена усилена работа по издирването на фетви , засягащи ислямизационните процеси. Открито беше голямо количество от този ценен и полезен за Възродителния процес материал. Вече може да се помисли за подготвянето и издаването на документален том с фетви, разкриващи ислямизацията в Османската империя и

Архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

193 9.

положението на християнските народи под османска власт.

За . Беше ми възложено да уточня координатите на този турски учен и по възможност да установя контакти с него. Разпитах проф.Титце за . Австрийският учен много харесва турчина - известно време е бил асистент на Титце. Оказа се че е получил покана да чете лекции в Майнц - ФРГ през м. април т.г., след което щял да замине за Западен Берлин, за да преподава в тамошния университет. Понастоящем няма л постоянен ангажимент в Турция. Проф.Титце поддържал контакт с нег чрез писма.

На коктейла в българското посолство се срещнах с проф.Корнрумф от университета в Майнц. Той е тюрколог османист. Понастоящем се занимава с Кипър и преподава турски език в университета. Беше научил от Шедлингер за семинара по османистика в София. Каза, че ако получи покана ще изпрати свой ученик да вземе участие. Корнрумпф е настроен добре към българите и изяви желание за по-тесни контакти. Обещах да поддържам кореспонденция с него и да му изпращам трудове на наши специалисти.

В заключение: Командировката в Австрия протече изключително ползотворно.Бяха постигнати следните по-важни резултати:

1. Беше преведен ценен османски изворов материал от виенските книгохранилища с голяма полза за нашата научна дейност и за националната ни кауза.

2. Беше затвърдено планираното сътрудничество с австрийската страна по издаването на този материал.

3.. Добита беше представа за състоянието на австрийската османистика и за възможностите за бъдещо научно сътрудничество.

4.Беше издирен и поръчан за заснимане ценен и полезен за нашата работа по възродителния процес османски архивен документален материал.

11.04.1988 г.

Предал: Орон „Радкова"
Приел: ОР 8403
1.06.1988 г.

196

ЗА ЦЪРКОВНАТА КОНФЕРЕНЦИЯ "ХРИСТИЯНСКИТЕ БАЛКАНСКИ НАРОДИ ПРЕЗ ОСМАНСКИЯ ПЕРИОД "

За сполуките на конференцията няма да пиша - те са ясни и вероятно, отдавна отчетени. По-важно е да се знаят някои недостатъци на мероприятието, още повече, че те се повтарят с тези от търновската конференция.

Най-напред трябва да се изтъкне известна стихийност в научната организация на конференцията. Усещаха се усилията на организаторите да поставят на преден план ислямизацията. Разбира се, че този научен проблем следваше да бъде и беше в основата на конференцията. Нещо повече - самото научно мероприятие беше организирано именно заради Възродителния процес и трябваше да отвърне на неговите задачи. Погледнато през очите на един чуждестранен участник обаче излизаше приблизително следното:"Българите смениха имената на турците и сега са впрегнали науката да даде научно обяснение на един политически акт. Ние сме дошли на научен форум, а то излезе едно политическо мероприятие." За това говореше поведението на Шедлингер, на Херинг, подметнато беше в един мой разговор със съветските колеги.

Съвсем не става дума за това, че докладите за ислямизацията бяха много. Въпросът бе там, че разпределението им в научната програма не беше удачно. Те бяха струпани в първия ден. А беше нужно между докладите за ислямизацията да има изложения, засягащи други аспекти от съдбата на балканското население под османска власт. Веднага може да се възрази, че турците не са толкова предпазливи в своите "научни" мероприятия и защо тогава ние трябва постоянно да се съобразяваме с най-различни обстоятелства? Да, но на турските

Архивите на ДС

мероприятия се гледа с недобро око извън Турция. Затова тези мероприятия са без международно участие и една от главните причини е, че на тях открито се прави пропаганда и политика, а не наука. Един уважаващ себе си научен работник не би заложил авторитета си, участвувайки на такива сбирки, каквито са турските. Друг е въпросът, че много чужди научни работници правят "мили очи" на турците, заради достъп в османските архиви.

Обстоятелството, че нашето научно мероприятие беше уважено от солидно международно присъствие говори, че науката ни има добра репутация извън граница. И вместо да се затвърди това положение и от тази позиция да се работи в полза на Възродителния процес, бяха допуснати псевдонаучни изтъпления, в резултат на което проф.Шедлинге демонстративно напусна залата. Става дума за изявлението на Йоно Митев, че ислямът бил просташка религия, достойна само за негрите. Такива изявлелния, дъхащи на расизъм, нямат място на научно мероприятие.

Още нещо свързано с научно-организационната страна. Нужно беше да се направи по-стриктен подбор на докладите, тъй щото да не предъвкваме пред света отдавна известни и дори отречени неща. За участие бяха поканени изтъкнати специалисти и познавачи, а някои докладчици от наша страна разпалено четоха пред тях доклади, подготвени от учебници и христоматии по история. Едва ли може да се утвърждава, че в Османската империя е имало ислямизация с единственото доказателство - "Исторически бележник" на поп М.Драгинов . Как можем да очакваме, че ще се погледне сериозно на нашите аргументи, а от там и на историческата ни наука, щом боравим в голямата си цялост с аргументи без сериозна доказателствена стойност. Същите

Из архивите на ЦС

неща се говореха и писаха преди 20-30 години, същите се повтарят и днес – в новите условия. При това положение не може да се каже, че ще "стреснем" турските историци и политици. Безспорен успех беше, че на конференцията имаше широко международно участие и от това на турската страна няма да й е хубаво. Трябва да си зададем обаче въпро – с какъв багаж изпратихме нашите чужди гости? Ще имат ли те желание да дойдат още веднъж у нас? Проф. Шедлингер напусна последното заседание и повече не се видя - замина си без да се сбогува. Същото се отнася до проф. Херинг. На екскурзията М.Урзинус имал бедата да влезе в "научен" спор с разгорещен познавач на поп Драгиновия исторически бележник. Наложило се да се извинят на чуждестранния гост, но дали това е било достатъчно, за да се заличи неприятното впечатление? Мисля, че по този начин не се печелят привърженици и приятели.

Още няколко бележки от този характер. Неудачна беше изложбата "Геноцид". Организаторите бяха забравили, че няма специалист, който да работи с Османската империя и Турция и да не познава изнесения на изложбата снимков материал. На конференцията бяха дошли научни работници, а не представители /както обичаме да казваме/ на "широката общественост". Съвсем излишно беше на вниманието на тия хора да се натрапват добре известни им неща. Хората възприеха изложбата като "агитация и пропаганда" и не й обърнаха внимание.

И още една слабост. Става дума за кръглата маса. Това мероприятие мина вяло, без да се завърже научна дискусия, обмяна на мнения, възгледи. Липсваше аниматор от наша страна, който да направля ва работата на кръглата маса, да поставя на вниманието проблеми за дискусия. Ръководството на Шиваров се изчерпваше с подканяне на

41

199

гостите да се изказват. Болшинството не пожелаха. Правя всички тези бележки, защото впечатлението ми от всички успешни международни мероприятия, на които съм присъствувал е, че те са много добре режисирани от началото до края. Това е не само въпрос на добра организация, а и на отговорност пред задачите, които организаторите преследват с дадено научно мероприятие. В нашият случай се наблюдават една благоприятна и една неблагоприятна тенденция. Благоприятната: България е в състояние да организира международни научни мероприятия по проблемите на османското господство на Балканите. Следователно нашата наука има авторитет и не е в изолация, както се ще на турците. Неблагоприятната: все още не сме в състояние да използуваме добрите възможности пред нас. Научната организация не е на наеобходимото ниво, получават се недоразумения, които могат да отблъснат хората от нас.

Още веднъж искам да подчертая, че тук се спрях само на забелязаните от мен слабости на конференцията. Мероприятието си имаше свои достойнства, но по мое мнение една такава справка не е място за хвалби.

23. V. 1988 г.

355

Архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

20

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София
Рег.№ 8789, екз.№ 1
09.06.19 88 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

ДО
НАЧАЛНИКА НА ЦИОУ
ГЕН.-ЛЕЙТЕНАНТ ВАСИЛ ГЕОРГИЕВ

С П Р А В К А

12290 9.6

ОТНОСНО: Дейност на Турция срещу възродителния процес в НРБ за периода 3-9.VI.1988 г.

През изтеклата седмица турските СМИ отделиха централно място на срещата на министър П. Младенов с турския министър-председател Т. Йозал, състояла се в Ню Йорк по време на специалната сесия на ООН по разоръжаването.

Акцентира се върху изненадващия характер на срещата. Тя се състояла по предложение на българската страна и била за първи път на такова високо равнище след подписването на Протокола от Белград. П. Младенов отправил покана до Йозал да посети България и му предал "послание на добра воля" от др. Т. Живков. Йозал отговорил, че има желание да посети София, но това може да стане, след като бъде постигнато "развитие в решаването на хуманитарните въпроси между двете страни".

Както преди тази среща, така и след нея зам.-министърът на външните работи Н. Кандемир в среща с българския министър на външните работи обсъдил възможностите за конкретни стъпки в дву-

Из архивите на ДС

357

странните отношения. Във връзка с това интерес представлява кореспонденцията на вестник "Хюриет" от 5 юни т.г. По повод на тези срещи се подчертава, че на дневен ред бил въпросът за смекчаване отношението към "сънародниците" в НРБ и даже било възможно на определен брой "сънародници" (сочи се числото 1500) да бъде разрешено да се изселят в Турция. При такова развитие на нещата се изразява надежда, че посещението на Т. Йозал в София ще се осъществи.

По време на престоя си в Ню Йорк Йозал присъствувал на прием в Турския дом, където се срещнал със семейството на Зелиха Ферадова, която с разрешение на българските власти замина при съпруга си в САЩ. Някои от вестниците поместват снимки на Йозал с осемдесетгодишната Ферадова.

През периода вестник "Терджуман" публикува поредните си антибългарски материали. В броя от 3 юни е поместена рецензия на Атилла Четин за книгата на Тюркер Аджароглу "Наръчник на турските местни имена в България". Аджароглу бил награден в България със златен медал по случай нейната 1300 - годишнина, но през 1985 г. "демонстративно" върнал медала.

В първата глава на наръчника, озаглавена "От първите български ханства до политиката на побългаряване", се давала панорама на "турското присъствие в България". Поместени били около 5 хиляди имена на населени места в България, ясно показващи това присъствие.

В края на рецензията Четин предлага книгата да бъде преведена на западноевропейски езици и разпространена в чужбина, тъй като тя била надеждно "научно" средство за борба с българския "шовинизъм и тероризъм".

Същият вестник,от 7 юни, съдържа резюме на статия за българските мюсюлмани, отпечатана в излизащото в Лондон седмично списание "Ел Муслимун". В статията се твърди, че българските власти затворили джамиите и мюсюлманите в малките села били принудени да "открият тайно джамии и места за богослужение".

22

В НРБ бил завършил процесът за промяна имената на мюсюлманите с християнски. Българите водели политика на прекъсване връзката на мюсюлманите с ислямската религия. Властите знаели за тайно функциониращите места за религиозни служби, но не посягали на тях, за да не"избухне голямо недоволство". Въпреки всички ограничения, двата милиона "турци" в България досега успели да запазят религията си - завършва статията.

Не бе отмината и "спортната тема". Вестник "Хюриет" от 8 юни съобщава за започващия нов тур от преговори между ръководителите на спорта на България и на Турция. Тема на разговорите в София щяла да бъде разрешаване от българска страна на борците-бегълци от България Иляс Шюкрюоглу, Рахми Хараноглу и Юксел Динчер да се състезават от името на Турция на Сеулската олимпиада. Голяма била вероятността да бъде разрешен положително въпросът, по който вече имало предварителни разговори.

9.06. 1988 г. НАЧАЛНИК

С о ф и я

Изг. 068008 - 158656
Нап. ЕН/ А-1074

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

40 28

М.Вн.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София
Рег. № 10505, екз. № 1
7 VII 1988 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

ДО
НАЧАЛНИКА НА ЦИОУ
ГЕН.-ЛЕЙТ. ВАСИЛ ГЕОРГИЕВ

МИНИСТЕРС... АЬОТИ
Вх. № 14050 от 7.7 1988 г.

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Дейност на Турция срещу възродителния процес за периода 1.VII. - 7.VII.1988 г.

Във връзка с наближаващия втори кръг на българо-турските разговори през изтеклата седмица турските СМИ засилиха рязко пропагандната кампания срещу НРБ. Основна тема, както и досега, е "насилията върху турското малцинство".

Вестник "Джумхуриет" от 1 юли съобщава за речта на турския президент К.Еврен в Института по изследване на Близкия изток в Ню Йорк. Еврен се спрял на редица международни проблеми. В раздела за отношенията на Турция с нейните съседи той заявил, че по въпроса за положението на 1,5 млн. "турско малцинство" България

едва отскоро се съгласила на преговори. Истинските намерения на НРБ щели да проличат именно на тези преговори. Турският президент призовал всички страни и международни организации да следят този въпрос.

Вестник "Търкиш дейли нюз" публикува собствения материал "Вторият рунд на турско-българските преговори през юли т.г.". Според отговорен служител на Министерството на външните работи на Турция, настоящите двустранни разговори имали за цел разрешаването на съществуващите проблеми между страните и най-вече свързаните с "турското малцинство в България". Единствено напредъкът по хуманитарните въпроси можел да доведе до такъв в икономическата област.

Явна инсинуация е кореспонденцията на Доган Улуч от Ню Йорк "Българска засада срещу турчин в САЩ", която бе поместена във вестник "Хюриет" от 3 юли. В нея се твърди, че лицето Реджеб Кадироглу, имащо роднини в България, било нападнато в Чикаго от три въоръжени лица, които го ранили. По мнението на органите на ФБР имало съмнение, че похитителите са "български агенти". Кадироглу обяснил, че нападението било осъществено след спор във връзка с "насилията върху българските мюсюлмани".

Същият вестник от 5 юли предава информация на Емин Йозгьонюл за разпространен доклад на Организацията "Международна амнистия". В доклада се констатирали "продължаващите насилия върху турското малцинство в България": Забранено било говоренето на турски език, като на говорещите се налагала глоба от 5 лв; не било

разрешено обрязването на момчета-мюсюлмани и на нарушителите се издавали присъди до 5 години затвор и глоби от 1000 лв.; жените не можели да се движат на обществени места с шалвари; радиоапаратите на населението били иззети, за да не се слушат турските радиостанции.

Българските органи за сигурност насила заставяли гражданите-мюсюлмани да носят документи за самоличност с новите имена. Неподчиняващите се търпели санкции, включително били наказвани с арест.

"Международна амнистия" разполагала със списък на около 250 арестувани, съдени ли намиращи се в затвора лица. Освен това около 100 души били убити за съпротива срещу властта, а близките им изпратени в лагери.

Особено злостна и изпълнена с неприкрити заплахи е статията на Исмет Йозкан "Какво иска да прави България", публикувана във вестник "Сон Хавадис" от 5 юли. Наред с упражняваните методи на "нечовешки натиск върху турското малцинство" България засилвала и пропагандата си срещу Турция. Дори "гъвкавият" подход на турското правителство към събитията и всичките му прояви на добра воля не довели до промяна в поведението на българските власти към "българските турци" и в позицията им по двустранните отношения. Доказателство за това бил филмът "Време разделно", който се прожектирал от март-април насам из цяла България, като населението било принуждавано насила да го гледа.

На тази база авторът се опитва да внуши, че въпросната антитурска кампания щяла да вкара двустранните отношения в "задъ-

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

31

нена улица". Тя щяла да повлияе както на добрата атмосфера, създадена в Белград, така и на бъдещите събития. Досегашното развитие показвало, че българското ръководство било подписало Белградския протокол само с пропагандна цел. Ставало ясно, че вече е недостатъчна кампанията на Турция на международни форуми срещу НРБ.

Вместо заключение Йозкан отправя два въпроса, разкриващи кой всъщност стои зад писанията му - "Ще може ли Турция пак едностранно да продължава да остава вярна на спогодбите?" и "Турското ръководство още ли е привърженик на продължаване отношенията с България в рамките на съществуващите спогодби?".

07.07 1988 г.

София

Изг.069318 -158656

Нап.МТ/А-1354

НАЧАЛНИК

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

38

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София

Рег.№ 12560, екз.№ 1
04.08 19 88 год.

ДО
НАЧАЛНИКА НА Ц И О У
ГЕН.-ЛЕЙТЕНАНТ В. ГЕОРГИЕВ

МИНИСТЕР... АБОТИ ...ИЕ
Вх.№ 16248 от 5.8 19 88 г.

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Антибългарски публикации в Турция за периода 28.VII. - 4.VIII.1988 г.

В-к "Нюзспот" от 23 юли т.г. публикува информацията "Потискането на турците в НРБ продължава". В нея се съобщава, че в Ню Йорк бил разпространен докладът на контактната група на Организацията "Ислямска конференция", посетила миналата година България за запознаване с положението на "българските турци". В доклада се констатирало, че на "турците в България" било забранено да използват собствения си език и да съхраняват културното си наследство. Контактната група призовавала ислямските страни да предприемат действия срещу България за спиране "потискането на турците" и обвинявала българските власти в изопачаване на действителността.

В-к "Терджуман" от 28 юли съобщава за пресконференцията на турския министър-председател Т.Йозал, дадена в Саудитска Арабия преди отпътуването му за Турция. По въпроса за българо-турските отношения той заявил: "Ние искаме добри отношения с НРБ, но трябва да бъдат гарантирани правата на живеещите там мюсюлмани. По този въпрос ние очакваме помощта на братските ислямски страни".

Същият вестник съобщава за пътуването на група турски работници от ФРГ за Турция през България. На един паркинг близо до София те били приветствувани от "българския турчин" Иляс. Той им съобщил, че въпреки продължаващите насилия, "българските турци" нямало да се откажат от турския си произход, с който се гордеят. Той лично бил готов да избяга по всяка време в Турция. Иляс поискал касети с турска музика, тъй като изпитвал носталгия по нея.

В-к "Хюриет" от 30 юли публикува коментара на Азис Уткан "Фиаско със София". В него се казва, че след подписването на Белградския протокол не бил отбелязан напредък по хуманитарните въпроси, а последните преговори с България завършили с пълно фиаско. Сега Турция предприемала инициативи за поставяне въпроса за "българските турци" на международната арена. Този нов момент в позицията на Турция проличал в интервюто на Т. Йозал в Саудитска Арабия, в което той призовал ислямските страни да подкрепят политиката на Турция спрямо България.

В-к "Миллиет" от 1 август помества материала на Ерджюмент Ишлейен "Ето мафията на цигарите "Марлборо", илюстриран с карта на българското Черноморие. Съобщава се, че ежегодно НРБ

Архивите на ДС

40

изпращала по контрабанден път в Турция цигари на стойност няколко милиарда турски лири. Установено била, че с тази дейност се занимавали 12 семейства мафиози, начело на които стоял живеещият в разкош в България Хикмет Севджан. В сътрудничество с него работели още сириецът Гази Джюджю и иранецът Шабан Везир. Цигарите се прекарвали с моторници от Варна и Бургас до пунктовете Шиле, Харамидере и Сарай - Лозенградско.

В-к "Тюркие" от 2 август съобщава, че четирисерийният филм "Белене" щял да бъде излъчен по турската телевизия през октомври т.г. Постановчикът на филма Хюсеин Карабаш заявил, че за производството на филма били изразходвани около 1,5 млрд. т.лири. Целта на филма била да покаже на целия свят "насилието на българите върху българските турци". В сценария били включени епизоди от живота на очевидци и преживели "събитията в България". Във филма били показани "страшни сцени от живота в трудовите лагери".

365

04.08. 1988 г.
София
Изп. 0610236 - 123675
Нап. СГ/А-1539

ЗАМ.-НАЧАЛНИК НА ПГУ-ДС
Полковник:

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Строго секретно!

158

МВР
ОПЕРАТИВНО – ТЕХНИЧЕСКО У–НИЕ
П К
Рег. № 2381, екз. № ед
09 12.88 год

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
ЦЕНТР. ОПР. У-НИЕ
Вх. № 25116 от 12.12.88 г.

ИНФОРМАЦИЯ

ОТНОСНО: Обстановката в страната отразена в кореспонденцията по турска линия за периода 01 - 30.XI.1988 год.

През отчетния период в Направление ПК - турска линия преминаха и бяха обработени 12124 изходящи писма т.е. има увеличение в сравнение с м.октомври с 2917. Двойно е увеличен броя на писмата с коментар по изселването - 1784 или 14.7% от общия поток. Би трябвало обаче да се подчертае, че в този процент влизат и кореспонденти, които увлечени от общите настроения коментират с близките си от Турция тази злободневна тема, но не показват горещо желание непременно да заминат там. Ето няколко примера от тоя род:

"Имам молба, говорете, разберете се с Али. Тук се говори, че който има син, дъщеря там ще го изпратят от тук. Какво да правим, да дойдем ли или да не дойдем? Чакаме отговор от вас. Имаме право да попитаме... Чакаме отговор, ако кажете не идвайте, да не си разваляме мястото...." пише от Провадия до от Истанбул.

"... Какво ще стане с нашето положение? Ще изпратят тези, които са самотни. Съобщили са на една жена, че в скоро време ще отиде. Ако има начин, уредете работата на баба /майка/, тя да отиде. Има закон за тези, които са останали сами..."
от с.Жиларци, Толбухински окръг до от Ескишехир.

В някои писма прозира дълбокото недоверие на българите с мюсюлманско вероизповедание,че това за което толкова много се говори би могло да се осъществи. Много често употребяват изради от рода на "разчитаме на вас" и "единствената ни надежда сте вие".
от с.Равнец, Шуменски окръг до

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 5
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 29.10.2013г. Секретар:

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г.Секретар :

от Истанбул "...Тук нашите говорят разни работи. Щяло да има изселване. От 2-3 години щях да си правя къща, но няма вяра да започна. Кажи ще излезе ли нещо от тази работа?..."

от Шумен до от Гебзе.

"... Нашият живот минава с приказки за изселване. Няма клон, на който да се захванем. Няма изход... От нашата махала пуснаха много хора във вашата страна, но дано и на нас се падне... Повече да не пиша, защото не е наша работа, а работа на държавата.

Само в 18 писма се забелязват силните националистически позиции на кореспондентите.

"... Лежах в затвора, но заради народа си ще вървя срещу куршумите. Нито деня ни е ден, нито нощта - нощ. Жалко за децата ми... По-добре да ме изправят до стената, това живот ли е? Нито сватбата сватба, нито празниците, нито работата...."

от Опака, Търговищки окръг до от Маниса. Изпратено на МВР Търговище.

"... Ние станахме българи и вие ни забравихте. Ние си дадохме имената, но не и сърцата" уверява от Браничево роднините си в Истанбул.

"... Колко бързо живота ме похаби... Сега от очите ми тече кръв... Бях като пролет, а сега се завърнах към зимата..." се оплаква от Сухиндол, Силистренски окръг до Фехим Джелилоглу от Истанбул.

С приповдигнат тон пише за красотите на Турция от с.Зайчар, Бургаско до от Ялова "... Виденото от мен някога там, тази красота не ми излиза от ума. Да даде аллах и на нас да ни се усмихне късмета да живеем в тази хубава страна... Огън пада върху два милиона турци, но ще дойде време пожарникари да гасят този огън. Аллах да е на помощ. Ние турци сме се родили и турци ще умрем..." Писмото е изпратено на МВР Бургас.

Много вълнува кореспондентите и това с какъв багаж биха могли да се изселят - позовават се на различни слухове, изказват мнения.

А от Чайка, Варненски окръг е категоричен - ако не им се разреши да вземат всичко, което притежават тук, няма да тръгнат за Турция. Писмото е до

от Истанбул, от който на 18.06.1988 год. е засечен материал

с подстрекателско съдържание. Двете писма са изпратени на 06.04. за оперативно ползване.

Само от с.Богров, Русенски пише открито, че няма намерение да се изселва. "... и да отида с какво ще правя къща? Тук си имам, там какво ще правя? Без пари не се живее... "

По повод проверката и задържането на писмата сем. от Севлиево пишат на роднини в Анкара "... Черният неверник много се страхува и даже не ни пуска писмата...". А от Дулово предупреждава от Истанбул "....Отворили са писмото и на няколко места е залепено... Не пиши нищо в писмата! Ние всичко научаваме..." Явно това е констатация и на други кореспонденти, затова те се опитват да коментират с недомлъвки и условности - затова броя им е увеличен на 283, при 144 за м.октомври и 63 за м.септември. А 1/5 от писалите от Кърджалийски окръг пускат писмата си в други доста отдалечени райони на страната - Видин, Шумен, Варна, Габрово, Русе, София и Пловдив.

От информационната система се установи, че през м.ноември 901 кореспонденти са коментирали в един или друг аспект проблеми по изселването, а 884 са изпратили списъци.

Поради големия брой изходящи писма с коментар в Шуменски, Разградски и Търговищки окръзи временно беше преустановено влагането им в АИС.

В районите с компактна маса българи-мюсюлмани има увеличение на процента на коментар: Търговищки окръг - с 15.4%, Варненски - с 12.4, Шуменски - 10.4, Разградски - с 9.2, Русенски - с 7.9, Кърджалийски - с 7.2, Старозагорски - с 6.7. В Силистренски, Толбухински, Бургаски и Сливенски окръзи увеличението е незначително. Коментар няма в Ловешки, Врачански, Михайловградски, Видински и Перн ишки окръзи, но пък там броя на изходящите писма беше незначителен за месеца - общо 89.

От 52 селища в различни райони на страната съобщават, че са слушали ТРТ. И в коментарите си по изселването кореспондентите се позовават на изказванията на турски правителствени лица, журналисти и специалните емисии, които са пропити от силен пропаганден дух.

В резултат на работата по изходящата кареспонденция бяха изпратени 71 писма на оперативните поделения за ползване. От тях

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г. Секретар :

4 161

57 са с коментар по изселването и възродителния процес. Изпратена беше и информация за обстановката в Кърджалийски окръг на МВР Кърджали, 06.04 и Инспекторат МВР.

През м.ноември преминаха и 7499 входящи писма. От тях 1255 бяха подстрекателски - 16,7%. Тези цифри показват, че няма съществено изменение от състоянието на входящата кореспонденция от м.октомври, когато цифрите бяха 6,800-1,064 -15,6%. Най-голям е броя на тази категория писма от Истанбул-351 и от Бурса, където изселниците са организирани в антибългарски дружества. Турските кореспонденти най-често предупреждават родните си "да бъдат нащрек", за да не изтърват момента, да не строят жилища, да не купуват нищо, а да превърнат левовете в марки, тъй като те сега били най-ценни. Много често като окуражителен пример се сочи случая със семейството на Наум Шаламанов- изпращат се изрезки от вестници. Пише се за изказванията и предстоящото му пътуване в различни страни с цел- освобождаване на "братята турци" от България. Преминаха 4 материала от родните на Наум, които уведомяват близките си в България, че са пристигнали благополучно и се чувстват добре. А един кореспондент от Бурса, след като описва официалното посрещане на сем. Шаламанови от Кенан Еврен и Тургут Йозал съобщава, че в центъра на Бон имало изложба за "зверствата", които българите са извършили над турците в България."

Проявява се и една по-умерена категория кореспонденти, които въпреки голямото си желание да се съберат с родните от България разкриват опасенията си, че живота в Турция няма да им бъде много лек. Недоволство от турската действителност изказват много изселили се от България лица.

".....Ние дойдохме тук заради децата. Мюсюлманството съществува при вас, а не тук. Тук са по-лоши от неверниците. Голи и боси... пише от Текирдаг до от с.Руйно, Силистренско. /изпратено на ПГУ.08/

".....Човек като е жив и здрав и като се разболее се лекува безплатно и децата му учат безплатно, и си има един хубав дом, и една сигурна и хубава работа, какво друго може да иска на този свят. Това, което писах не се намира тук при вас. Гледай да не се разболееш-олеле мале. Тази година тук от село само 7 ученика ходят в града да учат 8 клас..." от Измир до ПК-42, Попово/изпратено на 6.4.1./

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 29.12.2011 г. Секретар:

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г. Секретар :

5. 162

също се оплаква от тежкото си материално положение, след смъртта на нейния съпруг. Моли баща си от с.Бонево, Толбухински окръг да й изпраща парична помощ, за да може да преживее.

Подател от Истанбул пише до Радио-София, че е много трудно за турския работник да преживява с малките заплати и непрекъснато растящите цени на стоките от първа необходимост. А ако искали стачка или повишение на заплатите, господарите ги заплашвали с уволнение.

от Текирдаг предупреждава роднините от с.Вокил, Силистренски окръг "...Изселилите се в Турция съжаляват. Вече 11 години сме "момчета за всичко". Гледайте си спокойствието, за да не съжалявате като нас..."/изпратено на ПГУ.08/.

С много силни думи пише за живота си там и от Истанбул "...пиша ти за първи път от 9 години...Много години се чувствувах като притисната в капан. Психиката ми беше страхотно поразена...В един 9 милионен град като Истанбул...Порой от народ и коли. Богати-бедни, силни-слаби, милионери-просяци и.....Всяка стъпка е пари..." /изпратено на 06.04/.

В резултат на анализа на входящата кореспонденция бяха изпратени 60 материала с оперативно-интересно съдържание на централните и териториални поделения за ползуване. На Ръководството на управлението и на 06.04 беше изпратена справка относно новите моменти констатирани при контрола на входящия поток от Турция. В нея са посочени отделни случаи, в които има своеобразно тълкуване на изселническия въпрос. Отбелязва се като момент и подетата в Мюнхен кампания по повод задържането на писмата от България за ФРГ. Към справката са приложени и декларации за гостуване, в една от които за родствени връзки са посочени: баща - с българско име и майка - с турско арабско име.

От анализа на кореспонденцията се налага извода, че в някои окръзи: Разградски, Шуменски, Кърджалийски и Търговищки има двойно увеличение на писмата с коментар, докато в Силистренски окръг то е незначително.

Всички изходящи материали с коментар по изселването, списъци за изселване, или негативно отношение към възродителния процес, както и входящите написани в подстрекателски дух са задържани и

Архивите на ДС

6. 163

изпратени на оперативните поделения за ползване.

ПРИЛОЖЕНИЕ: 67 л. - разпечатка от АИС"В" на ВГУ.04
67 л. - - " - на 06.04
67 л. - -"- на Инспекторат МВР
- Списък на селищата, за които е известно, че слушат и гледат ТРТ.

Отп.единств.екз.
Екз.единствен на ЦИОУ
Доразмнож. в 04 екз.
№ 1 - ВГУ.04
№ 2 - 06.04
№ 3 - Инсп.МВР
№ 4 - КД
Изп.- Коларова
Нап.- Михайлова
София,06.12.1988 г.

НАЧАЛНИК НАПРАВЛЕНИЕ ОТУ - ДС

ПОЛКОВНИК: _____

Из архивите на ЦС

169

С П И С Ъ К

На населените пунктове, от които е слушано турското радио.

РАЗГРАДСКИ ОКРЪГ -Тодорово, Ясеновец, Владимировци, Лъвино, Белинци, Хума, Раковски, Езерче, Беловец, Самуил.

ПЛОВДИВСКИ ОКРЪГ --Асеновград, Долни Воден.

КЪРДЖАЛИЙСКИ ОКРЪГ -Ардино, Бял Извор, Горна Крепост, Горски Извор, Джебел, Загорско, Калайджиево, Ленище, Миладинов(Момчилград, Моренци, Птичар, Сватбаре, Синчец, Слънчоглед, Стари гал.

СТАРОЗАГОРСКИ ОКРЪГ -Асен.

РУСЕНСКИ ОКРЪГ -Малко Враново.

БУРГАСКИ ОКРЪГ -Зайчар, Карагеоргиево, Планиница, Ясеново.

ВАРНЕНСКИ ОКРЪГ -Венелин, Доброплодно, Медовец, Партизани, Черноок.

ТОЛБУХИНСКИ ОКРЪГ -Зърнево, Соколово, Черна.

СИЛИСТРЕНСКИ ОКРЪГ -Бистра, Босна, Вокил, Главиница, Дулово, Колобър.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО !

М-ВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ОТДЕЛ „ЗАТВОРИ"
Рег. № Д-622 екз. № 1
София, 08.12. 1988 г.

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
ЦЕНТР. ИНФ. ОРГ. У-НИЕ
Вх. № 25114 от 12.12.1988 г.

ИНФОРМАЦИЯ

ОТНОСНО: Получени по-характерни сигнали по линия на Държавна сигурност в отдел "Затвори"-МВР за времето от 01 до 30.11.1988 година.

I. Възродителен процес

1. В затвора Пазарджик л.с. казва, че най-важното противоречие между СССР и САЩ е въпроса за правата на човека. "Социалистическите страни трябва да се съобразяват с тези изисквания, защото народните маси негодуват". В България според него политиката на партията за преименуваните се променя. Имал информация от майка си, че предстои изселване в Турция на лица, които имат роднини там. Смята, че от затворите ще бъдат освободени много преименувани, за да заминат за Турция. Такова е мнението и на другите лишени от свобода по глава I от НК. Това им дава импулс да проявяват твърдост в поведението си пред администрацията на затвора. В последно време те се опитват да осъществят по-тесни контакти помежду си. се явява като обединяващ център.

2. В затвора Пловдив л.св. с възстановени имена и други говорят против социалистическия строй у нас, като хвалят "добрите условия и истински демократизъм и хуманизъм" на турското правителство и въобще на капиталистическите страни. Гледайки новините по телевизията постоянно реагират и заявяват, че всичко било чиста

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 29.10.2013г. Секретар:

Из архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 28.10.22 г. Секретар:

пропаганда. Това което съобщава нашата преса за турските затвори и репресиите на турското правителство спрямо кюрдите било чиста лъжа, за да се спаси "турското население в България". Говорят за вълненията в Армения, Полша и други социалистически страни, като прогнозират, че и тук ще пламнат такива в най-скоро време.

Според лишения от свобода , служителите от държавния апарат на всички нива са силно корумпирани и като пример посочва следователя си, който му искал подкуп във вид на валута за да го оправи. Изказва неодобрение към възродителния процес. Прави сравнение между нашите и турските затвори, като казва, че затворниците в България са съвременни роби, които държавата използва безплатно и затова са големи присъдите у нас "за да могат по-дълго да ни използват,а условията са по-лоши от кучешки".

3. В затвора Стара Загора лишени от свобода с възстановени имена правят вражески изказвания срещу България и СССР. Най-важната новина за тях била изселването. Нашта страна се била договорила с Република Турция по този въпрос. В районите с компактни маси лица с възстановени имена се правели събрания на които се питали кои искат да заминат за Турция и кои от тях имат близки там. За посещението на Кенан Еврен в ГФР казват, че той ще постави пред Хелмут Кол да упражни натиск срещу българите за по-бързо решаване на"турския въпрос"в България. Говорят за антисоциалистическа демонстрация в Чехословакия. Лишения от свобода

казал, че и тук трябвало това да стане, но по-добре че започнало изселването. За преустройството и демокрацията в България говорят, че нищо не се е променило, всичко тъпчело на едно място.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ "ЗАТВОРИ"-МВР
ГЕНЕРАЛ-МАЙОР
/ Х. ДАМЯНОВ /

237

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София
Рег.№ 1920, екз.№ 1
08. 02. 1989 год.

УТВЪРЖДАВАМ,
Зам. НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС
Полковник:
София, 7.11.1989 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Командировка на ОРЦв.Начев и ОРОН"Радков" в гр.Шумен

Във връзка със задачата на отдел 14,ПГУ-ДС за научно-пропагандно обезпечаване на възродителния процес у нас от особено значение са наличните в НРБ оригинални османо-турски документи,голяма част от които са в НБКМ,но все още в различни музеи и библиотеки в страната има неизследвани и дори неоткрити документи и материали по възродителния процес.По сведение на ОРОН"Радков" и СС"Михаел"-на ръководство в отдел 14,ПГУ-ДС,при ремонт и реставрация на джамията в Шумен в медресето са открити големи количества от оригинални османо-турски документи,които се нуждаят от подходящо съхранение,подреждане,анотация и преценка за пригодността им за ползване по възродителния процес.

Във връзка с това има договорка с ОРОН"Радков" след завръщането му от специализация да замине за няколко дни до Шумен,за да прегледа и прецени наличната документация.Тъй като това означава едно сериозно времево отлагане а документите могат да бъдат унищожени,разхвърляни и т.н.

П Р Е Д Л А Г А М:

1.Да бъде командирован ОР Цв.Начев в ОУ-МВР,гр. Шумен,с цел да организира опадването на документите,пренасянето им в подходящо хранилище и осигуряване на помещение за работа върху тях на ОРОН"Радков".По време на команди-

ровката си ОР Начев да проведе среща с ОР от ОУ-Шумен за уточняване на възможностите по провеждане на СМ по възродителния процес, предложено от него на територията на ФРГ и създаде условия за съвместна работа на техен СС и СС на отдел 14, ПГУ-ДС по подготовката и провеждането му при евентуално ползване на шуменските документи и материали.

2. След специализацията си в Гърция ОРОН "Радков" да бъде командирован до Шумен за работа по новооткритите документи.

Предлага,
ст.л-т: [signature]
/8828/

Отпечатано в 1 екз.
№1-кд
Изп. и нап.: 14-8828
София, 7.02.1989 г.

1. Сбор XI отдел да се поиска надзора от ОУ-Шумен за документите!
2. Съгласен съм с предложенията!
[signature]
70289г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

40

СТРОГО СЕКРЕТНО!

1

МВР
ВТОРО ГЛАВНО У-НИЕ – ДС
Рег. № 4954 Екз. 1
23 02 89 19 год.

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР РАБОТИ
ЦЕНТР ИНФ. ОРГ. У-НИЕ
Вх. №3850 от 15 - 3 1989 г.

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Изпълнение на мероприятията, залегнали в Целевата програма за усъвършенствуване борбата на органите на ДС срещу разузнавателните органи на Турция през 1988 год. и някои нови моменти в подривната дейност на противника против НР България

Утвърдената през декември 1987 година Целева програма има за задача да обедини агентурно-оперативната работа на централните и териториалните поделения на МВР по турска линия, да преодолее разпокъсаното използуване на силите и средствата на ДС и да организира провеждането на единна контраразузнавателна дейност срещу турските специални и подривно-пропагандни органи и организации и протурските националисти в страната.

В нея е отредена водеща роля на активните мероприятия, насочени към:

- Създаване на условия за оперативен подход и вербовки на кадрови разузнавачи и установени агенти на противника с цел проникване в неговите специални органи и прикрития;

- Укрепване на агентурния апарат, разстановка и подготовка на наши проверени агенти за подстава на турските специални служби с цел създаване на възможности за провеждане на оперативни

2

игри и дезинформационни мероприятия, чрез които да се въз-действува изгодно върху формирането на стратегията и тактиката на провежданата срещу НРБ шпионска, подривно-пропагандна и разложителна дейност и за подпомагане на партийната политика в утвърждаването на възродителния процес;

- Изграждане на надежден агентурен апарат, годен за своевременно разкриване, предотвратяване и пресичане на шпионската, диверсионно-терористичната и морално-разложителната дейност на протурските националисти в страната и за набиране на изобличителна документация за подстрекателската роля на турската държава, която при необходимост да се използва за нанасяне на ответни удари, провеждане на контрапропагандни мероприятия и др.

За подобряване и съгласуване на работата в борбата срещу турското разузнаване беше създадена работна група, оглавена от първия заместник-началник на ВГУ-ДС, включваща представители на всички централни оперативни поделения на ДС. На нейни заседания се разглеждат конкретни организационни въпроси, свързани с провеждането на настъпателни мероприятия по различните канали на проникване, съобразено с особеностите на политическата и оперативната обстановка.

През 1988 година турското правителство и неговите специални служби продължиха активната си дейност за по-нататъшно идеологическо и разузнавателно проникване в нашата страна, като главните им усилия бяха насочени към забавяне развитието на възродителния процес.

Двустранните договорености в Белград за постепенно преодоляване на напрежението между двете държави и започналото изпълнение на споразумението за събиране на разделените семейства

Архивите на ДС

бяха представени от турската администрация и широко разгласени чрез средствата за масова информация като успех на тяхната страна, постигнат в резултат на системния и масиран натиск срещу НРБ. Беше декларирано многократно, че "този натиск ще продължи до пълното възстановяване на малцинствените права на турците в България, включително приемане на спогодба за свободно изселване". Турция не можела да поеме никакви ангажименти да не поставя този проблем на международните форуми и сега повече от всякога се нуждаела от подкрепата на своите съюзници.

В изпълнение на тези постановки турската дипломация насочи усилията си към все по-широко ангажиране на съюзниците си от НАТО и реакционните ислямски страни по въпроса за "положението на мюсюлманското турско малцинство" у нас, така че те да станат активни инициатори на нападки срещу НРБ. В това отношение намират безрезервна подкрепа в лицето на администрацията на САЩ, която продължава всестранния натиск върху България за "облекчаване положението на българските турци и възстановяване на човешките им права".

Специално внимание заслужават зачестилите официални посещения на американски и западни дипломати в различни области на страната, където при срещи с отговорни партийни и стопански ръководители и местни граждани проявяват интерес по широк кръг въпроси, в това число и по възродителния процес. Основното им внимание е насочено към правата и свободите на мюсюлманите в България, възможността им да изповядват своите религиозни убеждения и честват празниците си. Опитваха се непрекъснато да доказват, че у нас те били ограничавани. Тясно координират действията си с турските дипломати. Придобитите данни обменят помежду си на периодично провежданите съвещания в натовските посолства,

редовно изпращат на своите правителства негативна информация за процесите, извършващи се в средите на тази категория български граждани. Според становището на американския посланик, вследствие на международния натиск нашата страна в бъдеще щяла да проявява все по-голяма търпимост към религиозните ритуали на "турското малцинство".

Съществена роля в реализирането на стратегическия курс на Турция е отредена на нейните дипломатически представителства в София, Пловдив и Бургас и на намиращите се на прикритие там резидентури на Националната разузнавателна организация /МИТ/ и военното разузнаване. Работещите в тях 54 дипломати и служители от административно-техническия персонал решават важни идеологически, разузнавателни и други задачи на наша територия.

Посланикът на Турция и неговите съветници непрекъснато следят вътрешно-политическата обстановка и социалните процеси сред лицата, възстановили своите имена. Интерес в това отношение представлява оценката на турския посланик за хода на възродителния процес:

"Турското съзнание на турското малцинство в България е на изключително високо равнище. Но нашите усилия, за да може това население за дълго да съхрани своето съзнание, са затруднени твърде много от политиката на приобщаване, която българското правителство води с изключителна решителност.

Налице е опасността от пълно претопяване на децата и младежите в един непродължителен срок.

С оглед съхраняване самобитността на нашите сънародници за сега като единствено ефикасна мярка си остава дейността на нашето радио, което се явява пряка връзка на сънародниците ни с Турция. Новият предавател, който се строи в Одрин, ще допри-

несе много за нормалното слушане предаванията на турското радио".

С цел ограничаване информационната база на турските дипломатически представителства у нас и придобиване на своевременна и точна информация за тяхната дейност ВГУ-ДС,съвместно с териториалните поделения на МВР, ОТУ-ДС, Втори отдел-ДС и Четвърти отдел-ДС,създаде необходимата организация за осъществяване на агентурен и оперативно-технически контрол върху действията на дипломатическите служители,и преди всичко на резидентурите на МИТ под дипломатическо прикритие. В резултат на това всички техни по-значими връзки са под наше наблюдение. Постъпващите данни своевременно се анализират и се планират допълнителни мероприятия.

ПГУ-ДС, ВГУ-ДС, РУМНО-ГЩ и МВнР проведоха три работни срещи за определяне позициите на българската делегация относно режима на пътуване на турските дипломати у нас и на българските в Турция. ВГУ-ДС и ПГУ-ДС подготвиха документ с конкретни оценки и мнения във връзка с турското предложение от февруари 1988 год. за внасяне изменения в режима за пътуване на дипломатите от двете страни.

В резултат на подобрената координация между оперативните отдели на ВГУ-ДС бяха придобити данни за взаимодействието на служителите от посолствата на Турция, САЩ, СФРЮ и СРР и обмена на информация по важни политически въпроси, в това число и по възродителния процес.

През април 1988 год. ВГУ-ДС и Втори отдел-ДС изготвиха съвместен план, утвърден от др.Министър, за провеждане на агентурни и оперативно-технически мероприятия за контролиране движението на служителите от турските дипломатически представителства и ограничаване контактите им с български граждани.

Из архивите на ДС

В резултат на изпълнението му бе придобита информация за:

- 13 оперативно интересни района, в които турските разузнавачи подготвят, организират и провеждат срещи с български граждани с възстановени имена;

- 37 телефонни разговора на служители с наши граждани, проведени от улични автомати;

- 102 български граждани - връзки на служители от посолството в София, от които 20 са заведени на оперативен отчет. От останалите връзки 36 са на интимна основа и 46 - не представляват оперативен интерес.

Установени са всички лица, провели повече от една среща с членове на резидентурната група, и е взето съответно оперативно отношение към тях.

Прилаганият контраразузнавателен режим за контрол на движението и поведението на турските дипломати позволява гъвкаво съчетаване на откритите ограничителни мерки с квалифицирани и активни агентурно-оперативни мероприятия. Създадени са възможности за надеждното им оперативно обезпечаване чрез агентура, ОТМ и ВН, в резултат на което е пресечена дейността на протурски нелегални шпионски и терористично-диверсионни групи и организации в страната /ЦГДОР "Лудогорци"/, търсещи връзка с противника. През изтеклата година бяха приключени със следствена профилактика ГДОР "Прилепи", ГДОП "Скворци", ДОП "Тюлен" и ДОП "Инициативник" - за предаване от обектите клеветническа информация на резидентурите.

По линия на Шесто управление-ДС бяха разкрити и обезвредени обектите по ЦГДОР "Печатари" ЦГДОР "Вампири" и ЦГДОР "Доктори" и един от обектите по ГДОП "Влъхви", заведени за създаване на нелегални организации.

В настоящия момент под ръководството на ВГУ-ДС с МИТ както

на турска територия, така и по резидентурите й у нас, успешно се провеждат оперативни игри с 10 агента на ОУ на МВР-Пловдив, Бургас и Варна и Общ. у-ния Русе, Сливен и Шумен. С шест от тях противникът поддържа ежемесечно срещи, които са под наш контрол. Извършва се звуко-, фото- и видеодокументирането им. При осем срещи е проведено М-"Родопи - п" за проверка на агентурата и придобиване данни за разузнавателните беседи на обектите.

Създадени са условия за въвеждане на нови агенти. За тази цел ВГУ-ДС, съвместно със СГУ-МВР, ОУ на МВР-Варна и Общ. у-ние - Шумен, Търговище и Сливен са набелязани 24 агента, за девет от които има утвърдени предложения.

От провеждащите се оперативни игри са получени данни за:

- интересите на МИТ към състоянието на възродителния процес, партийните и правителствените мероприятия за утвърждаването му и перспективите за неговото развитие;

- стремежа за установяване контакти и направляване дейността на създадени на националистическа основа групи и организации в НРБ;

- установяване на конспиративни връзки с отявлени протурски националисти и подтикването им към остра и организирана подривна дейност, с цел дестабилизиране на обстановката у нас;

- строителство на военни обекти, дислокация на поделения и тяхното въоръжение, наличие на ракетни установки, състояние на военната подготовка и моралния дух на военнослужещите;

- неблагополучия в икономиката, аварии, катастрофи и др.

Освен оперативните игри ВГУ-ДС успешно работи със седем агента в насока М-"100" на турските специални служби, предимно от средите на шофьорите на СО "МАТ", които редовно пътуват до Турция.

На агентите "Първанов" и "Величков" противникът е поставил конкретни задачи за събиране на военна, икономическа и социална информация за НРБ. На аг. "Величков" е възложено да създаде и оглави нелегална група, като сам подбере лицата, които ще членуват в нея и "носи пълна отговорност" за тях. Паричните средства щели да се осигурят от МИТ.

ВГУ-ДС изготви съвместно с териториалните управления на МВР справки, в които персонално е отразена дейността на всеки задграничен агент, измененията в обстановката около него след започването на възродителния процес, сегашното му отношение към НРБ и органите на ДС и начините за възстановяване на връзката, ако е била прекъсната.

На наша територия ВГУ-ДС осъществи срещи с 21 лица, като петима от тях бяха доведени в страната в резултат на оперативни комбинации. С един бе проведена среща зад граница, а с пет контактът бе възстановен чрез маршрутиране на агенти за връзка. Придобити са четирима нови задгранични агенти за използване в Турция и Западна Европа.

От задграничните агенти бе получена значителна по обем и оперативна стойност информация за служби на МИТ и отделни кадрови разузнавачи и техни агенти, както и за обекти - български и чужди граждани, разработвани за шпионаж от ВГУ-ДС и териториалните поделения на МВР, за дейността на антибългарските изселнически организации в Турция и Западна Европа.

Придобита е оперативна информация, че отделът на МИТ в Инстанбул провежда активна подривна дейност срещу нашата страна, като за тази цел използва служители на туристически фирми и

Архивите на ДС

транзитници за събиране на разностранна информация, по- специално по възродителния процес. В това отношение ангажира и изселници от НРБ, каквито са обектите на ДОР "Нотариуса", ДОР "Мерзавец", ДОР "Шахматиста" и др.

Нов момент в дейността на МИТ в Истанбул и Бурса са опитите за привличане към сътрудничество на учащи се у нас студенти от ислямските страни, които посещават периодично Турция. Това обстоятелство наложи своевременно да бъдат взети мерки за подбор и подготовка на наши агенти и лица за вербовка от тази категория чужди граждани с цел проникване в турските специални служби и антибългарски организации. Добре се развиват два съвместни случая на ВГУ-ДС с ОУ на МВР-Варна и Общ. у-ние Габрово. В тази насока по-пълно трябва да се използуват и агентурните позиции на Шесто управление-ДС.

385

ПГУ-ДС и ВГУ-ДС работят целенасочено за проникване в ръководствата на вражеската емиграция и турските изселнически националистически организации в Западна Европа с оглед своевременно разкриване на техните планове и намерения, а така също за дискредитирането им пред обществеността на Запад, ограничаване и пресичане на действията им, противопоставянето им една на друга и разлагането им. Съвместно с териториалните поделения на МВР е определена агентурата, която по легален и нелегален път ще бъде изведена в Турция и Западна Европа.

ВГУ-ДС и Шесто управление-ДС подготвят извеждането на четири агенти от територията на трета държава за внедряване в антибългарските организации в Турция.

С цел долавяне участието на турските дипломатически служители в другите социалистически страни в подривно-пропагандна дейност срещу НРБ в ЧССР и УНР бяха маршуртирани агенти на ВГУ-ДС.

От получената оперативна информация е видно, че те активно подтикват български граждани с възстановени имена към бягство в Турция, оказват им морална и материална помощ. Особено значима информация се получи за дейността на турските дипломати в Будапеща.

През 1988 год. ВГУ-ДС активизира работата си по М"50". Вербовани са трима турски граждани - съответно по дипломатическия канал, по разработването на пункта на МИТ в Лозенград и ГКПП "Дерекьой" и по линия на международния тероризъм. Съвместно с териториалните поделения на МВР продължава дейността по 36 обекта турски граждани. От тях шест са с възможности за работа по дипломатическия канал. В напреднал стадий са седем перспективни случая, в които обектите вече са се ангажирали със събиране на конкретна информация за служби и служители на турските органи за сигурност, за дейността на изселническите организации в Турция и Западна Европа.

ПГУ-ДС, ВГУ-ДС, Шесто управление-ДС и повечето от териториалните поделения на МВР взеха допълнителни мерки за подобряване качеството и ефективността при подбора, вербовката, ръководството и възпитанието на агентурния апарат и осигуриха попълно агентурно обезпечаване на легалните канали за проникване, селищата, обектите на промишлеността и учебните заведения, в които живеят, работят и учат по-големи групи от български граждани с възстановени имена.

Агентурният апарат е разстановен в общинските системи с компактни маси от това население. Подобрено е агентурното обезпечаване на лицата от вражеския континген, временно живеещи,

Из архивите на ДС

или разселени в различни райони от страната. За наблюдението на тези категории лица са изградени 88 резидентурни групи /Разград - 17, Варна и Русе по 13, Бургас и Толбухин по 11, Шумен - 8, Кърджали - 6, Плевен и Хасково по 4 и Враца - 1/.

От началото на 1988 год. Четвърто управление-ДС проведе редица неотложни мероприятия, произтичащи от измененията в оперативната обстановка и в изпълнение на собствената си програма по турска линия, съобразена с указанията на ръководството на МВР. Те бяха насочени към надеждното обезпечаване на министерствата, централните ведомства, асоциациите и стопанските организации и предприятия на територията на цялата страна, както и обектите на икономиката, в които работят по-голям брой българи-мюсюлмани. Засилиха се функциите на Четвърто управление-ДС като оперативен, координиращ и методически център за контраразузнавателно обслужване на цялото народно стопанство. Икономическите отдели и отделения в ОУ на МВР преустроиха дейността си съобразно разработения нов модел за агентурно-оперативно обслужване, при непосредствената помощ и контрол от командировани на място отговорни и опитни служители на управлението. Разработени бяха насоките на работа в новите условия.

Специално внимание е отделено на контраразузнавателното обслужване на войските от Министерството на транспорта. Средно за поделенията срочнослужещите българи-мюсюлмани са 62% от войнишкия състав, като в някои технически и механизирани поделения достигат до 80%. С постъпването на новите набори са актуализирани списъците на вражеския и криминалния контингент сред тях и своевременно са предприети мерки за придобиване и вербовка на качествена и перспективна агентура и доверени лица. Понастоящем наблюдението му се обезпечава със 152 агента, 6 резидента и 106 доверени лица, от които 35 агента и 75 ДЛ са от средите на

Из архивите на ДС

лицата с възстановени имена. С недостатъчно бързи темпове се осъществява изграждането на резидентурни групи.

През 1988 год. Четвърто управление-ДС оказа помощ на икономическите отдели и отделения в териториалните поделения на МВР за изграждане на агентурни позиции в трудовите колективи със значителен брой лица с възстановени имена и за получаване навременна оперативна информация за зараждащите се сред тях протурски, изселнически и други негативни настроения. Тази дейност обаче следва още повече да се засили.

През 1988 год. страната ни е посетена от общо 3 230 528 турски граждани, от които 3 217067 души са транзитници. В резултат на придобитите за тях оперативни данни са заведени 897 ОП с 1016 обекта.

Оперативен интерес представляват и иранските граждани, които се явяват перспективен контингент за турските специални служби за придобиване, подготовка и маршрутиране на агентура. През годината нашата страна е била посетена от 43 197 ирански граждани, от които 19 133 транзитници.

ВГУ-ДС своевременно взе мерки за по-пълно агентурно-оперативно обезпечаване на транзитния поток, и особено на турските шофьори от международния транспорт, използвани от МИТ. Ръководни работници от управлението неколкократно посетиха поделенията на МВР, през чиято територия преминават международните транзитни трасета. Съвместно бяха разработени мероприятия за по-ефективно маневриране и използване на наличната агентура, както и за придобиване на нови секретни сътрудници. Изградени са 3 резидентурни групи по транзитния маршрут, минаващ през територията на ОУ на МВР със 17 агента на ДС, 6 на НМ и 12 ДЛ. Като цяло международните транзитни маршрути се обезпечават със силите на 80 агента и 102 ДЛ.

Из архивите на ДС

ВГУ-ДС, СГУ-МВР и Втори отдел-ДС анализираха съвместно състоянието на работата и предприеха мерки по агентурното осигуряване на мотелите "Божур" и "Изток" във връзка с посещенията в тях на служители от турското посолство. В резултат на създадената организация бяха установени 77 такива случая, по които е взето съответното оперативно отношение.

Активизирана бе работата по турските шофьори от международния транспорт, част от които провеждат подривна дейност против НРБ. Годишно се извършват около 30 хиляди курса от Турция до Западна Европа и обратно с около 4 хиляди автомобила. От установените 2040 турски граждани, работещи като шофьори в 438 фирми, 712 са изселници от България. На оперативен отчет се водят 322.

Засилен бе граничният и митническият контрол на ГКПП за разкриване опитите за внасяне и изнасяне на клеветнически материали оръжие и други общоопасни средства и нелегално извеждане зад граница на лица с възстановени имена. Взети са допълнителни мерки за получаване на изпреварваща информация и предотвратяване и пресичане евентуалните опити на турските специални служби за извършване на остра терористично-диверсионна дейност.

ВГУ-ДС, Четвърто управление-ДС, Шесто управление-ДС и териториалните поделения засилиха агентурно-оперативния и оперативно-техническия контрол върху временнопребиваващите в страната ни членове на официални западни делегации и неправителствени организации и журналисти, както и на турски и други чужди граждани, събиращи "факти и данни" с цел компрометиране на възродителния процес. Особено интензивна бе контраразузнавателната работа по време на посещенията на президента на ФРГ, пом.държавния секретар на САЩ, групата американски сенатори, делегацията на Международна амнистия" и сесията на Интерпарламентарния съюз.

Из архивите на ДС

ПГУ-ДС, ВГУ-ДС и ГСУ-ДС съгласувано разработват обширен въпросник за провеждане на разпити и беседи с временнопребиваващи турски граждани с оглед събиране на интересуваща ни оперативна информация.

В резултат на изпълнението на мероприятията, залегнали в Целевата програма по турска линия,се повиши ефективността при воденето на делата и сигналите с окраска "шпионаж", "нелегални групи и организации", "диверсионно-терористична дейност" и "протурски национализъм". В страната по линия на ВГУ-ДС се водят 478 дела, а по линия на Шесто управление-ДС - 1229 дела. В Четвърто управление-ДС са открити 10 дела с окраска "шпионаж" по турска линия и едно с окраска "терор". Общо за страната като вражески контингент са регистрирани около 20 000 българи-мюсюлмани. По всички активни дела е извършен задълбочен анализ. Все още обаче не се планират и провеждат достатъчно комплексни агентурно-оперативни и технически мероприятия в процеса на работата по някои от делата.

Уточнени са най-изявените представители на художественотворческата интелигенция от средите на българите-мюсюлмани. Шесто управление-ДС провежда съвместно със Софийското градско и териториалните поделения на МВР мероприятия за тяхното спечелване и ангажиране в подкрепа на възродителния процес. ОУ на МВР-Разград, Хасково и Варна и Общ. у-ние Русе разполагат с подходяща агентура за влияние в тези среди и са постигнали добри резултати в това направление.

Засилен е контролът над международните телефонни връзки с Турция. Ежедневно от 08 до 23 часа разговорите се следят "на живо", като тези при които се съобщава клеветническа информация по възродителния процес, се заглушават. Записаните през

Архивите на ДС

останалите часове на денонощието се прослушват допълнително.

Всички опити за свързване на българи-мюсюлмани с турските дипломатически представителства в страната по телефона с цел предаване на негативни сведения се осуетяват.

Каналът за директна кореспонденция между България и Турция също се контролира напълно, като писмата с клеветническо съдържание се задържат.

ПГУ-ДС е изготвило допълнителни мероприятия по възродителния процес, включително и по международните ислямски организации. В заключителен стадий е подготовката на нормативен документ за дейността на управлението, свързана с изселниците в Турция и някои западноевропейски държави. Целенасочено се работи за довеждане в страната на изселници, бивши български граждани. Вече са получени конкретни резултати.

ГСУ-МВР предостави за ползване на централните и териториалните поделения актуална оперативна информация по турска линия и възродителния процес. Оказа активно съдействие на заинтересуваните управления на МВР за вербуването на 12 агента от средите на лицата с възстановени имена по следствено дело №201/1988г. Осигури своевременна правно-консултативна помощ по делата с окраска "шпионаж", "нелегални групи и организации", "диверсионно-терористична дейност" и "протурски национализъм". Изготви проектозаповед относно задълженията на следствените органи в Центъра и по места по събирането на актуална политическа, икономическа и социална информация за Турция и създаване условия за вербовка на турски граждани.

На МВнР е предоставена подробна документация за внасяне в Центъра за правата на човека в Женева, с цел разобличаване клеветите на организацията "Международна амнистия" във връзка с възродителния процес.

Из архивите на ДС

Оказвано е положително влияние върху гостуващите у нас държавни и обществени дейци от ислямски и други страни и висши мюсюлмански духовници.

ПГУ-ДС, ВГУ-ДС, Шесто управление-ДС и отдел "Пропаганда" при ЦИОУ-МВР предприеха конкретни мерки за активизиране и усъвършенстване пропагандната и контрапропагандната дейност чрез предоставяне на средствата за масова информация на актуални материали и интервюиране на прибежчици и завърнали се от Турция бивши български граждани.

392

ПГУ-ДС, ВГУ-ДС, Шесто управление-ДС и други централни поделения на МВР своевременно са се информирали за подготвяните от противника подривни акции, както и за настъпилите изменения в задачите, формите и методите на неговата дейност против НРБ. Редовно е изпращана информация за партийните и държавни органи.

За по-нататъшното усъвършенстване и издигане нивото на разузнавателната и контраразузнавателната работа по турска линия и утвърждаване на възродителния процес е необходимо:

1. Делата на активен оперативен отчет, заведени с окраска "шпионаж", "терористично-диверсионна дейност" и "националистическа дейност" по турска линия да се водят с ускорени темпове с оглед своевременно разкриване, предотвратяване и пресичане подривните действия на обектите при строго спазване на социалистическата законност.

2. ПГУ-ДС, ВГУ-ДС, Четвърто управление-ДС, Шесто управление-ДС и териториалните поделения на МВР да засилят работата си по М-"50" и М-"100" с оглед придобиване на достоверна и изпреварваща информация за замислите, плановете и конкретната подривна дейност на противника срещу нашата страна, както и за провеждане на оперативни игри и дезинформационни мероприятия, чрез които да

Из архивите на ДС

се оказва изгодно въздействие върху формирането на стратегията и тактиката на турските специални и други подривно-пропагандни органи.

За целта е необходимо по-нататъшно утвърждаване и развиване на принципите на линейността в работата, като всички случаи за М-"50" и М-"100" се съгласуват и провеждат с непосредствено участие на съответните линейни отдели в ПГУ-ДС и ВГУ-ДС.

3. ПГУ-ДС, ВГУ-ДС и Шесто управление-ДС въз основа на предоставените от Турция списъци за събиране на разделени семейства да определят подходящи агенти и лица за вербовка с оглед провеждане на активни мероприятия.

393

4. Вербовъчната дейност по линията в центъра и по места да се обвърже най-тясно с новата оперативна обстановка и прогнозите на нейното развитие в бъдеще.

За целта:

- в областните и общинските управления на МВР планомерно да продължи работата за изграждане на надежден агентурен апарат, годен да долавя и разкрива подривната дейност на външния и вътрешния противник;

- да се отделя особено внимание за вербуването на перспективна агентура от средите на българите-мюсюлмани - учащи се, младежи, интелигенция, разоръжили се обекти на оперативен отчет, лидери на неформални групи, местни авторитети и др.

- възпитанието, обучението, укрепването и проверката на агентурния апарат да се утвърди като непрекъснат процес с оглед своевременно разкриване на разколебалите се, проявяващите двуличие или преминалите на предателство агенти.

5. Поделенията да засилят наблюдението над вражеския контингент. Специално внимание да се обърне на лицата от

Из архивите на ЦС

бившия Кърджалийски окръг, пребиваващи постоянно или сезонно в различни райони на страната, на репресираните и особено на освободените от ТВО Белене и въдворени на друго местожителство.

6. Профилактичната работа по връзките на резидентурите, работещи под дипломатическо прикритие в страната, както и на лицата, развиващи активна националистическа дейност, да се извършва след пълно изясняване на случаите, в т.ч. и чрез задържане при наличие на правни основания за това. Да се създадат условия за легализиране на данните за поведението и действията на разузнавачите на дипломатическо прикритие с цел използването им за установяване на оперативни контакти или за тяхното дискредитиране.

7. Териториалните поделения на МВР да подобрят използването на агентурния апарат по ДС и НМ за контраразузнавателното обезпечаване на транзитните трасета и разположените по тях мотели, къмпинги и места за почивка.

8. Втори отдел-ДС да създаде надеждна организация за:

- цялостен контрол върху поведението на конкретни обекти на ДС по маршрутите на движението им;

- повишаване ефикасността от експлоатацията на наличната оперативна техника в мотелите за контрол и документиране контактите между български и турски граждани.

9. ОТУ-МВР да разработи нови, по-надеждни и ефективни технически средства за контрол на турските дипломатически представителства у нас.

10. ПГУ-ДС, ВГУ-ДС, Шесто управление-ДС и териториалните поделения на МВР да засилят дейността си по издирване и довеж-

48

Архивите на ДС

дане в страната на бивши изселници в Турция и други турски граждани с цел укрепване и разширяване възможностите на Дружеството на завърналите се изселници за провеждане на контрапропагандни акции, събиране на разделени семейства и оказване положително влияние върху лицата с възстановени имена.

За целта:

- от името на ръководствата на МВР и МВнР да се изготви предложение до Секретариата на ЦК на БКП за създаване на необходимата база в Северозападна България за приемане на емигранти от Турция;

- по оперативен и официален път да се популяризира в Турция и Западна Европа готовността на НРБ да приема турски граждани;

- планомерно и в зависимост от конкретната оперативна обстановка в отделните райони на страната да се увеличава броя на гостуващите турски граждани по хуманни и други причини.

11. Да продължи изпълнението на утвърдения план за извеждане от страната по легални и нелегални канали в Турция и Западна Европа на непоправими националисти, които с поведението си оказват негативно въздействие върху развитието на възродителния процес.

12. Шесто управление-ДС и териториалните поделения да задълбочат изучаването на процесите и явленията сред интелигенцията, мюсюлманското духовенство и учащите се с възстановени имена. Да придобиват данни за настроенията в отделните микросреди, неформалните групи и техните лидери с цел ограничаване информационната и вербовъчната база на противника.

13. За да се постигне своевременно разкриване, документиране, предотвратяване и пресичане подривната дейност на турските

395

специални служби, провеждана по всички легални и нелегални канали, да се изгради единно контраразузнавателно подразделение по турска линия.

Отп. в 3 екз.
№ 1 - др.Министър
№ 2 - отдел 04
№ 3 - отдел 14
Изп.: Г.Младенов/14/
Нап.: Методиева-2718
23.02.1989 год.

14.03.89 г. 2
Размножено в ... екз.
и изпратени. с-к

ЗА НАЧАЛНИК ВГУ-ДС
И РЪКОВОДИТЕЛ НА КООРДИНАЦИОННАТА ГРУПА
Ген.-лейтенант:
/Г.Младенов/

Из архивите на ДС
396

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СЕКРЕТНО!

МИНИСТЕРСТВО НА
ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
IV ОТДЕЛ - ДС
==========
Рег.№ 996 Екз.№ 2
..02..03...1989 год.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ЦЕНТЪР ЗА ИНФ. ОБСЛУЖВАНЕ
Вх. № 3364 от 02 3 19 89 г.

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Характера на прихванатите емисии на турските радиостанции и агенции по протичащия в нашата страна възродителен процес през периода от 22 до 28 февруари 1989 г.

На основание Окръжно писмо I-370/6.2.89 г. на др.Министър Ви изпращаме следната оценка за активността на радио "Гласът на Турция' и Анадолската агенция:

I. В количествено отношение прихванатите и обработени радиоемисии и телеграфни съобщения в сравнение с предходната седмица са с 8 по-малко, т.е.с около 44 %.

II. През периода се коментира главно :

- Посещението на турския президент в Индия (в емисия на радио "Гласът на Турция" на български език от 23.02.1989 г.и в материал по М "Дъга" от 24.2.89 г.);

- изгонените от нашата страна двама членове "от турски произход" на "Независимото дружество за защита на правата на човека"(НДЗПЧ) Зейнеп Ибрахимова и Юсуф Хюсеинов, за които се споменава в дикторски коментар на радио "Гласът на Турция" - на турски език на 22,23 и 26.2. 89 г.;

- В емисията на радио "Гласът на Турция" на български език от 27.02.89 г. се съобщава за призив от страна на Организацията "Международна амнистия" за незабавното прекратяване на "нарушенията" от българското правителство във връзка с човешките права.

Архивите на ДС

III. През настоящата седмица сведенията за активността на турските ръководители са оскъдни. Изключение правят информациите за Кенан Еврен по време на официалната вечеря в негова чест от страна на индийския президент. В речта си по този повод турският държавен гла ва е заявил искането си за осигуряване подкрепата на Индия по въпроса за "турците" в Кипър и България.

IV. Турската "общественост" е представена чрез две пресконференции:

- в Асоциацията на журналистите (съобщение на АА от 25.2.89 г. на английски език), където председателят на Федерацията за солидарност и култура с балканските турци Мехмет Чавуш заявил, че въпреки обсъждането на въпроса за "натиска", на който било подложено "турското малцин ство" в България, от страните-членки на Варшавския договор, "България по някакъв начин е успяла да прикрие действителните факти от руснаците Той съобщил, че във връзка с предстоящите заседания в Хелзинки (от 27 февруари до 17 март 1989 г.) на Комисията по правата на човека към ООН са изпратени до всички международни организации, до държавни и правителствени служители 1600 брошури на тема "Българското потисничество документирано".

- в Истанбул Зейнеп Ибрахимова на пресконференция разказвала за задържането ѝ от българските власти заради участие в събрание на НДЗПЧ, както и за изпратено от нея тайно писмо до Франсоа Митеран. Отправила в изявлението си апел към международните организации за подкрепа в усилията за прекратяване на българската политика на насилие спрямо "турското" население. Съобщила за смъртта на Хюсеин Хюсеинов вследствие обявената от него протестна гладна стачка в затвора -Белене

V. Специализираните рубрики на радио "Гласът на Турция" на турски език са без промяна.

В съдържанието на "Има поздрав от Турция" главно място се отделя на поздравите (те са от 14 изселници, жители на Измир и квартали на Истанбул) и на дикторски коментари относно "изгонените" от България З.Ибрахимова и Юсуф Хюсеинов (емисиите от 22 и 26.2.89 г.). Единият коментар завършва с обръщението: "Но каквото и да правят с вас вие помнете, че сте турци и това го казвайте особено на децата и внуци те си".

Архивите на ДС

219
3.

Няма изменение в ритмичността на емисиите и в другите информационни рубрики на радио "Гласът на Турция". В материал от 24.2. 89 г. по М "Дъга" се съобщава за публикувана статия в австралийския вестник "Ди пресе" от журналиста Марен Костен Хетзендорф, гостувал в Турция от 12 до 16 февруари 89 г. В тази статия се анализирала констатацията на Организацията "Международна амнистия" и междудругото се цитирало следното: " Организацията за подпомагане на затворниците, т.н. "Международна амнистия", апелира към българското правителство да зачит човешките права. По-специално, организацията обръща внимание на свободата на словото, свобода за организиране на събрания и за движения из страната.

В доклад от 14 страници организацията приветства установяването на диалог с българските власти, но същевременно критикува София че не се дава никаква информация за повече от 150 затворници, болшинството от които са от турското малцинство, противопоставили се на "насилствената асимилационна кампания" през 1984 г.

Според МОА най-малко трима души,борещи се за човешки права, са под домашен арест, на други не им се разрешава да напуснат своите села или са принуждавани да емигрират.

Изобщо, българските власти сега действат по-строго срещу борците за човешки права (които се увеличават), отколкото преди две години.

В публикувания доклад са разгледани случаите на 11 затворници, които са били осъдени от властите като "хулигани" и "терористи". Описва се по-специално случаят с журналиста Халим Хюсеинов Пазарджов(?) Той отказал да се преименува с българско име и събирал подписи срещу асимилационната кампания. Според информация на властите е бил осъден на 11 години затвор като "ръководител на терористична група".

Преподавателят по право в Софийския университет Янко Янков бил осъден на 5 години затвор за обида на правителството. В разговор с чужди дипломати той засегнал въпроса за правата на човека в страната и изразил желание да емигрира".

НАЧАЛНИК IV ОТДЕЛ - Д С

Полк.инж.: /

/А.Стойчев /

Отпеч. в 1 екз.
№ 1 - към дело
Изпълнил:Даскалова
Написала: Рангелова-376
Доразмножено в 10 екз.
и изпратено по списък
02.03.1989 година

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от 3 ОПБГДСРСБНА

Т Е Л Е Г Р А М А НР 199 СТР.СЕКРЕТНА

ДО МИНИСТЪРА НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ ==========

ДР.Г.ТАНЕВ

КОПИЕ: УПРАВЛЕНИЕ 06- ДС СОФИЯ

ОТ ОБЩИНСКО У-НИЕ МВР СТАРА ЗАГОРА

750 1904 1550

МИНИСТЕРСТВО на ... ОТ ... ЦЕНТР ... ОФ ...
Вх. № 5500 от 24.4 19 89

159

ДНЕС, 19.04.1989 Г. ОТ 15 ДО 17 ЧАСА В КАБИНЕТА НА НАЧАЛНИК ОБЩИНСКОТО УПРАВЛЕНИЕ НА МВР СТАРА ЗАГОРА ПРОВЕДОХ РАЗГОВОР С Д-Р К.ТРЕНЧЕВ (ОБЕКТ ,,ПРЕДСЕДАТЕЛ'' ПО ГДОР ,,СИНДИКАТ'') ВЪВ ВРЪЗКА С ВКЛЮЧВАНЕТО НА 6 ЛИЦА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА В ЩАФЕТНАТА ГЛАДНА СТАЧКА.

Д-Р ТРЕНЧЕВ ОБЯСНИ,ЧЕ В ПОСЛЕДНО ВРЕМЕ ЛИЦАТА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА СА ИМАЛИ ГОЛЯМО ЖЕЛАНИЕ ДА СЕ ВКЛЮЧАТ КАКТО В НДЗПС , ТАКА И В КОМИТЕТА ЗА ЗАЩИТА НА РЕЛИГИОЗНИТЕ ПРАВА ОТ ГР.В.ТЪРНОВО. ПОСЛЕДНИТЕ ОБАЧЕ,МОТИВИРАЙКИ СЕ С НЕСЪВМЕСТИМОСТТА МЕЖДУ ХРИСТИЯНСТВО И МЮСЮЛМАНСКАТА РЕЛИГИЯ,ИМ ОТКАЗАЛИ.

СПОДЕЛИ,ЧЕ ТО, ПЕТЪР МАНОЛОВ И ХРИСТОФОР СЪБЕВ СА ОБСЪЖДАЛИ ВЪПРОСА ЗА ВКЛЮЧВАНЕТО НА ЛИЦА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА В ТЕХНИТЕ ДРУЖЕСТВА И СА ТЪРСЕЛИ НАЧИНИ ДА ГИ ИЗОЛИРАТ.ИЗХОЖДАЙКИ ОБАЧЕ ОТ ДЕМОКРАТИЧНАТА ПЛАТФОРМА НА ТРИТЕ СДРУЖЕНИЯ, ВСЕ ОЩЕ НЕ БИЛИ НАМЕРИЛИ НАЙ-УДОБНИЯ НАЧИН ЗА ТОВА, ЗАЩОТО В ПРОТИВЕН СЛУЧАЙ МОЖЕЛО ДА ГИ ОБВИНЯТ В ДИСКРИМИНАЦИЯ.

ГОВОРИХМЕ ЗА ВРЕДНИТЕ ПОСЛЕДИЦИ КОИТО БИХА НАСТЪПИЛИ,КАКТО ЗА ТЕХНИТЕ ДРУЖЕСТВА ,ТАКА И ЗА СТРАНАТА,ОТ ДЕЙСТВИЯТА ИМ ПО ОТНОШЕНИЕ ЛИЦАТА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА.ПОСТИГНАТА БЕ ДОГОВОРЕНОСТ И Д-Р ТРЕНЧЕВ ОБЕЩА ДА НЕ ПРИЕМАТ В НПС ЛИЦА ОТ ГОРНАТА КАТЕГОРИЯ И ДА ВНУШИ СЪЩОТО НА П.МАНОЛОВ И ХРИСТОФОР СЪБЕВ.ПЪРВОНАЧАЛНО ГОВОРЕШЕ,ЧЕ ЩЕ МОЖЕ ДА ЗАДЪРЖИ В ИЗОЛАЦИЯ ЛИЦАТА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА ДО 2 СЕДМИЦИ, НО В ПОСЛЕДСТВИЕ ДАДЕ СЪГЛАСИЕТО СИ ЗА ПОСТОЯННО И ПЪЛНО ДИСТАНЦИРАНЕ ОТ ТЯХ.ДОПЪЛНИ ЧЕ ЩЕ СЕ КОНСУЛТИРАТ С П.МАНОЛОВ И ХР.СЪБЕВ ОТНОСНО НАЧИНИТЕ ЗА ИЗОЛИРАНЕТО И НЕПРИЕМАНЕТО НА ЛИЦА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА И В ТРИТЕ ДРУЖЕСТВА.

ОСНОВА НА ВОДЕНИЯ РАЗГОВОР ПО ГОРНАТА ТЕМА И ПОСТИГНАТАТА ДОГОВОРЕНОСТ БЕ ПАТРИОТИЗМА.

ПО ПОВОД НА ОБЯВЕНАТА ЩАФЕТНА ГЛАДНА СТАЧКА Д-Р ТРЕНЧЕВ ДЕКЛАРИРА,ЧЕ ТЯ ЩЕ ПРОДЪЛЖИ ДОКАТО СЕ РЕШИ ВЪПРОСА С ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ ДЕЛОТО НА НИКОЛАЙ КОЛЕВ.

УВЕДОМИХ ГО, ЧЕ Н.КОЛЕВ ЩЕ БЪДЕ В СТАРА ЗАГОРА И ВЕРОЯТНО ВЪВ ВРЪЗКА С ВЛОШЕНОТО МУ ЗДРАВОСЛОВНО СЪСТОЯНИЕ СЛУЧАЯТ ЩЕ БЪДЕ ПРЕРАЗГЛЕДАН.Д-Р ТРЕНЧЕВ ПРИЕ МОЛБАТА МИ ДА ВЪЗДЕЙСТВУВА ВЪРХУ КОЛЕВ ЗА ПО-БЪРЗОТО ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ЗДРАВЕТО И ВКЛЮЧВАНЕТО МУ

Архивите на ДС

160

В ОБЩЕСТВЕНО ПОЛЕЗЕН ТРУД.

Д-Р ТРЕНЧЕВ ПОСТАВИ ВЪПРОСА ЗА ИЗПРАТЕНАТА МУ ПОКАНА ЗА УЧАСТИЕ В КОЛОКВИУМА НА ФОНДАЦИЯ ,,БЪДЕЩЕ '' ВЪВ ФРАНЦИЯ.ОБЯСНИ, ЧЕ ИЗПРАТЕНАТА МУ ПОКАНА Е ФАКТ, ИЗВЕСТЕН НА ЦЯЛА ЕВРОПА И Е ЯСНО КОЙ Е КЪДЕ Я Е ЗАДЪРЖАЛ.СПОРЕД НЕГО ТОВА ОБСТОЯТЕЛСТВО ЩЯЛО ДА ПРЕДИЗВИКА НОВА ВЪЛНА ОТ ПРОТЕСТИ ЗА ОГРАНИЧИТЕЛНИТЕ ДЕЙСТВИЯ НА ВЛАСТИТЕ В НРБ.

РАЗГОВОРА БЕ ПРИЕТ ОТ ТРЕНЧЕВ КАТО ПОЛОЖИТЕЛЕН ДИАЛОГ,В КОЙТО НАМЕРИХМЕ ВЗАИМНО ПРИЕМЛИВО РЕШЕНИЕ ОТНОСНО ЛИЦАТА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА.СЧИТАМ,ЧЕ ТОЙ ПОСТИГНА ЖЕЛАНИЯ РЕЗУЛТАТ,ТЪЙ КАТО СЕ ВОДЕШЕ ПАТРИОТИЧНА ОСНОВА И НА БАЗАТА НА ВЗАИМНОТО ЗАЧИТАНЕ И ДОВЕРИЕ.

УГОВОРИХМЕ СЕ В КРАЯ НА СЛЕДВАЩАТА СЕДМИЦА ОТНОВО ДА СЕ СРЕЩНЕМ И РАЗГОВАРЯМЕ ОТНОСНО НАЧИНИТЕ ЗА ТРАЙНОТО ИЗКЛЮЧВАНЕ НА ЛИЦАТА С ВЪЗСТАНОВЕНИ ИМЕНА ОТ НПС.

СЪЩЕВРЕМЕННО ПРОЛИЧА НЕОТСТЪПЧИВОСТТА МУ ПО ОТНОШЕНИЕ ДЕЙНОСТТА НА НПС,ЗА КОЯТО ПОДГОТВЯТ РАЗШИРЕНА ПРОГРАМА И ЖЕЛАЯТ ДА ОТИДАТ НА ДИАЛОГ С РАЗЛИЧНИ ИНСТИТУЦИИ У НАС.

РАЗГОВОРА Е ЗАПИСАН И ПРИ НЕОБХОДИМОСТ МОЖЕ ДА ВИ ИЗПРАТИМ СТЕНОГРАМА.

ОПЕРАТИВНИЯТ КОНТРОЛ УСТАНОВИ,ЧЕ СЛЕД РАЗГОВОРА ОБЕКТА СЕ Е ИБРАЛ В ДОМЪТ СИ И ВЕДНАГА СЕ Е ОБАДИЛ НА П.МАНОЛОВ В ПЛОВДИВ. УВЕДОМИЛ ГО Е ЗА РАЗГОВОРА СИ С МЕН, И ЧЕ ТРЯБВА ДА СЕ ПРОМЕНИ ОТНОШЕНИЕТО КЪМ ПРЕИМЕНУВАНИТЕ,КАТО НЕ ГИ ДОПУСКАТ ПОНЕ ДВЕ СЕДМИЦИ ДО СЕБЕ СИ.

НАЧАЛНИК ОБЛАСТНО УПРАВЛЕНИЕ МВР
ХАСКОВО
ПОЛКОВНИК САМАНДЖИЕВ

ПРЕДАВА: КОРУКОВ
ПРИЕМАТ: ПЕТРОВА 19.04.89 19.23

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ЩАБ ЗА РАБОТА ПО ВРАЖДЕБНИТЕ "НЕЗАВИСИМИ" СТРУКТУРИ

СТРОГО СЕКРЕТНО!

МВР
ШЕСТО УПРАВЛЕНИЕ ДС
Рег. № 6595 екз № 6
19 IX 1989 19 г.
София

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
ЦЕНТР. ИНФ. ОРГ. У-ВА
Рег. № 5348 от 19.04.1993 г.

ИНФОРМАЦИЯ

ОТНОСНО: Опити на ръководителите на НПС "Подкрепа" и "Комитета за религиозни права" да използват лица с възстановени имена за провеждане на масови остри прояви

Получени са проверени данни за намеренията на ръководството на "Независимия профсъюз "Подкрепа", да действува "за поддържане на постоянно напрежение в страната". Само тогава повече хора щели да се включат в "техните редици" и дейността им да се разрастне. Отчитали, че ако не успее гладната стачка на Николай Колев това ще е неуспех за тяхното дело. Тренчев имал "ясна позиция" за действие на НПС в случай, че бъдел "задържан". Твърдял, че новият устав на "Профсъюза" трябвало да съдържа неща, които да "изненадат властите". Разглеждал вариант за "включване" на НПС към официалния комитет по правата на човека при Народното събрание, но само докато бъдели регистрирани, след което щели да действуват по собствено усмотрение.

По предварителна уговорка с Константин Тренчев в домът му го е посетил Бисер Раданов Рунтов, жител на с. Долно Изворово,

Архивите на ДС

Казанлъшка община, с възстановено име, националистически и протурски настроен, осъждан за създаване и участие в нелегална контрареволюционна организация и бягство зад граница. Рунтов преди това се бил свързал по телефона с Петър Бояджиев и го уведомил, че той и около 30 негови съмишленици били станали членове на дружеството на Петър Манолов. Бояджиев го посъветвал да основат филиал на дружеството в Казанлък. Рунтов посетил в дома му йеромонах Христофор Събев и изявил желание, заедно с последователите си да членуват в "Комитета за религиозни права". Събев го насочил да отиде и при Константин Тренчев в Стара Загора. На срещата е присъствувал и Събев. Рунтов съобщил на Тренчев имената на шестима българи-мюсюлмани, готови да обявят гладна стачка в подкрепа на каузата на НПС "Подкрепа". Обсъждан бил и въпросът за евентуалното създаване на клон на "Независимото дружество за защита правата на човека" или на НПС в с. Долно Изворово. Събев предложил на Рунтов и съмишлениците му да изградят "мохамедански стачен комитет", който да организира хиляда души, а по-късно да координира гладна стачка на "турците от цялата страна", чрез която да се предявят "тотални искания" в защита "интересите" на лицата с възстановени имена. Този "стачен комитет" под наименованието "мохамеданска /ислямска/ инициативна група" трябвало да излезе с декларация, обявяваща съществуването й след което да се присъедини към "Независимото дружество за защита на правата на човека". Около 30-50 лица "верни хора" щели да разпространят този факт из цяла България.

На 15 април било проведено събрание на "групата от Казанлъшкия район" на което се взело решение тя да се нарича "Мюсюлманска инициативна група към Дружеството за защита правата на човека" В нея членували 23 души и се ръководела от "управително тяло" в състав от 8 човека с председател Рунтов. Членовете на групата ре-

шили да обявят от 21 април т.г. тридневна гладна стачка "в знак на солидарност" с Николай Колев и с цел "да спасят" неговия живот. Рунтов уведомил по телефона Петър Бояджиев за създаването на "Мюсюлманската инициативна група", продиктувал имената на участниците в нея и разказал за взетото решение.

Тренчев убеждавал Рунтов, че не всички "козове" на НПС били разиграни, защото имали връзки зад граница и отбелязал възможността веднага да информира радио "Свободна Европа" за имената и намеренията на лицата от с. Долно Изворово.

Засечени са и други лица с възстановени имена, свързващи се с д-р Тренчев, които го уведомявали за намеренията си да се "присъединят" към гладната стачка на Николай Колев. Получаваните данни потвърждават тенденцията такива лица да се насочват към НПС "Подкрепа" откъдето получавали указания за "масова организирана дейност" с цел изява на недоволство от положението си в България.

Провеждат се спешни мероприятия за разширяване, проверка на информацията и вземане на мерки за пресичане намеренията и дейността на засечените лица.

РЪКОВОДИТЕЛ НА ЩАБА:
Генерал-майор:
/А. Мусаков/

234

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София
Рег.№ 6326, екз.№ 1
08. 05. 1989 год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО
НАЧАЛНИКА НА
ОТДЕЛ 14,ПГУ-ДС

Майор
9.5.89

Д О К Л А Д Н А З А П И С К А

Относно: Проведени срещи с ОРОН"Радков" в периода 10.04.1989 г.-8.05.1989 г.

Във връзка със задачите на отдел 14,ПГУ-ДС по научното обезпечаване на възродителния процес в периода от 10.04. до 8.05.1989 г. с ОРОН"Радков" бяха проведени 5 срещи.

На срещите бяха отработвани следните въпроси:

-отчитане резултатите от командировката на ОРОН-а на специализация в Гърция

-обсъждане и подготовка на предложение за работа по възродителния процес във връзка с решение на ПБ на ЦК на БКП

-инструктаж и подготовка за контакти с Майкъл Кил по време на предстоящото му посещение в НРБ.

Срещите бяха провеждани в кафе-сладкарници"Варшава", "Кристал" и "България".

На среща за обсъждане предложение за работа по възродителния процес взе участие и капитан Вл.Кънчев.

Във връзка с командировката на ОРОН"Радков" в Гърция му е възложено отделно да изготви отчет в писмен вид.

2/235

По сведения на резидентурата в Атина и по твърденията на "Радков" той се е придържал към направения му в Центъра инструктаж. Установени са контакти с редица гръцки учени, постигнати са и са конкретизирани договорки за съвместна работа и публикации в подкрепа на българските теми по възродителния процес. Задълбочени са отношенията с Ев. Балта, която е поканена да участва през т.г. и на летния семинар по български език в София. Създадени са отношения и установен начин на предаване на документи/двустранно/ с американския възпитаник Джон Александър, с възможности в Атински и Солунски архиви. Чрез резидентурата бяха изпратени придобитите документ които "Радков" ще обработи. Сред тях особен интерес представлява сигнатурния справочник за турските архиви, включващ документи относими към възродителния процес-предоставен на "Радков" за поставяне на конкретни искания към негови официални връзки. Интерес представлява и твърдението на някои изтъкнати гръцки учени/между тях и Дж. Александър/, че Гърция ще последва примера на България в преименуването в близките 2-3 години.

ОРОН "Радков" ни запозна със съдържанието на решение на ПБ на ЦК на БКП за единение на българската социалистическа нация, с което се създава на мястото на НКС Национален Център по възродителния процес. Във връзка с това "Радков" готви предложение до ЦК на БКП. По наша препоръка в проекта залегнаха следните моменти:

-създаване на сп. "Ориенталски документи" през 199ог като годишник-печатен орган на българската ориенталистика

-двустранни специализации по линия на културния обмен

-съвместни разработки с чуждестранни учени и институти

-семинарни форми на обучение от наши изтъкнати

Архивите на ДС

3236

османисти в чуждестранни културни центрове, институти и ориенталистични центрове

-продължителни командировки на наши учени към КЦ и Посолствата на НРБ по обезпечаване на възродителния процес

-осигуряване на подходящи университетски форми за изучаване на турски и османотурски език за наши млади перспективни учени

Обсъдени бяха и други текущи въпроси по работата на новосформиращия се Център и задачите на българските учени

С ОРОН"Радков" е постигната договорка за подготовка на каталог с наличния НБКМ османо-турски документи за исляризацията/повече от 1000 документа/. Работата ще се осъществява съвместно със СС"Диана" и СС"Рачо", материала ще разпространи НБКМ по линия на обмена между библиотечните центрове. За целта е постигната договорка за съдействие с ОР Кабадиев и АГ"Петров" на ВГУ-ДС. За провеждането на СМ въз основа на каталога ще бъде изготвено отделно предложение.

С ОРОН"Радков" беше проведен подробен инструктаж и във връзка с пристигането на холандския учен М.Кил... Определени са задачите и линията на поведение.

По време на престоя на Майкл Кил... в НРБ с "Радков" е договорена ежедневна връзка за оперативно реагиране на възникващи промени.

Изготвил,
ст.л-т:.....
/Цв.Пачев/

Отпечатано в 1 екземпляр
№ 1 - кд
Изп.и нап.:14-22607
8.05.1989 г.

8.05.89 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

053

СЕКРЕТНО!

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Централно информационно-организационно управление

Рег. № Т-1420 Екз. № 4

15.05. 1989 г.

Докладвана!

15.05.1989

ИНФОРМАЦИЯ

ОТНОСНО: Обстановката сред лицата, възстановили българските си имена, отразена в материалите, постъпили в ЦИОУ за периода от 5 до 12 май 1989 г.

В навечерието на сесията на Народното събрание и в очакване на резултатите от обсъждането на законопроектите сред населението от тези среди е регистрирано изключително оживление, видима възбуда и нетърпение. Коментариите и изразените мнения са в познатия обсег и запазват противоречивия си характер. Мнозинството от това население смята, че актът на правителството е в съзвучие с новия дух в международния живот и разширяващата се демократизация в нашата страна. Немалка част от него е убедена, че се поставя началото на съществена промяна в живота им - възможности за задгранична работа, взаимни гостувания при роднини, право на всеки да прецени и на практика да провери

Архивите на ДС

154

409

къде и как ще бъде най-разумно да устрои живота си.

В негативен план са доловени изводи, че с новите паспорти проблемите не се решават, тъй като не са валидни за цяло семейство и не устройват онези, които искат да се изселят, че "изменението на закона на практика не било никакво изменение, а само пропаганден трик на България в навечерието на отговорни международни форуми", че режимът на пътувания няма да се промени, тъй като не са иззети неограничените правомощия на МВР и в крайна сметка зад граница пак ще пътуват само хора на властта. Най-оживени са коментариите и прогнозите по стойността на новите паспорти и пречките, които ще възникнат около липсата на валута. Лицата от вражеския контингент обсъждат събитието като "отстъпка" на българското правителство, принудено на това от световната общественост".

Дейността на "независимите структури" продължава да е в центъра на вниманието на вражески настроените лица. Сред студенти от ВУЗ в Стара Загора са засечени коментарии, че "създаването на независими дружества за защита на човешките права е единственият път към реални промени в страната". След съобщение на западна радиостанция за дейността на Петър Манолов шофьори от Златоград и лица от Джебел обсъждали присъединяването си към дружеството. /Провеждат се мероприятия за разколебаване на засечените./

Дейността на Пловдивското дружество се обсъжда и сред военнослужещи. Войници от поделения на Строителни войски, жители на Шумен и Кърджали, обсъждали възможностите си да се включат с конкретни изяви. Отбелязано е подаване

на молби до Илия Минев,обмислят се формиране на групи в поделения. (Провеждат се активни мероприятия за осуетяване на намеренията.)

Териториалните поделения в Разград, Варна и Хасково известяват за известно усложняване на обстановката, породено от демонстративни прояви на лидери, активисти и членове на "независими структури" в някои общини.

Обявената гладна стачка от четирима членове на дружеството в Дулово ще продължи до 31 май. На 5 май единият от тях уведомил за това радио "Свободна Европа", като изложил исканията за връщане правата им на етническо малцинство. Замислено е към гладната стачка поетапно да се присъединят и други лица от района, от областта и от съседната Варненска област с надеждата поведението им да нанесе "съществени вреди на обществено-политическия живот в страната и компрометирането й пред света". На 11 т.м. към гладната стачка са се присъединили още 10 лица от с. Полковник Таслаково, община Дулово. Получени са данни, че в селото, което е населено изцяло с лица от тази категория /676 д./, се е формирала нагласа за включване на всички жители към гладната стачка. /Провеждат се мероприятия за разколебаване на "гладуващите". На двама от тях е удовлетворено желанието да получат задгранични паспорти и напуснат страната с целите си семейства./

За поредица от обявени гладни стачки се съобщава и в телеграмата от Варненска област. На 9 т.м. при секретаря на кметството в с. Божан, община Тервел, се явил обект на ДОН, носейки лозунг със съдържание: "Искам си името и

53

Архивите на ДС

156

докато не го получа, ще провеждам гладна стачка! Искам името Сали Мустафа и изселнически паспорт". Заявил, че е готов да умре със семейството си. Гладна стачка обявил и 34-годишен работник от Нови пазар. Уведомил общинския прокурор, че го прави за период от пет дни в знак на протест срещу потъпканите му човешки права. В района на Каолиново, Шумен и Тервел в момента провеждат гладни стачки 15 лица, като изтъкват следните мотиви и искания: връщане на старите имена и права; солидарност и подкрепа на "гладуващите" в Дуловския район.

411

Всички лица са със силни протурски националистически убеждения, членове са на "Дружеството". Засега поведението им няма отражение сред населението от цитираните общини. Обстановката в районите като цяло е спокойна.

Лице от Джебел, репресирано за националистически прояви, известило наш източник, че в града има група от 27 души, готови да започнат гладна стачка в ден, посочен от него. За намеренията им били уведомени западни средства за масова информация.

На 2 май т.г. в гората край с. Синделци, община Момчилград, се провела сбирка на 54 души от Крумовград и Момчилград, всички репресирани за националистическа дейност и убеждения. Инициатор и организатор е осъждано лице, изтърпявало присъдата в Белене. С оглед предотвратяване намесата на органите на МВР сбирката се провела рано сутринта, без предварително разгласяване. Обсъждани са следните въпроси: ролята и мястото на "независимите структури" в НРБ при решаване въпросите, свързани с едно бъдещо изсел-

ване, и връщането статута им на малцинство; тактиката при постъпване в подобни структури – легално или нелегално, като надделяло мнението, че на този етап е целесъобразно да не се подават молби за членство, за да не се попада в полезрението на властите. Обмисляни са начините за осъществяване на контакти между създадените в страната формирования и координацията помежду им. Сбирката завършила с фотографиране на участниците и договаряне на нови срещи. (Обмислят се мероприятия за предотвратяване по-нататъшна дейност на групата.)

* * *

През периода е отбелязано известно активизиране в пътуванията на турските дипломати из страната. В дните на байрама служители от посолството в София са посетили джамиите в гр. Лозница и Хлебарово, Разградска област. Провели разговор с лице, което се оплакало, че са му "сменили името и не му разрешават да говори на турски език". Съветникът по политическите въпроси и административният аташе установили контакт с лица с възстановени имена в Севлиево, между които и един ходжа, от когото искали обяснение защо джамията е затворена. Посетили двете джамии и направили снимки. На 6 май участвували в сутрешната молитва в Томбул джамия в Шумен, на която присъствували около 800 – 1000 мюсюлмани, както и в още две джамии в града, като навсякъде установявали контакти с вярващи, проявявайки обичайния интерес към възродителния процес.

Американските журналисти Джолиан Негли и Паула Бутгарини посетили Кърджали и Джебел. Установили контакт с

53

Архивите на ДС

138

три лица, подали молби за встъпване в пловдивското дружество. В разговорите тримата заявили, че "турското малцинство" в България е подложено на силен морален и физически гнет, местното население било постоянно малтретирано, поради което били готови да зарежат всичко и ако им се разреши – да заминат за Турция".

Всички териториални поделения на МВР вземат незабавно отношение и провеждат необходимите оперативно-превантивни мерки по негативните сигнали и демонстративните прояви, за които своевременно се уведомяват областните и общинските партийни ръководства.

413

* * *

В навечерието на съвещанието на Европейската комисия за сътрудничество и сигурност (ЕКСС) турските средства за масова информация подготвят усилено общественото мнение, че в Париж Турция ще връчи на България втора протестна нота във връзка с "натиска, на който продължава да бъде подлагано турското малцинство". Анадолската агенция разпространи съобщение, че неотдавна с нота до правителството в София е поискана информация за събирането на семействата на 3104 етнически турци. Ако не получи удовлетворителен отговор, Турция ще внесе въпроса в ЕКСС. Подчертава се, че Турция е доволна от предприетата от Организацията "Международна амнистия" кампания срещу начина, по който България се отнася към това население. Приветства се решението на Европейския съвет да бъде изпратена в България в началото на м. юли делегация, която на място да провери състоянието на повдиганите от Турция проблеми. Известено

159

бе, че в състава на делегацията ще бъде включен и австрийският парламентарист Пробст, автор на доклад за нарушените права на личността в България, подготвян за внасяне на Европейската конференция.

Анадолската агенция разпространи и направената пред Меджлиса нова декларация на външния министър на Турция Йълмаз, че са "твърдо решени докрай да защитят каузата на турското малцинство в България на всеки международен форум и че правителството е превърнало този проблем в национална кауза за Турция".

Средствата за масова информация препредават съобщение на Би Би Си за обявените 15 гладни стачки.

Отп. в 1 екз.
Размножено в 52 екз
Изп.: Цв.Силянова
Нап.: М.Цинигарова
маш.№ 709
15.05.1989 г.

НАЧАЛНИК НА ЦИОУ - МВР:
Генерал-лейтенант
/В. Георгиев/

СТРОГО СЕКРЕТНО!

Министерство на вътрешните работи
ГЛАВНО СЛЕДСТВЕНО У-НИЕ
Рег. № II 11-62 Екз. № 1
22.05. 19 89 г.
1040 — СОФИЯ

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

МИНИСТЕРСТВО на ... РАБОТИ
ЦЕНТ ... Ф. ...
Вх. № СУ 48 от 25 5 1989

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Проведени следствени действия във връзка с масови вълнения из средите на лица с възстановени български имена.

На 20.05.1989 г. от селата Пристое и Климент, Варненска област се организирала тълпа от 5-6000 души лица с възстановени български имена, които се насочили към общинския център гр.Каолиново. Тълпата нападнала и обградила Общинското управление на МВР и кметството. При стълкновенията с органите на властта е починало от сърдечна недостатъчност едно лице с възстановени имена и са ранени служители от силите на сигурността. Положението е било овладяно и демонстрантите разпръснати.

На 21.05.1989 г. в с.Тодор Икономово, Варненска област се събрала тълпа от около 2000 души с възстановени имена с изключително агресивно поведение. При стълкновенията със силите на сигурността са убити двама от демонстрантите и други 20 са ранени, като ранени има и от силите на сигурността.

Из архивите на ДС

Същият ден в гр.Дулово тълпа от около 300 души с възстановени имена, по-голяма част от тях в нетрезво състояние, са организирали демонстрация с издигане на политически лозунги.

Такава демонстрация с участието на 300 лица е била организирана и в с.Ябланово, Бургаска област.

Демонстрация с участието на 300 лица е била организирана и в гр.Джебел, Хасковска област, като демонстрантите наред с политическите лозунги, поставили искания за освобождаване на две задържани лица. След съгласуване с Общинското ръководство на МВР и Общинския комитет на БКП, исканията им били удовлетворени. По непроверени данни от 22.05.1989 г., през нощта активисти от тези среди са развили организаторска дейност в Кърджалийски район по организиране на стачки и бойкотиране учебни занятия и други мероприятия.

При проведените демонстрации са били издигани политически лозунги с искания за признаването им като етническо малцинство, възстановяване на турско-арабските имена, за повече права и свободи в България.

По данни на Управление 06 - ДС, тези вълнения са били предварително подготвени и организирани от активисти на т.нар. "Демократична лига за правата на човека", направлявани и ръководени от западни пропагандни централи.

Чрез радиостанциите "Би Би Си", "Дойче Веле" и "Свободна Европа" е подета кампания за масирани акции сред лицата с възстановени имена, които да се проведат на три етапа - 20-21 май, 26-27 май и 29-30.05.1989 г., с което да се създадат предпоставки

54

Архивите на ДС

за провеждане на клеветническа кампания срещу НР България на предстоящата конференция в Париж.

Предвид тази вътрешно-оперативна обстановка, ГСУ-МВР сформира следствени групи за работа по места. В ОУ-МВР гр.Шумен са командировани следователи от отдел 02 - ГСУ. Образувани са четири предварителни производства за изясняване обстоятелства по иззето огнестрелно оръжие - автомат "Калашников" и един брой пистолет и за причините, довели до смъртта на три лица. Към момента се извършват разпити на 30 лица, изявили се като лидери в настъпилите масови безредици.

417

Предстои образуване на централизирано следствено дело по факта на възникналите масови вълнения.

Извършват се следствени действия в съответствие с писмо окръжно до областните управления на МВР за вземане мерки срещу вражески настроените лица.

В общинските управления на МВР гр.Кърджали, Силистра, Разград и Сливен ще бъдат командировани допълнително следователи от отдел 02 при ГСУ-МВР.

Разследването продължава.

НАЧАЛНИК НА ГСУ-МВР,
Генерал-майор:
(К.Коцалиев)

Написано в 2 екз.:
№ 1 - др.Министър
№ 2 - др.Шопов
Изп.: Д.Цветанов
Нап.: Р.Стоянова-456
София, 22.05.1989 г.
Доразмножено в 1 екз.-ГСУ-МВР

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

3

СТРОГО СЕКРЕТНО!
(след попълване)

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ОТДЕЛ „ЗАТВОРИ“ – СЕКТОР „ОПЕРАТИВЕН“ – ДС

Р. № Д-254 екз. № 1
25.05.1989г

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТР. РАБОТИ
ИНФ. ОРГ. УПРАВЛЕНИЕ
Вх. № 6762 от 25.5 1989

СВЕДЕНИЕ

ОТНОСНО: Въпроси и коментарии по хода на възродителния процес в Разградска област.

Съобщава аг. (д. л.) "Надка"

Отдел „Затвори“ – МВР

Затвора: _____

Приел о. р. м-р Радев тел.:47-95

на 19.05. 19 89 г. в 15.30 ч.

в я/к, к/к „На закрито“

По време на пребиваването ми в Разградска област, какво ми направи впечатление по хода на възродителния процес.

1. Мохамеданите при разговори помежду си използват само турските си имена. Също и християните когато се обръщат към някой мохамеданин го назовават с турското му име. Изключение правят само служителите от Общинските съвети и от другите органи на властта, както и изтъкнатите общественици. Най-често тези хора които се обръщат към мохамеданите на християнско име стават обект на подигравки.

2. Децата родени след 1985 год. носят турски имена и български. При общуване с тези деца се(кръщаването с турски имена става по нелегален път в домовете, на тържество с роднините и близките без духовник) използват само турските имена и турски език. Учат децата, когато ги попитат на турски, как се казваш? или кой си ти? да отговарят с турското име, ако го попитат на български "как се казваш?" назват българското си име.

АА 10148093

ПБ–960–60/84/8–30 000–89

Архивите на ДС

3. Мохамеданите спазват всичките си обичаи. Увеличили са видеоуредбите притежание на мохамедани и се гледат само турски филми. Най-вече младежите мохамедани се събират на видео, това се поощрява от възрастните, тъй като служи за възпитаването им като турци.

4. Настроението сред мохамеданите е изцяло изселническо. Следят решенията, чакат издаването на задгранични паспорти, за да заминат в Турция. Готови са да оставят всичко(къща, имот, спестявания) но да заминат в Турция. Изселническото настроение е много по-силно в сравнение с периода преди смяната на имената.

5. Активисти - мохамедани, които изпадат пред хората за да обяснят своя християнски произход са стигнали до изолация. Никой не иска да създава родство с тях. Чувства се едно разколебание в тия активисти.

6. По сватбите не се разрешават свирене на турски мелодии, пеене на турски песни. От българския фолклор избрали песни и ръченици които ги пригаждат към турските игри(например песента "камъните падат" се свири по 4-5 на едно тържество за да могат да играят кючек.

7. Исляма като религия и обществена сила - замира но тюркизмът е силен.

Нашка.

Задачи:

По информацията не са поставени.

Мероприятия:

1. Да запозная ръководството на отдел "Затвори" - МВР.

ПРИЕЛ СВЕДЕНИЕТО:

/м-р Радев/

Написано в 2 екз.:
№ 1-РД аг.
№ 2- ЦИОУ-МВР
Изп.Радев
Нап.: Л.Тодорова-243

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

126

М В Р
ПОДЕЛЕНИЕ – 55300-У
Рег. № 760 кз. 2
25.5. 1989 г.
1040 - София

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИТЕ
ЦЕНТР. ИНФ. ОРГ. У-НИЕ
Вх. № 6732 от 25 5 1989 г.

Разузнав

И Н Ф О Р М А Ц И Я

№ 130

V-У

ОТНОСНО: Публикация в турския ежедневник "Хюррийет" за положението на мюсюлманското малцинство в България.

В Разузнавателния отдел на Управление гранични войски постъпиха данни за съдържанието на публикувана статия в турския ежедневник "Хюррийет" разкриваща положението на мюсюлманското турско малцинство в България и отношението на турското правителство към този проблем.

В материала се потвърждава информацията за убийството на 25 български граждани възстановили имената си, лично от министър-председателя на Турция – Тургут Йозал.

В съобщението се изтъква, че по повод стълкновенията на 20 и 21 май 1989 година в различни места в България, възникнали между силите за сигурност и лицата възстановили имената си, министър-председателя на Турция преди отпътуването си от Тунис е организирал пресконференция. На този форум още веднъж е потвърдил информацията за ликвидирането на 20-25 души.

По-нататък в статията се съобщава за изпратена протестна телеграма от председателят на "Дружеството за солидарност и култура с балканските турци" – МЕХМЕТ ЧАВУШ до председателя на Държавния съвет на НР България. В телеграмата се посочвало следното:

"Българските турци се стремяха да бъдат търпеливи в продължение на 5 години, но след като мъченията и натиска, убийствата и интернираният станаха непоносими, турците от Добруджа, Лудогорието и Родопите пристъпиха към действия с думите: "Свобода или смърт". Във времето, когато комунистическите страни прилагат политиката на "гласност", от страна на

българското правителство е открит фронт срещу справедливите искания на турците в България. Рано или късно "архитектите" на политиката на държавен тероризъм, ще бъдат принудени да дадат сметка за своите действия, а несправедливо пролятата наша кръв ще бъде заплатена".

Във връзка със създалата се обстановка в България - се посочва в статията - министъра на външните работи, МЕСУТ ЙЪЛМАЗ в интервю на 23 май 1989 година е заявил следното:

"Този общочовешки проблем, който възникна на основата на желанието да се напише нова, изкуствена история на България, би могъл да бъде решен не чрез прилагане на сила, а единствено чрез уважение и зачитане на човешките права.

В статията се прави извода, че Турция е допуснала голяма грешка с подписването на протокола в Белград, с което се е създало впечатление в световното обществено мнение за сближаване на двете страни и отрегулиране на процеса, което по принцип е във вреда на Турция.

По време на посещението на Т. Йозал в Тунис, домакините са заели пасивна позиция по повод обвиненията, които турската страна е отправила към България. Същевременно в туниските вестници и СМИ не са били публикувани и съобщени онези части от речта на Йозал, в които се отправят нападки срещу българското правителство.

Справка: "50"

Отп. в 2 екз.
Екз. № 1 - зам. министър
ген.-полковник М. МИНКОВ
Екз. № 2 - ЦИОУ
Изп.ФНап: Кунчев
25.05.1989 год.
гр. С о ф и я.

КОМАНДУВАЩ
ГРАНИЧНИ ВОЙСКИ
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ:
/СТ. ЦАНОВ/

Архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М В Р
ПОДЕЛЕНИЕ — 56300-V
Рег. № V 762 екз. 2
25.5. 1989 г.
1040 - София

СТРОГО СЕКРЕТНО!

40

128

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
ЦЕНТР. ИНФ. ОРГ. У-НИЕ
Вх. № 6734 от 25.5.1989 г.

Радичков

ИНФОРМАЦИЯ

№ 131

ПО ТУРЦИЯ

ОТНОСНО: Излъчено съобщение по вечерната информационна емисия "Новини" на турската телевизия за обстановката в България и мерките на турското правителство.

Към 24.05.1989 година.

В Разузнавателния отдел на Управление гранични войски постъпиха данни за направено съобщение по вечерната информационна емисия "Новини", касаещо обстановката и положението на мюсюлманското малцинство в България и предприетите мерки от страна на турската общественост и правителство.

Говорителя на Министерството на външните работи се е обърнал с призив към Правителството, да вземе отношение относно насилията извършвани върху мюсюлманското турско малцинство в България. Същият е изтъкнал, че турската страна по дипломатически път ще внесе подробен доклад за извършените насилия и нарушаването на човешките права в ООН и Съвета за европейска сигурност.

В съобщението се изтъква, че от своя страна лидерите на Социалдемократическата народняшка партия (СДНП) и партията на "Верния път" (ПВП) са изпратили обръщение до Началника на Генералния щаб и Президента - К. ЕВРЕН, в което настояват да се предприемат стъпки за подкрепа на турското малцинство в България. Същите порицават действията на българското правителство, като изтъкват, че не може една страна да претендира за цивилизована , а да извършва такива насилия и потъпкване на човешките права.

Архивите на ДС

2. 129

В съобщението се изтъква, че гладните стачки в различни райони на България (особено североизточната част на страната) продължават. Цитира се съобщение на радиостанция "Гласа на Америка" за жестока саморазправа с мирните демонстранти чрез силите на армията и органите за сигурност, при които стълкновения има убити и ранени. Една част от ръководителите на "Организацията за освобождение на турците" заедно със семействата им са били изгонени от страната, а на друга част не им е било разрешено въпреки гласувания закон за задграничните паспорти.

Изтъква се, че компактни маси от лица възстановили имената си са се насочили към ГКПП"М.Търново" и ГКПП "Капитан Андреево".

Справка: "50"

Отп. в 2 екз.
Екз.№ 1 - зам. министър
ген.-полковник М. МИНКОВ
Екз. № 2 - ЦИОУ
Изп./Нап: Кунчев
25.05.1989 год.
гр. С о ф и я.

КОМАНДУВАЩ
ГРАНИЧНИ ВОЙСКИ
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ:

/СТ. ЦАНОВ/

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

167

ЦЕНТРАЛНА ОПЕРАТИВНА ГРУПА

№ 403 Екз. № 29
28.5 1989 г.

ЕКСПРЕС-ИНФОРМАЦИЯ № 3

ОТНОСНО: Получени данни за оперативната обстановка към 08.00 ч. на 28 май 1989 г.

Разградска област

Обстановката сред лицата, възстановили имената си продължава да бъде напрегната. На 27 май т.г. на шест места в районите на Разград, Търговище и Омуртаг са отбелязани масови раздвижвания и струпвания на значителни групи от хора.

В района на Омуртаг рано сутринта на 27 май жители от селата Величка, Звездица и Врани кон, от Чернокапци и Плъстина, Ратлина и Малко Церковище, в три лъча се насочват към с. Обител. В местност между селата Обител и Малко Церковище се установява тълпа от 1800-2000 души, с които са проведени разговори за разубеждаване от първия секретар на общинския комитет на БКП, но без резултат. Скандирайки носените от тях плакати с надписи "Искаме имената си. Искаме правата си. Върнете ни сюнета." тълпата се насочва към град Омуртаг, където е разпръсната. Демонстрантите са проявили

165

агресивност, като са хвърляли камъни и други предмети. Един от тях при провеждане на операцията е наранен с палка.

В гр. Омуртаг около обяд в района на автогарата е образувана тълпа от около 600 души. Носели са плакати с идентично съдържание. Не са се подчинили на призивите за разотиване и са разпръснати с палки и пожарни коли. Ранени няма.

Около 10.00 ч. в центъра на гр. Търговище се формира тълпа от около 200 души. Подобни групи са образувани и в селата Черковна, Копрец и Търновца, Търговищко и в с. Самуил, Исперихски район. След проведени с тях разговори са разпръснати без употреба на сила.

Със сили на специализирания батальон са респектирани и разпръснати тълпа от около 300 души в с.Езерче и демонстрация от района на гр.Хлебарово, насочила се към Разград.

На 27 май т.г. рано сутринта в село Врани кон, община Омуртаг са открити разлепени по стените пет броя листовки на турски език с призиви да се прояви търпение и да не се дават повече жертви. Иззетите листовки са размножени и ще бъдат използувани за дезинформация и разубеждаване на населението и в други райони на областта. На сградата на пощенски клон в Русе е открит изписан надпис "Свобода" и полумесец.

Продължават да постъпват данни за предстоящи демонстрации на 28 май т.г. в с. Самуил, с. Пристое, Шуменско, селата Вокил, Зебил и Листец, община Главиница и гр.

Архивите на ДС
425

169

Русе. Лице с възстановени имена от Русе е споделило, че България има 72 точки, където последователно ще се вдигат бунтове.

В селища от Дуловския район са доловени закани за разправа към останалите безучастни по време на демонстрациите, в случай че не се включат в предстоящи подобни прояви.

Задържани са и изпратени в ГСУ-МВР две лица установени като активни участници в безредиците на 21 май т.г. в Дуловския район.

По данни на ДЗ "Иванов" от с. Нова Черна, Разградска област, Галя Орлинова посетила с лек автомобил на 26. 05.89 г. след обяд с. Самуил и гр. Тутракан, за да вдига лицата с възстановени имена на бунт. Изразила намерение да проведе подобна дейност и в други населени места.

Варненска област

На 27 май т.г. в сутрешните часове на деня малки групи лица с възстановени имена се появили в центъра на гр. Варна. Разпръснати са от усилената охрана в този район без инциденти. По данни на аг. "Пламен" на отдел 06 ДС, много от лицата с възстановени имена живеещи в града са били уговаряни по телефона да се стекат на демонстрация. Задържани са 5 лица, активни подстрекатори и организатори. Взети са мерки за задържането на обект на ДОН "Беглец", който е агитирал за масово участие в демонстрации.

Рано сутринта в с. Градница, община Тервел, се съ-

58

Архивите на ДС

бира тълпа от около 150 души с агресивно поведение. При разпръскването са задържани подстрекателите - 3 лица, между които и местния имам. Агресивното поведение на група от над 700 души, събрали се в центъра на с. Медовец, община Дългопол е предизвикало даването на предупредителни изстрели. След разпръскването на тълпата са намерени убити двама души. Причините се изясняват.

Около 10.00 ч. в района на площад "Толбухин"-Шумен е започнало струпване на лица с възстановени имена. При разпръскването им са ранени трима служители на МВР - един леко и двама по-тежко /прободни рани с хладно оръжие/. Пострадали са девет от нападателите. Около 16-17 ч. отново е започнало формирането на групи от лица с възстановени имена, които са разпръснати без инциденти.

427

В общинско управление на МВР-Тервел е получена информация, че на 28 май т.г. в с.Орляк ще се състои масова демонстрация. Взети са мерки за предотвратяването й.

По данни на общинско управление на МВР-Преслав, лицата с възстановени имена от община Върбица, възнамерявали да проведат на 29 и 30 май т.г. демонстрация за получаване отговор на поставените досега искания.

За предотвратяване използуването на телефонните връзки за организиране на масови демонстративни прояви е изключено автоматичното междуселищно избиране в Толбухински и Шуменски райони. В селищата с компактни маси преименувани са изключени телефонните централи. Взети са мерки и не са допуснати пребиваващите в района дипломати от Великобритания,

Из архивите на ЦК

Франция и ФРГ да посетят местата на масовите безредици.

Хасковска област

През денонощието няма извършени демонстративни прояви.

На 26 май т.г. в Стара Загора са задържани д-р Тренчев, председател на "Независимия профсъюз-Подкрепа" и Николай Колев - секретар на "профсъюза". Провежда им се следствие.

Получени са данни за замислена демонстрация в гр. Хасково на 30 май т.г.

По данни от ДЗ-български гражданин, професор от ВМИ-Пловдив, участвувал в симпозиум в Истанбул, изселническите дружества в Турция подготвяли масови демонстрации в Истанбул, Бурса и Одрин на 28 май т.г. около обяд. Демонстрантите от Одрин щели да бъдат натоварени на автобуси и да се придвижат по посока на границата. Турското радио щяло да съобщава на всеки час за демонстрацията. Взети са мерки за прекъсване на българския ТИР-поток за Турция. Уведомени са ГЩ на МНО и Гранични войски. Провеждат се мероприятия за недопускане провокации в района на ГКПП-Капитан Андреево.

Пловдивска област

Обстановката е сравнително спокойна. Изпълняват се разпоредените указания на ръководството на министерството за недопускане на масови демонстративни прояви и за повиша-

58

Архивите на ДС

ване боеготовността на състава.

В района на гр. Пещера е предотвратено събирането на тълпа, подготвяща се за демонстрация на 27 май т.г. Взети са мерки за засилване на охраната в района на с.Нова Махала, община Батак, където на 28 май т.г. ще се проведе сватба, на която са поканени около 700 лица с възстановени имена.

Провеждат се мероприятия за установяване на неизвестни лица с възстановени имена, които предлагали 6000 лв., за да закупят автомат "Калашников".

429

Бургаска област

Сред лицата с възстановени имена се чувства напрежение и изчакване развитието на събитията. Постъпват данни за разпространение на слухове и водени разговори за подготовка на организирано придвижване към Бургас и турското генерално консулство. Малки групи лица, появили се на 27 май в централната част на Бургас са били задържани и разпитвани от следствената група.

ОУ на МВР - Карнобат съобщава за усилено движение на лични МПС по неконтролируеми пътища между селата с населени преимуществено от лица възстановили имената си.

Очаквало се през нощта на 27 май срещу 28 май голяма група лица от селата Добромир и Люляково, Руенска община да се съберат и тръгнат към Бургас или Пловдив.

Група лица от с.Планиница, Руенска община са изразили готовност в неделя - 28 май да тръгнат към турското

генерално консулство в Бургас. Населението на с. Карагеоргиево имало готовност ако има кой да ги поведе да се "вдигнат" на демонстрации. Лица от с. Тича, Котелска община подстрекавали местните жители към масови демонстрации пред кметството.

Десет лица от с.Пещерско, Айтоска община са прекъснали трудовите си договори за отглеждане на тютюн.

В Айтоска община само на 27 май са били раздадени над 2200 молби-декларации. В търговската мрежа на Ямболски район продължава изкупуването на куфари за багаж. В циганския квартал на Котел на четири места са изписани с блажна боя турски национални символи.

През денонощието са профилактирани 88 лица.

Полковник: /Т.Тодоров/

Отп. в 1 екз.
№1-др.Шопов
Изп.: Т.Бобев
Нап.: Е.Кунева-798
Размн. в 20 екз. -
по списък
28.05.89 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

139

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ШЕСТО УПРАВЛЕНИЕ ДС

МВР
ШЕСТО УПРАВЛЕНИЕ ДС
сг № 8672 екз. № 3
29.9.1989 19 г.
София

СТРОГО СЕКРЕТНО !

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
ЦЕНТР. ИНФ. ОРГ. У-НИЕ
Вх. № 6912 от 29 V 19 89

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Дейността на активисти на "клуба" във връзка с материала по повод на ексцесиите в средите на лицата, възстановили имената си и мерките по тях

На 25 май 9 активисти на "клуба" обсъждали два документа по повод на събитията в някои райони с компактни маси от лица, възстановили имената си, но не стигнали до общо мнение по тяхното съдържание и от името на кого да бъдат представени те. Разногласия имало и по въпроса кой от двата материала да се използва за събиране на подписи, но повечето от присъстващите считали, че за това трябва да се използва "по-умерения вариант".

Според получената допълнителна информация, единият от документите бил разработен основно от Желю Желев, а другият - от Михаил Величков и Невена Стефанова. Въпреки, че по време на обсъждането им не били постигнати необходимите уточнения, и двата материа-

ла вече се използвали за събиране на подписи от активисти на "клуба". Вариантът на материала, подготвен от Желев, бил предложен за подписване от съпругата му Мария Желева ~~в Студията за научно-популярни и документални филми, където тя работи~~. Този документ бил озаглавен "Призив" и след подписването му от "всички членове на клуба"/според Желева/ щял да бъде депозиран в Народното събрание. Той бил написан на около страница и половина и започвал с анализ на обстановката във връзка с ексцесиите сред лицата, възстановили имената си. Посочвало се, че извършената преди няколко години смяна на имената им била "дълбоко нехуманен акт на правителството, засягащ техните човешки права". Създадените по този начин условия за "конфронтация на българските граждани с турското малцинство" през последните дни били довели до редица инциденти, включително и до жертви. След това се отправяли предложения до Народното събрание за възстановяване старите имена на гражданите от "турското малцинство", предоставянето им на възможност свободно да напускат страната и за преразглаждане на политиката "по националния въпрос".

Придобитата до 27 май информация показва, че готовност да подпишат документа /неизвестно кой от двата/ или вече направили това са 20 лица: Жельо Желев, Йордан Василев, Иван Марев, Борис Спасов, Чавдар Кюранов, Искра Панова, Деян Кюранов, Блага Димитрова, Георги Величков, Михаил Величков, Невена Стефанова, Евгения Иванова, Мария Бойкикева, Мария Желева, Васил Шопов /режисьор в СНПДФ"Екран"/ Николай Василев, Копринка Червенкова, Петко Симеонов и Зина Маркова.

Отказали са да подпишат и се дистанцирали от документите 6 лица - Христо Радевски, Марко Ганчев, Александър Миланов, Давид Овадия, Иван Джаджев и Петър Динеков.

3.

Получени са агентурни данни, че активисти на "Екогласност" не са разисквали събитията сред лицата, възстановили имената си, подържат партийната политика по възродителния процес и няма да се ангажират от името на тяхното "движение" в документи и дейност, свързани с тях. Това е потвърдено и от проведените разговори на служители в Об управление ДС и СГУ с Георги Аврамов, Димитрина Петрова и Петър Слабаков, които обаче не изключвали възможността отделни привърженици на "Екогласност" да предприемат някакви изяви в това отношение, но не от името на "движението", а като частни лица.

Проф. Иван Николов бил взел материал, с който да отиде при акад. Шелудко и му го предложи за подпис, но досега не е установено отношението на двамата към документа. Не е изяснено и становището по този въпрос на проф. Кирил Василев, който по принцип бил изразил съгласие с "умерения" вариант и на Антонина Желязкова.

Придобита е информация за коментари на активисти на "клуба" във връзка с масовите безредици сред лицата, възстановили имената си и мерките за тяхното пресичане. Радой Ралин твърдял, че "властите избиват, защото са обречени" и очаквал промени във висшето ръководство на страната, като "вината" за станалото щяла да бъде "прехвърлена върху Димитър Стоянов". Заявил, че нещата у нас не се решавали, тъй като "ръководството провежда седяща стачка и никой не иска да стане от мястото си". По повод несъгласието на някои с акциите на "клуба" споделил, че причина за това бил факта, че "нас ни викат и нищо не ни правят, другите ги уволняват" и те ги възприемали като "привилигировани принцове, които правят бунта без последствия за тях Сега обаче напрежението било нарастнало много и щяло да има трайни последствия, така, че е можело да започнат "да убиват и децата ни".

Из архивите на ДС

Такива опасения споделяли също Жельо Желев и Йордан Василев.

Жельо Желев изказвал мнение, че последните събития били направили "пропаст между българите и турците" и било възможно България да стане своеобразен Ливан, последствията от което щели да чувстват и следващите поколения. Това налагало провеждането на бързи промени, но "банкрутиралия екип не мисли за бъдещето, а гледа да кара докъдето може", поради което по-широки кръгове трябвало да излезат с "принципни позиции срещу всяко насилие".

По повод на разпространявания за подпис документ от Мария Желева, Станимир Трифонов, неин колега, заявил, че такъв материал трябвало да съдържа задължително данни за това кой е автора му, от кого произлиза и за кого е предназначен. Само по този начин можело да се спечели необходимата социална база, а в противен случай нямало смисъл въобще да се прави нещо, тъй като "срещу насилието с писане не може да се направи нищо".

Във връзка със станалите събития Борис Спасов показвал пред свои съидейници цитати от изказвания на партиен и държавен ръководител. В приветствие до редакцията на в."Йени хаят", което било публикувано във в. "Работническо дело" от 4 март 1964 г., се говорело за "турско население", което свободно да общува на майчиния си език, със негови песни и литература, за "училища с преподаване на турски език" и др. Посочил и данни от март 1959 г., според които тогава в България имало 656 хиляди "турци", които сега вече били станали един милион.

Проблемите по повод експсиите сред лицата, възстановили имената си, се коментират и във връзка с предстоящото заминаване на Блага Димитрова, Копринка Червенкова и Петко Симеонов за Париж. Пе-

Архивите на ДС

тър Динеков съветвал Блага "и тук и там да мълчи по турския въпрос", който бил много сложен и не бивало да се разнищва, на което тя отговорила, че в Париж щяла да говори главно по проблеми, свързани с литературата. Според нея сегашната конфронтация можело да бъде и израз на "борби във върховете", където някой умишлено искал да компрометира властта. Считала, че Георги Мишев също щял да си уреди заминаване в Париж чрез СБП и съветвала Жельо Желев въпреки всичко и той да опита да направи това /ако било необходимо щели да намерят исканите 200 долара/.

Петко Симеонов и Копринка Червенкова били поставили три условия във връзка със заминаването им - да пътуват или петимата или никой, да се разреши на активисти на"клуба" да посетят Каолиново и Тодор Икономово за запознаване на място с обстановката и да се преустанови прекъсването на телефоните им. Исканията на двамата били оценени като "глупост" от Блага Димитрова и Чавдар Кюранов /особено това за посещение в районите с лица, възстановили имената си/.

На 26 и 27 май са проведени профилактични беседи от служители в 06 управление ДС и СГУ със 7 лица по повод материалите във връзка със събитията. Стефан Гайтанджиев, Димитрина Петрова, Георги Аврамов и Петър Слабаков заявили, че се дистанцират и няма да имат отношение към документа, а ще настояват и пред други активисти на "Екогласност" да направят същото. Евгения Иванова не е заела определено становище и заплашила, че ще се оплаче "в комитета на Телалов". Георги Величков споделил, че "като писател и член на клуба не може да мълчи" и щял да подкрепи материала, който бил "за диалог в името на приобщаването". Дори предложил на разговаряля с него служител да доложи мнението му пред "някой по-висш началник". Наред със заяв-

Из архивите на ДС

лението си за неангажиране с действия във връзка с документа по повод на събитията, Георги Аврамов изказал мнение, че властите трябвало да предприемат диалог с художествено-творческата интелигенция и тя да излезе напред, активно да съдейства за успокояване на възникналата през последните дни сложна обстановка у нас, както това било станало в Грузия.

Продължава провеждането на мероприятия за пресичане проявите на активисти на "клуба" и други лица във връзка с масовите безредици в средите на лицата, възстановили имената си и за недопускане по-нататъшно разпространение на материалите по този повод.

НАЧАЛНИК 06 УПРАВЛЕНИЕ ДС
Генерал-майор:
/ А. Мусаков /

Нап. в 1 екз.
1 - др. Министър
размн. в 5 екз.
2 - др. Шопов
3 - ЦИОУ
4 - ПГУ
5 - ВГУ
6 - 08 отдел
изп. и нап. Гергинов
София, 28.05.1989 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

ЛИЧНО

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ВТОРО ГЛАВНО УПРАВЛЕНИЕ - ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ

Рег. № 9967 Екз. № 45
31 05-89

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТР. РАБОТИ
ЦЕНТР. РЕФ. ОРГ. УЧИЛ.
Вх. № 7164 от 31.5 1989 г.

ИНФОРМАЦИЯ
№ 161

ОТНОСНО: Коментарии във връзка с изявлението на председателя на Държавния съвет на НР България

В управлението все още не са постъпили значителен брой данни за проявен интерес от страна на чужди и наши граждани към изявлението на др. Тодор Живков, направено на 29 май т.г. Непосредствено след излъчването му журналистка от информационната агенция "Ройтер" поискала от културния аташе при посолството на ФРГ Александър Новак да коментира неговото съдържание. Той заявил, че бил впечатлен от видимо силното вълнение, което изпитвал държавният глава по време на предаването. Доколкото позволявали познанията му по български език констатирал, че казаното от него почивало на "старата аргументация", т.е. ислямизираното население в България няма турски произход. Не било споменато нищо за жертви по време на безредиците, както и за предстоящи ограничения на задграничните пътувания на тази категория бъл-

гарски граждани.

Помощник-военният аташе при дипломатическата мисия на Великобритания се информирал за изявлението от предаване на Би Би Си. Впечатление му направило обръщението на Т.Живков към турския президент, с което предложил да приеме българските мюсюлмани. Първият секретар по търговските въпроси в посолството Кристийн Лейдлоу също обърнала внимание на онази част, в която се казвало, че "всички турци, които биха искали да заминат за Турция, могат да направят това и да останат да живеят там".

Либийските дипломати не одобрявали направеното изявление и мерките, които българските власти прилагали спрямо мюсюлманите. Считали , че недоволните трябвало да бъдат оставени да направят исканията си свободно. В тази връзка коментирали, "грешките" при смяната на имената, която,според тях,трябвало да бъде извършена първоначално при новородените, а впоследствие по отношение на всички възрастови групи мюсюлмани.

Посолството на Алжир е изпратило до Министерството на външните работи на своята страна превод на изявлението.

ЗАМ.-МИНИСТЪР
НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
И НАЧАЛНИК НА ВГУ - ДС
Ген.-лейтенант:
(Г.Анчков)

Отп. в 2 екз.
№ 1 - др. Танев
№ 2 - Отдел 14
Изп.: 14/ДМ
Нап.: Шопова-7386
31.05.1989 г.

Размножено в 4 екз.

№ 3 - др. Шопов
№ 4 - др. Дзюба
№ 5 - ЦИОУ
№ 6 - Шесто у-ние - ДС

Разм... в 4 екз.
и изпрат...

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

КОПИЕ

СТРОГО СЕКРЕТНО!

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

ВТОРО ГЛАВНО УПРАВЛЕНИЕ - ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ЦЕНТЪР ИНФОРМАЦИЯ
Вх. № 7300 от 02.6.1989 г.

Рег.№ 1800 18 Екз.№ 5

от 01.06.89

ИНФОРМАЦИЯ

№ 165

ОТНОСНО: Становище на чужди дипломати по отношение на т.н. "турски проблем" в НРБ

Разполагаме с достоверни данни, че в навечерието на Парижката конференция по човешкото измерение първите секретари при посолствата на Великобритания, Франция и Испания изложили взаимно своите становища по въпроса за спазването правата на човека в България и обменили мнения за вътрешнополитическата обстановка във връзка с вълненията сред част от българите-мюсюлмани. Изтъкнато било, че в гледните точки на дипломатическите представители на западноевропейските страни у нас съществували различия, които затруднявали уеднаквяването на позициите им. Опитите на дипломати от посолствата на ФРГ, Франция, Великобритания, САЩ и Гърция да проникнат в Североизточна България през последните дни били безуспешни. Турски говорител бил заявил, че броят на убитите по време на вълненията достигнал 50 души, докато посолството в София разполагало с имената на седем. Български-

те власти не се ангажирали в необходимата степен с официално разяснение на положението. Първият секретар в испанското посолство Висини не намирал за "много смислено" обяснението, че недоволството е възникнало във връзка с приемането на новия закон за задграничните паспорти. Според колегата му Майкъл Фрост това само дало възможност на мюсюлманите в България да "огласят своята печал, да потърсят публичност и да я намерят".Отчитайки , че вълненията са възникнали едновременно в южните и североизточните райони на страната, английският дипломат правел заключение, че те са били координирани от местни лица или инспирирани "от друго място". По мнение на Висини и френската-дипломатка Жерар предаванията на турските радиостанции са спомогнали за избухването им.

Интерес за дипломатите представлявали целите, които си поставяли недоволните български граждани-мюсюлмани. Според тях "турското малцинство" не желаело изселване, а свобода на религията и културна самостоятелност, които можели да бъдат постигнати едва след като процесът на демократизация в България получи развитие. Проблемът като цяло и средствата, използвани от бунтуващите се - хвърляне на камъни, опити за снабдяване с оръжие и други ограничавали появилите се в българското общество възможности за изразяване на алтернативни мнения. Съществувала опасност властите да "пожертвуват" всички, обявили се в защита на мюсюлманите. От разговорите си с членове на "Клуба за подкрепа на гласността и преустройството в България", "Независимото дружество за защита правата на човека" и НПС "Подкрепа" Фрост останал с впечатление, че те са "притеснени" и "затруднени" от участието на мюсюлмани в независимите структури. Използването по време на безредиците насилие противоречало на платформите и интересите им.

Трима дипломати считали, че заемането позиция на симпатизиране или подкрепа на "турското малцинство" означавало да се поставят под заплаха преустройството и нормалната еволюция в България. Спо-

Из архивите на ДС

3 /69

ред представителя на Испания Западна Европа не трябвало да допусне да изпадне в положението на защитник на "една асоциация, ръководена от мюсюлмански екстремисти". "Турският проблем" в България следвало да бъде само една тема по въпроса за правата на човека, но не и преобладаваща при анализа на положението в страната. В противен случай западните представители рискували да се озоват в защита на турската позиция. Според Фрост обаче нито една от страните -участнички в конференцията в Париж не желаела двустранните проблеми между България и Турция да доминират в дневния й ред. Организацията "Ислямска конференция", която обвинила българските власти в неуважение към мохамеданската религия, щяла да оттегли претенциите си в случай, че в НРБ бъде разрешено изучаването и свободното практикуване на исляма. Много арабски страни, и по-специално Алжир, заявили открито пред Турция, че няма да влошат отношенията си с нашата страна само по тази причина. САЩ, според Фрост, които смятали проблема за "турското малцинство" в България за важен , също предпочитали да разглеждат въпроса за човешкото измерение в по-общ план. Турското правителство губело подкрепата на западните си съюзници не само поради нарушаването правата на кюрдите, но и вследствие липсата на интерес у тях към раздухване на малцинствените проблеми. Официалното искане на Турция да бъдат признати българските граждани-мюсюлмани за малцинство със всички произтичащи от това права било сравнено от Фрост с евентуално даване национална определеност на шотландците, ирландците и уелсците във Великобритания.

Дипломатите били впечатлени и от начина, по който турското правителство търсело подкрепа от своите съюзници. По време на посещението на г-жа Митеран в Турция, където тя отишла да се запознае с положението на кюрдското малцинство, и било внушавано, че не се интересува от проблема за "турците" в България. На британския външен министър било заявено, че Англия не оказва никаква помощ натурската

страна - изявление, което не се приело много добре във Великобритания.

Според Фрост Турция щяла да получи известна подкрепа в Париж. В интерес на целите, които си поставя конференцията обаче не трябвало да се допуска фокусът на работата и да падне върху "турския въпрос". Той считал за неправилно неговото използване като камък, който някои страни могат да хвърлят срещу България.

Отп. в 2 екз.
№ 1 - др. Танев
№ 2 - Отдел 14
Изп.: 14/ДМ
Нап.: Шопова-7493
01.06.1989 г.

Размножено в 4 екз.
№ 3 - др. Шопов
№ 4 - др. Дзюба
№ 5 - ЦИОУ
№ 6 - Отдел 07

Размножено в ..... екз.
и изпратени

ЗАМ.-МИНИСТЪР
НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
И НАЧАЛНИК НА ВГУ - ДС
Ген.-лейтенант:
(Г.Аначков)

МВР ПОДЕЛЕНИЕ 72800

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

114

ЦЕНТРАЛНА ОПЕРАТИВНА ГРУПА

Рег.№ I-1830 Екз.№ 19
20.06.1989 г.

ЕКСПРЕС-ИНФОРМАЦИЯ № 26

ОТНОСНО: Получени данни за оперативната обстановка към 08,00 часа на 20 юни 1989 година

През изминалото денонощие на 19 юни т.г. продължи изпълнението на указанията за ограничаване и намаляване на работата по приемане на документи за задгранични пътувания и изготвянето на задгранични паспорти. Няма връчени задгранични паспорти. По данни на Областните управления на МВР - Хасково, Пловдив, Бургас, Разград и Ловеч са постъпили нови 9 972 комплекта документи, с което общия брой на подадените в страната документи достигна 266 945. Изготвени са нови 3 463 задгранични паспорта /Бургас, Варна, Ловеч и ОЗП не посочват данни за изготвени нови паспорти/, с което общия брой на изготвените задгранични паспорти достигна 174 077. През денонощието не са връчвани на населението задгранични паспорти, поради което остават за връчване 60 246 готови задгранични паспорти.

По данни на ВГУ - ДС през денонощието страната са напуснали 3 280 лица с възстановени имена /2238 възрастни и 1042 деца/, от които 8 за Австрия и Швеция. Общия брой на напусналите досега страната лица е 42 754, от които 729 за западни страни и 42 025 за Турция. През денонощието се завърнаха 6 възрастни и 6 деца.

РАЗГРАДСКА ОБЛАСТ

Оперативната обстановка остава непроменена. Населението с възстановени имена продължава да бъде под влияние на противоречиви коментарии и слухове, свързани с пътуването за Турция.

В Русенски район се коментирало, че"на изселниците в Турция им крадяли жените и имуществото, а след изселване на всички желаещи Турция щяла да обяви война на България". Някои лица с възстановени имена се ориентирали към изчакване до месец септември, за да се снабдят с петгодишни паспорти. В Сливополски район въпреки, че много от хората имали документи, все още никой не бил заминал. Имало случаи, когато след изтичане на отпуските хората се връщали на работа.

В изпълнение разпореждането на др. Министър за регулиране потока на излизащите в Турция е създадена организация чрез ОбНС да се издават еднотипни служебни бележки на водачите на МПС, които ще бъдат подписвани и подпечатвани лично от председателите на съответните Общински народни съвети. Предвидено е след получаване на указания от Центъра през първите два дни да бъдат пропускани към ГКПП останалите неизведени досега лица от враждебно-престъпния контингент. Във връзка с това ръководството на Областно управление на МВР - Разград,моли да бъдат уведомени областните управления на МВР - Ловеч, Бургас и Хасково за своевременното пропускане през вътрешните КПП-та по трасето към границата горепосочената категория лица.

През денонощието са получени 3235 комплекта документи,общо досега 79 005,изготвени са нови 765 паспорта,общо досега 52 024. До 10.07.1989 г. няма да бъдат връчвани паспорти. Остават за връчване 15 342 готови паспорти.

Архивите на ДС

3 116

ВАРНЕНСКА ОБЛАСТ

Оперативната обстановка се запазва непроменена. Продължават струпванията пред паспортните служби, ДСК, фотоателиетата, златарските ателиета и големите магазини. Под влиянието на различните слухове, част от населението се ориентира към масово подаване молби за заминаване /жителите на селата Йовково, Къпиново, община Генерал Тошево и с. Стефаново, община Добрич/. В противоположна посока са настроенията на лицата с възстановени имена от селата Равнец, община Генерал Тошево и с. Единаковци, община Хитрино, които трезво оценявали трудностите и нежелаели да заминат за Турция.

Получена е информация, че чакащите на вътрешните КПП-та лица се отнасяли с разбиране и понасяли стоически несгодите и лишенията, но нямали намерение да се връщат обратно.

През деня на 19 юни не са се явили на работа около 38 000 лица, от които 7 409 в промишлеността, 22 250 в селското стопанство и др.

По данни на ДСК от 1 до 19 юни са внесени 105 491 вноски за задгранични паспорти. Ликвидирани са 27 318 спестовни влога, като са изтеглени 112 103 000 лева.

В изпълнение указанията на ръководството на Министерството през деня не са приемани молби-декларации, не са издавани нови и не са връчвани задгранични паспорти. Не са отпътували към границата лица с възстановени имена, жители на Варненска област.

4 114

ХАСКОВСКА ОБЛАСТ

Оперативната обстановка сред българите мюсюлмани запазва напрегнатия си характер. Постъпващата оперативна информация показва че огромното болшинство от тази категория лица се е поддало на настроенията за заминаване в Турция.

Първите данни за отзивите на изявлението на председателя на Министерския съвет - Г. Атанасов и показаните по българската телевизия репортажи за завърналите се от Турция показват, че засега отсъствува положителна реакция от страна на българите-мюсюлмани. Това е особено характерно за районите с компактно население.

През денонощието от работа са отсъствували около 47 000 човека, от които 10 980 в промишлеността, 2 263 в строителството, 3 819 ученици, 4 625 деца от детските градини и др.

В гр. Хасково се разпространява слух, че децата на българите-мюсюлмани, които са в 8-ми клас щели да бъдат събрани в някакъв град в Западна България и под предлог, че ще им връчват комсомолски книжки ще бъдат ваксинирани, в резултат на което след заминаване в Турция щели да умрат.

Доловени са коментарии по повод подготвяния на 24.06. в гр. Истанбул антибългарски митинг. Твърди се, че в него щял да участвува и Генералния секретар на ООН - Хавиер Перес де Куеляр.

През деня на 6-те паркинга на територията на Хасковска област са съсредоточени 1406 превозни средства, от които 929 леки коли 444 камиона и 33 автобуса. От 17,00 часа на 18.06. до 17,00 часа на 19.06. през ОГКПП Капитан Андреево са излезли 2752 души /527 с влак/ и 263 леки коли.

62

Архивите на ДС

През денонощието са получени 3413 комплекта документи, и са изготвени нови 2139 задгранични паспорта. Не са връчени изготвените преди това задгранични паспорти.

БУРГАСКА ОБЛАСТ

Оперативната обстановка е без промени. Продължава характерната досега изселническа психоза.

По агентурни данни лица с възстановени имена от с. Дрянковец Айтоска община отглеждащи по договор краставици, възнамерявали да проведат демонстрация пред сградата на АПК Айтос в знак на протест, че ръководителят на бригадата в с. Мъглен им вземал висока такса за неустойка по договорите. Общинско управление на МВР - Айтос разследва случая и взема мерки за недопускане на тази проява.

Документира се случай за агитиране и подстрекаване на турчеещи се цигани от гр. Ямбол да се изселват в Турция от

- жител на същия град, осъждан за протурска националистическа дейност, излязъл наскоро от затвора. От проведените мероприятия по сигнала за протестна демонстрация пред сградата на МНО в София не бяха установени лица с възстановени имена, пътуващи с такава цел.

Получени са агентурни данни в Общинско управление на МВР - Бургас, че доктор Тренчев от гр. Стара Загора давал указания и съвети на лица с възстановени имена да се борят за правата си, да говорят на турски език, да спазват мюсюлманските обичаи, носенето на шалвари и т.н. Те имали и подкрепата на "българския комитет за защита на религиозните свободи." Едното от лицата, които са споделили пред агента вече е напуснало страната, а другия е ветеринарен техник

447

Из архивите на ДС

в с. Зайчар, Руенска община и се намира в страната.

Във връзка с ограничаване движението към границата се провежда разяснителна работа от наши служители съвместно с партийни и държавни органи. По-голямата част от лицата с възстановени имена проявяват разбиране.

През последните дни в златарските ателиета се увеличават клиентите, които искат да бъдат превърнати в медальони златни турски монети, с оглед по-лесното им пренасяне през границата.

През денонощието на изчаквателните пунктове Балиева поляна, Обзор, Елхово, Гранитово и Нова Загора са струпани общо 1326 МПС в т.ч. 830 леки автомобила и 437 камиона. От 17 юни до сега от пункта "Балиева поляна" за ГКПП Малко Търново не е излязло нито едно МПС поради което сред чакащите съществува напрежение и недоволство.

През денонощието през ГКПП Малко Търново са излезли 730 души /403 от Бургаска област/, общо досега 9 781 лица, от които 3 404 от Бургаска област.

От клоновете на ДСК са изтеглени нови 5 532 000 лева, с натрупване над 78 000 000 лева.

През денонощието са получени нови 2 747 комплекта документи, с натрупване 55 804. Не са издавани и връчвани паспорти. Няма дадени паспорти за визи и не са върнати паспорти с положени визи от турското консулство в гр. Бургас.

ПЛОВДИВСКА ОБЛАСТ

Оперативната обстановка запазва спокойния си характер. Изпълняват се указанията за регулиране потока на заминаващите зад граница.

Архивите на ДС

Ще бъде профилактиран палестински студент, учещ във ВСИ "Васил Коларов" - Пловдив, прекъснал поради слаб успех, който заявил че щом в НРБ има толкова много мюсюлмани те трябва да се борят за своите права и да искат автономия.

В Общинско управление на МВР - Панагюрище са получени данни, че - шофьор в Минно-обогатителното предприятие - Панагюрище търсел да закупи каквото и да е огнестрелно оръжие. Случая е взет на контрол от началника на управлението.

В регион Смолян повечето от лицата от вражеския контингент не са подали документи за задгранични паспорти, а изчакват.

Досега са изведени 14, издадени са паспорти на 6 и предстои да бъдат изведени 74 лица от враждебно-престъпния контингент, работещи в региона. Всички те са жители на Кърджалийски и други райони и се снабдяват с паспорти по местожителство.

През денонощието са получени 465 комплекта документи, с натрупване 5650,издадени са 557 задгранични паспорта, с натрупване 3704.

ЛОВЕШКА И МИХАЙЛОВГРАДСКА ОБЛАСТИ

Оперативната обстановка в двете области запазва спокойния си характер.

В района на гр. Ловеч оживено се коментира изявление на прес-аташето на суданското посолство, че "Турция отпускала 3 милиард лири помощ на изселващите се от България, давала им право да използуват личните си МПС за таксиметрови превози, щяла да им признава завършеното образование, трудов стаж и да им осигурява пенсии."

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :29.10.2013г Секретар :

На 17.06. т.г. съгласно получените указания в местността Предела, Великотърновска община са спрени около 100 МПС и е организиран временен пункт за изчакване. Осигурено е медицинско обслужване и прехрана за чакащите.

През денонощието в Ловешка област са приети 71 комплекта документи и са издадени 4 задгранични паспорта, общо досега са приети 1462 молби-декларации и са издадени 536 задгранични паспорта.

На 16 юни в гр. Мизия са се явили 4 семейства от общо 16 души с възстановени имена, пристигнали с леки коли, които изявили желание да се укрият от свои близки, принуждаващи ги да се изселят в Турция.

* * *

По данни на Шесто управление - ДС , бивш научен работник в института по Балканистика при БАН, осъждан по чл. 108 от НК, обект на ДОР "Фанатик" изразил твърдото си намерение да остане в страната, за да се бори за "правата на турското етническо малцинство". Той предложил на двама хабилитирани научни работници от института по Балканистика да излязат с "открит политически призив в подкрепа на българските мюсюлмани", но те му отказали. В разговор с народен представител с възстановено име обърнал внимание за тежкото положение на заминаващите в Турция български граждани. е подал молба за членуване в "Клуба за подкрепа на гласността и преустройството в България", явява се близка връзка на Желю Желев и провежда активна дейност за привличане на интелигенти с възстановени имена в тази неформална структура.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 29.10.2013г. Секретар:

9

По данни на Трето управление - ДС от проверката на сигнала за подготвяно самозапалване на група войници от строителни войски се установи, че данните не се потвърждават.

Получени са данни, че лице с възстановено име от гр. Дългопол е предложило на школник Иванов от гранични войски - водач на служебно куче, 20 000 лева срещу автомата му. Съвместно с общинското управление на МВР - Дългопол, се провеждат мероприятия за установяване на лицето по описание.

По данни на ДЗ в покрайнините на с. Цонево, Дългополска община е намерен заровен полиетиленов чувал с издание на арабски език, религиозна литература, листове с имена и адреси, снимки и пр. Материалите са предадени на общинско управление на МВР - Дългопол.

На Общинско управление на МВР - Свищов е предадена агентурна информация, че през последните дни две леки коли с раздградска и кърджалийска регистрация на няколко пъти са спирали пред дома на Ахмед Чобанов, очертаващ се като лидер на лицата с възстановени имена в гр. Свищов.

По данни на Областното управление на МВР - Пловдив активисти на изселническата организация в Истанбул приканвали пристигащите от България да описват писмено "зверствата и репресиите,на които били подлагани у нас". Документите щели да бъдат изпращани до Международен комитет за защита правата на човека.

Полковник:
/Т. Тодоров/

Отп. в 1 екз.
№ 1 - др. Шопов
Изп.: Т.Бобев
Нап.: Стоименова
20.06.1989 г.
Размножено в 39 екз.
по списък

ПРИЛОЖЕНИЕ!

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Получените документи и издадени задгранични паспорти на 19.06. 1989 г.

№	О Б Л А С Т	Приети молби за деня за Турция		Общо приети документи за Турция		Издадени ЗП за деня за Турция		Общо издадени ЗП за Турция		Паспорти дадени за визи	Издадени визи	Раздадени молби на населението /за деня/	Общо раздадени молби
1	2	3		4		5		6		7	8	9	10
1.	БУРГАС	2747	2747	55804	55804	не	не	20900	29000	не	не	-	-
2.	ВАРНА	-	-	85980	85980	не	не	73957	73957	-	-	-	-
3.	ЛОВЕЧ	108	108	1462	1462	4	4	536	536	-	-	-	-
4.	МИХАЙЛОВГРАД	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.	ПЛОВДИВ	469	469	5650	5650	557	557	3704	3704	-	-	-	-
6.	РАЗГРАД	3235	3235	79005	76826	767	767	52024	51092	-	-	-	-
7.	СГУ /ОЗП/	-	-	212	212	-	-	212	212	-	-	-	-
8.	СОФИЯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	ХАСКОВО	3413	3413	38832	38832	2139	2139	21628	21628	-	-	-	-
	ОБЩО:	9972	9972	266945	264766	3467	3467	174077	173145	-	-	-	-

През денонощието страната са напуснали 3280 лица с възстановени имена /2238 възрастни и 1042 деца/, от които 8 за западни страни. Общия брой на напусналите е 42 754, от които 729 за западна Европа и 42 025 за Турция. През денонощието се завърнаха 12 лица /6 възрастни и 6 деца/.

МВР
ОПЕРАТИВНО – ТЕХНИЧЕСКО У–НИЕ
ПК
Рег.№ 1547, екз.№ 4
14.07.1989г

Строго секретно!
Екз.единствен

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
ЦЕНТР. ИНФ. ОРГ. У-НИЕ
Вх.№ 10064 14.7 89 г.

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: ОБСТАНОВКАТА В СТРАНАТА, ОТРАЗЕНА В КОРЕСПОНДЕНЦИЯТА ПО ТУРСКА ЛИНИЯ ЗА ПЕРИОДА 07.07.–13.07.1989г.

За времето 07.–13.юли преминаха и бяха обработени 585бр. изходящи писма. Това показва, че тенденцията на количествено намаляване от началото на м.юни насам продължава.

Анализът на кореспонденцията показва, че обстановката в страната продължава да е напрегната. В 193 писма се коментира заминаването за Турция, подсилено с националистически нотки. Това представлява 34.5% от общия брой.

"...Всички на тълпи, на тълпи тръгват. Никой не казва няма да отида, напротив – отиваме – всички това говорят...Положението е много сериозно. Тук от материална гледна точка сме добре. И въпреки това хората не искат да останат..." – пише лице от Търговище.

Като нов момент в тая категория материали трябва да се подчертае това, че кореспондентите вече пряко сочат като основна причина за заминаването смяната на имената и забраната да се изпълняват някои религиозни мюсюлмански обреди:

"...Живеехме хубаво, като братя, но откъде дойде тази смяна на имената. Всички – и млади, и стари казват, че е по-добре да умрат от глад в Турция, но да умрат със собствените си имена..

Отделни лица като причина за заминаването си изтъкват желанието да опознаят действителността в една капиталистическа страна, а други смятат че "който се отдели от стадото, вълците го разкъсват".

Коментарът по повод забавянето на задграничните паспорти е слаб. Силна тревога не се забелязва, по-скоро хората са притеснени от забавянето, но го обясняват с претоварването на пътищата към граничните КПП /коментари от този род има в писма от Варненска област/. Само отделни лица от Разградска област изразяват по-силно безпокойство. Девойка от Кубрат споделя: "...Всичко е много объркано. Дори се страхувам, че ще останем...". Кореспондент от с.Мъдрево пише: "...Очакваме паспортите всеки ден. Но не знаем какво ще правим. Станахме като диви овце...".

Някои пишат, че са започнали временно работа, а други –

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Из архивите на ЦС

че стоят по цял ден по улиците или в къщи. Във връзка с това се съобщава за слух, че който не бере тютюн няма да получи паспорт, а в материал от с.Подкова, Кърджалийско, се коментира че хлябът ще се раздава с купони.

Възникват и нови проблеми по заминаването: няма вагони за багажа, билети се продават чак за м.септември.

В по-голяма част от останалите изходящи писма просто се съобщава датата на предстоящото заминаване. Само в 19 /3.4% от общия брой/ прозира страх от неизвестното, а от там и колебание. Тези кореспонденти споделят опасенията си и молят за съвет как да постъпят.

Продължава да стои на главно място и проблемът с войниците. Подетата през миналата седмица кампания - да се изпращат молби до МНО за освобождаването им - продължава. През седмицата преминаха 200 бр. такива молби, писани на машина или на ръка. Текстът остава непроменен, освен последното изречение: "Да се причисли към...", което е заменено с "Внесохме 300 лв. в ДСК, за да бъде освободен...". Материалите са от Шуменски, Разградски, Търговищки и Русенски райони /предимно от селата/ и единични бройки - от Силистренско и Толбухинско. Според нашите наблюдения малка част от родителите остават, а заминаващите дават указания на децата си да бъдат разумни, изпълнителни и как да постъпят след уволнението. Някои от последните оставят определени суми за целта в свои добри приятели - традиционни българи.

Заделени бяха само 4 писма, чиито податели твърдо заявяват, че не желаят да се изселят, защото тук се чувствуват добре и защото България е родината им. Същите малко или много изразяват и отношението си към събитията: "...Нашият турски народ се побърка. Дали е необходимо или не - всички мислят, че трябва да отидат. Тези хора са като стадо...Тръгне ли един и другите след него...Да се отделя от къщата си за мене ще бъде по-лошо от смърт...Никой не ни гони...".

Лице от Кърджалийска област от името на заминаващите призовава да се върнат старите им имена и възможността за изпълнение на религиозните им обряди, за да останат в родината си: "...Ние се молим на правителството да ни спаси от война и глад...".

Интерес представлява коментарът на традиционните българи. Както и до сега, забелязва се добро виждане и тълкуване на обстановката и съпричастност към заминаващите: "...Те по собствено желание напускат страната, подстрекавани и насилвани от тяхна тайна организация...Отиват си със злоба и приказки срещу държавата...".

Архивите на ДС

С тревога се коментира обстановката в отделните региони. Носят се различни слухове, свързани с празнуването на Байрама. Учителка от Търговище споделя, че не смеят да пуснат учениците извън класните стаи без охрана, че вечер около жилищните блокове децата се пазят от родители: "...Загубихме спокойствието си, дразним се...Трудно ще ни бъде, но дано по-скоро свърши този кошмар.. Болшинството от хората ги е обхванал един ентусиазъм - искат да покажат, че и без тях можем...".

Мобилизиран в с.Орляк, Варненска област, пише за личните си наблюдения. Безпокои се, че турците от селото всеки ден се активизират все повече, че "напрежението с всеки час и ден расте".

За голямото желание да се излезе бързо от икономическите затруднения пишат доста хора: "...Красен сутрин е в радиото, а след обед опакова чинии на някаква машина в стъклозавода. Изобщо - бригади, второ работно място, курсове за комбайнери...".

Сред тази категория по общи коментари има относно причините, които са довели до грубите сблъсъци по места и са предизвикали масовото заминаване за Турция. Това е нов момент в техните писма - отчитат се грешки в политиката, прави се равносметка. Хора умерени, с политически опит, се стараят да анализират, да разберат защо се стигна до тук.

Заделен беше анонимен материал, в който със злостен тон се пише: "...Защо същите тези хора, които бяха голи, боси и гладни, не бягаха преди 9.IX, през черното фашистко минало? Защото фашистите им бяха дали пълна духовна свобода. И училища си имаха, и кафенета си имаха, и ходжата си пееше редовно от минарето и тъпана се биеше на Байрама, и сюнети си правеха свободно...Злото е в насилието...".

Обстановката в страната се коментира и в кореспонденцията до други държави на наши граждани и временно-пребиваващи. Така напр. в писмо с личен характер журналистка от ФРГ пише за "турския проблем" и за затрудненията в народното стопанство, произтичащи от него. Тя смята, че "твърде скоро на някои хора призивът "Отворете вратата" ще им заседне в гърлото".

Потокът на входящата кореспонденция е леко увеличен, особено през последните дни. За периода преминаха 2694 броя. От тях 1582 са от новопристигнали - с подстрекателско съдържание /процентно изражение - 58.7%/. Най-голям е броят на подстрекателските материали от новопристигнали за Варненска област - 488, Разградска област - 490, и Хасковска област-407.

Из архивите на ДС

456

С приповдигнат тон се описва посрещането и първите стъпки на турска земя. За това допринасят срещите с официални лица и извършващите се сюнети в палатковия лагер в Капъкуле. Някои съобщават и за свои политически изяви - интервюта за вестници и телевизия, участие в демонстрации.

Един кореспондент описва разпита в полицията: "...Дойде ни реда.в Дирекцията на сигурността, влязохме, седнахме осем човека около една маса. Започнаха от мен и аз разказах какво ми е минало през главата през целия ми живот. Те записаха всичко...След това сложиха по един печат на паспортите...".

Задавали са им въпроси: какви близки са оставили в България, какво имущество - къщи, коли - са оставили, какво образование имат. Поставяли са им също въпроса: "Къде искате да отидете - при роднини или където ви прати държавата?".

Коментарите за паспортите са различни и не може да се направи определен извод. Преобладава твърдението, че се запазват българските паспорти, като паралелно се попълват формуляри с българските и турските имена. Двама кореспонденти пишат, че засега са взели турски паспорти, които важат за 6 месеца, други - че са си направили снимки и чакат ред за нови паспорти. Има единични коментари за това, че новопристигналите трябва да получат турски паспорти, ако искат да започнат работа.

От анализа на входящата кореспонденция става ясно, че част от новопристигналите се насочват и настаняват "от държавата" към районите на Маниса, Маниса-Сома, Адапазаръ, Гейва /до Адапазаръ/ и Балъкесир. Там те временно са настанени в общежития, болници, а в Маниса дори в джамията. Очакват да им дадат постоянни жилища. Кореспонденти, настанени в Маниса, съобщават, че там има въгледобивна мина и електроцентрала и че са им обещали там работни места. Голям лагер има в Люлебургаз /2500 души/. В Ялова/Истанбул 4, Йол гъоме дерме имало кафене, от което настанявали всички "изселили се".

Цитират се привилегиите, които новопристигналите ще ползуват в Турция: ще ги приемат с предимство на работа, без конкурс в университета, на студентите ще се признават взетите вече изпити, откриват се временни училища за изучаване на турски език и др. Материални придобивки: жилища, по 150 000 лири на месец и продукти

Голяма част от новопристигналите вече уведомяват, че са започнали работа. Жените - предимно като шивачки и тъкачки, камериерки, в поликлиники и фабрики. Мъжете - в повечето случаи в

63

Архивите на ДС

457

професии с ниска квалификация, като дърводелци, заварчици, шофьори, сервитьори, в хладилен завод, а двама младежи започват да тренират борба.

Лице, което се е настанило в село до гр.Бандърма, пише, че е започнал работа в птицевъдството: "...Дадоха ни къща, пари, смениха ни паспортите с турски имена, свикнахме,...живеем спокойно...".

В отделни писма се прокрадват нотки на недоволство от скъпотията, от лошите условия на живот: "...На тръгване всичко е толкова леко и лесно, но след това започват проблемите...Заплащането ниско, искам да почна работа, но не ее намира лесно, защото е пълно с такива като нас...Всичко е толкова объркано..." /кореспондент от Бурса/.

Зачестяват съобщенията, че трудно се намират квартири и че наемите са много високи, че дори се равняват на едномесечна заплата.

В част от писмата се изразява надежда, че държавата ще им покаже по какъв път да тръгнат, защото "тук човек е принуден да работи, за да живее".

Във връзка с тези проблеми новопристигналите настояват близките им в България при идването си да носят както трайни хранителни продукти, така и всички възможни предмети за бита: "...От апартамента изтръгнете чешмите, контактите и ключовете. Всичко донесете..." - съветват от Момчилград.

Увеличил се е броят на тези, които съжаляват, че са се изселили. От 7 за миналата седмица, сега те са 29: "...Ще се върна...Много съжалявам, че дойдох. Всички съжаляват. Дори майка и татко, всички са така объркани..."/писмо на девойка от Бурса/. Кореспондентка, пребиваваща в Адапазаръ, настоява близките й да не тръгват, да не рискуват; тя ще намери начин да се върне в България. С много топло чувство към България са изпълнени писмата на двама братя, изселили се през 1978г. /единият в ГФР, а другият в Турция/. Те са възмутени от решението на третия си брат и престарялата си майка да заминат: "...Кой ви бърка там? Кой ви дава акъл? Какво искате от тази България? Наядохте се, забравихте гладните години!! Кой ви гони от България? Къде е вината на България? Че иска вашето добро? Че иска да отрязва играта на турския те и арабските политици, които само ни тласкат към изселвания? Не беше ли тъй през петдесета година?..."

Подстрекателските писма от турски граждани са само 170

Из архивите на ДС

/275 за миналата седмица/. Тази категория кореспонденти съветват родните си да побързат, за да не се затвори границата, но в същото време ги убеждават при влизането на турска територия да не обявяват, че имат роднини, за да ползуват предимствата от държавата. Само двама пишат "Не тръгвайте", като единият обяснява, че ще им разкаже истината, а те да постъпят както намерят за добре: "...От един месец в Турция идва стадо от хора. Някои отсядат при роднините си, други в училища, а тези които нямат роднини, са настанени в палатки в Едирне. Засега положението им е лошо. Държавата още нищо не е дала, но казват, че ще даде...".

Във входящата кореспонденция от други държави се правят коментари, повлияни от техните средства за масова информация или направо се цитират такива: "...Току-що показаха по телевизията предаване за България - как турците ги гонят от страната - имали са само по 3 дена на разположение - и как много от тях е трябвало да оставят синовете си, защото те трябва да изкарат военната си служба..." /Коментар от Австрия/.

В резултат на анализа на кореспонденцията за периода 07.-13.07.1989г. стигаме до извода, че обстановката в страната продължава да е напрегната:

1. Писма със силно националистическо съдържание няма.

2. Изселническата психоза продължава. Нов момент е, че като причини се изтъкват смяната на имената и забраната на мюсюлманските обреди. Проблеми от битов характер във връзка с "изселването" са липсата на товарни вагони и билети за по-ранни дати.

3. Единични са случаите на колебаещи се - предимно от бившия Търговищки окръг.

4. Обективна е оценката на обстановката от страна на традиционните българи. Нов момент е, че се търсят причините за "изселването", като се анализира досегашната ни политика спрямо българите-мюсюлмани. Изказват се опасения от нови терористични актове.

5. Увеличава се броят на писмата с подстрекателско съдържание, изпратени от новозаминалите, а намаляват същите от турски граждани.

6. ~~Увеличава се~~ броят на ~~тези~~, които ~~са~~ разочаровани и измамени в надеждите си, искат да се върнат и съветват останалите в България "Не рискувайте!".

7. Съобщава се, че българските паспорти несе унищожават.

Архивите на ДС

491

Отделни кореспонденти пишат за наличието на турски паспорти, които важат за 6 месеца. Други очакват да получат паспорти.

Всички материали с негативно съдържание са задържани, а оперативно-интересните са изпратени на съответните поделения. Изпратени са 17 материала за оперативно ползуване.

Забележка: По последни данни от писмата, някои от родителите на войници внасят сумата от 300 /триста/ лева във военно-отчетните бюра. Конкретен случай се сочи от гр.Исперих.

Приложение: Справка с цифрови данни за периода 07.-13.07.1989г. - 1 лист.

459

НАЧАЛНИК НА
НАПРАВЛЕНИЕ ПК[illegible] ДС
ПОЛКОВНИК:
/Л.Киров/

Отп. в 1 екз.
Екз.единствен-ЦОГ
Доразмнож.в 6 екз.:
1. VI.у-ние
2. ВГУ
3. ПГУ
4. ЦИОУ
5. Инспекторат МВР
6. КД
Изп.Коларова/Петрова

Строго секретно!
Екз.___

С П Р А В К А

ОТНОСНО: ПРИДОБИТИ ДАННИ ОТ НАПРАВЛЕНИЕ ПК ПРИ ОТУ-ДС, ПО ТУРСКА ЛИНИЯ ЗА ПЕРИОДА 07-13.07.... 1989г.

ОБЛАСТ	БРОЙ ОБРАБОТЕНИ ИЗХОДЯЩИ МАТЕРИАЛИ							БРОЙ ОБРАБОТЕНИ ВХОДЯЩИ МАТЕРИАЛИ				
	ОБЩО	От тях без-лични	М-ли с положи-телен коментар	Коле-баещи се	М-ли с информа-ция за заминава-не	М-ли с национа-листич. комен-тари	М-ли с конкр. операт. моменти в тях	ОБЩО	Коментар на прис-тигнали-подстрек. характер	Коментар на прис-тигнали-недоволни	Подстре-кат.ма-тер.от турски гражд.	М-ли конкр. операт момент в тях
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
ТРГАС	39	21	1	-	16	-	1	191	109	5	3	-
ОФИЯ	8	5	-	-	3	-	-	66	8	2	3	-
ОФИЯ-ГРАД	37	30	-	1	6	-	-	120	15	-	-	3
АРНА	103	93	-	-	9	-	4	609	488	10	34	3
ОВЕЧ	33	26	1	3	2	-	1	64	14	-	12	2
ЛОВДИВ	39	29	-	4	6	-	1	161	50	-	14	-
АЗГРАД	182	85	2	9	84	-	2	827	490	9	66	3
АСКОВО	141	65	-	2	74	-	-	648	407	2	41	-
ИХАЙЛОВГРАД	4	4	-	-	-	-	-	8	1	-	-	-
БЩО ЗА ТРАНАТА	586	356	4	19	201	-	6	2694	1582	29	170	11

Забележка: Материалите по §§ 5, 6, 7, 8, 10, 12 и 13 са задържани и изпратени на съотв.опер.-издирв.поделения.

Записано в 3 екз.
ЦОГ
Инспекторат
КД
Изп.Петрова

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

НАЧАЛНИК НА
НАПР.ПК ПРИ ОТУ-ДС:
/полк.П.Ки/

Из архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

158

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

ВТОРО ГЛАВНО УПРАВЛЕНИЕ – ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ

Рег. № 13691 екз. № 1

31.07.89

40

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
ЦЕНТР. ИНФ. ОРГ. У-НИЕ
Вх. № 11034 от 01.8.1989 г.

ИНФОРМАЦИЯ № 256

ОТНОСНО: Коментарии по повод пътуванията на българи-мюсюлмани за Турция

В. Христов (използвана на 10.08.)

Албанският посланик в София Башким Рама заявил, че Турция настоявала Албания да заеме положително за нея становище във връзка с проблема за мюсюлманското население в НРБ. Албанските ръководители обаче отказали, като се мотивирали, че е отминало времето на османската имперска политика и те не желаят да жертвуват многостранното балканско разбирателство и сътрудничество заради прояви на турски национализъм. Подобна позиция отстоявал и гръцкият му колега Христоянис. Посланикът на СФРЮ показвал колебливо отношение към оценката на проблема с ислямизираните българи, а румънският му колега започнал да изоставя неутралната си позиция и се ориентирал към нашата страна.

Рама не бил съгласен с твърденията на западни източници, че балканското сътрудничество и разбирателство просъществували

само една година. Надявал се, че споровете между България и Турция ще бъдат решени чрез преговори, за да се запази доброжелателната атмосфера на полуострова, създадена в резултат на Белградската среща.

Албанският посланик споделил, че според официалното становище на неговата страна историческите документи, на които се позовават нашите официални източници, са недостатъчни, за да се докаже българския произход на преименуваните граждани. Смяната на турско-арабските имена и изселването на мюсюлманите от България се превърнало в човешка трагедия, от която нито едната от двете съседни държави нямало да спечели. Смятал, че българската страна е много разтревожена от създалото се положение и затова ще се стреми по-скоро да намери изход. Изключвал активната намеса на СССР в конфликта, тъй като там живеят много мюсюлмани, с чието обществено мнение правителството се съобразявало.

Според него на ислямизираните българи щяло да им бъде трудно в Турция, тъй като тя само външно изглеждала привлекателна. Предстояло им да се сблъскат и с недоволството на властите от факта, че от България се изселват много хора наведнъж, а не поетапно. Рама съветвал мюсюлмани да не заминават за Турция, изтъквайки ниския жизнен стандарт, безработицата и ширещия се полицейски произвол. Подчертавал, че българите са направили грешка с преименуването, но и ислямизираните наши граждани не трябвало да забравят, че НРБ е тяхната родина.

Гръцките военни аташета считат, че в настоящия момент вътрешната политика на НРБ се характеризира главно с проявите на ислямизираното население. В резултат на това отношенията между България и Турция били много "хладни" и можели да се изострят още

Архивите на ДС

повече, ако двете страни не направят опит да намерят приемливо решение на проблема. Осъждали намеренията на Турция да засели български мюсюлмани в окупираната територия на Кипър.

Получени са данни за проявен интерес от гръцките специални служби към подробности във връзка с провеждането на демонстрациите през пролетта на т.г. от страна на мюсюлманското население във Варненския и Старозагорския район.

По време на посещението си у нас гръцки търговец заявил, че верският фанатизъм тласкал българите–мюсюлмани към мизерно съществуване в Турция. Той пребивавал там и видял тежките условия, при които живеели напусналите страната наши граждани. Били разочаровани, но се страхували да се върнат заради заканите на подстрекатели. Изказал мнение, че ако през изминалите 3–4 години на българите–мюсюлмани е било разрешавано да гостуват на близките си в Турция, сега те нямало да се превърнат в "стадо овце, отиващи към гибел!"

Дипломатът от КНДР Зен Пхун Рйол споделил, че по време на мероприятие, провеждано по линия на дипломатическия корпус, служители от турското посолство в София разпитвали дискретно дали е верно, че по въздушната линия Пхенян – Берлин – София – Триполи се превозват корейци, които ще работят в България.

От наш задграничен източник стана известно, че обикновените граждани в Турция не се вълнуват особено от проблемите на българите–мюсюлмани. Независимо от пропагандната кампания на средствата за масова информация считали, че настоящите събития били "разправии между София и Анкара!"

За разлика от изселването през 1978 г. сега режимът в

бежанския лагер край Одрин бил облекчен и лицата, които имали роднини бързо преминавали през полицейския филтър.

Турски шофьори на ТИР-камиони, многократно преминаващи през НРБ, изказвали увереност, че напускащите нашата страна мюсюлмани " до края на живота си няма да постигнат материалното и социалното положение, което са имали в България!!

По данни на източник на осми отдел, ВГУ-ДС в отделни градове на Турция, където се съсредоточават идващите от България мюсюлмани, сред местното население нараствало недоволството от действията на правителството на Т.Йозал. Считало се, че решението за приемането им не е съобразено с нарастващата безработица и инфлация в страната.

В Бурса под натиска на сдружението на собствениците на таксита общината не разрешила на пристигналите с личните си автомобили български мюсюлмани да ги използуват за таксиметрови превози. Отказали да приемат на работа ислямизирани българи и индустриалците в Одрин.

Нараствало недоволството и сред бившите изселници от България които били принудени да приютяват роднините си. Общественото мнение било настроено срещу пристигащите български граждани. Служител на МИТ заявил, че по този начин НРБ "се изчиства от най-изостаналата част от населението си - хора без образование, без професия и култура!!

Югославски граждани коментирали бедственото положение на български мюсюлмани, които като бездомници обикаляли Белградската гара. За намиращите се в столицата на СФРЮ голям брой ислямизирани

наши граждани, дори било излъчено предаване по телевизията. Югославяните изказвали недоумение по повод постъпката на тези лица, които трудно щели да се устроят в чужбина, а в Турция било почти безнадеждно да намерят работа. Смятали, че събитията с българите-мюсюлмани са в резултат от взимани години наред неправилни решения. Сега проблемът се бил изострил до крайност и се очаквал икономически упадък в страната ни.

ЗАМЕСТНИК-МИНИСТЪР НА
ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ И
НАЧАЛНИК НА ВГУ-ДС
Генерал-лейтенант:
(Г.Аначков)

Отп. в 3 екз.
№ 1 - др. Танев
№ 2 - ЦИОУ за ЦОГ
№ 3 - 14 отдел
Изп.: 14 отдел/КШ
31.07.1989 г.

Размножено в 5 екз.
№ 4 - др. Шопов
№ 5 - др. Дзюба
№ 6 - ЦИОУ
№ 7 - Шесто управление-ДС
№ 8 - 04 отдел

01.08.89
Размножено в 5 екз.
и изпратено: С.К

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

46

МВР
ШЕСТО УПРАВЛЕНИЕ ДС
Рег. № 12770 Екз. № 1
6 VIII 1989 г.
София

СТРОГО СЕКРЕТНО!

МИНИСТЕРСТВО на БЪЛГ. РАБОТИ
ЕНТР. ИНФ. ОРГ. У-НИЕ
Вх. № 12030 от 19.АВГ.1989 г.

40

Д. Пенков
За евент. подзвон.

СПРАВКА

ОТНОСНО: Оперативната обстановка сред българите-мюсюлмани към 18.08.1989 год.

Изселническата психоза е обхванала преобладаващата част от българите-мюсюлмани във всички райони на страната. Допълнително напрежение предизвикват разпространяваните слухове за предстоящо затваряне на границата от 1 септември, въвежданите ограничителни мерки и особено проблема за срочнослужещите и донаборниците. Увеличават се масовите демонстративни прояви и опити за оказване на натиск да се разреши да заминат за Турция и тази категория лица. Зачестиха опитите за нелегално преминаване на границата, особено от войници и донаборници. Най-високо е социалното напрежение сред това население в Хасковска област и особено в бившия Кърджалийски окръг. Поради давани обещания от местните власти, че след прибирането на тютюневата реколта на всички ще бъде разрешено да заминат за Турция, което на практика не може да бъде изпълнено, оперативната обстановка в тези райони продължава да се усложнява. Съществува реална опасност от масови и остри демонстративни прояви.

Почти всички българи-мюсюлмани не вярват или изразяват резерви по отношение на нашата пропаганда. Безкритично приемат

Архивите на ДС

467

лансираните от Турция антибългарски тези.

С всеки изминат ден се усложнява обстановката и сред помохамеданчените българи. Особено напрегната е тя в редица населени места в района на Девин, Гоце Делчев, Нова махала и др., където това население продължава да се счита за турско. Получени са оперативни данни, че жители на с. Гьоврен "се готвели за война и на 1 септември щели да се вдигнат". Лице от същите среди, от град Девин, заявило, че "помаците ще превземат града".

Подобна е обстановката сред помохамеданчените българи в района на община Ардино. Има данни, че подготвят масови протестни акции, вкл. и закани за терор. Отправят се упреци към местни ръководни кадри, че те били причина населението от тези среди да не получава задгранични паспорти.

Безспокои факта, че различните неформални вражески структури продължават да разиграват т.нар. "етническа карта". В началото на м.август по радио "Свободна Европа" бе излъчена Декларация на т.нар. "Клуб за подкрепа на гласността и преустройството в НРБ". В нея от открити антибългарски позиции се клевети политиката за единение на българската социалистическа нация. Активисти на "Клуба" проявяват засилен интерес и обработват лица от средите на художествено-творческата интелигенция да им предоставят свои произведения, които да публикуват със старите им турско-арабски имена.

Получени са проверени данни, че т.нар. "Независимо дружество за правата на човека" се ориентира и към подстрекаване на вражески настроени помохамеданчени българи. Изясняват се сигнали за съществуването към него на "мюсюлмански секции" в Разградска, Варненска и Пловдивска област. Има случаи на закани за обявяване на гладни стачки от тази категория лица в подкрепа на задържаните

Из архивите на ДС

активисти на неформални структури.

Тревожи фактът, че се задълбочава пропастта между българите-мюсюлмани и останалото население. В резултат на това, се проявява негативно отношение не само към заминаващите в Турция, но и към лоялно настроените наши граждани от тези среди и особено към завръщащите се. Остра реакция предизвикват разпространяваните слухове, че от българите ще бъдат събирани средства за тяхното подпомагане. На основата на засилващата се вражда съществува реална опасност от възникване на конфликти и ексцесии.

Турция продължава да ангажира в антибългарската си дейност своя научен потенциал и дори привлича чуждестранни учени. Въпреки това, нашето противодействие е изключително слабо. Проблеми се срещат и при организирането на предстоящия конгрес по балканистика в НРБ. Освен турската делегация, съществува опасност в него да не участвуват и известни учени от други страни, повлияни от антибългарската пропаганда. Някои чуждестранни участници възнамеряват да използуват конгреса,за да подкрепят тезите на турската историческа наука за произхода и етническата принадлежност на българите-мюсюлмани.

При тази оперативна обстановка, органите на МВР провеждат комплекс от оперативни, профилактични, организационни и други мероприятия за своевременното долавяне и пресичане на всякакви опити за по-масова и остра враждебна дейност. Изготвена е нова разстановка на силите и средствата. Те се предислоцират в"най-горещите"райони на страната. Особено внимание се отделя за недопускане разрастването на изселническата психоза и ангажирането в остра вражеска дейност на турчеещите се помохамеданчени българи. Вземат се мерки за подаване на изпреварваща информация към съответните партийни и държавни

65

Архивите на ДС

49

органи и провеждането на съвместни мероприятия.

Въпреки извършеното и взетите мерки, считаме, че оперативната обстановка ще продължи да се усложнява. Турция успя да обработи в антибългарски дух почти всички натовски и ислямски страни. Продължава да интернационализира въпроса за положението на т.нар. "турско малцинство" в България. Заедно с това увеличава опитите си за създаване на трудности при пътуването на българи-мюсюлмани. Може да се очаква въвеждане на визи за българските граждани и дори затваряне на границата. Това ще създаде предпоставки за ескалиране на недоволството сред българите-мюсюлмани и ще предизвика изключително остри и масови враждебни прояви с цел:

469

- принуждаване на нашата страна да сключи изселническа спогодба с Турция;

- признаване съществуването на "турско малцинство" у нас с всички произтичащи от това последици;

- по-нататъшно ангажиране на световното обществено мнение в подкрепа на каузата на т.нар. "български турци";

- компрометиране на НР България пред цялата световна общественост, че нарушава правата на човека.

Предвид усложнената оперативна обстановка и реалната опасност от по-нататъшното й изостряне, особено след 1 септември т.г. ,считаме за целесъобразно да се предложи на ЦК на БКП:

1. Да се активизира масово-политическата и индивидуално-възпитателната работа сред това население. Особено внимание да се отдели за спечелването на наши позиции на лидерите, местните авторитети, ръководителите на родове и др.

2. Да се засили общуването с лицата от тези среди. Те да се посещават от партийния и държавния актив по домовете,

Из архивите на ДС

50

на работните места, аргументирано и убедително да им се разяснява партийната политика.

3. Бързо да се подобри качеството и интензивността на нашата пропагандна и контрапропагандна дейност в страната и зад граница. За целта да се привлекат изтъкнати наши и чуждестранни представители на художествено-творческата и научна интелигенция.

4. Да се разшири обхвата на приложение на Указа за гражданска мобилизация. Да се мобилизират не само българи-мюсюлмани, но и лица, неупражняващи обществено-полезен труд.

5. Да се прецени целесъобразността от по-нататъшната употреба на понятието "българи-мюсюлмани". Считаме, че то не е точно, тъй като обединява в едно турчеещи се българи, помохамеданчени българи, цигани, атеисти и пр. Разделя българските граждани по религиозен признак.И най-важното, посреща се с негодувание от лоялно настроените лица от тези среди.

НАЧАЛНИК 04 ОТДЕЛ, 06-ДС
Подполковник:
/Цв.Петков/

Нап. в 3 екз.
№ 1 - министър
№ 2 - ПИОУ-МВР
№ 3 - 04 отдел
Изп. В.Божиков
Нап. В.Калчева - м.№
19.08.1989 год.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ШЕСТО УПРАВЛЕНИЕ ДС

51

МВР
Ш СТО УП
Рег. № 12823 екз. № 5
21 VIII 1989 19 г.
София

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТР. РАБОТИ
12102 21.8.89

ИНФОРМАЦИЯ

ОТНОСНО: Интерес на дипломати от посолството на Великобритания към членове на неформалните групи в България

В управлението се получават данни за проявяван активен интерес от английски дипломати към дейността, изявите и намеренията на представители на някои от т.н. "независими" структури у нас.

На 17 август т.г., членове на "Независимото дружество за защита правата на човека в България" са посетили английското посолство в София. Срещата била организирана по покана на Майкъл Фрост Българските граждани били приети лично от посланика, който по време на разговора живо се интересувал от обстановката около "дружеството" и отношението на властите към дейността му и неговите членове. Присъствуващите активисти поставили главно три въпроса:

- предстоящия процес срещу групата на К. Тренчев и исканията за помощ в тази връзка;

- позицията на неформалите по т.н. "турски въпрос" и подчертали противостоенето им на позицията на официалните власти;

- ролята на неформалите в преустройството в НРБ и конфронтацията им с властите, които не движели демократично процесите.

Посланикът изразил съжалението си относно арестуването на К. Тренчев и А. Запрянов след посещението им в посолството. Изразил мнение, че предстоящия процес срещу Тренчев бил непосредствено свързан с "турския въпрос" и казал, че ще се постарае да присъствува по време на съдебните заседания. Заявил, че на среща със заместник министъра на външните работи Любен Гоцев щял да постави въпроса за задържането на Тренчев и Запрянов, като използва декларацията на генералния секретар на НАТО Манфред Вьорнер по повод обстановката в България. Сравнил дейността на неформалните групи у нас и в ЧССР, като изтъкнал единността и сплотеността на техните, в противоположност на разединеността на българските.

Майкъл Фрост изразил желанието си да разговаря с различни хора, за да получел реална представа за положението у нас. Попитал дали българските граждани желаят да запознае колегите от посолствата на Европейската икономическа общност със съдържанието на разговора, като получил утвърдителен отговор. Окачествил срещата като "подготвителна" и споменал за евентуална бъдеща такава между членове на английския парламент и членове на "Дружеството", като дал пример, че той бил организирал срещата на американския помощник държавен секретар Джон Уайтхед с Едуард Генов. Обещал помощ и съдействие при предаване на информация от името на "Дружеството" за западните страни.

Засилен интерес в последно време проявяват английските дипломати и към т.н. движение "Екогласност". Майкъл Фрост бил поканил членове на движението да посетят посолството, където да разговарят по дейността на "Екогласност". Посещението се осъществило на 18 август тази година. "Екогласност" имали връзки с Майкъл и Ненси Пауърс, журналисти от ББС, акредитирани към "София-прес". Контактите се осъществявали по инициатива на английските граждани, които

Архивите на ДС

3

се интересували за всичко около "Екогласност" и търсели съдействие, за да се свържат с други "правозащитници" от страната. Предложили да им се уреди среща с Блага Димитрова. Ненси Пауърс присъствувала на последната сбирка на членовете на "Екогласност" на 17 август.

Според наличните данни, Адам Рафаел, кореспондент на четвърта програма на ББС, заедно с Кевин Конъли, кореспондент на ББС във Варшава, установили контакти и взели интервюта от трима активни членове на "Клуба за подкрепа на гласността и преустройството в България". Коментирани били позициите и плановете на "Клуба", неговото отношение към "турския въпрос" и настроенията на българските граждани към изповядващите мюсюлманска вяра. Активистите на "Клуба" предали на Рафаел за ползване няколко протестни материала от името на организацията, в които се оценявали негативно позициите на правителството по актуални проблеми на вътрешнополитическото ни развитие.

Прави впечатление, че вземайки официални интервюта и такива от представители на неформалните групи, английските журналисти се опитват тенденциозно да ги поставят в условията на опосредствуван диалог на страниците на западния печат, като акцентират на конфронтацията на "независимите" структури с правителствената политика.

Данните дават основание да се направи извод, че англичаните активизират дейността си по изучаване на процесите на преустройство в НРБ, ролята на неформалните групи като "алтернатива" и засилват организационно-подстрекателската си дейност. Считаме, че трябва да се информира др. П. Младенов за дипломатическо отношение към тази ситуация.

Зам.НАЧАЛНИК УПРАВЛЕНИЕ 06 ДС
ГЕНЕРАЛ-МАЙОР:
/А.МУСАКОВ/

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

172

По вх.№ 7249/20.09.89г. СТРОГО СЕКРЕТНО !

МВР
ОБЛАСТНО УПРАВЛЕНИЕ
Рег.№С 1779 Екз. 1
26.09.19.89
9000-ВАРНА

ДО НАЧАЛНИКА НА
Ц И О У - М В Р

КОПИЕ: УПРАВЛЕНИЕ VI ДС

На тел. № /45/I-3054

МИНИСТЕРСТВО на ... РАБОТИ
ЦЕНТ ...
Вх.№ 14010 от 22 9 89 г.

С П Р А В К А

ОТНОСНО: поведението и настроенията сред лицата с възстановени имена завърнали се от Турция

3 – По-голямата част от завърналите се от Турция българи-мюсюлмани в трудоспособна възраст още в първите дни направиха опити да се устроят на старите си работни места. Основната причина за това е стремежът им в кратки срокове да покрият разходите си от пътуването до Турция и желанието им да демонстрират лоялно поведение след ярката демонстрация на предпочитание за живот в друга страна.

4 За сега трудовите колективи в предприятията, където кандидатстват за работа завърнали се мюсюлмани, отказват да ги приемат с много малки изключения. Колективите са единни в това решение, подкрепят категорично администрацията, която не допуска завърналите се на старите им работни места, а ако администрацията е склонна да ги приеме на работа, някои колективи заплашват дори с демонстративни мерки /масово напускане, неявяване на работа и др./. Мюсюлманите се обвиняват в родоотстъпничество и дезертьорство, по правило им се предлага непривлекателна, ниско платена и неквалифицирана работа.

Всичко това определи пренасочването на мюсюлманите на работа предимно в строителството и селското стопанство или на обща неквалифицирана работа в промишлеността.

Най-общо проблемите в трудовите колективи се обективизират в междуличностните отношения и социално психологическия климат. Първоначално започналите по-ниско платена и неквалифицирана работа мюсюлмани я приеха със задоволство. Чрез изразена трудова активност и изявления в антитурски дух се стараеха да спечелят отново доверието на колективите. По-късно сред тях се появиха отделни негативни реакции, недоволства и сдържан ропот, но без да се стига до открити прояви.

Общото настроения към тях от страна на трудовите колективи е отрицателно, без видима готовност за съчувствие, каквото имаше на отделни места в началото на масовите заминавания. Негативното настроение се прехвърли и върху незаминалите и дори към лоялно настроените мюсюлмани, като много от тях не бяха допуснати на квалифицирана и високо платена работа в различни отрасли на народното стопанство.

- По принцип завърналите се от Турция, както и тези, които не заминаха по различни причини, решават битовите си проблеми индивидуално. На практика те срещат определени затруднения, поради общата негативна нагласа на традиционното българско население към тяхната протурска психоза, а от друга страна консумират редица последици от фактическото нарушение на различни нормативни актове. Така например, в някои селища децата им бяха изключени от училище заради направените голям брой неизвинени отсъствия, работници и служители бяха освободени от работа поради направени самоотлъчки или напускане без съобразяване с производствените задачи, бяха им иззети ведомствени и държавни жилища и пр.

Тези от завърналите се, които не са продали имотите си и са предплатили наема за ведомствени и държавни жилища остават да живеят в тях. Друга част се настаняват в домовете на свои близки, останали в Турция или намиращи се в страната, или неамат квартири на свободен наем. Повечето от децата се записват в училище, но има такива, които са напуснали преди края на миналата учебна година и са с неуредено положение. Има вероятност тези деца да не продължат образованието си в по-горните класове, като това важи и за част от децата на незаминалите мюсюлмани.

Архивите на ДС

Из архивите на ДС

В селата с компактно мюсюлманско население се чувства подготовка за зимата - закупуват се животни, фураж, ремонтират се жилища и пр.

- Разкажите на завърналите се, с малки изключения не се различават съществено от обясненията дадени на профилактичните беседи на ГКПП. Въпреки преживяните от тях несгоди, става ясно че те не са променили съзнанието си за турска национална принадлежност. На този етап, отношението им към действителността в Турция е отрицателно, но не желаят да се ангажират с категорични декларации, че повече няма да я посещават. Отделни лица изказват желание при подходящи условия отново да заминат. Остротата в поведението им намаля до минимум и в момента не се получават данни за открити националистически изяви. Оценява се, че отиването в Турция е била една неразумна но до някъде неизбежна постъпка, зо която вина носи нашата страна, заради цялостната си политика спрямо мюсюлманите след 1985 година. По-активните националисти изпитват истинска мъка, че сега трябва "да стоят с наведени глави", тъй като обещания от турската пропаганда рай се е оказал една фикция. Озлобление се чувства и към турската държава, за която те са се оказали обикновени фигури в политическата игра.

В тесен приятелски кръг и на обществени места продължава да се общува на турски език. Веднага след завръщането си голяма част от тях бяха уплашени и очакваха евентуални репресии, но по-късно под влияние на непроменената среда по местоживеене, постепенно набраха самочувствие. За сега мнозинството от завърналите се демонстрират ярко конформистко поведение включително и в тесен приятелски кръг и е трудно дори по оперативен път да се установи действителното им отношение към Турция и процесът на национално единение у нас.

Придобитата в управлението информация дава основание да се направи извод, че за сега те не възнамеряват да се организират за нови масови демонстрации, имайки предвид промяната в съотношението на силите и негативното отношение на другите етнически общности към тях.

- В момента се наблюдава разслоение на лицата с възстановени имена, в резултат на различната степен на протурски национализъм и нееднаквото осъществяване на фактически действия по постигането на националистическата цел - изселване в Турция. На тази база са налице известни противоречия в цялата компактна маса българи-мюсюлмани.

Най-близките роднини и познати на завърналите се, както и колебаещите се, поради реална оценка на положението, започват да преоценяват намерението си за незабавно"изселване".

Тези, които по различни причини не успяха да осъществят намерението си за пътуване се отнасят резервирано към завърналите се, оценяват ги като "неудачници и мързеливци", обвиняват ги в неспособност да се справят с елементарни житейски ситуации и в предателство.

Като цяло обаче изселническата психоза не намалява съществено. В общи линии ореолът на Турция като "обетована земя", която ще даде сигурност и благоденствие на българските мюсюлмани изчезна. Но все още преобладава мнението, че всеки трябва да посети Турция, да огледа всичко, да се ориентира и сам(а) реши дали да остане там. Трудностите, които създават турските власти при завръщането в България и условията, които съществуват в момента, подтикват мюсюлманите да търсят пътища за получаване на турски визи, за да гарантират свободното движение за и от Турция. С увеличаване броя на завърналите се, все по-определено се повишава авторитета на българските средства за масова информация, които са били пренебрегвани с години от това население.

Независимо от всичко, тази категория наши граждани, все още не са изживели чувството, че срещу тях се извършва една непрекъсната несправедливост, насилие и безправие. Съществува реалната опасност на тази основа моментните противоречия бързо да се заличат и това население да се консолидира на антибългарска основа.

- Считаме, че е наложително да се вземат мерки по ограничаване на конфронтирането на етническо религиозна основа в страната, каквато тенденция в момента съществува. Да се установят контакти и се толерират способни, професионално подготвени и лоялни работници и специалисти. Да се подготвят пропагандни материали, които да не се движат по повърхността на конюнктурната целесъобразност, а да се покажат действителните проблеми и опасения на това население.

Усилията на ДС да се насочат към завърналите се мюсюлмани с оперативно-интересни връзки, контакти и поведение, а не да се разпиляват във всеки един момент от всички завърнали се, тъй като техният брой непрекъснато нараства.

Със завърналите се агенти на ДС да се подържат фиктивни отношения на връзки и се провеждат активни мероприятия по тяхната

5. 126

проверка и наблюдение.

На всички бивши обекти да се открият дела за оперативно наблюдение, които да прераствт в активни форми на оперативен отчет, при получаване на минимум данни за тяхното активизиране.

Да се унифицират и подготвят за въвеждане в ЕИМ всички данни за завърналите се, включително и справките от филтровъчните пунктове.

нап. в 1 екз.
№ 1 - ЦИОУ
размножено в 2 екз.
№ 2 - Управление VI ДС
№ 3 - сектор "ИО"
изп. Пл.Енев
нап. Ячева
доразмножено в 1 екз.
№ 4 - полк.Игнатов

ЗА НАЧАЛНИК ОБЛАСТНО УПРАВЛЕНИЕ МВР
ПОЛКОВНИК:
/Г.Игнатов/

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ВЧ-ДС 59

Строго секретно

МВР
ВТОРО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС
Рег. № 18087 Екз. 1
02 10 89 г.

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
Вх. № 14230 от 02.10.19 89 г.

ОСНОВНИ НАСОКИ

на контраразузнавателната работа на Второ главно управление – ДС, произтичащи от Становището на Политбюро на ЦК на БКП от 04.09.1989 г. по възродителния процес

Възникналата сред значителна част от потомците на ислямизираните в миналото българи психоза за масово напускане на НРБ принуди турското правителство да се откаже от широко разгласената политика за приемане на всички "сънародници" в "майката-родина". Последвалите действия за едностранно затваряне на границата и въвеждане на визови ограничения целят задържането на голяма част български граждани в пределите на България и тяхното по-нататъшно манипулиране за поддържане и разрастване на вътрешното напрежение.

Продължават усилията на Турция за интернационализиране на проблема чрез ангажирането на такива авторитетни международни форуми като ООН, ОИК и ЕИО.

По разработен от Анкара план турските официални представители провеждат линия на прехвърляне вината за създалото се напрежение върху нашата страна. Те реално отчитат опасността от възникването на антитурски настроения по повод масовите откази да се издават турски входни визи, както и възможността българската страна да подсилва недоволството и

разочарованието по пропагандни и други пътища. Поради това по указание на Центъра се издават входни визи само на висококвалифицирани и млади български граждани. На останалите кандидати за пътуване, турските дипломатически представители внушават, че въведения режим защитава техните интереси и ще принуди България към подписване на всеобхватна изселническа спогодба. Оценката на получените данни показва, че голяма част от нашите граждани са податливи и възприемат турската теза. Тази обстановка създава благоприятни възможности за постигане на преследваната от турското правителство цел - дестабилизиране на обстановката в НРБ чрез засилване на организираната съпротива сред част от българските граждани, насочена към извоюване на малцинствени права и свободно изселване в Турция.

Друг важен елемент, който оказва все по-голямо влияние върху оперативната обстановка, е нарастващият брой на завръщащи се от Турция наши граждани. Водещите мотиви за това тяхно решение са от материално естество и като цяло сред тази категория лица е запазено предишното протурско съзнание.

Анализът на резултатите от беседите, които се провеждат с тях показва, че болшинството не споделят подробности за пребиваването си в Турция, обработката и участието в антибългарски пропагандни мероприятия и за контакти с органите за сигурност. Завръщайки се по родните места част от тях продължават открито да изявяват турска етническа принадлежност. Контраразузнавателната работа по тази категория наши граждани сериозно е затруднена и от влошеното състояние на агентурния апарат по турска линия, поради заминаването на голяма част от агентите за Турция.

В новата оперативна обстановка рязко се увеличи активността на турските специални служби на наша територия и обема на изпълняваните от тях разузнавателни задачи. Съставът на резидентурите на МИТ под дипломатическо прикритие беше увеличен. За сравнително кратко време бяха привлечени като агенти голям брой дипломати, технически сътрудници и служители

Архивите на ДС

61
3

от охраната на посолството. Значителна част от официалната дейност на турските дипломатически представителства е подчинена на решаването на въпроси от разузнавателен характер. Това е обусловено от:

- нарастващата необходимост от навременна и достоверна информация в условията на бързо изменящата се оперативна обстановка в България, която да осигурява ефективността на антибългарските инициативи на турското правителство.

- разширените възможности на МИТ да изучава и привлича към сътрудничество наши граждани, посещаващи дипломатическите представителства на Турция, както и да събира разностранна разузнавателна информация от потока посетители.

- необходимостта от възстановяване и организиране на надеждна връзка с вербувани на турска територия наши граждани, както и с други ценни агенти, с които връзката е била прекъсната в последните години.

- повишените изисквания на МИТ към качеството и информационните възможности на придобиваните агенти особено от средите на традиционните българи, заемащи определено служебно и обществено положение, настроени отрицателно към партийната политика.

Турските разузнавачи под дипломатическо прикритие работят целенасочено и за ангажирането на чужди граждани-мюсюлмани, които пребивават по различни поводи в НРБ. При разговори с дипломати от западни и ислямски държави усилено набират данни и се опитват да ги обработват за антибългарската си кауза.

Активна помощ и съдействие на турските си колеги чрез снабдяване с необходимата информация и подтикване към определени действия оказват разузнавачите на дипломатическо прикритие в американското посолство. Успоредно с това своевременно подпомагат турската политика и високопоставени лица от САЩ.

Подкрепяна от съюзниците си от НАТО и някои мюсюлмански страни, Турция се стреми да поддържа протурски дух сред

Из архивите на ДС

потомците на ислямизираните в миналото българи у нас. На тази основа ще продължи активната дейност на специалните й служби за подклаждане на националистически изяви, провеждане на шпионска, терористично-диверсионна, клеветническа и друга противозаконна дейност. Поради ограниченията за движението на турските дипломати на наша територия, те ще продължат да използват пътуванията на колегите си от САЩ, Великобритания, Франция и др. страни за събиране на необходимата им информация.

С оглед оказване решително противодействие на противника и в съответствие със Становището на ПБ на ЦК на БКП по някои актуални проблеми на възродителния процес ВПУ-ДС ще организира и провежда мероприятия в следните основни насоки:

I. ПОДПОМАГАНЕ ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ НА ПАРТИЙНОТО И ДЪРЖАВНО РЪКОВОДСТВО ЗА НЕУТРАЛИЗИРАНЕ И ДИСКРЕДИТИРАНЕ АНТИБЪЛГАРСКАТА ПОЛИТИКА НА ТУРЦИЯ, СЪЮЗНИЦИТЕ Й ОТ НАТО И НЯКОИ ИСЛЯМСКИ ДЪРЖАВИ.

За целта е необходимо усилията на ръководния и оперативния състав да бъдат насочени към:

- Придобиване своевременна и достоверна информация за плановете, намеренията и конкретните действия на управляващите кръгове и подривно-пропагандните центрове на Турция, насочени срещу НРБ и възродителния процес.

- Прихващане на сигнали и данни за предстоящи антибългарски акции на турските дипломатически представители и техните колеги от страните-членки на НАТО и някои ислямски държави.

- Получаване на информация за оценките, позициите и конкретните действия на дипломатическите представителства на САЩ, страните-членки на НАТО и други държави по състоянието на българо-турските отношения и процеса на единението на българската нация.

Архивите на ДС

63
5

– Подпомагане мероприятията на МВнР с членовете на дипломатическия корпус, насочени към изясняване истинското положение на потомците на ислямизираните в миналото българи у нас, разобличаване антибългарската политика на Турция и оказване влияние за обективно отразяване на нашата действителност пред своите правителства.

– Своевременно предоставяне подходяща информация на отдел "Пропаганда" – МВР и отдел "Печат" при МВнР за вътрешнополитическата обстановка и репресиите в Турция; неблагополучията, с които се сблъскват заминалите български граждани; задълбочаването на проблема за разделените семейства и др. с оглед използването й за настъпателна контрапропаганда.

– Провеждане съвместно с ПГУ–ДС и Шесто управление–ДС на целенасочени мероприятия за ангажиране с публикации, интервюта, оценки и изявления на авторитетни журналисти и други представители на чужди СМИ, научни издания, автори с международна известност, видни политически, обществени, културни и други дейци, както и участници в международни форуми.

– Провеждане на мероприятия за придобиване на конкретни данни за наркобизнеса в Турция, с цел дискредитирането й пред световната общественост.

II. ЗАСИЛВАНЕ НА БОРБАТА СРЕЩУ СПЕЦИАЛНИТЕ СЛУЖБИ НА ПРОТИВНИКА И ПРЕСИЧАНЕ ОПИТИТЕ ИМ ЗА ДЕСТАБИЛИЗИРАНЕ НА ОБСТАНОВКАТА В НРБ.

За целта е необходимо:

– Да се подобри агентурния и оперативно–техническия контрол с цел своевременно придобиване на данни и сигнали за дейността на турските разузнавачи под дипломатическо прикритие и останалите служители, изразяваща се в подклаждане на протурски националистически настроения, подстрекаване към съпротива и провеждане на остри вражески действия, установяване на конспиративни връзки с отявлени протурски националисти и

64
6

събиране на клеветническа информация от потомците на ислямизираните в миналото български граждани.

- Да се активизира контраразузнавателната работа по резидентурите на дипломатическо прикритие от страните-членки на НАТО и някои ислямски държави за разкриване на взаимодействието им с турските официални представителства, изясняване характера на обменяната информация и придобиване на данни за подстрекателски действия спрямо български граждани.

- Посредством успешно проведените подстави и водените оперативни игри по резидентурите на МИТ под дипломатическо прикритие в София, Пловдив и Бургас и подразделенията на специалните служби на турска територия да се:

а) разкриват интересите и действията на турските специални служби по линия на възродителния процес за усложняване вътрешно-политическата обстановка у нас;

в) прихващат и неутрализират опитите за оказване на изгодно за турската страна влияние върху потомците на ислямизираните в миналото българи;

в) подава благоприятна за НРБ политическа и социална информация, както и такава, дискредитираща лицата, членуващи в неформални структури и тяхната програма;

г) провеждат настъпателни агентурно-оперативни мероприятия за разширяване на завоюваните позиции в МИТ, включително чрез вербовка на кадрови разузнавачи.

- Съвместно с ПГУ-ДС и Шесто управление-ДС да се използва новата обстановка за засилване на работата по подбора, подготовката и извеждането на перспективни агенти с възможности за проникване в разузнавателните и подривно-пропагандните органи и антибългарските организации в Турция и Западна Европа.

- Да се използват по-ефективно задграничната агентура и обектите на М "Лъч" за придобиване на информация за плановете и непосредствените практически действия на турските специални служби, изселническите и екстремистките организации против НРБ.

65
7

– Съвместно с Шесто управление–ДС да се активизира работата по създаване и разкриване на нови неформални структури на наша територия, изградени на протурска и националистическа основа. В това отношение дейността да се насочи към установяване връзките и помощта от страна на турските дипломатически представителства, плановете им за интегриране с други неформални организации и групи, предотвратяване и пресичане опитите за провеждане на остра вражеска дейност, формиране на несъгласие и недоволство от политиката на партията и държавата, раздухване на масови психози, конфронтация с традиционното българско население и др.

– По-активно да се използват маршрутните възможности на агентурата и ДЛ за оказване положително влияние сред потомците на ислямизираните в миналото българи в различните райони на страната и за долавяне признаци за замисляна, подготвяна и провеждана подривна дейност.

– Да се усъвършенства контрола и агентурно-оперативната работа на ГКПП по транзитно преминаващите чужди граждани за придобиване на актуална информация за положението на българските граждани и вътрешно-политическата обстановка в Турция.

– Съвместно с областните поделения на МВР да се усъвършенства и засили агентурно-оперативния контрол по транзитните трасета и туристическите обекти с оглед своевременно долавяне, предотвратяване и пресичане опитите на турските подривно-пропагандни центрове и организации за използване на този канал за събиране на разузнавателна и друга информация, внасяне и разпространение на материали с подстрекателски характер, провеждане на диверсионни действия, за поддържане на изселническа психоза, изнасяне на материали с клеветническо съдържание и др.

– Съвместно с ПГУ да се провеждат активни агентурно-оперативни мероприятия с цел получаване на информация за връзките на ръководителите на вражеските емигрантски

Из архивите на ДС

66
в

организации с МИТ, протурски изселнически и националистически организации, техните планове и намерения за подривна дейност против НРБ.

– ВГУ – ДС съвместно с централните и териториалните поделения на МВР да организира набирането на данни и документация за извършвана подривна, клеветническа и друга антибългарска дейност от потомци на ислямизирани в миналото българи, пребиваващи в чужбина, с цел образуване на производство, задочно осъждане, лишаване от българско гражданство и налагане запрещение за влизане в НРБ на най-отявлените враждебно-престъпни елементи от средите на тази категория лица.

– Областните управления на МВР в тясно взаимодействие помежду си да предприемат мерки за подобряване организацията и работата на оперативно-следствените групи на ГКПП Капитан Андреево и Малко Търново с цел разкриване на лицата, поставили се в услуга на турските специални служби и подбиране на подходящи за вербовка или използване за контрапропагандни мероприятия.

– Към ВГУ-ДС и на ГКПП да се организира функционирането на специална сигнална картотека за враждебно-престъпните елементи от средите на потомците на ислямизираните в миналото българи, които са напуснали НРБ. Да се създаде съответна организация и готовност за работа по тях в случай че пристигнат на ГКПП с намерение за завръщане в страната.

– Да се усъвършенства координацията и взаимодействието между ВГУ-ДС и Шесто управление-ДС, а ръководният им състав да засили помощта към териториалните поделения на МВР, с оглед цялостното обхващане потока на завръщащите се от Турция български граждани, своевременно ползване на оперативната информация от профилактичните мероприятия, подготовка и провеждане на съгласувани действия за изясняване на всеки оперативно интересен случай.

67
9

– Завръщащите се от Турция български граждани, които представляват оперативен интерес, своевременно да се завеждат на отчет и по тях съвместно с териториалните поделения на МВР да се осъществяват координирани агентурно-оперативни мероприятия.

– Да се активизира работата по разкриване и документиране шпионската дейност на установените и подозираните агенти на МИТ у нас и приключване на делата чрез следствие и съд.

– Съвместно с териториалните поделения на МВР да се оказва пълно съдействие на партийните, държавните и обществени органи и организации в работата им за приобщаване към българската нация на завърналите се от Турция наши граждани.

ЗАМ.-МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
И НАЧАЛНИК ГЛ. УПРАВЛЕНИЕ
Ген.-лейт. (Аначков)

Нап. в 2 екз.
1 – ЦИОУ
2 – 14 отдел
Изпълн.14 отдел
29.09.1989 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

МВР
Ш СТО УПРАВЛ НИ ДС
Рег.№ 5111 екз № 1
29 X 1989 г.
София

ИНФОРМАЦИЯ

31.10.1987

ОТНОСНО: Някои проблеми в организацията по пренасочването, трайното устройване и контраразузнавателното обезпечаване на потомци на ислямизираните в миналото българи

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
ЦЕНТР. ИНФ. ОРГ. УПР.
Вх. № 15356 от 1.11 1989 г.

В изпълнение на Постановление № 44 на МС от 11 септември 1989 година, досега от Разградски и други райони на страната са пренасочени в Северзападна България 2263 потомци на ислямизираните в миналото българи, от които 488 в Софийска, 708 в Михайловградска и 1067 в Ловешка област. Те се устройват за сега във всички общини като забраната за настаняване засяга само градовете, вододайните зони и селищата с имоти зад граничните съоръжения. Съблюдава се изискването новозаселващите да не бъдат повече от 8 % от местното население. По социален състав преобладават селскостопанските труженици, работници и учащите. Малко са тези с висше образование. Повечето от възрастните са започнали трудова дейност, а децата-занятия в училище.

Основно мероприятието се реализира от изпълнителните Комитети на съответните Областни и Общински народни съвети. За целта към тях са изградени комисии,в които са включени и служители на МВР.

На настоящия етап в организацията за разсъредоточаване на потомците на ислямизираните в миналото българи се очертават следните основни проблеми:

Архивите на ДС

По дейността на местните административни
и обществени органи и организации

В общинските народни съвети няма яснота и точни критерии за определяне на лицата за презаселване в Западна България. Независимо, че политическия замисъл е миграцията на това население да се осъществи естествено и по икономически път, на практика се прилага главно административния подход. Наред със завърналите се от Турция, ликвидиралите имуществото си и останалите без работа в списъците се включват много лица, които не са подавали документи за пътуване и прекратявали трудовите си договори, притежаващи собствени жилища, пенсионери и други. При изпращането на хората в много случаи се действува грубо, без предварително предупреждение и под принудата на органите на МВР.

Всичко това дава основания за утвърждаване на мнение сред населението от Разградска област, че се провежда "разселване" на определени категории лица. Мероприятието се определя като "нехуманен и незаконосъобразен акт", изказват се намерения за отправяне на жалби и оплаквания до различни държавни и обществени органи, включително и до Комисията за защита интересите и правата на гражданите към Народното събрание. Някои заявяват, че ако не им се обърне внимание ще се обърнат за помощ към "Независимото дружество за защита правата на човека в България", към дипломатическите представителства на западните държави, включително и тези на Турция. Предприет е и опит за организиране на масов протест от жителите на село Смирненски Русенско, срещу "разселването" на седем семейства от района.

При извършената съвместно с "Инспекторат"-МВР, проверка в Михайловградска област бе установено, че по-голяма част от пристигащите от Разградски район са без каквито и да е документи - лични паспорти, трудови книжки, военно-отчетни документи, медицински удостоверения или притежават само задграничните си паспорти. Това затруднява много удостоверяването на тяхната самоличност, на -

станяването им на работа и даването на местожителство. Болшинството не знаят защо и по какви причини са изпратени, за какъв срок от време, има ли нормативен документ, който да ги задължава да останат. Някои споделят, че без да са предупреждавани предварително само за броени часове са ги натоварили и изпратили с багажа им. Няма яснота в общинските народни съвети, а и в общинските управления на МВР дали пристигналите ислямизирани българи могат свободно да напуснат района. За сега е възприета тактиката без грубо вмешателство с малки изключения да не се допускат обратно по родните си места.

Особено остро стои въпроса с наличния жилищен фонд за настаняване. При настаняването на хората се оказва, че 90 % от предварително посочените жилища не отговарят и на най-елементарните изисквания за живеене. Така например от пристигналите в община Брусарци са устроени само 22 човека, а останалите са настанени във физкултурния салон на местно училище, до намиране на подходящи помещения. Същото е положението и в другите общини на областта. В Ловешка област болшинството от разселените са настанени компактно в занемарени общежития на различни предприятия без елементарни хигиенни условия.

Поради слаба разяснителна и възпитателна работа сред коренното население, повечето от тях считат, че пристигащите потомци на ислямизираните в миналото българи са били инициатори и участници в събитията през месец май тази година. Това обстоятелство още повече засилва негативното отношение към тази категория лица.

Неустановеното положение на пристигащите потомци на ислямизираните българи и обстановката,при която живеят са причините да се въздържат от сключване на дългогодишни /5 или 10 години/ трудови

Архивите на ДС

договори. В повечето от случаите им се предлага временна работа, предимно в селското стопанство и строителството. Много от тях не желаят да се устройват трайно в новите селища и се надяват да се завърнат в родните места или да се изселят през следващата година в Турция

Общата оценка е, че компетентните административни органи нямат нужната подготовка за оптималното решаване на миграцията на ислямизираните българи. Използуване на органите на МВР за принудителното пренасочване на лицата от тези среди може да компрометира мероприятието, включително да създаде трудности за нашата страна във вътрешен и международен план.

По контраразузнавателното обезпечаване на пренасочените в Северозападна България потомци на ислямизираните българи:

Пренасочването на значителен броя потомци на ислямизираните българи, изменя в значителна степен състоянието на оперативната обстановка на територията на Софийска, Михайловградска и Ловешка области.Ръководството и оперативния състав оценяват правилно промяната в оперативната обстановка. На преден план, наред с другите основни направления на дейност, е изведен въпроса за контраразузнавателното обезпечаване на пренасочените в района потомци на ислямизираните българи. С оглед ангажирането на наличните сили и средства в Областните управления са изградени щабове за работа с пристигащите. Координацията и взаимодействието с държавните органи се осъществява и чрез представителите на МВР и комисиите към Областните и

общински народни съвети.

Наред с това в условията на изменящата се оперативна обстановка възникват и някои проблеми в контраразузнавателното обезпечаване на новопристигащите. В общинските управления където сега се пренасочват потомци на ислямизираните българи от другите райони на страната не се познава добре спецификата на работата по тази линия. Оперативния състав няма нужната подготовка, опит и нагласа за работа с тази категория български граждани. Затруднения ще президвика и липсата в областните управления на подготвени кадри с турски език.

Като най-съществен се очертава проблема по агентурното обезпечаване на новопристигналите. Сътрудническия апарат с възстановени имена на общинските управления е недостатъчен. Наред с това преобладаващата част от него е съсредоточена в градовете и трудно може да се използува в селските райони, където се настаняват и ще работят тези лица . Не се използуват пълноценно и възможностите на агентите по другите линии и направления на работа, както и на тези от средите на пренасочваните в района потомци на ислямизираните в миналото българи.

Безпокои обстоятелството, че в работата по оперативния отчет е възприет подхода за откриване на сигнали и дела за проверка и наблюдение на всички новопристигнали, пребивавали в Турция. По този начин се губят и без това недостатъчните сили и средства на местните общински управления на МВР и възможността да се работи активно по действително заслужаващите нашето отношение случаи.

Все още не е на необходимото ниво взаимодействието между областните управления на МВР. За пристигащите в Северозападна България лица от средите на потомците на ислямизираните в миналото бъл-

Из архивите на ДС

гари не се изпраща своевременно необходимата оперативна информация, което сериозно затруднява вземането на съответно отношение към тях. Не се прави необходимото за маршрутирането на агентура от областите, които изпращат лица за заселване, както и за активизиране на непосредствените контакти на ръководители и оперативни работници за решаването на конкретни случаи и обмяната на опит между областните и общински управления на МВР.

Във връзка с гореизложеното,

П Р Е Д Л А Г А М Е :

1. Да се информира ЦК на БКП за хода на изпълнението на постановление № 44 на МС и работата по пренасочване и трайно устройване на потомците на ислямизираните в миналото българи. Да се набележат конкретни мерки за осъществяването на единодействие в тази насока между органите на МВР и партийните, административни и обществени органи и организации по места.

2. Да се разработят нови модели за формирането и разстановката на сътруднический апарат и се активизира агентурно-оперативната работа в ОУ на МВР на териториите,на които се разсъсредоточават потомци на ислямизираните в миналото българи. Да се създаде организация за своевременното получаване на изпреварваща информация за негативни процеси и тенденции в тези среди. В най-кратки срокове да се изясняват всички сигнали за нелоялна и враждебно престъпна дейност.

3. С помощта на ВИ "Г.Димитров"- МВР, ВГУ-ДС и Шесто управление-ДС, Софийско, Михайловградско и Ловешко областни управления

82

на МВР да разработят и проведат комплекс от мероприятия за подготовка на оперативния състав по специфичните проблеми на работата с разсъсредоточените на тяхна територия потомци на ислямизираните в миналото българи. Да се обезпечат своевременно тези териториални поделения с подготвени кадри владеещи турски език.

НАЧАЛНИК ШЕСТО УПРАВЛЕНИЕ ДС
Генерал-лейтенант:
/А.Мусаков/

Нап. в 2 екз.
№ 1 – Ръководство
№ 2 – 04 отдел
Изп. Цв.Петков
Нап. К. Симеонова – М. № Д-1040
София, 29.10.1989 г.

СТРОГО СЕКРЕТНО! КОПИЕ

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

ВТОРО ГЛАВНО УПРАВЛЕНИЕ – ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ

Рег. № 17946 екз. № 16

16 II - 89

МВР Вх. № 16576 16.11.89

ИНФОРМАЦИЯ № 421

ОТНОСНО: Коментарии на турски дипломати по актуални политически проблеми

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

На 15 ноември т.г. турският посланик в София изразил мнение, че през следващите два – три месеца двустранните отношения между България и Турция ще се подобрят. Според него двете страни предстояло да тръгнат по нов път на развитие.

Съветникът Алев Калъч споделял становището му, като се позовавал на рязкото намаляване на антитурските публикации както в централния, така и в местния ни печат. Големи надежди възлагал на следващата българо-турска среща в Кувейт.

Дипломатите от турското посолство подготвят материали във връзка с предстоящите преговори. За тази цел са издирили решенията на Политбюро на ЦК на БКП от декември 1957 г., октомври 1958 г., април 1962 г., ПМС от 1952 г. и Закона за православната църква от 1949 г. Наред с това проявяват

ПБ—5782—60/84/8—50 000—87

засилен интерес към извършващите се промени в партийното и държавното ръководство на България. Стремят се да научат подробности за причините за изключването и възстановяването в партията на единадесетте наши граждани, за които беше направено съобщение на 13 т.м. в печата.

Предлагаме да бъде информирано МВнР.

ЗАМЕСТНИК-МИНИСТЪР НА
ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ И
НАЧАЛНИК НА ВГУ-ДС
Генерал-лейтенант:
(Г. Аначков)

Отп. в 3 екз.
№ 1 - др. Танев
№ 2 - ЦИОУ-ЦОГ
№ 3 - 14 отдел
Изп.: 14 отдел/КШ
16.11.1989 г.
Размножено в 4 екз.
№ 4 - др. Шопов
№ 5 - др. Дзюба
№ 6 - ЦИОУ
№ 7 - 04 отдел

16.11.89 г.
Размножено в 4 екз.
и изпратени. С - К -

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

62

Министерство на вътрешните работи
ЦЕНТР. ИНФ. СЛУЖ. У-НИЕ
Рег. № Т-3610 Екз. № 1
20.11.1989 г.
СОФИЯ

За пленовете на ЦК
20.XI.89

СЕКРЕТНО!

С П Р А В К А

ОТНОСНО: получени данни за коментари сред лицата с възстановени имена във връзка с извършените промени в страната

По данни на Областните управления на МВР лицата с възстановени имена оживено коментират извършващите се промени във висшия ешелон на партийното и държавно ръководство.

Лица с възстановени имена от Разградска област свързвали станалите през последните дни събития у нас с очаквани съществени промени в отношението на властите към тях. Голяма част от оценките, разпространявани сред това население, са под въздействието на предаванията на чуждите радиостанции. Изразяват се очаквания, че след Пленумите голяма част от намиращите се в Турция български граждани ще се завърнат в НРБ.

В тази връзка е отбелязано засилване на кореспонденцията с Турция (особено в района на Омуртаг), като се изпращат телеграми с указания за завръщане на намиращи се в Турция наши граждани.

В района на Малко Търново новината за смяната на Т.Живков била посрещната с радост и се изказали мнения, че ако се възстановят турско-арабските имена разделените семейства щели да се съберат в НРБ.

Архивите на ДС

63

Обект на ДОН с възстановени имена от гр. Плевен коментирал, че вероятно на следващия конгрес на БКП ще се повдигне въпросът за връщането на турско-арабските имена.

Отявлени националисти от Хасковска област изразявали мнение, че освен получаването на права за говорене на турски език, връщане на старите имена и свободно провеждане на мюсюлманските ритуали, трябвало да бъде създадена турска автономна област върху територията на сегашната Хасковска област, за което имало редица географски и политически фактори.

Общинските и Областните управления на МВР вземат необходимите мерки за недопускане на остри организирани и масови враждебни прояви от лица с възстановени имена.

Отп. в 1 екз.
№ 1 - др. Шопов
Изп.: Бобев
Нап.: Попова
20.11.1989 г.
Размножен в 12 екз

Подполковник: Бобев
/Т. Бобев/

260

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

МВР
ПОДЕЛЕНИЕ — 56300-V
Рег. № V 2228 екз. 2
25.12.1989 г.
1040 - София

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТР. РАБОТИ
ЦЕНТР. ИНФ. ОРГ. УЧИЛИЩЕ
Вх. № 18820 от 26.12.1989 г.

40

ИНФОРМАЦИЯ
№ 420

ОТНОСНО: Данни за проведеният на 23.12.1989 година митинг в град ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ.

В Разузнавателния отдел на Управление гранични войски постъпи следната по-характерна информация, касаеща проведеният на 23.12.1989 година митинг в град ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ:

ММитингът е бил проведен от 14.30 до 18.30 ч. на площада в гр. Г.Делчев, по инициатива на Градския комитет на ОФ. На митинга са присъствували около 3000 човека.

Издигнати са били следните искания:

- за незабавно възстановяване на турско-арабските имена на мюсюлманското население;
- даване права и свободи на обредите, ритуалите, езика и облеклото съгласно мюсюлманското вероизповедание;
- местното партийно и административно ръководство да подаде незабавно отставката си;
- съкращаване на местния административен персонал;
- апелира се за създаване на нова комунистическа партия;
- премахване на електросигнализационните съоражения и откриването на ГКПП в района на с. Илинден - Ексохи (Гърция);
- премахване неравноправието при разпределяне на заплатите и изравняване на пенсиите с долна граница 150 лв. и горна до 250 лева;

Из архивите на ЦС

На митинга са били поставени и крайни искания - Премахване на социализма, като обществен строй изчерпал своите възможности и ориентиране към капиталистическото устройство на обществото (Ана Джаджева от гр. Г.Делчев, изказала се на митинга).

Отп. в 2 екз.
Екз. № 1 - зам.-министър
ген.-полковник М. МИНКОВ
Екз. № 2 - ЦИОУ
Изп./Нап: Кунчев
25.12.1989 год.
гр. С о ф и я.

ЗАМ. КОМАНДУВАЩ ПО
РАЗУЗНАВАНЕТО - ГВ
ПОЛКОВНИК:

/Г. ИВАНОВ/

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

МВР
СОФ. ГРАДСКО У-НИЕ
Рег. № 16486 Екз. № 2
28.12.1989 год.
10 - СОФИЯ

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР РАБОТИ
ЦЕНТЪР ИНФ. ОРГ. У-НИЕ
Вх. № 19014 от 28.12 19 89

СПРАВКА

ОТНОСНО: Направен опит за кръщаване на новородено дете с турско-арабско име

На 26.12.1989 г. по радиостанция "Дойче Веле" било съобщено, че на 27.12.89 г. в 09.00 часа българският гражданин Бойчо Илиев Миле в /Байрам Байрамов Хюсеинов/ ще кръсти новороденият си син с турско-арабското име Осман в ритуалната зала на бул."Витоша" № 15. Колективен кръстник на детето ще бъдат представители на Комитета за национално помирение.

От извършената проверка лице с горепосочените имена не бе установено да е регистрирано в адресните служби на София и провинцията.

На 27.12.1989 г. в 09.00 часа пред ритуалната зала на Благоевски ОбНС се бяха събрали активисти от т.нар. Комитет за национално помирение, които заедно с бащата на детето влязоха в залата, където бяха посрещнати от служителите в ОбНС, отговарящи за обредната дейност.

Архивите на ДС

Из архивите на ДС

Бащата на детето заяви на длъжностното лице по гражданско състояние, че желае синът му да бъде записан с името Осман. Служителката обясни, че преди да бъде извършен ритуала, е необходимо родителите на детето писменно да изявят това свое желание, като молбата бъде подписана и от двамата родители. Активистите на Комитета реагираха остро, като заявиха, че това е формалност, която не почива на законна основа. Особено активна бе Антонина Любомирова Желязкова - историк-османист в Института по балканистика. Заплашиха, че ако не бъде удовлетворено искането на бащата, те ще останат пред залата, като разпънат плакат, носен от председателя на Комитета - Михаил Иванов.

Длъжностното лице отново обясни, че преди да бъде извършен ритуала е необходимо да бъде изпълнено процесуалното изискване, двамата родители да заявят писменно своето желание, относно името на детето. След това служителката заяви на присъствуващите, че отговорът на молбата ще бъде даден на 29.12.1989 г.

Към 11.00 ч. активистите на Комитета за национално помирение напуснаха района на Ритуалната зала, след което се уговориха на 29.1211989 г. относно да се съберат в същия състав.

Създадена е необходимата организация за недопускане на 29.12. на груби нарушения на обществения ред.

Нап. в 4 екз.
№ 1 - *др. Министър*
№ 2 - ЦИОУ
№ 3 - ИА
№ 4 - ИА
Изп. Е.Чолакова
Нап. С.Палина - 14381
28.12.89 г.

НАЧАЛНИК НА
СОФИЙСКО ГРАДСКО УПРАВЛЕНИЕ МВР

Министерство на вътрешните работи
ПОДЛЕЖИ НА 72000
Рег. № Т 63 Екз. №
4.01 1990 г.
СОФИЯ

С Т Е Н О Г Р А М А

от среща на министъра на вътрешните работи с членове на ръководството и Колегиума на МВР, началниците на централните поделения и секретари на РК на БКП при МВР, проведена на 29.12.1989 г. от 18.30 ч. в заседателната зала на министерството

ДР. МИНИСТЪР:

Другарки и другари,

В навечерието на новата година всички сте се нагласили празнично. Разбрах, че е традиция в навечерието на Нова година, а предполагам, че така става и в навечерието на други големи празници, става подобно събиране. Тази традиция ще трябва да бъде продължена и не само за да се установява един дух на колективизъм, на другарство, да се укрепва нашата воля при решителното изпълняване на задачите, които са ни поставени от политическото, държавно ръководство, но и да се изграждат едни чисто човешки отношения. Действително обстановката е сложна и навярно на редица звена от системата на Министерството на вътрешните работи няма да е до празнуване, но все

Архивите на ДС

пак като че ли има някакви признаци на едно смекчаване на напрежението. Давам една формулировка, която залегна в решението на днешния пленум на ЦК на партията, което току що бе прието. При това тъкмо тази формулировка в решението предизвика известни коментари и аз се постарах да ви я предам така, както доколкото помня бе уточнена. Другарят Петър Младенов не произнесе предварително подготвено заключително слово, каза само някои съображения във връзка с работата на този пленум и смятам за необходимо да подчертая няколко момента. Действително това е един много важен, бих казал възлов в живота на партията през тази година пленум на ЦК на партията. Пленумът взе решение да се проведе не редовен XIV конгрес, а извънреден конгрес на БКП на 30 януари. Тази вечер вие ще чуете подробности от пленума, по дневния ред, по реда за избор на делегати, нормата на представителство и някои други въпроси. В тази обстановка провеждането на конгреса и отчетно-изборната кампания, която ще се провече в навечерието на конгреса се превръщат в много важно политическо мероприятие. В крайна сметка те трябва да се превърнат в онези решаващи обществено-политически акции на партията, които да окажат голямо въздействие за оздравяване на обстановката в страната, за укрепване авторитета на партията. Като казвам това, аз се обръщам към др. Емилов да се помисли как ще се организира отчетно-изборната кампания. Представителство на 350 комунисти един делегат. Съществен момент е обстоятелството, че изборa ще става в първичните и общинските партийни организации. Областни партийни конференции няма да се провеждат. В БНА делегати ще се избират на дивизионни партийни конференции, у нас как ще бъде трябва да се уточни, тъй като сроковете са много кратки желателно е още на 3 януари да бъдат дадени необходимите указания. Предлагам да се обмисли къде членовете на Колегиума, ръководният състав на министерството да вземе участие. И се обръщам пак към Вас заедно с др. Гоцев,

74

Архивите на ДС

505

др. Стоянов да помислите какви възлови въпроси би следвало да бъдат поставени на отчетните партийни събрания, на които ще стане избора на делегатите. По време на отчетно-изборната кампания трябва да се създадат условия за широко обсъждане дейността на съответните колективи, на партийните организации, на всеки комунист, избора на секретари на партийни бюра, на комитети трябва да стане при най-пълно съблюдаване принципите на вътрешно-партийния живот, при спазване на вътрешно-партийната демокрация, задължително да има алтернативни кандидати на изборните органи, гласуването на бъде тайно.

Аз бих помолил, и това да намери място в инструктажа, който вие ще проведете особено в партийните организации в централните поделения, а и на областните да се иска от комунистите, които се предлагат за избор в ръководните органи за излагат своите виждания, становища, да не става механически. За да се постигне тази цел- едно решително обновяване в партийните организации. Партийните комитети в централните управления трябва да има убеждение, че досегашната система на ръководство на партийната работа, на партийните организации трябва да претърпи сериозни промени.

Отчетно-изборната кампания трябва да отприщи творческата енергия на хората, да повиши максимално тяхната активност, да ги мобилизира за изпълнение на съответните задачи, които стоят пред съответните структури на министерството. Времето за подготвка на конгреса е много малко, сроковете за организиране на отчетно-изборната кампания са съвършено кратки. Но подготовката на конгреса не се изразява само в провеждането на отчетно-изборната кампания, ще изникнат много други проблеми от политически характер, организационен, организационно-технически и т.н. Особено в министерството има звена, които ще вземат непосредствено участие в осигуряването работата на конгреса.

Из архивите на ЦК

Вторият много важен момент в работата на днешния пленум на ЦК на партията бе обсъждането на доклада или на изводите на комисията, създадена по решение на Декемврийския пленум на ЦК на партията, със задачата да анализира допуснатите отклонения, използването на принудата при провеждането на т.нар. възродителен процес. Изнесен бе доклад от др. Лилов, не е голям по страници, но е доста съдържателен, доста дълбок. Изводите и оценките в него са доста категорични, дава се отговор на въпроса как, кой е взел решение, всъщност дава се отговор, който може да бъде оценен двузначно. Отбелязва се, че решенията са били вземани от Тодор Живков и неговото най-близко обкръжение, но няма никакви документи, нито в ЦК на партията, нито в други партийни или държавни органи и институции. Това е така. Дори докладът на Георги Атанасов, изнесен на съвещание на Централния комитет не може да бъде открит. Той съществуваше като документ, но сега и той не може да бъде открит, няма никакви документи.

В материала, изнесен от др. Александър Лилов се анализира този въпрос, как е възникнала тази идея за започване смяната на имената, за всички други мероприятия в рамките на тази линия, в рамките на този т.нар. възродителен процес. Направен бе анализ какви са научните основания за провеждането на този възродителен процес, като практиката е дала оценка какво представлява той. Това е придвижване на нашия народ не към неговото единство, не към постигане на единение, а обратно това е крачка назад, в резултат на което са загубени позиции, които бяха завоювани до 1985 г. Да не говоря, че от гледна точка на нашите принципи, идеи, на революционно-демократичните традиции на нашия народ, на нашата партия това е един факт доста неприятен, това е едно отстъпление от тези принципи, защото принципа за определяне на националната принадлежност чрез самоопределение бе заменен с принуда. По-нататък в този доклад бяха изложени тежките после-

74

Архивите на ДС

5

ди във външнополитически план, изпадането на страната в голяма изолация. В усилията си да предложи решение комисията е разгледала три варианта, като тя се ангажира и изказа безрезервната си подкрепа на първия вариант, който предвижда пълна свобода на всички представители на това население на избор на име, на вероизповедание. Наред с българския език не се изключва и използването на друг език. Изказа се предложение да бъде премахната формулировката "в бита", др. Минчо Йовчев изказа мнение, че не трябва да бъде премахната, защото ще започнат да го налагат като официален език. Заслужава да се отбележи в решението категоричната постановка, че всякакво посегателство на териториалната цялост на България, на нейната сигурност се изключва. Всякакви опити на външно вмешателство ще се смятат за нарушение на тези норми и т.н., тоест тази страна е силно изразена, цитира се и северно-кипърският вариант. Това решение поставя пред нас много сложни задачи. Др. Джендов моля Ви Вие да дадете на др. Петър Младенов, за да не го безпокоя аз, следната информация: че в Гоце Делчев лозунгът "Единство" беше издиган много силно, но наред с този устен вариант на този лозунг е имало и графичен вариант, при който две ръце са хванати една за друга. В едната ръка е българското знаме, в другата турския герб и над тези две хванати ръце има гълъб, а горе пише единство. Така се нарича и неформалното сдружение, създадено от 73 мюсюлмани пред Народното събрание преди един месец и представители на всички независими, сдружения, движения и организации. Те се наричат "Единство". И навсякъде акциите преминават под лозунга "Единство", но единство с искания за възстановяване на имената, да им се осигурява изучаването на турски език и много други неща. Извинете ме за тази обстоятелственост, но това е първата ми среща с толкова широк кръг и искам да развия някои мисли. Знаете каква ситуация ще възникне по места, вие получавате информация, добре сте информирани с аналитич-

507

Из архивите на ДС

508

6

но мислене, преценявате нещата и въпреки това аз дръзвам да кажа някои свои съображения. Най-опасният момент сега ще бъдат ескалацията на исканията и колкото и да е странно по-силно тя ще се изяви от онези българи, които изповядват исляма. Те издигайки искането за възстановяване на имената предявяват искане да им се признае правото на мюсюлманска народност, правото да изучават турски език, искане в някои села да бъдат назначавани учители само от тяхната среда и някои други неща. Остро ще бъде поставен въпроса за отговорността. В доклада на др. Лилов бе изтъкнато, че отговорността пада върху Тодор Живков, неговото обкръжение и някои други структури на национално равнище. Кадрите по места не могат да носят отговорност, те са изпълнители и не носят отговорност за тези решения, но сега се издигат лозунги да се търси сметка на онези, които са провели тази линия по места, за обезщетения, ще искат възстановяване на гробищата. Тук ние не можем да заемем друга позиция, освен да позволяваме.

Аз присъствах на първото заседание на тази комисия и изказах мое мнение по някои въпроси и между другото помолих да се обърне внимание на следния факт: сега се дава право да се менят имената, но ще има голяма част от това население, което няма да се върне назад. Тези хора ще бъдат тълкувани като предатели, те ще бъдат малтретирани и такива прояви вече има и затова аз апелирах и към др. Лилов и към др. Мръчков, който присъстваше там да се вземат мерки сега да се изключат подобни явления по места. Др. Димитров аз се обръщам и към Вас сега, териториалните структури тярбва да имат предвид сега това, но много е важна и вашата функция и вашето поделение. Трябва да бъдат защитени тези хора, иначе ще се получи много неприятна ситуация. Няма съмнение, че като цяло това решение беше крайно необходимо, то ще снеме напрежението, а ако бъде погледнато в по-широк политически план то максимално ограничава възможностите на независимите сдружения и организации да привлекат този контингент от нашето

74

Архивите на ДС

7

509

население на своя страна, а за съжаление редица от тези сдружения много бързо започнаха да проникват сред това население. Другари това е по пленума. Ако др. Гоцев или др. Стоянов сметнат за целесъобразно да допълнят ще бъде полезно да се направи това.

Искам да Ви уведомя, че сме се договорили ръководството, членовете на Колегиума на 4 януари ще се проведе заседание на Колегиума. Онези, които ще участват навярно вече са предупредени. Предстои на Колегиума да разгледаме доста сериозни въпроси, аз Ви моля добре да се подготвите, да намерим оптимални решения. Сега ни предстоят празниците. Организирано е дежурство, др. Стоянов ме информира. Аз моля дежурният по министерство да знае местонахождението на основния ръководен състав и телефонните номера, на които могат да бъдат открити. Независимо, че ги има при дежурните по поделение.

Бих Позволявам си да премина към един друг, бих казал организационно-технически въпрос, всъщност това е един елемент на стила и метода на работа. Мисля, че няма практика да се разработва единен план за работата на ръководството на Министерството на вътрешните работи. Планове за работа в отделните централните управления има, но няма единен план за работата на ръководството. Смисъла на този план е да се извлекат онези въпроси от дейността на системата като цяло, организацията на които,изпълнението, контрола по изпълнението трябва да бъде винаги под погледа на ръководството, без да се ограничават правата, функциите на съответните ръководни кадри. Ще се опитаме да направим такъв план за месеца, а това ще трябва да въведем като практика. Аз Ви моля др. Георгиев с тази задача Вие да се заемете, а поставям въпроса пред тази аудитория, защото качеството на този план ще е добро, той може да послужи за добра база за оперативно ръководство на изпълнението на задачите, само ако подготовката му е дело на ръ-

Из архивите на ДС

ководния състав. В този смисъл ръководният състав, имам предвид началниците на управления, трябва да умеят да извлекат от множеството тяхни задачи, мероприятия онези, които трябва да бъдат обект на вниманието на ръководството.

И още един момент налага подготовката на такъв план. Това е обстоятелството, че много задачи се решават не от една структура, не от едно звено, а от взаимодействие с други и в този случай освен този непосредствен оперативен, делови контакт, който трябва да има и той трябва да бъде основен, но някъде навярно ще се налага да се осъществява координация на равнище зам.-министър, а някой път ще може да се налага и моята намеса.

Аз не бих искал сега, в навечерието на Нова година повече да се разпростирам. Позволявам си на всички да пожелая здраве, бодрост, успех в изпълнението на задачите, приятно прекарване на празниците. Това обаче не означава, че аз с това пожелание прекратявам срещата. Би било недемократично от моя страна след такъв дълъг монолог и след поставянето на толкова въпроси да Ви лиша от възможността Вие да се изкажете. Ако иска някой да изкаже съображения, с удоволствие ще го изслушам.

ИЗГОТВИЛА СТЕНОГРАМАТА:

/М. Димитрова/

Отп. в 1 екз.
Изп. М. Димитрова
Нап. М. Димитрова
02.01.1990 г.

СПРАВОЧЕН АПАРАТ

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ АРХИВНИ ФОНДОВЕ*

АКРДОПБГДСРСБНА

„М“, ф. 1, оп. 11, а. е. 359.
„М“, ф. 1, оп. 11а, а. е. 44, 45, 46, 52, 274, 275, 276, 277, 359, 514, 515, 517, 520, 526, 527, 751, 752, 753, 754, 755, 761, 762, 763, 764, 765, 933.
„М“, ф. 1, оп. 12, а. е. 762, 765, 773, 803, 815, 816.
„М“, I Р - 18121.
„М“, IV К - 11673.
„Р“, ф. 1, а. е. 6805, т. 2.
„Р“, ф. 9, оп. 4, а. е. 1116.
„Р“, ф. 6997.

* „М“ – за документи от фонда на МВР; „Р“ – за документи от НРС.

ТЕРМИНОЛОГИЧЕН РЕЧНИК*

атип, атипин – вж. хатиб

афуз, афузки – вж. хафъз

авшам – мюсюлмански религиозен обред

българомохамедани – наименование на населението, говорещо български език и изповядващо мюсюлманската религия; известни още и като помаци

Байрам (тур. bayram) – голям мюсюлмански религиозен празник, който се празнува след Рамазана

ваиз (тур. vaiz) – проповедник при мюсюлманите

Възродителен процес – название, прието за обозначаване на опитите на тоталитарната власт в България за насилствена асимилация на турското население, българските мюсюлмани и представителите на други етно-конфесионални общности в страната, изповядващи ислям – роми, татари и др.

Възстановителен процес – название, срещано в документите на ДС, което се употребява при задачата за смяна на имената на мюсюлманското население в страната

гяур (тур. gâvur) – лице, което не принадлежи към мюсюлманската вяра

джамия – молитвен дом на мюсюлманите

имам (тур. imam) – духовен глава на мюсюлманите; мюсюлмански духовник, който ръководи молебен; управлява джамия

Ислям (ар. Islâm „покорност“) – религия, основана от пророка Мохамед през VII в. сл. Хр.

казълбаши, също алиани (тур. kızılbaş - аленоглав) – последователи на едно от основните разклонения в Исляма – шиизма, което се отличава от ортодоксалното мюсюлманско течение с почитта към Али – зет на пророка Мохамед; в България алианите са разпространени в Лудогорието, Добруджа и Източните Родопи.

кафадар (ар. kafadar) – другар, съмишленик, помощник

каур – вж. гяур

Коран (тур. Kuran от ар.) – Свещената книга на мюсюлманите

курбан (тур. kurban от ар.) – обредна гощавка със заклано домашно животно за празник или при излекуване на болен; празник при мюсюлманите

лаз, лази (тур. lâz) – човек от племето на лазите в Мала Азия

мазхаб – турска правна школа

мевлид, мевлюд, мевлит (тур. mevlût от ар.) – рожден ден на пророка Мохамед

медресе – мюсюлманско духовно училище

месчид (тур. mesçit, – ti) – молитвен дом; малка джамия, в която не се служи в петъчен ден и през Байрама

месчит – вж. месчид

---

* За съставянето на речника основно послужиха: Речник на чуждите думи в българския език, С., Наука и изкуство, 1964; Турско-български речник, С., БАН, 1952 г. (под ръководството на акад. Стоян Романски).

муска, ар. – вид талисман, амулет, носен от мюсюлманите; съставен е от молитви, писани от ходжите за защита на притежателя му

мюезин (тур. müezzin) – духовно лице, което от минарето на джамията свиква вярващите за молитва

мюфтия – висш ислямски духовник; длъжностно лице, което урежда религиозните работи на мюсюлманите

нювваб – средно духовно училище за мюсюлмани

оруч (тур. oruç) – пост при мюсюлманите

помаци – вж. българомохамедани

Рамазан – деветият месец от арабската лунна година; мюсюлманският пост през този месец

Сунна – списък на избрани места от Корана

сюннет, сюнет – религиозен обичай у мюсюлманите; ритуал, при който се извършва обрязване

таке – шапка без периферия, кепе

„Туран“ – националистическа организация, основана през 1922 г., която първоначално е създадена като Съюз на турските просветни дружества в Третото българско царство. През 1927 г. прераства в „Съюз на турските младежки културно-просветни и гимнастически дружества” и наред с явната си дейност добива и конспиративен характер. Разпространява кемализма сред българските мюсюлмани. Постепенно бива забранена, а от 1945 г. членовете на „Туран“ биват изселвани и гонени от България.

фередже, ар. – част от традиционното облекло на жените мюсюлманки, което се използва за покриване на главата и лицето; було

фетва (тур. fetva от ар.) – писмен отговор на мюфтия по правни въпроси

ходжа (тур. hoca) – мюсюлмански свещеник

хафъз (тур. hafız от ар.) – мюсюлмански духовник, който знае наизуст целия Коран

хафуз – вж. хафъз.

шалвари (тур. şalvar) – долната част от традиционната носия на правоверните

Шериат, Шариат (тур. Şeriat от ар.) – съвкупността от всички правни, морални и религиозни норми в исляма, задължителни за всеки ортодоксален мюсюлманин. Базират се на текстове от Корана и Сунната. Шариатът също е традиционното право на мюсюлманите.

шериатски съдилища – съдилища при мюсюлманите, основани на базата на тълкуване на предписанията на Шариата при разрешаване на правни спорове

яшмак (тур. yaşmak) – кърпа за покриване на главата на жените в мюсюлманските страни; було

ХРОНИКА НА СЪБИТИЯТА

12 юни 1986 г. – Разкрита е дейността на нелегалната организация на Турското националноосвободително движение в България (ТНОДБ) с ръководител Меди Доганов (Ахмед Доган). Впоследствие Доган е осъден на 10 години лишаване от свобода, но след 10 ноември 1989 г. получава амнистия.

31 юли 1986 г. – Опит за извършване на терористичен акт в курортен комплекс „Дружба“ (дн. „Св. Св. Константин и Елена“) чрез залагане на взривно устройство с часовников механизъм.

декември 1986 г. – в Сидни, Австралия, се провежда световно първенство по вдигане на тежести. Българският състезател от турски произход Наим Сюлейманоглу печели злато за страната, но веднага след първенството той бяга от България в знак на протест с Възродителния процес и насилствената смяна на имената. Самият Сюлейманоглу е преименуван на Наум Шаламанов. Впоследствие получава турско гражданство. Тогавашният президент на Турция Торгут Йозал (1927–1993) го осиновява и щангистът вече се състезава за турската държава.

7 юли 1987 г. – децата Дарин Христов (12 години) и Николай Петков (15 години) са отвлечени с кола от трима представители на турското малцинство в България. Намерението на похитителите е да ги ползват като заложници за осигуряване на бягството им в Турция. Разполагат с 12 бойни гранати, от които взривяват три пред хотел „Интернационал“ в курорта Златни пясъци. Похитителите заплашват, че ще убият децата, ако не се изпълнят исканията им. Обсадени са от органите на реда, но успяват да потеглят по осигурения им коридор към границата с Турция. В близост до Странджа попадат в засада, което принуждава терористите да взривят колата си, в която се намират взетите за заложници деца. Терористите заплащат с живота си, а момчетата остават живи.

16 януари 1988 г. – създава се Независимо дружество за защита на правата на човека в България с председател Илия Минев.

25 април 1988 г. – Върховният съд постановява смъртни присъди на Елин Маджаров (Емин Мехмедали), Алцек Чакъров (Абдула Чакър) и Сава Георгиев (Саафет Реджеб) за извършването на терористичните актове от 9 март 1985 г. на гара Буново и пред хотел „Сливен“ в гр. Сливен. Присъдите са изпълнени четири месеца по-късно.

3 ноември 1988 г. – В 65-а аудитория на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ се създава Клубът за подкрепа на гласността и преустройството в България.

20 май 1989 г. – провежда се първият митинг на българските турци против Възродителния процес в с. Пристое, Шуменско. Последват протестни акции и в други селища с компактно турско население в страната, които продължават до 27 май с. г.

29 май 1989 г. – Тодор Живков излиза с реч, в която обявява, че българските турци могат сами да избират своята родина и ако това според тях е Турция, могат да напуснат България. Така между май и август 1989 г. започва масово изселване на мюсюлмани от страната, известно днес като „голямата екскурзия“. Броят на напусналите се равнява на 344 000 души.

21 август 1989 г. – Турция затваря границата си с НРБ.

29 декември 1989 г. – след пленум на ЦК на БКП се приема решение да се отхвърли Възродителният процес като политика и на българските граждани с мюсюлманско вероизповедание се дава правото да възстановят имената си.

CHRONICLE OF EVENTS

12 June 1986 – The activity of the underground organization of the Turkish National Liberation Movement in Bulgaria headed by Medi Doganov (Ahmed Dogan) was exposed. Dogan was subsequently sentenced to 10 years in prison, but after 10 November 1989 he was granted an amnesty.

31 July 1986 – An attempt to commit a terrorist act in the Druzhba Resort Complex (now called "St. St. Constantine and Helena") by setting a clockwork explosive device.

December 1986 – in Sydney, Australia was held the World Championship in Weightlifting. The Bulgarian player of Turkish origin Naim Suleymanoglu won gold for the country, but after the end of the championship he run out of Bulgaria as a protest against the Revival process and the forced change of names. Suleymanoglu itself was renamed to Naum Shalamanov. Subsequently he obtained a Turkish citizenship. The President of Turkey at that time Turgut Ozal (1927–1993) adopted him and the weightlifter started to compete for the Turkish state.

7 July 1987 – the two children Darin Hristov (12 years old) and Nikolay Petkov (15 years old) were carjacked by three members of the Turkish minority in Bulgaria. The intention of the kidnappers was to use them as hostages to ensure their escape to Turkey. They had 12 combat grenades, three of which detonated in front of International Hotel in the Golden Sands resort. The kidnappers threatened to kill the children if they do not fulfill their requests. They were besieged by the relevant authorities, but managed to march down the secured passage to the border with Turkey. Near Strandja they felt into an ambush, which forced the terrorists to blow up their car with the children used as hostages. The terrorists paid with their lives, while the boys remained alive.

16 January 1988 – An independent Society for the Protection of Human Rights in Bulgaria chaired by Iliya Minev was established.

25 April 1988 – The Supreme Court ruled death penalties on Elin Madjarov (Emin Mehmedali) Altsek Chakarov (Abdullah Cakir) and Sava Georgiev (Saafet Rejeb) for carrying out the terrorist attacks on 9 March 1985 at the Bunovo Train Station and in front of the Sliven Hotel in Sliven. The sentences were executed four months later.

3 November 1988 – The Club for the Support of Perestroika and Glasnost in Bulgaria was formed in the 65th audience of the Sofia University "St. Kliment Ohridski".

20 May 1989 – the first meeting of the Bulgarian Turks against the Revival process was held in the village of Pristoe, Shumen. Subsequently were carried out other protests in different regions with compact Turkish population in the country, which continued until 27 May of the same year.

29 May 1989 – Todor Zhivkov came up with a speech announcing that the Bulgarian Turks are free to choose their country and if they think that country is Turkey, they can leave Bulgaria. Therefore, between May and August 1989 began a mass emigration of Muslims from the country, now known as the "big trip". The number of leavers was equal to 344 000.

21 August 1989 – Turkey closed its border with the People's Republic of Bulgaria.

29 December 1989 – after the Plenum of the Central Committee of the Bulgarian Communist Party, a decision to reject the Revival process as a policy was taken. Therefore, the Bulgarian Muslim citizens were given the right to restore their names.

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

АМ – Активно мероприятие
АОНСУ – Академия за обществени науки и социално управление
АПК – Аграрно-промишлен комплекс
БНА – Българска народна армия
ВГУ – Второ главно управление на ДС
ВН – Външно наблюдение
ВСШ „Г. Димитров“ – Висша специална школа „Георги Димитров“
ГВ – Гранични войски
ГДОР – Групово дело за оперативна разработка
ГДР – Германска демократична република
ГКПП – Граничен контролно-пропускателен пункт
ГОНС – Градски общински народен съвет
ГСУ – МВР – Главно следствено управление на МВР
ГЩ – Генерален щаб
ДВ – Доверена връзка
ДЗ – Доверен заявител
ДЗС – Държавно земеделско стопанство
ДЛ – Доверено лице
ДНМ – Дирекция на народната милиция
ДОН – Дело за оперативно наблюдение
ДОП – Дело за оперативна проверка
ДОР – Дело за оперативна разработка
ДОТИ – Дирекция оперативно-техническа информация (среща се съкратено и като ДОТ – Дирекция „Оперативно-техническа“)
ДОТ – Доброволни отряди на трудещите се
ДСО „БГА Балкан“ – Държавно стопанско обединение „Българска гражданска авиация „Балкан“
ЕИО – Европейска икономическа общност
ИР – Изменник на родината
КОС – Контрол на общоопасните средства
„М – 50“ – Мероприятие – 50 (Привличане към сътрудничество на чужд агент)
МИТ – Национална разузнавателна служба на Турция
МНО – Министерство на народната отбрана
МНП – Министерство на народната просвета
МС – Министерски съвет
НМ – Народна милиция
НТУ – Научно-техническо управление
ОбНС – Общински народен съвет
ОР – Оперативен работник
ОРОН – Оперативен работник на обществени начала

ОТУ – ДС	– Организационно-техническо управление на Държавна сигурност
ОУ – МВР	– Окръжно управление на МВР
ПГУ	– Първо главно управление на Държавна сигурност
ПМС	– Постановление на Министерски съвет
ПО	– Пожарна охрана
ППО	– Противопожарна охрана
РУМНО	– Разузнавателно управление на Министерството на народната отбрана
СВ	– Строителни войски
СГУ	– Софийско градско управление
СКРЕЧ	– Информационна система на МВР, съдържаща статистически листове за влизане и излизане от България
СМИ	– Средства за масова информация
СНС	– Селски народен съвет
СС	– Секретен сътрудник
ТКЗС	– Трудово-кооперативно земеделско стопанство
УБО	– Управление за безопасност и охрана
ФРГ	– Федерална република Германия
ЦДОИ	– Централно дело за оперативно издирване
ЦИОУ	– Централно информационно и организационно управление на МВР
ЯК	– Явочна квартира

Държавна сигурност – Смяната на имената – Възродителният процес

Документален сборник
Том II

Първо издание

Формат 60×90/8
Печатни коли 65
Тираж 500

Печат *„Военно издателство“ ЕООД*

ISBN 978-954-2986-21-8